

Sámedikki dievascoahkkin

Čoahkkingirji 04/07

Ávjuvárgaaidnu 50, N-9730 Kárášjohka

Telefon +47 78 47 40 00

Telefaks +47 78 47 40 90

samediggi@samediggi.no

www.samediggi.no

Áigi: Skábmamánu 26. - 30.b.2007

Báiki: kárášjohka

Áššelistu

Saksnr.	Sakstittel
054/07	Vuodđudeapmi
055/07	Sámediggeráđđi doaibmađiedahus
056/07	Gažaldagat Sámediggeráđđái
057/07	Ođđa áššiid dieđiheapmi
058/07	Sámiálbmotfoanda - hálddašcapmi
059/07	Sámiálbmotfoanda - vuoruheamit 2008-2009
060/07	Sámedikki 2008 bušeahtta
061/07	Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus
062/07	Sámedikki eanandoalldieđáhus
063/07	Sámedikki eanandoalldieđáhus - lassedieđáhus
064/07	Cealkámuš 2008/09 boazododallošiehtadussii
065/07	Dieđáhus meahccealáhusaid ovddideami birra - loahpalaš meannudeapmi
066/07	Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - revideren
067/07	Boazodoallu Trollheimenis
068/07	Davviguovloovddideami čuovvleapmi
069/07	Virgelobi ohcan doaimmas sámediggeáirrasin - Josef Vedhugnes
070/07	Sámi joatkkaoahppu - hálddašanmodealla
071/07	Ođđa lahtu válljen Čoahkkinjodihangoddái, doarjjastivrui ja válgalávdegoddái ja ođđa jodiheddji Ealáhus- ja kulturlávdegoddái

Čoahkkináiggít

Áigi		Ášši	Siidu
Distat 27.11.07	dii.09.00 - 09.20	54/07	4
	dii.09.20 - 12.00	55/07	7
	dii.13.40 - 14.00	56/07	24
	dii.14.00 - 15.05	57/07	27
	dii.15.25 - 16.50	58/07	36
Gaskaváhku 28.11.07	dii.09.05 - 10.40	59/07	40
	dii.11.15 - 18.40	60/07 joatka 30.11.07	47
	dii.18.45 - 19.15	66/07	315
Duorastat 29.11.07	dii. 09.15 - 10.00	61/07	239
	dii.10.00 - 12.10	62/07	242
	dii.13.35 - 14.45	64/07	280
	dii.14.45 - 17.10	65/07	292
Barjadat 30.11.07	dii. 09.05 - 10.00	67/07	318
	dii. 10.00 - 11.40	68/07	322
	dii. 11.40 - 11.42	69/07	328
	dii. 11.42 - 11.45	71/07	331
	dii. 11.45 - 11.50	60/07	47

Ášši 54/07 Čoahkkima vuodđudeapmi

Ášši meannudeapmi álggahuvvui distaga skábmamánu 27. b. 2007 dii. 09.00

Áirasat

Čuovvovaš áirasat ledje vuodđudeamis:

1. Magnhild Mathisen	23. Tor Mikalsen
2. Gunn-Britt Retter	24. Hilde Anita Nyvoll
3. Knut Store	25. Per-Bjørn Lakselvnes (Randi A. Skum ovddas)
4. Marianne Balto	26. Bjarne Store-Jakobsen
5. Jánoš Trosten	27. Lene Hansen
6. Per-Ivar Henriksen	28. Henry Høgmo (Ann-Mari Thomassen ovddas)
7. Egil Olli	29. Henrik Eriksen (Berit Oskal Eira ovddas)
8. Terje Tretnes	30. Nanna Thomassen (Susanne Amalie Andersen ovddas)
9. Egil Utsi (Synnøve Solbakken-Härkönen ovddas)	31. Kjersti Myrnes Balto
10. Marit Kirsten A. Gaup (Marie Therese N. Aslaksen ovddas)	32. Vibeke Larsen
11. Aili Keskitalo	33. Roger Pedersen
12. Berit Marie P. E. Eira (Per Andersen Bæhr ovddas)	34. Tone Finnesen
13. Isak Mathis O. Hætta	35. ii várrelahttu Anders Urheim ovddas
14. Klemet Erland Hætta	36. Miriam Paulsen
15. Ronny Wilhelmsen (Josef Vedhugnes ovddas)	37. Jarle Jonassen
16. Olaf Eliassen	38. Sten Erling Jønsson
17. ii várrelahttu Wiebke Synnøve Slåtsveen ovddas	39. Kirsten Appfjell-Eira
18. Per Edvind Varsi	40. Rita-Alise Porsanger
19. Berit Anna Gaup (John Harald Skum ovddas)	41. Jørn Are Gaski
20. ii várrelahttu Toril Bakken ovddas	42. Johan Mikkel Sara
21. ii várrelahttu Inger Jørstad ovddas	43. Kirsti Guvsám
22. Willy Ørnebakk	

Juolluduvvon permišuvnnat

Permišuvnnat olles dievasčoahkkimis

Áirras nr. 10 Marie Therese Nordsletta Aslaksen

Áirras nr. 12 Per A. Bæhr

Áirras nr. 15 Josef Vedhugnes

Áirras nr. 17 Wiebke Synnøve Slåtsveen

Áirras nr. 19 John Harald Skum

Áirras nr. 20 Toril Bakken

Áirras nr. 21 Inger Jørstad

Áirras nr. 25 Randi A. Skum

Áirras nr. 28 Ann-Mari Thomassen

Áirras nr. 29 Berit Oskal Eira

Áirras nr. 30 Susanne A. Andersen

Áirras nr. 35 Anders Urheim

Permišuvnnat osiid dievasčoahkkimis

Áirras nr. 39 Kirsten Appfjell-Eira - permišuvdna 27.11.07

Áirras nr. 22 Willy Ørnebakk - permišuvdna 27.11.07 dii. 14.30 rájes ja 30.11.07 dii. 10.30 rájes

Áirras nr. 09 Synnøve Solbakken-Härkönen - permišuvdna 27. - 29.11.07

Áirras nr. 06 Per-Ivar Henriksen - permišuvdna 29. - 30.11.07

Áirras nr. 18 Per Edvind Varsi - permišuvdna 28.11.07 dii. 12.00 rájes - 30.11.07

Áirras nr. 03 Knut Store 29.11.07

Áirras nr. 08 Terje Tretnes 29.11.07 dii. 13.30 rájes

Áirras nr. 14 Klemet Erland Hætta - permišuvdna 29.11.07 dii. 12.00 rájes - 30.11.07

Áirras nr. 42 Johan Mikkel Sara 30.11.07

Áirras nr. 43 Kirsti Guvsám 30.11.07 dii. 10.00 rájes

Várrelahttu Ronny Wilhelmsen - permišuvdna 30.11.07

Jávkan

Áirras nr. 5 Jánoš Trosten 28.11.07 dii 09.00 - 12.00

Várrelahtut

Marit Kirsten A. Gaup lei čoahkkimis áirasa nr. 10 Marie Therese N. Aslaksen ovddas

Berit Marie P. E. Eira lei čoahkkimis áirasa nr. 12 Per Andersen Bæhr ovddas

Ronny Wilhelmsen lei čoahkkimis áirasa nr. 15 Josef Vedhugnes ovddas

Berit Anna Gaup lei čoahkkimis áirasa nr. 19 John Harald Skum ovddas

Per-Bjørn Lakselvnes lei čoahkkimis áirasa nr. 25 Randi A. Skum ovddas

Henry Høgmo lei čoahkkimis áirasa nr. 28 Ann-Mari Thomassen ovddas

Henrik Eriksen lei čoahkkimis áirasa nr. 29 Berit Oskal Eira ovddas

Nanna Thomassen lei čoahkkimis áirasa nr. 30 Susanne Amalie Andersen ovddas

Egil Utsi lei čoahkkimis áirasa nr. 09 Synnøve Solbakken-Härkönen ovddas

Solfrid Pettersen lei čoahkkimis áirasa nr. 06 Per-Ivar Henriksen ovddas

John Nystad lei čoahkkimis áirasa nr. 08 Terje Tretnes ovddas

Anne Marie Gaup Eira lei čoahkkimis áirasa nr. 14 Klemet Erland Hætta ovddas

I Áššebáhpirat

Skábmamánu 5. b. 2007 beaiváduvvon gohččun ja áššelisttu.

II Evttohusat ja mearkkašumit

Čoahkkinjodihangotti árvalus Sámediggái:
Skábmamánu 5. b. 2007 beaiváduvvon gohččun ja áššelistu dohkkehuvvo.

BBa sámediggejoavkku evttohus sadjásaš čoahkkinjodiheddjin: Henrik Eriksen ja Per Edvind Varsi.
NSRa sámediggejoavkku evttohus sadjásaš čoahkkinjodiheddjin: Klemet Erland Hætta ja Lene Hansen.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 36 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Čoahkkinjodihangotti árvalus dohkkehuvvui ovttajienalaččat.
- BBa sámediggejoavkku evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.
- NSRa sámediggejoavkku evttohus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	
1	Willy Ørnebakk	
2	Aili Keskitalo	
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Gohččun beaiváduvvon 05.11.07 oktan áššelistuin dohkkehuvvo.

Sadjásaš čoahkkinjodiheddjit:
Henrik Eriksen
Per Edvind Varsi
Klemet Erland Hætta
Lene Hansen

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.11.07 dii. 09.20

Ášši 55/07 Sámediggeráđi doaibmadieđáhus

Arkiiva

Arkiiváššénr.

SF-

07/4931

Ášši meannudeapmi álggahuvvui distaga skábmamánu 27.b. 07 dii. 09.20

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi árvalus Sámediggái

Sámediggi válda Sámediggeráđi doaibmadieđáhus diethun.

1. Doaimma birra

Sámediggeráđi dieđáhus guoská doaimmaide áigodagas 01.10. - 16.11.07.

Sámediggeráđđi lea dien áigodagas doallan 1 ráđdečoahkkima ja meannudan 19 ášši. Sámediggeráđđi áigu dán dieđáhusas válldahallat ollu áššiid maiguin ráđđi lea bargan áigodagas.

Nugo oidno mildosiin mat leat biddjojuvvon mielde, de lea Sámediggeráđđi dasa lassin scarvan ollu čoahkkimiidda ja ovddastemiide.

Direktevrra virgáibidjan jahkemearrái

Dáláš direktevrra jahkeáigemearri loahppá miessemánu 31. b. 2008. Sámediggeráđđi lea álggahan proseassa direktevrra virgáibidjamiin. Fitnodat VINN lea válljejuvvon Sámediggeráđđái ovttasbargo-oasálaš bargui rekrutteret direktevrra. Virgi almmuhuvvo medias dán vahkus (48. vahkus) ja ohcanáigemearri lea juovlamánu 20. b. 2007. Dasto čađahuvvojit jearahallamat odđajagimánu 2008 álgogeahčen, ja ráđđi áiggošii gárvvistit árvalusas dievasčoahkkimii odđajagimánu 2008 loahpageahčen. Nu ahte Sámediggeráđđi áiggošii ovddidit ášši guovvamánu 2008 dievasčoahkkimii.

2. Áššesuorggit

Čoahkkin stuorradikki gielda- ja hálddašanlávdegottin

Sámedikki presideanta Egil Olli ja ráddelahttu Vibeke Larsen leigga 07.11.2007 rabas čoahkkimis Stuorradikki gielda- ja hálddašanlávdegottis. Fáddán lei Sámedikki 2008 bušeahtta, nugo oidno mielddusin biddjojuvvon notáhtas.

Gulahallan čoahkkin Sámedikki ja Olgoriikadepartemeantta gaskka

Gulahallančoahkkin mii láve leat Sámedikki ja Olgoriikadepartemeantta gaskka juohke jahkebealis lea plánejuvvon dollojuvvot juovlamánu 20. b. Kárášjogas. Sámedikki presideanta Egil Olli ja stáhtačállli Elisabeth Walsaas áiguda digáštallat earret eará čuovvovaš áššiid birra:

- ON eamiálbmotjulggastusa čuovvoleapmi vuogiatvuodaid birra
- Davviriikkalaš sámeconvenšuvnna ja Norgga ja Ruota gaskasaš Boazoguohtonconvenšuvnna stáhtus
- Fásta rámmadoarjaga ásaheapmi Olgoriikadepartemeantta bušeahta bokte Sámedikki internationála barggu ruhtadeapmái
- Barentsovttasbargu ja Árktalaš ráddi

Ođđa váлгаortnet

Sámediggeráddái lea deatalaš prinsihppaášši ahte Sámediggi ieš beassá mearridit stuorámuš oasi válgga čadaheames. Sámedikki ođđa váлгаortnega lánkaevttohus lea sáddejuvvon departementii. Departemeanta oaivvilda ahte ođđa váлгаortnega galgá sáhttit váldit atnui áiggil 2009 válggi. Lánka-proposišuvdnaevttohus galgá leat gárvvis skábmanánu loahpa geahčen konsultašuvdnačoahkkimii Sámedikkiin. Loahpalaš lánka-proposišuvnna galgá sáhttit ovddidit ođđajagimánu loahpa geahčen, dahje manjmuštá árrat guovvamánus.

Dievasčoahkkin lea mearridan ahte Sámediggái biddjojuvvo lánkaásahusváldi sámediggeválgga čadaheami oktavuodas. Gažaldat Sámedikki lánkaásahusválddis galgá dattetge gulaskuddamii. Dat mearkaša dan ahte šaddá guovtteasát proseassa nu ahte lánkaásahusváldi meannuduvvo sierra. Sámediggeráddi deattuha ahte dát ii rievdaahte dievasčoahkkima mearrádusa, muhto ahte manná guhkit áigi ovdalgo lánkaásahusváldi lea mearriduvvon.

Sámediggeráddi oaivvilda ahte doaisttáži sáhtta dohkkehit dan ahte proposišuvdna ii ovddiduvvo oktanaga Sámedikki lánkaásahusváldiin. Danne vai oazžut sámelága lánkarievdadusaid čada 2009 sámediggeválgga rádjai. Eaktuduvvo ahte proposišuvnnaš oidno ahte ulbmilin lea addit Sámediggái nu stuorra válddi go lea vejolaš mearridit iežas válgga čadaheami. Evttohuvvon lánkaásahusrievdadusaid mat leat leamaš gulaskuddamis ferte maid departemeanta čuovvolit. Presideanttas lea leamaš čoahkkin 19.11.07 joavkojođiheaddjiguin ášši birra.

Sámediggeráddi čujuha daid mearkašumiide mat bohte váлгаortnegii go dat meannuduvvui čakčamánu Sámedikki dievasčoahkkimis, dalle daddjojuvvui ahte ođđa váлгаortnega atnuiváldimis galget válgabiirriid namat nu bures go vejolaš vuodđuduvvot árbevirolaš sámi duohtavuodaádddejupmái ja kulturhistorjái. Ulbmillažžan oidnojuvvui maiddái ahte válgabiirriide vižžojuvvo nammaevttohus.

Sámediggeráddi lea ovttaoaivilis ahte lea deatalaš ahte ođđa válgabiirret ožžot ođđa sámegeiel namaid sámelágas, muhto jos galgá vižžojuvvot evttohus, de váldá dat guhkkit áiggi go mii lea geavahas. Loahpalaš nammaevttohus Sámedikkis ferte leat gárvvisin meannuduvvon ovdal ođđajagi. Danne evttohuvvojit dás čuovvovaš sámegeiel namat dan čieža ođđa válgabiirrii:

1. Nuortaguovllu válgabiire

2. Ávjovári válgabiire
3. Davveguovllu válgabiire
4. Gáiságuovllu válgabiire
5. Viestarduovdagiid válgabiire/Viestarduobddágij válggabijrra
6. Áarjel-Saepmie veeljemegievlie
7. Lulli-Norgga válgabiire

Finnmárkkukomišuvdna

Sámediggeráđđi lea 09.11.07 beaiváduvvon reivves bivdán Justisaministariin čoačkima go guoská Sámi vuoigatvuodálávdegotti barggu ja barggu oažžut sadjái Finnmarkkukomišuvdna čuovvoleapmái. Sávahahtti lea ahte dát bargu boahtá johtui nu johtilit go lea vejolaš.

Finnmárkkulága čuovvoleapmi

Sámediggeráđđi ja Birasgáhttendepartemeanta leat šaddan ovttaoavili go guoská mandáhtii finnmárkkulága Deanujoga mearrádusaid čuovvoleami hárrái. Birasgáhttendepartemeanta lea bivdán guoskevaš oasseváldiid evttohit lahtuid lávdegoddái. Loahpaheaddji konsultašuvnnat galget dollojuvot dan loahpalaš čoaškádusa ja barggu organiserema hárrái dalle go evttohusat leat buktojuvvon.

Sámediggeráđđi lea deattuhan Birasgáhttendepartemeantta guovdu ahte lea deatalaš ahte finnmárkkulága Njávđánjoga mearrádusaid čuovvoleapmi álggahuvvo nu johtilit go lea vejolaš. Departemeantta áigu doallat čoačkima guoskevaš oasálaččaiguin vai proseassa sáhtá álggahuvvot.

Ráđđehusa bargu stuorradiggedieđáhusain sámepolitihka birra

Ráđdehus lea signaliseren ahte stuorradiggedieđáhus sámepolitihka birra ii ovddiduvvo ovdalگو gidđat 2008. Dieđáhusa doaibmabijut galget konsulterevuvvot Sámedikkiin. Dán ráđjai lea dollojuvvon dušše álggaheaddji hálddahušlaš konsultašuvdnačoačkkin 04.09.07 muhtin sektorsurggiid hárrái.

Sámediggeráđđi presideantta bokte lea 15.10.07 beaiváduvvon reivves Bargo- ja searvadahttindepartementii bivdán lagat čilgehusa das movt stáhtaráđđi lea jurddašan čadahit konsultašuvdnaproseassa. Sámediggeráđđi mielas lea deatalaš ahte ráđdehus dieđáhusas hábme politihka doaibmabijuiguin main lea bajit dási mearkašupmi sámi servodaga ovddideapmái. Erenoamážit lea deatalaš ásahit ovttaoavilvuoda dain bajimuš áššiin ovttaskas sektorosiin.

Sámediggeráđđi bidjá vuodđun ahte sámit lea sierra álbmot, maddái dan mearkašumis mii čuovvu ON 1966 mannosáš konvenšuvna siviila ja politihkalaš vuoigatvuodaid hárrái. Sámediggeráđđi vuordá ahte ráđdehus dieđáhusas mearrida lágain ahte Sámediggi lea sierra riektesubjeakta ja ahte konsultašuvdnageatnegasvuohra čuovvoluvvo ja viidásetovddiduvvo. Dasto vuordit ahte ráđdehus dieđáhusas čájeha dáhtu heivehit ILO-konvenšuvna nr 169 norgalaš riektaí.

Barentsovttasbargu

Sámediggi ja Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL) lei ovddastuvvon ”Barents Youth Semináras 2007 – Youth in the Barents Region – a lottery win or bad luck?” Roavvenjárggas golgotmánu 12.-15. b. Seminára váldofáddán lei arjjalaš stáhtalahttovuohta ja sláddjivuohra.

Ráhkaduvvui cealkámuš mii ovddiduvvui olgoriikaministariidda ministtarčoaččkimis Roavvenjárggas skábmanánu. Nuoraid cealkámušas deattuhuvvui ahte buot stáhtat fertejit sihkkarastit eami-álbmogiid vuoigatvuodaid Barentsguovllus dainna lágiin ahte ratifiserejit ILO-konvenšuvna nr 169, ja barggustaset geavahit dan gieskat mearriduvvon ON-julggastusa eamiálbmogiid vuoigatvuodaid hárrái.

Barents guovllulaš nuoraidráđi (BRYC) ja Barents guovllulaš nuoraidáššiid bargojoavkku (RWGYI) gaskka dollojuvvui oktasaš čoahkkin seminára oktavuodas. SNPL lea ovddastuvvon eamiálbmogiid ovddasteaddjin BRYC:s, ja Sámediggi lea ovddastuvvon eamiálbmogiid ovddasteaddjin RWGYI:s hálldahusa bokte.

Davviriikkalaš ovttasbargu

Davviriikkaid ministtariin, geain lea ovddasvástádus sámi áššiid ja sámedikkiid presideanttain lei čoahkkin Stockholmmas 14.11.07

Čoahkkima váldofáddán lei viidáset bargu davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain. Čoahkkimis golggotmánus 2006 lei ovttaoavilvuolta das ahte guđege riikka galggai árvvoštallat nationála gulaskuddan-cealkámušaid ja nationála analysaid dainna áigumušain ahte čilget nationála posišuvnnaid. Skábmanánu čoahkkimis bođii ovdan ahte Suoma ráđđehus ii lean ovddidan čielggadusa ja árvvoštallan dan evttohuvvon konvenšuvdnateavsta. Ministtarat ja sámedikkiid presideanttat ledje ovttaoavilis ahte bargguin jotkojuvvo giđđat 2008, go Suoma analysa lea gárvvis. Ulbmilin lea ahte mearrádusevttohus viidáset barggus galgá ovddiduvvot sámeminsttariid ja sámedikkiid presideanttaid gaskasaš boahhte čoahkkimii.

Čoahkkimis konstaterejuvvui maiddá ahte Sámi parlamentáralaš ráđi ruhtadeapmi dál orru čovdovuon, go bušehttaruđat leat biddjojuvvon geavahussii buot golmma riikkas. Dasto mearriduvvui ahte lahtuid lohku sámi giellabálkkašumi "Gollegiella" mearridanlávdegottis unniduvvo nu ahte čieža lahtu sajis leat vihtta lahttu. Unnideapmi dahkkojuvvo dainna lágiin ahte dušše dat ráđđehus mas lea ovdagoddi lea ovddastuvvon mearridanlávdegottis.

Ministtarat ja sámedikkiid presideanttat konstaterejedje ahte leat duhtavaččat go ON váldočoahkkin lea mearridan ON eamiálbmotjulggaštusa. Eamiálbmotjulggaštusas lea stuorra váikkuhus sámpolitiikka hábmemii Suomas, Norggas ja Ruotas. Ruotta lea váldán badjelasas barggu jorgalahttit julggaštusa davvisámegillii ja ruoŋagillii.

Sámi parlamentáralaš ráđi Norgga beale delegašuvdna (SPR-N) doalai telefončoahkkima 30.10.07, goas doarjja maid SPR-N hálldaša juogaduvvui ohcamiid vuodul. Egil Olli lea váldán badjelasas SPR presideantaámmáha.

Internationála politiijakonferánssa

Sámediggeráđđi lei mielde internationála politiijakonferánssas ” Annual Colloquium on Crime Prevention maid dán jagi lágidii ICPC (International Centre for Prevention of Crime) ja Politiijadirektoráhta. Dán jagáš konferánssas deattuhuvvui makkár lea politiijaid rolla rihkkosiid eastadeami ja oadjebasvuoda buvttiheami oktavuodas. Dan oktavuodas doalai Sámedikki presideanta Egil Olli sáhkavuoru oadjebasvuoda birra eamiálbmotguovlluin.

Dáláš rekruiterenváttisvuodaid geažil, go politiijaguovllut eanet guovddášdahttojuvvojit ja biddjojuvvojit oktii, lea Sámediggeráđđi balus ahte fálladat ja olámuddu sámi guovlluin fuotnána. Sámediggeráđđi bivddii ahte lámččojuvvo nu ahte politiijat geain lea gelbbolašvuolta sámi riekteáddejumiin, boares vieruin ja gielas ožžot vejolašvuoda bargat dakkár guovllus gos lea erenoamáš dárbu dán máhtolašvuhtii. Bođii maid ovdan ahte berre lámčit diliid nu ahte olbmot geat juo barget dain guovlluin sáhttet váldit lassioahpu. Sámediggeráđđi háliida seammás deattuhit ahte sámi vuoigatvuoddat mat juo gávdnojit fertejit čuovvoluvvot buriin vugiin politiijaid beales.

Mánát ja nuorat

Sámediggeráđđi lea doallan čoahkkima Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegottiin 18.10.07, goas earret eará SNPL rolla ja bargguid birra ságastuvvui, ja árvalusat 2008 bušehtti ovddiduvvojedje.

Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegotti jodiheaddji lei mielde proševtta ”Rätten att komma till tals för samiska barn og ungdomar” stivrenjoavkku vuodđudančoahkkimis 14.11.07 Helssegis. Norgga, Ruota ja Suoma mánáidáittardeaddjit álggahedje oktasaš proševtta sámi mánáid vuoigatvuođaid hárrái šaddat guldaluvvot, ON mánáidkonvenšuvnna 12. artihkkala mielde, ja proševtta ulbmilin lea identifiseret čuolmmaid nu ahte sámi mánát ja nuorat ieža oidnet daid. Proševtta oktavuodas galgá Norgga mánáidáittardeaddji čađahit golbma gulaskuddanvuoru sámi mánáiguin ja nuoraiguin Oslos, Máttá-Várjjagis ja Gáivuonas.

Oahpahus

Gulaskuddan: NOU 2007:6 Formål for framtida – Formål for barnehagen og opplæringen (Mánáidgárdiid ja oahpahusa ulbmila birra)

Sámediggeráđđi lea buktán gulaskuddancealkámuša evttohussii; mánáidgárdi ulbmila rievdan ja oahpahusa ulbmila rievdan. Sámediggeráđđi doarju dan ahte ulbmilparagráfa galgá dávistit mánáidgárdi ja oahpahusa gaskka ja ahte ulmil ii ceahkálástojuvvo vuodđo- ja joatkkaskuvlla gaskka. Sámediggi oaivvilda ahte vanhemiid vuodđovuoigatvuohta ja ovdasvástádus mánáidis bajásgeassimis ja oahpahas ferte deattuhuvvot ja čielggasmahttojuvvot árrat ulbmilis.

Gulaskuddan oahpaheaddjiid gelbbolašvuođa gáibádusa ektui

Sámediggeráđđi lea buktán gulaskuddancealkámuša evttohussii rievdadit oahpahaslága lánkaásahusa go guoská vuodđoskuvlla ovdaskuvlaoahpaheaddjiid ja nuoraiddási oahpaheaddjiid gelbbolašvuođa gáibádussii. Sámediggeráđđi oaivvilda ahte ovdaskuvlaoahpaheaddjiin, geat galget oahpahit mánáid-dásis, ferte leat viidáset oahppu unnimusat 60 čuoggá nu ahte álgooahpahus gullá mielde ohppui. Sámediggeráđđi lea ovttaoavilis ahte gáibiduvvo guoskevaš oahppu dan fágas mas biddjojuvvot virgái, unnimusat 60 oahppočuoggá dalle go galgá oahpahit dárogiela, matematihka dahje earugasgiela nuoraidskuvllas, muhto Sámediggi lea dadjan ahte i fágas sámegeiella galgá maid dát gáibiduvvot.

Mánáidgárdit, vuodđoskuvllat ja joatkkaoahpahus

Sámediggi lea ovttasráđiid Finnmárkku ja Romssa fylkkamánniiguin doallan sámi mánáidgárdekonferánssa Haršttag golgotmánu 10. - 11. b. gosa ledje bohtán 90 oasseváldi. Konferánssa fáddán ledje guovttegielalašvuohta, sámi perspektiiva mánáidgárdiid rámmaplánas ja ovttasbargu mánáid eallinagi oahppamis.

Jahkásaš fierpmádatčoahkkis sámi mánáid mánáidgárdiid jodiheaddjiide dollojuvvui Álttás 24.-25.10. ja oasseváldit ledje 22. Čoahkkima fáddán ledje diehtujuohkin Sámedikkis áigeguovdilis mánáidgárde-áššiid birra, pedogogalaš jodiheapmi, sierra doarjja sámi mánáidgárdiid, mánáidgárdesuorggi gelbbolašvuođa plána ja dáseárvu mánáidgárdis. Fierpmádatčoahkkimis ledje sihke logaldallamat, vásihusaid lonuhallan ja mánáidgárdegalledeapmi. Vásihusaid lonuhallan lea deatalaš oassi čoahkkimis.

Sámediggi lea searvan Máhttodepartemeantta konferánsii ”Den gode barnehagen er en likestilt barnehage”. Konferánssa čalmmustii 2004 - 2007 mánáidgárdiid dáseárvodoaimplána loahpaheami, seammás go boahpteáiggi hástalusat vállojuvvojedje ovdan.

Sámediggi lea sádden diehtujuohkinčállosa sámi mánáidgárdiid sierra doarjaga birra. Hálddahuš lea oaidnán ahte lea dárbu buorebut juohkit dieđuid doarjaga ja ohcaneavttuid birra ja lea geavahan ollu resurssaid bagadeapmái. Mii leat ožžon ollu odđa ohcamiid sámi mánáid oahpahusfálaldagaid hárrái norgalaš mánáidgárdiin..

Sámediggeráđđi lei mielde Guovssahas sámi mánáidgárdi almmolaš rahpamis Romssas golgotmánu 19. beaivve.

Sámi skuvlakonferánssa lágiduvvui Stjørdalenis 06. - 07.11.07. Konferánssa fáddán ledje eamiálbmogat ja guovttegielalašvuohta. Ráđđelahttu Jørn Are Gaski searvai konferánsii. Konferánssa lágiduvvui ovtta Norlándda, Romssa ja Finnmárkku fylkkamánniiguin ja Sámi allaskuvllain.

Sámediggeráđđi lea nannen golbma sierra sámi oahppoplána studiespesialiserema oahppo-programmaide, mat bohtet fága sámi kulturmáhtu sadjái ođastusas 94. Dat golbma fága leat 1) Sámi historjá ja servodat, programmafága servodatfága ja ekonomii ja programmasurggiin, 2) Sámi visuála kultuvra, välljenvejolaš programmafága hábmenfága programmasuorggis ja 3) Sámi visuála kultuvra, välljenvejolaš programmafága hábmenfága programmasuorggis. Fágaid sáhttet maid välljet eará studieráhkkaneddji oahpahusprogrammaid oahppit.

Sámediggeráđđi doarju duodjefága juohkima mángan oahppofágan. Ovddiduvvo ođđa ohcan duodjefága juohkima hárrái.

Geassemánus 2007 nannii Máhttodepartemeanta paralealla dássásaš oahppoplánaid joatka-oahpahussii servodatfágas, geografijjas, oskoldagas ja etihkas. Paralealla dássásaš historjja oahppoplánas nannejuvvui dušše gelbbolašvuoda mihttu Vg2 mielde, vaikko konsultašuvnnas Sámedikki ja Máhttodepartemeantta gaska lei ovttaoaivilvuolta oahppoplána hárrái. Maŋŋá ođđa ságastallamiid departemeanttain golgotmánus 2007 lea Sámediggi dohkkehan ođđa dajaldagaid ovttaskas gelbbolašvuoda mihtuin Vg3 mielde.

Sámediggeráđđi lea 14.02.07 beaiváduvnon reivves Máhttodepartementii bivdán ahte ođđa fágat biddjojuvvot vuoddoahpaha fáldatstruktuvrii sierra oahpahusortnegin sámiide, mii dávista ILO-konvenšuvdnii nr 169. Ášši birra ságastuvvo čoahkkimis 05.12.07 Máhttodepartemeanttain.

Sámediggi lea veahkehan Oahpahusdirektoráhta sierra ja paralealla dássásaš sámi oahppoplánaid jorgaleames. Direktoráhta almmuha lagaš boahpteáiggis deaddiluvvon veršuvnna oahppoplánain ja guovddáš stivrendokumeanttain sámegeilli. Sámediggeráđđi šálloa go proseassa sámi oahppoplánaid ja stivrendokumeanttain nannemiin ii leat čađahuvvon oktanaga nationála oahppoplánaiguin.

Sámediggi lea ožžon 2 miljon ruvdnosaš juolludusa Oahpahusdirektoráhtas gelbbolašvuoda ovddi-deapmái Máhttoloktema - sámegeilla oktavuodas. Juolludusa ulbmilin lea movttiidahtit buoridit oahpaheaddjiid gelbbolašvuoda dainna lágiin ahte lea vejolaš ovdánahtit sámi giela ja kultuvrra sámi skuvllain. Sámediggeráđđi áigumuš lea ahte ruđat geavahuvvot daid goluide ja kurššaid ja/dahje semináraid čađaheapmái maidda fylkkamánni juolludusat eai guoskka. Áigumuššan lea ahte jođiheadjiide skuvladásis, vuoddo- ja joatkkaskuvllaid oahpaheaddjiide ja fágalaš jođiheadjiide ja oahppofitnodagaid instruktivraide fálljuvvo vejolašvuolta buoridit gelbbolašvuoda, oahpaha prinsihpaid oktavuodas - sámegeilla ja sierra ja paralealla sámi fágat. Ráhkaduvvo maid gelbbolašvuoda buoridanplána.

Sámediggeráđđi lea fuolas go váilot dohkálaš oahpaheaddjit oahpahit sámegeillas, erenoamážit olggobealde sámegeilla hálldašanguovllu. Dán geažil eai oážžo ollu oahppit dan oahpaha maid sáhttet gáibidit ja masa sis lea vuoigatvuolta. Sámediggeráđđi vuordá ahte skuvlaeaggádat álggahit doaibmabijuid maid bokte rekrutteret oahpaheaddjiid oahpahussii sámegeillas buori áiggis ovdalgo skuvllat álget. Sámediggeráđđi bivdá fylkkamánniid čuovvolit ášši gielddalaš ja fylkagielddalaš skuvlaeaggáid ektui.

Kultuvra

Interreg-prošeakta ”Recalling Ancestral Voices – Repatriation of Sami Cultural Artefacts” lea dál loahpahuvvomin. Dán oktavuodas dollojuvui internationála konferánssa máhcaheami birra 03.-05.10.07 Anáris. Sámediggeráđđi doalai sáhkavuoru konferánssas ja deattuhii das ahte Sámedikkis dat galgá leat hálldašanovddasvástáduš sámi dávvirávdnasiin. Konferánssas bođii maid ovdan ahte Norgga álbmotmusea lea mearridan addit vejolašvuoda máhcahit sámi dávvirávdnasiid.

Sámediggeráđđi vuorua sámi kultuvrrain stuorábuččat ángiruššama, ja das leage danne ulbmil deaivvadit buot sámi kulturásahusaiguin ja -organisašuvnnaiguin. Ulbmilin čoahkkimiiguin lea oahpásmuvvat buorebut ásausaide. Dán rádjai lea Sámediggeráđđi deaivvadan Beaivváš sámi teáhteriin, Ája sámi guovddážiin, Sámi dáiddaguovddážiin, Davveoarje museasiiddain, Sámi

museaserviin ja Árran julevsámi guovddážiin. Oppalaš hástalusat maid ásahtusat namuhedje, leat ovttasbargošiehtadusaid čuovvleapmi fylkkagiieldaiguin, vejolašvuohta geavahit sámi bustávvaiddiehtovuoduin ja guovttegielalašvuođa goluid ruhtadeapmi.

Beaivváš sámi teáhter ovddidii hástalusaid nugo ođđa teáhtervistti ruhtadeami ja teáhtera ekonomalaš dili.

Museaásahusat leat erenoamážit váldán ovdan museaodastusa ja sámi museaid ekonomalaš eavttuid. Sámediggerádis lea stuorra áddejupmi dasa go sámi museat lea fuolas, ja lea juo ovddidan museaodastusa áššin árabuš skábmanánuš čeahkkimii Stuorradikki gielda- ja hálddašanlávdegottiin.

Biras ja kultursuodjaleapmi

Mohtorjohtalanláhka

Sámediggeráddi lea buktán gulaskuddancealkámuša evttohussii; ođđa njuolggadusat mohtorjohtaleapmái meahcis ja čázadagain. Sámediggeráddi vuordá konsulteremiin ođđa mohtorjohtalanlága hárrái dassáži go Birasgáhttendepartemeantta vejolaččat meannudišgoahhtá ášši. Danne go Luondduhálddašan direktoráhta ii leat ožžon čielga mandáhta Birasgáhttendepartemeanttas. Nugo Sámediggeráddi oaidná dan de lea evttohus váilevaččat árvvoštallojuvvon váikkuhusaid dáfus.

Sámediggeráddi lea gulaskuddancealkámušastis deattuhan ahte:

- evttohusa dokumeantavuodđu lea hui heittot
- das ii leat movtge árvvoštallojuvvon makkár árvvut leat vuodđun luonddu ja eatnadaga geavaheapmái ja áddejupmái
- evttohus ii árvvoštallojuvvo internationála birasrievtti ja olmmošvuoigatvuodaid ektui
- evttohusas ii leat movtge lagabuidda daddjojuvvon ahte mii lea ealáhusdoaimma, ja mii fas dálloalu geavaheapmi ja astoáiggegeavaheapmi, gokko manná rádji

Vejolaš láhkarievdadeapmi ferte váldit vuolggasaji Sámi vuoigatvuodálávdegotti evttohusas mii lea NÁČ:s 1997:4 "Sámi kultuvrra luondduvuodus" mas árvaluvvo ahte gili ássiid mohtorfievrruiguin johtaleami meahcásteami oktavuodas galgá sáhttit vuoruhit ovddabeallái daid geat johtet mohtorfievrruiguin astoáiggis. Dainna sáhtášii geahpedit lassánan mohtorjohtaleami ja gozihit lagasvuoda-prinsihpa resursahálddašeami oktavuodas. Dainna bisuhivččii vejolašvuođa ain ceavzinnávccalaččat ovddidit meahcceresurssaid geavaheami, ja ávnnaslaš sámi kulturvuodđu sihkkarastojuvvošii dieinna lágiin.

Duohtadanáššit

Forsanvatnet elfápmorusttet Stáiggu ja Hábmira gielddain Norlándda fylkkas

06.11.07 lei konsultašuvdnačoahkkinn Oljo- ja energiijadepartemeanttain (OED) mas lei sáhka NVE árvalusa birra Forsanvatnet elfápmorusttega konsešuvdnii Hábmira ja Stáiggu gielddain. Sámediggi attii gulaskuddancealkámuša OED:ii 06.03.07 mas dovddaheimmet ahte doaimbábiju ferte árvvoštallat Vuodđolága § 110a ja olmmošvuoigatvuoda lága ektui, (gč. SP art. 27), ILO art. 6 ja konsultašuvdnašiehtadusa ektui, ja dasto oktavuoda boazodoallolága § 10 njealját lađdasii (dál bdl § 22 nubbi lađas) ektui. Doaimbábidju gidde vissa johtolaga, maid ii leat lohpi dahkat boazodoallolága mielde. Johtolaga sáhtta giddet dušše vejolaš bággolonistemiin. Konsultašuvdnačoahkkimis, mas ledje mielde maiddá Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EBD) ja Bargo- ja searvadahttindepertemeanta (BSD), šattai ovttaoavilvuohta das ahte OED ja EBD galget árvvoštallat beliid konsešuvnnaid gaska čázadatregulerenlága ja bdl. § 22 mielde. Dasto galgá EBD lagabuidda árvvoštallat NVE regulerevttohusa váikkuhusaid boazodollui. Dan ferte maid árvvoštallat SP art. 27 ektui. Dalán go OED ja EBD leat loahpahan dán barggu, de galget árvvoštallamat čálalaččat

sáddejuvvot Sámediggái ja guoskevaš boazodoalloorohagaide. Dan vuodul plánejuvvo viidáset johtu ja boahte konsultašuvdnačoahkkín.

Cealkámuš mii guoská 420 kV-elfápmojodđasa huksema dieđiheapmái Báhcavuona ja Hammarfeastta gaskka

Sámediggeráđđi lea 19.10.07 beaiváduvvon reivves addán gulaskuddancealkámuša váikkuhan-čielggadanprográmmii mii guoská elfápmojodđasa huksemii Báhcavuona ja Hammarfeastta gaskka. Leat bivdán konsultašuvnnaid čielggadanprográmma loahpalaš nannema ektui Sámediggeráđđi lea maid bivdán ahte váikkuhusat sámi boazodollui, árbevirolaš meahcegeavaheapmái ja caláhusbargui, kulturmuittuide ja kulturbirrasi, ja sámi kultuvrii ja servodateallimii oppalaččat galget čielggaduvvot. Dasto lea Sámediggeráđđi dadjan ahte Finnmárkku fylkkas galget Sámedikki njuolggadusat finnmárkkulága § 4 mielde biddjojuvvot vuodđun árvoštallamiidda. Reivves leat bivdán ahte dát njuolggadusat biddjojuvvojit vuodđun olles doaibmabidjoguvlui.

Konsultašuvnna - guovlusuodjaleapmi

Sámediggeráđđi lea dán dieđáhusáigodagas konsulteren ovttaoaivilvuhtii Finnmárkku fylkkamánniin ja Romssa fylkkamánniin dan ahte makkár čoahkádus ja mandáhta dan golmma bargolávdegottis galgá leat suodjalanplána- ja hálldašánplánabarggu oktavuodas. Sámediggeráđđi ákkaide bargolávdegotti sturrodaga ektui lea mieđihuvvon, ja ahte álbmoga oppalaš beroštumit eai berre boahit badjelii báikkálaš geavaheaddji beroštumiid ja vuogatvuodaoamasteaddjiid ovddasteami.

Jekkiid ja jeaggeeatnamiid suodjalanplána Finnmárkku fylkkas

Finnmárkku fylkkamánni lea 09.05.07 beaiváduvvon reivves dieđihan ahte suodjalanplána álggahuvvo dihto jekkiid ja jeaggeeatnamiid vástte. Evttohus lea stuorradiggedieđáhusa nr 68 (1980-1981) čuovvoleapmi. Buohkanassii leat 23 guovllu gos leat jeakkit ja jeaggeeatnamat Finnmárkku fylkkas maid lea lunddolaš suodjalit. Ovccis dán guovlluin leat Guovdageainnu suohkanis. Eará guovllut leat Áltta, Gáŋgaviikka, Hasviikka, Kárášjoga, Fálesnuori, Davvesiidda, Muosáid, Unjárgga, Porsáŋggu, Máta-Várjjaga, Deanu ja Čáhcesullo gielddain.

Konsultašuvdnačoahkkimis Sámedikki ja Finnmárkku fylkkamánni gaskka 18.04.07 ságastuvvui jekkiid ja jeaggeeatnamiid suodjalanplána birra. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkamánni leaba ovttaoaivilis das ahte ii leat ulbmillaš ásaht bargolávdegotti njuolggadusaid mielde sierra guhtege guoskevaš guvlui mat leat mielde plánas. Dattetge lei ovttaoaiviluohta das ahte ásahevvo sierra bargolávdegoddi guovlluide Guovdageainnu suohkanis, ja ahte dát bargolávdegoddi lea seamma go Goahhtluoppal álbmotmeahci suodjalanplána bargolávdegoddi Guovdageainnu suohkanis.

Go guoská guovlluide olggobealde Guovdageainnu, de lea Sámediggeráđđi bivdán Finnmárkku fylkkamánni ráhkadit oktiigeasus notáhtaid main válddahallojuvvojit sámi beroštumit mat bohtet ovdan suodjalanplánaproseassas báikkálaš ja guovllulaš dásis. Dát notáhtat geavahuvvojit vuodđun loahpaheaddji konsultašuvnnaide Sámedikki ja Finnmárkku fylkkamánni gaskka ovdalgo suodjalanášši sáddejuvvo viidáseabbot Luonduhálddašan direktoráhtii. Sámediggeráđđi árvoštallá dasto leago dárbu eanet konsultašuvnnaide.

Lávdegoddi ráhkadit suodjalanplána Goahhtluoppal álbmotmeahci ja jekkiid ja jeaggeeatnamiid suodjaleami vástte Guovdageainnu suohkanis

Konsultašuvdnačoahkkimis 10.10.07 šattai ovttaoaiviluohta Sámedikki ja Finnmárkku fylkkamánni gaskka ahte lávdegotti čoahkádus galgá leat ná:

- 2 boazodoalu ovddasteaddji (nuorta ja gaska biire).
- 1 Guovdageainnu suohkana ovddasteaddji
- 1 Sámi bivdo- ja meahcástansearvvi ovddasteaddji
- 1 Badjineanu gilisearvi/Økseidet bygdelag ovddasteaddji
- 1 Finnmárkkuopmodaga ovddasteaddji

Dasto lei ovttaoaivilvuhta das ahte Finnmárkku fylkkamánni jodiha lávdegotti ja vällje lahtuid iešguđet oasálaččaid buktán evttohasaid gaskkas. Fertešii geahččalit oazžut dásseis sohka-bealjuogu. Danne bivdá Fylkkamánni daid iešguđet oasálaččat evttohit sihke nisson- ja almmái-olbmo. Dasto galgá Fylkkamánni fuolahit bargolávdegotti čállingoddedoaimmaid.

Ráissá álbmotmeahci hálddašánplána

Sámediggi ja Romssa fylkkamánni leat konsultašuvnnaid bokte šaddan ovttaoavilii bargolávdegotti čoahkádusa hárrái:

- 1 ovddasteaddji orohagas 36 Ráisduottar (Cohkolat ja Biertavárri)
- 1 ovddasteaddji orohagas 35 B Beahcegealli
- 1 ovddasteaddji čađajohtinorohagain, ovddastuvvon orohaga 19/32T Láhku- Vuosvággi/ Lakselvdal-Lyngsdal bokte
- 1 ovddasteaddji Ráissá suohkanis
- 1 ovddasteaddji Statskog Troms
- 1 ovddasteaddji báikkálaš geavaheaddjiberoštumiin, maid Ráissá álbmotmeahci ráđđi vällje
- 1 ovddasteaddji Romssa fylkkamánnis

Dasto lea ovttaoaivilvuhta das ahte Fylkkamánni jodiha bargojoavkku, ja dasa lassin fállá čállinbálvalusa.

Bargojoavku ráhkadit evttohusa eatnadatsuođjalanguovlluide Navitdalenis ja Návuonbađas, Návuona suohkanis

Sámediggi ja Romssa fylkkamánni leat konsultašuvnnaid bokte šaddan ovttaoavilii das ahte bargojoavkku čoahkádus lea ná:

- 1 ovddasteaddji Fávrrsordda orohagas
- 1 ovddasteaddji Spalca orohagas
- 1 ovddasteaddji Ábborášša orohagas
- 1 ovddasteaddji Návuona suohkanis
- 1 ovddasteaddji - Grendeutvalget for Kjækan/Kvænangsbotn krets
- 1 ovddasteaddji Romssa fylkkamánnis, Birasgáhttenossodagas
- 1 ovddasteaddji Statskog:as
- 1 ovddasteaddji priváhta eanaeaggáidid gaskkas

Fylkkamánni nammada ovttaskas lahtuid iešguđet evttohusaid gaskkas maid oasálaččat ovddidit. Fylkkamánni ovddasteaddji jodiha bargolávdegotti. Fylkkamánni fuolaha maid lávdegotti čállingoddedoaimmain.

Biologalaš šláddjivuođa konvenšuvdna

Sámediggi searvá Norgga delegašuvnna guovtti bargojoavkočoahkkimii biologalaš šláddjivuođa konvenšuvna vuolde. Čoahkkimat dollojuvvojit Montrealas, Canádas áigodagas 08. - 19.10.07. Sámit ledje maid ovddastuvvon Ruođa ja Suoma sámedikkiid bokte. Sámiráđđi ovddastii sámiiid dainna rollain mii das lea ii-stáhtalaš organisašuvdna (NGO). Sámiráđđi oaččui ollu rámi dievasčoahkkimis go lei doaimman čoahkkinjodiheaddjin njealli čoahkkinjodiheaddji gaskkas bargojoavkočoahkkimis.

Vuosttaš bargojoavkočoahkkinn giedahallá šiehtadallamiid internationála regima ektui go guoská genresurssaid buriid geavaheapmái ja juogadeapmái. Konvenšuvna oasálaščoahkkimis lea mearráduš ahte šiehtadallamat galget čađahuvvot ovdal jagi 2010. Genresurssat lea goalmmat oassi konvenšuvnna. Dat guokte vuostamučča leat biologalaš šláddjivuođa suodjaleapmi ja ceavzinnávccalaš geavaheapmi. Buriid rievttalaš juogadeapmi genresurssaid oktavuodas galgá eastadit geafivuođa máilmmis. Dán bargojoavkočoahkkimis vuhtui ahte oasálaččat ain leat guhkkinn eret nubbi nuppis. Erenoamážit stáhtat Austráalia, Ođđa Zealánda ja Canáda hehttejit konsensusa deatalaš áššesurggiin.

Čoahkkín lei posiitiivlaš dan áddejumis ahte čoahkkínjodiheaddjit ságastallamiid vuodul ráhkadedje buori dokumeantta mii buktá oidnosii movt deatalaš áššesuorggit ovdánit.

Dokumeanta čielggasmahtii surggiid gokko lea ovttaoaivilvuolta, ja das oaidná dasto daid surggiid maid ferte čilget ja makkár vejolašvuodaid ja reaidduid sáhtta geavahit. Čoahkkín lei posiitiivlaš eamiálbmogiidda dainna lágiin go oasseváldivoigatvuodaid birra ii šaddan digáštallan ja ságastallan. Eamiálbmogat besse searvat seamma dásis go stáhtat digáštallamiin.

Nuppi bargojoavkočoahkkimis giedahallojuvvui konvenšuvnna 8(j) artihkal mii válddahallá eamiálbmogiid árbevirolaš máhtolašvuodaid árvvus atnima, suodjaleami ja bisuheami. Artihkal válddahallá maiddá árbevirolaš máhtolašvuodaid ođasmahttima ja daiguin bargama mii legitimere árbevirolaš eallinvugiid mat leat relevántta biologalaš šláddjivođa ceavzinnávccalaš geavaheapmái ja suodjaleapmái. Dán bargojoavkočoahkkima mearrádusain vuhtto ahte stáhtat mat jienastedje vuostá ON eamiálbmotjulggaštusa, nugo Austráalia, Ođđa Zealánda ja Canáda, geavahedje vejolašvuoda geano- huhttit mearrádusaid eamiálbmogiid voigatvuodaid ektui. Erenoamážit teavstta ektui mii guoská eamiálbmogiid bealis mieđiheami dieđiheapmái ja eananvoigatvuodaide.

Čoahkkima bivdin Biras- ja ovddidanministtariin Erik Solheim:in

Sámediggeráđdi lea presideantta Egil Olli bokte bivdán čoahkkima johtileamos lági mielde stáhtaráđiin Erik Solheim:in digáštallan dihte čuovvovaš áššiid:

- sámi guovlluid suodjalannjuolggadusaid čuovvoleapmi
- proseassain joatkin julevsámi guovllu geavaheami ja suodjaleami hárrái, Divttasvuotna-Hellemo
- sámi kulturमितohálddašeapmi boahtteáiggis
- boraspirepolitihkka ja nállebearráigeahčču

Dasa lassín leat sávvan čilgehusa ja beassat digáštallat barggu birra ođđa plána- ja huksenlágain, veahkkebarggu birra eamiálbmogiid guovdu ON eamiálbmotjulggaštusa voigatvuodaid olis ja Ceavccageađggi birra máilmeárbebaikin.

Kultursuodjaleapmi

Sámediggi lea leamaš Sámi skuvlakonferánsas Stjørdalenis ja doalai doppe logaldallama ja sáhkavuoru sámi kulturमितobarggu birra, lei mielde Norgga 2007 arkeologačoahkkimis Romssas, ja dasto lea searvan seminárii mii dollojuvvui Mo i Ranas ja gos lei sáhka kulturमितuid birra mátkemihhtomerrin ja mátkeealáhusobjektan. Go oainnusin dahká Sámedikki kulturमितobarggu dán lágan forain, de buorida dat ain eanet áddejumi ja legitimitehta dan buori ja viiddis bargui maid Sámediggi bargá dán fágasuorggis.

Dearvvašvuolta ja sosiála

Sámediggi lei mielde lágideamen dan dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsas mii dollojuvvui Romssas 10.- 11.10.07. Konferánsas fokuserejuvvojedje dat hástalusat mat mis leat dássasaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid oažžumis sámi álbmoga vástte. Konferánsa ulbmiljoavkun ledje sámi fágaolbmot, ja earát geain lea beroštupmi sámi pasieanttaid dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaide. Buohkanassii ledje sullii 150 olbmo dieđihan konferánsii ja buohkat ledje mielde váikkuheamen ahte konferánsas šattai fágalaš olahus ja maiddá lágideami dáfus dat lei buorre.

Sámediggi lei 06.- 07.11.07 mielde rájaidrastá dearvvašvuodakonferánsas maid NOPUS (The Nordic Educational Programme for the Development of Social Services) lágidi. Bajit dási fáddán konferánsas lei movt lámhit sámi dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid davviriikkaid rájaid rastá. Fokus biddjojuvvui kultur- ja giellagelbbolašvuhtii bálvalusain, oahpahussii sáme gielas, ja dasto sáme gielat dearvvašvuoda- ja sosiálabarguiid rekrutteremii oahpuide ja profesuvdnaámmáhiidda.

Romssa universitehta (UiTø) lea álggahan revideret ja ođđasis struktureret medisiinnalaš profeshuvdna-oahpu. Sámediggi lea jearran movt universitehta medisiidnaoahpu bokte duste daid hástalusaid mat sámi pasieanttain leat norgalaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusas. Sámediggi čujuha ahte UiTø:s lea ovddasvástádus sámi álbmogis ja lea fuolas dan geažil go sámi giella ja kultuvra ii deattuhuvvo duodi eanet medisiidnaoahpus.

Dál leat jođus konsultašuvnnat Dearvvašvuoda- ja sosiáladepartemeanttain go guoská dan njeallji guovllulaš dearvvašvuodasearvvi doaibmadokumeanttaide. Departemeanttaid doaibmadokumeanttat leat eiseválddiid dingojupmi daid guovllulaš dearvvašvuodaserviide boahktevaš jagiin. Sámedikki mihttomearrin lea ahte sámi pasieanttaid vuoigatvuodát ja dárbbut láchčojuvvon bálvalusaide gozihuvvojit.

Ealáhusovddideapmi

Guolástus

Sámediggeráđdi lea bivdán konsultašuvnnaid Guolástus- ja Riddodepartemeanttain guolástusregulemiid váikkuhusaid hárrái sámi kultuvrii ja ealáhusbargui mearrasámi riddoservodagas. Ráđdi lea erenoamážit bargan riddodorski suodjalemiin ja riddofatnasiid eaiggátvuodaráddjemiiguin. Ráđdehusa struktuvrapolitihka čuovvoleami oktavuodas lea ráđdi bargan dan ektui ahte ráddjet negatiivvalaš váikkuhusaid daid fatnasiid struktureremis mat leat gaskal 15 ja 11 mehtera, ja vai unnimus fatnasat mat leat vuollel 11 mehtera oččošedje buriid rámmaeavttuid dorsebivddus boahktevaš áigodagas.

Mo sámediggeráđdi lea čuovvolan daid ođđa áššiid mat dieđihuvvojedje miessemánu dievasčoahkkimis áššis 16/07

Evttohus 1: Ásahit davvisámi friddjagávpeguovllu

Dát evttohus ovddiduvvui 2007 miessemánu dievasčoahkkimis. Sámediggeráđi čoahkádusa rievdama geažil ii leat dát ášši ságaškuššojuvvon doarvai bures. Sámediggi áigu bargat viidáseappot áššiin ja vástidit gažaldahkii guovvamánu 2008 dievasčoahkkimis.

Evtthus 2: Prošeakta "Fjellrev i Finnmark"

Njállanáli lea garrasit unnon álgo 1900-logu rájes bivddu geažil, ja dan dihte dat ráfáiduhattojuvvui ollásit 1930. Dattege eai leat njálat laskan ja dasto ii gávdno odne ceavzilis njállanáli Norggas.

Ii leat čielggas manne njállanáli ii leat laskan dan rájes go dat ráfáiduhattojuvvui. Dás dárbbášuvvo eanet dutkan. Biologalaš šláddjivuhit ii leat buorre jus njálá jávká ja njállanáli lea hui rašši earret eará dálkkádatrievdamiid dáfus.

Várjjatnjárggas Nuorta-Finnmárkkus lea čadahuvvon prošeakta man ulbmil lea earret eará ásahit doaibmabijuid mat guhkit áigge vuollái suodjalit ja gozihit njálaid Finnmárkkus. Dát prošeakta ovdána bures, ja 2008 stádabušehtas lea várrejuvvon ruhta dása. Ráđdi áigu čuovvut prošeavtta ovdáneami.

Evttohus 3: Revišuvdnageatnegasvuolta smávva fitnodagaid dáfus

Sámediggi lea nuppát gearddi geahččalan oazžut oktavuoda Biebmo- ja gávpedepartemeanttain čielggadan dihtii ášši muhto ii leat vel lihkestuvvan. Sámediggi bargá viidáseappot áššiin.

Evttohus 4 Ollislaš ealáhuspolitihka – dárbu sámi ealáhusplánii

Sámediggeráđdi oaidná ollislašvuodajurddašemi ealáhuspolitihkas hástalusson ja áigu ráhkadit ollislaš sámi ealáhusplána sámi ealáhusaide.

Hástalusson ollislaš sámi ealáhusplána ráhkadeamis lea vuostazettiin dat ahte mo galggašii vuoruhit sámi ealáhusaid ja guđe eavttuid galgá bidjat vuodđun vuoruhemiide guđe áigodagain. Cuolbma-čilgehussan lea ahte galgá go ealáhusaid árvvoštallat dan ektui man deatalaččat ealáhusat leat leamaš

árbevirolaččat ja kultuvrralaččat vai dan ektui man deatalaččat dat leat ekonomii ja ássamii. Eará árvvoštallamat sáhttet leat dan ektui gallis barget ealáhusas ja/dahje mo sohka bealli lea ovddastuvvon.

Sámediggi lea guhkit áiggi ráhkadan politihkaovddidanstrategiijaid sámi guovlluid eanaš ealáhusaide. Raporta mas SOFa árvvoštallojuvvo, lea čállojuvvo min ja galgá leat gárvvis dán jagi loahpas. Dán dievasčoahkkimis galget eanadoalodiedáhus ja diedáhus meahccealáhusaid ovddideami birra meannuduvvot. Goappašagain lea mearkkašupmi bargui ollislaš sámi ealáhusplánain. Earret dáid plánaid galgá Sámediggi álggahit árvohákanprográmma lotnolasealáhusaid várás ja sámi mátkeealáhusaid várás 2008:s.

Danne lea ulbmillaš vuordit vejolaš ealáhusplánain 2008 rádjai ja dassážiigo Sámi ovddidanfoanda lea árvvoštallojuvvon.

Evttohus 5: Sámi oahpaheaddjifierpmádat

Sámediggeráđđi čujuha ahte Sámediggi lea ožžon ruđaid Oahpahusdirektoráhtas sámi skuvlla gelbbolašvuodáloktemii. Ruđat leat jurddašuvvon dakkár gelbbolašvuodáloktemii, mii sáhtta ovddidit sámi skuvlla oahpaheaddjiid sámegeala ja sámi kultuvrra. Dat galget gokčat gelbbolašvuodáloktema doaimbajuid plánema ja čađaheami Máhttoloktema čađaheami oktavuodas sámi guovllus. Go galgá ovddidit buriid gelbbolašvuodaprográmmaid, de lea dárbu bargat ovtta eará orgánaiguin ja ášahusaiguin. Danne lea Sámediggeráđi mielas ávkkálaš bargat lávga ovtta fylkkamánniguin ja allaskuvllaiguin, vuosstažettiin Sámi allaskuvllain.

Sámediggeráđi mielas lea deatalaš ahte nátionála Máhttoloktema gelbbolašvuodaruđat maiddá bohtet sámi skuvllaid skuvlajođiheaddjiide ja oahpaheaddjiide ávkin. Danne ovttasbargá Sámediggeráđi oktalaččat sámi guovlluid fylkkamánniguin, ja lea digáštallan nátionála Máhttoloktema gelbbolašvuodaruđaid geavaheami birra.

Mii guoská sierra fierpmádaga ásaheapmái sámi oahpaheaddjiid várás, de čujuha Sámediggeráđi dasa ahte lea juo ášahuvvon muhtun fierpmádagat gos lea fysihkalaš deaivvadeapmi. Sáhtta namuhit bastevas sámegeala hálddašanguovllu 7 gielda ovttasbargočoahkkimiid, daid gieldaid ovttasbargočoahkkimiid Finnmárkkus ja Romssas mat leat hálddašanguovllu olggobealde ja máttasámi guovllu golmma oahpahusresursaguovddáza gaskasaš ovttasbargočoahkkimiid. Sámediggeráđi oaivvilda ahte juo ášahuvvon fierpmádagaid berre bisuhit ja viidásetovddidit, maid maiddá fylkkamánit dorjot. Go guoská sierra interneahhta siidui fierpmádaga vástte, de oaivvilda Sámediggeráđi ahte Sámi oahpponeahhta berre ovddidit oahpaheaddjiid digítála čoahkkananbáikin.

Evttohus 6: Unnán resurssat, oahpponeavvut ja iskangeahččaleamit sámegealli

Sámediggeráđi áigu oččodit guhkesáiggi ángiruššama sámi oahpponeavvuiguin. Sámi oahpponeavvoovddideami doarjjaortnet lea árvvoštallojuvvon, ja Sámediggeráđi áigu dárkilit árvvoštallat raportta rávvagiid. Vuos galgá ráhkaduvvot strategiijaplána sámi oahpponeavvoovddideami várás. Das galget leat bajimus láidestusat oahpponeavvoovddideapmái. Plána ráhkaduvvo Sámi Máhttoloktema - sámegealla vuodul. Árvvoštallojuvvo ahte váldojitgo árvvoštallanraportta rávvagat vuhtii. Strategiija-plána galgášii ovddiduvvot 2008:s dievasčoahkkimii.

Buot oahpponeavvoproševttat maidda juolluduvvojede ruđat 2006:s ja 2007:s, leat čadnojuvvon Sámi Máhttoloktemii. Sámediggeráđi lea čoahkkimiin lágádusaiguin ávžžuhan ahte proševttat mat álggahuvvojede ovdal dan áiggi, buoremus lági mielde heivehuvvojit Máhttoloktemii - sámegealla.

Sámediggeráđi lea mángii váldán ovdan nátionála iskosiid Máhttodepartemeanttain. Sámediggeráđi lea duhtavaš go Máhttodepartemeanta 18.06.07 beaiváduvvon reivves lea dáhtton Oahpahusdirektoráhta ráhkadit nátionála lohkaniskosiid sámegealli. Dát iskosat galget čađahuvvot vuosstaž geardde 2009 čavčča.

Máhttodepartemeanta lea seamma reivves bivdán Oahpahusdirektoráhta fuolahit ahte kárteniskosat lohkamis ja rehkenastimis 2. ceahki várás jorgaluvvojit dan golmma sámegilli.

Evttohus 7: Birasdieđáhus

Sámediggeráđdi oaidná ahte sámi servodagas leat stuorra birashástalusat dakkár surggiin go dálkkádatrivdamis, biologalaš šláddjivuođa áimmahuššamis, birasmirkkuid lávdadeamis, areála-vuđđosa áimmahuššamis, árbevirolaš meahccedoalus, kulturmuittuin, boraspiriin ja mohtorjohtolagas. Birashástalusaid dustemis gáibiduvvo vejolašvuohta ja nácka ovttasdoaimmat internationála, nationála ja báikkálaš dásis. Sámediggeráđdi oaidná ahte dát lea hui gáibideaddji Sámediggái sihke resurssaid ja gelbbolašvuođa dáfus. Sámediggeráđdi áigu guovvamánu dievasčoahkkimis bidjat ovdan biras- ja areálapolitihkalaš čielggadusa ja dasto lea viidáseappot áigumuššan ovddidit birasdieđáhusa skábmamánu 2008.

Evttohus 8: Suodjalanplánaproseassat sámi guovlluin

Sámediggeráđdi lea čielggas das ahte go luondduguovllut ráfáiduhthtojuvvojit, de galget báikkálaš álbmoga vuoigatvuođat fuolahuvvot. Vuodđun galgá leat ahte guovlosuodjaleapmi ii galgga hehttet árbevirolaš sámi ávkkástallama. Luonddu mánggadáfotvuohta sihkkarastojuvvo buoremusat ceavzilis ávkkástallamiin.

Dakkár áiggiid čađa árbevirolaš meahcceávkkástallamat ja ealáhusdoaimmat go bivdu, čoaggin, guolástus, boazodoallu, eanadoallu ja šibitdoallu leat ain deatalaččat birgejupmái sámi servodagas. Dát ealáhusvuoigt mearkkašit ceavzilis luonddu- ja luondduriggodatávkkástallama. Lea čájehuvvon ahte dán lágan mánggabealát heiveheapmi lea birasseasti ja lea hehtten badjelmeari geavaheami. Dán oainnu leat guovddáš eiseválddit vuhtii váldán álbmotmehciid ásaheami oktavuodas maŋimus áiggi. Várnjárgga álbmotmeahci oktavuodas, mii áсахuvvui juovlamánu 2006, daddjojuvvo earret eará gonagaslaš resolušuvnnas ahte "Suodjaleapmi veahkeha sihkkarastit luondduvuđđosa nu ahte sámi kultuvra, ássan ja ealáhusdoallu sáhttet bisuhuvvot. Danne ii hehte suodjaleapmi guovllu árbevirolaš sámi ávkkástallama."

Sámediggeráđdi oaidnu lea ahte sámi guovlluid suodjaleapmi sáhtta leat mielde suodjaleamen sámi kultuvrra seailluheami, ovddideami ja joatkima ávnnaslaš eavttuid. Dattetge dát eaktuda ahte suodjalanproseassa, sisdoallu ja hálddašanvuohti ii eaidat, muhto nanne sámi kultuvrra. Danne lei ge hui deatalaš oažžut áigái šiehtadusa gaskal Sámedikki ja Birasdepartemeantta go guoská njuolggadusaide sámi guovlluid suodjalan- ja hálddašanplánabarggu váste.

Šiehtadus sihkkarastá báikkálaš sámi oassálastima suodjalanprosessii. Njuolggadusaid vuodul ferte konkrehtalaččat árvoštallat suodjalandárbbu, sihke áitagiid ja suodjalanárvvu árvoštallama vuodul juohke ovttaskas dilis. Njuolggadusat dadjet maiddá ahte báikkálaš sámi berošteaddjit galget sáhttit evttohit sierra čielggadeamiid. Dát danne vai sihkkarastojuvvo buoremus mearridanvuodđu suodjalanáššiin.

Njuolggadusat leat suodjalaneiseválddiid, báikkálaš sámi beroštumiid ja Sámedikki gaskasaš konsultašuvnnaid konkretiseren. Šiehtadus mearkkaša ahte Sámediggi einnostuvvi, ollislaš ja fágalaččat dohkálaš vugiin galgá konsulteret golmma iešguđet hálddašandási, seammás go galgá leat oktavuoha ja gulahallan sámi beroštusaiguin ja báikkálaš servodagaiguin. Šiehtadus sihkkarastá maiddá báikkálaš sámi oassálastima ja eaktobidjama buot suodjalanbargui sámi ávkkástallan- ja ássanguovlluin. Sámediggeráđdi áigu bearráigeahččat ahte njuolggadusat čuvvojuvvojit.

Suodjalanproseassaid ovdáneapmi ásaheamiin álbmotmehciid lea mearriduvvon St.dieđáhusas nr. 62 (1991-1992) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge" (Norgga álbmotmehciid ja eará stuorra suodjalanguovlluid odđa riikkaplána). Dieđáhus čujuha mo boahttevaš suodjalanbargu galgá leat. Áigumuš lea ahte plánejuvvon suodjalus galgá čađahuvvot ovdal 2010, ja 2008:s galget 45 dain 54 suodjalanevttohusa álbmotmeahcceplánas leat čađahuvvon. Dáin leat dál golbma álggahuvvon, okta lea válmmas sáddejuvvo guovddáš gulaskuddamii ja guokte evttohusa leat

sáddejuvvon Birasgáhttendepartementii loahpalaš meannudeapmái. Dan lassin lea čadáhuvvomin sierra plánaproseassa Divttasvuona-Oarjelvuona ávkkástallama ja suodjaleami várás, maid Birasgáhttendepartemeanta dál lea bissehan. Dan lassin leat maid ráhkaduvvomin 11 hálddašanplána álbmotmehciid ja eanadatsuodjalusguovlluid várás. Buot dáid áššiide galgá addojuvvot doarvái áigi duohta konsultašuvnnaide gaskal stáhta ja báikkálaš sámi beroštumiid, ja gaskal stáhta ja Sámedikki.

Evttohus 9: Konsultašuvdnaortnegat Stuorradikki lávdegottiiguin

Sámediggeráđđi atná deatalažžan ahte konsultašuvdnageasku ILO-konvenšuvnna nr. 169 vuodul mearriduvvo lánhan. Dán sáhtta dahkat mánggaláhkai, sihke dan lánhan ahte dahkat ILO-konvenšuvnna oppalaččat oassin Norgga lánhan, sierra konsultašuvdnalága bokte dahje ođđa mearrádussan sámelánhan. Ášši čuoovvuvvo konsultašuvnnain Ráđdehusain doaimbajuiid oktavuodas mat bohtet ovdan stuorradiggedieđáhusas sámepolitihka birra.

Man muddui konsultašuvdnageasku ILO-konvenšuvnna nr. 169 artihkkala 6 vuodul čatná Stuorradikki, lea dulkonášši. ILO-konvenšuvnna lea geaskosubjeakta "the government" dakkár doaba maid sáhtta dulkot viidábun go Norgga "ráđdehus". Mo dal de vällješ dulkot doahpaga "the government", de geavaha Stuorradiggi dakkár bargovuogi go sii meannudit áššiid main lea mearkašupmi sámi beroštusaide, ahte Sámediggi beassá doallat viiddiduvvon ja sierra čoahkkimiid lávdegottiiguin. Muhtumin lea Stuorradikki presideantagoddi váikkuhan dasa ahte leat dollojuvvon rabas gulaskuddančoahkkimat gaskal Sámedikki ja lávdegottiid. Go Stuorradiggi meannudii finnmárkkolága, de formaliserejuvvui Stuorradikki ja Sámedikki gaskasaš gulahallan dainna lágiin ahte mearriduvvui čadáhut konsultašuvnnaid gaskal Justiisalávdegotti ja Sámedikki. Duogázin lei ahte stáhta galgái fuolahit konsultašuvdnageaskkus ILO-konvenšuvnna nr. 169 vuodul lága meannudeami oktavuodas. Nu sáddejuvvui ge Sámediggi meannudeapmái Justiisalávdegotti finnmárkkoláhkaevttohus, ja mearrádusastis mieđai Sámediggi, vassis eavttuiguin, Justiisalávdegotti eanetlohkoevttohussii.

Gažaldat ahte lagabui muddet Stuorradikki ja Sámedikki gaskavuoda, lea evttohuvvon Davviriikkalaš sámekonvenšuvnna evttohusa 18. artihkkalis. Sámediggeráđđi áigu čuoovvot dán evttohusa sámekonvenšuvdnaevttohusa viidáset meannudeami oktavuodas. Sámediggeráđđi háliida maiddái, sorjjaskeahttá Davviriikkalaš sámekonvenšuvnna evttohusbarggus, árvalit Stuorradikki presideantagoddái dárbbu ságaškusšat bastevas ovttasdoaimmanrutiinnaid ásaheami gaskal Stuorradikki ja Sámedikki. Dát daid vásáhusaid vuodul maid leat ožžon finnmárkkoláhkaevttohusa meannudeamis.

Evttohus 10: Boazodoallošiehtadusa ođđasis árvvoštallan

Jahkásaš boazodoallošiehtadallamat dollojuvvojit gaskal Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi (NBR), Boazodoalu válđošiehtadusa vuodul. Sámediggi ii leat bealli boazodoallošiehtadallamiin, muhto lea áicin ja addá evttohusaid departementii ovdal siehtadallamiid.

Dála válđošiehtadusa mielde lea vejolaš siehtadusrudaid várás ásahit juogaduvvon geográfalaš hálddašeami jus dan háliida. Jus Sámediggi háliida juogaduvvon geográfalaš hálddašeami, de dan ferte válđit ovdan dan oktavuodas go Sámediggi addá evttohusaid boazodoallošiehtadussii. Evttohusat boazodoallošiehtadussii meannuduvvojit sierra áššin dievasčoahkkimis.

Ráđi árvvoštallan vuosttain lea ahte geográfalaččat earuhit boazodoallošiehtadusa rudaid hálddašeami, sáhtta leat ávkin jus biddjojuvvu vuodđun ahte muhtun boazoguohtunguovlluin leat stuorát ánsáskeahces vahágat mat fas mielddisetbuktet minimála buvttadeami. Dát guovllut berrejit vassis áigodagas oážžut buhtadusa dan ovddas.

Mo sámédiggeráđđi lea čuovvolan daid ođđa áššiid mat dieđihuvvojedje čakčamánu dievasčoahkkimis áššis 31/07

Evttohus 1: Dat ođđa ruhtadanortnet fága sámegiella váste joatkkaskuvllain lea roassun sámegiella oahpahussii

Sámédiggeráđđi lea árvvoštallan ruhtadanortnega vuoigatvuođaid ektui, juolludemiid ektui stáhtabušehtas, diibmologu ektui man ovddas addojuvvo doarjja ja diibmomáksomeriid ektui.

Doarjjaortnega ulbmil joatkkaoahpahusa várás lea searvat ruhtadeapmái vai joatkkaoahpahusa sápmelaččaide addojuvvo sámegielloahpahus daid vuoigatvuođaid vuođul mat bohtet ovdan oahpahuslága 6-3 paragrafas.

Vuođđoskuvlla (oahpahuslága 6-2 paragrafa) ja joatkkaoahpahusa oahppiin eai leat seamma vuoigatvuođat sámegielloahpahussii.

Juohke jagi juolluduvvojit Máhttodepartemeantta bušehtas ruđat vuođđooahpahusa doaibmabijuide, gč Kap. 225 poastta 63 *Doarjja sámegillii vuođđooahpahusas*. Dán poasttas leat guokte sierranas doarjjaortnega; nubbi vuođđoskuvlla várás ja nubbi fas joatkkaoahpahusa várás. Doarjjaortnet sámegillii vuođđooahpahusas gusto skuvllaide sámi guovlluin mat addet oahpahusa sámegiella ja sámegillii ja skuvllaide olggobealde sámi guovlluid sámegielloahpahussii. Doarjjaortnegii joatkkaoahpahusa várás gullá maiddá sámegielloahpahus dain joatkkaskuvllain main leat sámi oahppit, earret stáhta sámi joatkkaskuvllaid.

Ođastusa 94 áiggi lei juohke oahpahusdiibmu 45 minuhta. Go Máhttolokten ja Máhttolokten – Sámi ásahevvojedje, *de mearriduvvui diimmuid lohku olles diimmuid mielde vuođđoskuvlla juohke váldoehkkái ja joatkkaoahpahusa jahkeehkkái. Dat abte 45 minuhtasaš diimmut rehkenastojuvvojit olles diibmun ii mearkkas abte oahpahusa mearri rievda, earret muhtun smávva heivebemiid.*

Go buohtastahtta johtučállaga mii válddahallá dálá ja ovddeš meroštallamiid, de oaidná ahte meroštallanvuohki ii leat rievdan, muhto diibmolohku lea rievdaduvvon 45 minuhtasaš ovttadagas 60 minuhtasaš ovttadahkan. Nappo ii leat ge njiedjan dat diibmolohku man ovddas addojuvvo doarjja.

Máhttoloktema ja Máhttoloktema – Sámi ásahepmi guoská olles 13-jagi vuođđooahpahussii, sihke vuođđoskuvllii ja joatkkaoahpahussii. Dárogiebla ja sámegiella fágaplánat gusket dál olles ohppui, muhto doarjja vuođđoskuvlla ja joatkkaskuvlla sámegielloahpahussii meroštallojuvvo iešguđet láhkai.

Doarjagiid meroštallannjuolggadusat oahpahussii sámegiella olggobealde sámi guovlluid leat rievdaduvvomin. Áigumuš lea buorebut deaivat ulbmiljoavkku. Seammalágan rievdadusa berre dahkat joatkkaoahpahusa ektui. Sámédiggeráđđi lea sádden reivve Máhttodepartementii ja bivdán departemeantta oktiordnet meroštallannjuolggadusaid.

Evttohus 2: Doaibmabijut sámegielloahpahusas olggobealde hálddašanguovllu

Sámédiggeráđi mielas leat máhtolašvuođa ja gelbolašvuođa lokten muhtun dain deataleamos vuođuin sámi servodahkii. Sámédiggeráđđi diehtá ahte dárbbášuvvojit eanet sámegielloahpaheadjit, ja áigu bargat dan ala ahte sámi guovllut sáhttet nu bures go vejolaš fállat oahpahusa oahpahuslága mearrádusaid vuođul.

Sámédiggeráđđi áigu váikkuhit dasa ahte vuoigatvuohta sámegielloahpahussii ja sámegielohppui šaddá bevttolaš vuoigatvuohtan.

Sámédiggeráđđi áigu árvvoštallat buot doaibmabijuid mat sáhttet váikkuhit dasa ahte ulbmilat ollašuhthojuvvojit, ja maiddá árvvoštallat oktagaslaš doaibmabijuid.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde.

- Sámediggerádi árvalus dohkkehuvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihka
1	Egil Olli, áššejodiheaddji	Tone Finnesen
		Bjarne Store-Jakobsen
		Johan Mikkel Sara
	Egil Olli	
2	Aili Keskitalo	Marianne Balto
		Jánoš Trosten
		Egil Olli
	Aili Keskitalo	
3	Sten Erling Jønsson	Hilde Anita Nyvoll
		Terje Tretnes
	Sten Erling Jønsson	
4	Olaf Eliassen	Terje Tretnes
		Isak Mathis O. Hætta
		Johan Mikkel Sara
	Olaf Eliassen	
5	Terje Tretnes	Klemet Erland Hætta
		Egil Olli
		Marianne Balto
	Terje Tretnes	
6	Jánoš Trosten	
7	Bjarne Store-Jakobsen	Aili Keskitalo
		Egil Olli
		Terje Tretnes
	Bjarne Store-Jakobsen	
8	Johan Mikkel Sara	Olaf Eliassen
		Terje Tretnes
		Jánoš Trosten
	Johan Mikkel Sara	
9	Kjersti Myrnes Balto	
10	Per Edvin Varsi	
11	Gunn-Britt Retter	
12	Ronny Wilhelmsen	
13	Jørn Are Gaski	
14	Aili Keskitalo	
15	Henrik Eriksen	
16	Klemet Erland Hætta	
17	Jørn Are Gaski	

18	Rita-Alise Porsanger	
19	Marianne Balto	
20	Aili Keskitalo	
21	Terje Tretnes	
22	Jørn Are Gaski	
23	Vibeke Larsen	
24	Egil Olli	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggeráđi dieđáhus váldojuvvo diehtun.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.11.07 dii. 12.05

Ášši 56/07

Gažaldagat Sámedikkeráđđái Sámedikki čoaččkinortnega § 11 vuodul

Arkiiva

Arkiiváššénr.

SF-

07/4932

Ášši meannudeapmi álggahuvvui distat dii.13.40

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1		Áirras Aili Keskitalo, NSR Sámedikkejoavku	Sámekonvenšuvdna
2		Áirras Gunn-Britt Retter, NSR/SáB	Sámi museat

II Gažaldagat ja vástádusat

Gážaldat 1, Áirras Aili Keskitalo, NSR sámedikkejoavku

Sámekonvenšuvdna

Mii leat oaidnán ahte Sámekonvenšuvdnaproseassa lea maŋŋonan, ja mediain leat gullan ahte sivvan dasa lea dat go Suoma ráđdehus ii leat čielggadan iežas posišuvnna konvenšuvdnaevttohussii. Dat ferte mearkkašit ahte Norgga ráđdehusa posišuvdna gal lea čielggas.

Leago Sámediggeráđđái dieđihuvvon Norgga ráđdehusa posišuvnna birra konvenšuvdnaevttohussii? Dieđihuvvogo dan birra Sámedikki áirasiidda?

Leatgo boahtán dieđut movt sámedikkat galget leat mielde loahpalaš šiehtadanproseassas?

Vástadus 1 gažaldahki:

Bargo- ja searvadahtindpartemeantta, Justisadepartemeantta, Olgoriikkadepartemeantta ja Sámedikki gaskasaš hálddahušlaš bargujoavku geigii golggothmánu 3. b. raportta mas Davviriikkalaš sámekonvenšuvdnaevttohus lea guorahallojuvvon gustojeaddji álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid ja siskkáldas rievtti ektui. Dát raporta galgá leat vuodđun dasa maid Norga mearrida oavvildit sámekonvenšuvnna viidásat barggus. Seammalágan guorahallama lea Ruota ráđdehus dahkan ja Ruota beale Sámediggi lea dieđihuvvon dán barggu birra. Suoma ráđdehus ii leat válmmostan guorahallanbarggus, muhto áigu dan dahkat 2008 giđa mielde.

Ministariid ja sámediggepresideanttaid čoaččkimis Stockholmas skábmamánu 14. b. sohppojuvvi ahte sámekonvenšuvnna viidásat bargu jotkojuvvo go Suoma guorahallan lea válmmostan 2008 giđa.

Davviriikkaid ámmátolbmuidorgána galgá fuolahit ahte jođánit evttohuvvo mo šiehtadallamat sámekonvenšuvnna birra galget čađahuvvot ja áigumuš lea das dahkat mearrádusa boahhte čoahkkimis gaskal ministariid ja sámediggepresideanttaid.

Suoma, Norgga ja Ruoŧa sámediggepresideanttaid oktasaš oaivil lea ahte sámedikki galget oassálastit iehčanas beallin šiehtadallamiin, nu ahte dás lea sáhka guđa šiehtadallanbealis.

Gážaldat 2, Áirras Gunn-Britt Retter, NSR/SÁB

Sámi museat

Dán rájes go Sámi Museat šadde Sámedikki háldui, de eai oru stáhta juolludeamit lassáneamen sámi museaide seammá leavttuin go muđui museaide Norggas.

Ovdamearkka dihte de lea Davvenuortamuseasiida konsolideren árvvoštallon máksit lagabui 2 mill ruvnnu. Sámedikki 2008 bušehttas lea dasa evttohuvvon 0,5 mill ruvnnu.

Várjjat Sámi Museai lea 2008 bušehttas juolluduvvo 1,5 mill. – musea dárbbut livčče 1 mill ruvnnu eanet. Sámediggi sáhtá dán jagi lasihit Várjjat Sámi Museai bušehta 60.000 ruvnnuin, diibmá lasihuvvui juolludeapmi 40.000 ruvnnuin.

Lea dárbu njulget Sámi museaid ruhtadandili, vuoi sis lea vejolaš doaimmahit bargguideaset álbmalahkai. Maid lea Sámediggiráđđi bargan čuovvulit ovddit ráđi barggu Museaođastusa oktavuodas, nugo “ABM Utvikling” ja Kulturdepartemeantta ektui?

Vástadus 2 gažaldahki:

Sámediggi válddi badjelasas hálddašnovddasvástádusa sámi museain 2002:s. Badjelasas váldin dáhpuhuvai oktanaga nationála museaođastusa álggahemiin. Ođastus galgai veahkehit bajidit fágalaš kvalitehta dainna lágiin ahte buorebut ávkkástallat resurssaiguin. Mealgat eanet stáhtaruhta lohpiduvvui daidda museaide mat serve ođastussii. Sámi museat serve ođastussii, muhto eai leat, nu mo áirras Retter čujuha, beassan fárrui museaid ekonomalaš nannemii.

Jearaldat manne sámi museat eai leat ávkašuvvan museaođastusain, čatnasa Sámediggeráđi mielas dasa ahte sámi museaid museaođastus ii leat mielde eiseválddiid ánggiruššamis dán suorggis. Eará museaovttadagat mat leat mielde nationála museaođastusas, leat čuovvoluvvon, muhto sámi museat lea bázahallan. Sámediggeráđđi čujuha dasa ahte áigodagas 2002-2008 lea juolluduvvon 200,5 miljon ruvnnu nationála museaođastussii stáhtabušehtas. Sámi museat leat ožžon 2 miljon ruvnnu dain ruđain.

Eará bealli museaođastusas lea ahte sámi museat leat ožžon dáid ruđaid oassin juolludeamis Sámediggái poasttas 320 Sámi kulturulbmilat, várrejuvvon museaođastussii. Juolludeaddji eiseválddit leat oaivvildan ahte Sámediggi ieš berre vuoruhit ruđaid museaođastussii dain ruđain mat vel báhcet poasttas 320 Sámi kulturulbmilat. Lassi ruđat ođastussii leat juolluduvvon 2006:s, dalle várrejuvui 250 000 ruvnnu. Sámedikki 2008 bušehttas lea evttohuvvon juolludit 500 000 ru lassi ruhtan Deanu ja Várjjaga museasiidii, muhto ruđat eai leat bohtán stáhtabušehtas.

Dattetge lea čielggas ahte dat ruđat mat leat juolluduvvon sámi museaide, guhkin eret leat doarvái gokčat museaid dárbbuid. Museain leat stuorra fágalaš hástalusat dan lassin ahte dat ain leat huksenmutter. Váilevaš ekonomalaš resurssaid geažil lea dilli hui váttis ja dagaha ahte fágalaš ovdáneapmi ja kvalitehta loktaneapmi bisána.

Dan guovtti mánuš go dálá Sámediggeráđđi lea leamaš posišuvnnas, lea ášši válđojuvvon ovdan min čoaččkimis Stuorradikki gieldda- ja hálddašanlávdegottiin árat skábmamánuš. Sámediggeráđđi lea viidáseappot bargan dainna ahte sihkkarastit sámi museaide regionála doaibmaruđaid fylkkasuohkaniin. Sámediggeráđis leat maid leamaš čoaččkimat sámi museaid ovddasteaddjiiguin vai ovttasráđiid singuin gávnašii čovdosiid. Dán vahkus lea čoaččkin ABM-utviklingain. Juovlamánuš lea plánejuvvon čoaččkin Kultur- ja girkodepartemeanttain mas earret eará museaodastusášši galgá válđojuvvot ovdan

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 32 čoaččkis. Dan áššis ii jienastuvvon.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Aili Keskitalo, áššejođiheaddji	
	Egil Olli	
	Aili Keskitalo	
	Egil Olli	
2	Gunn-Britt Retter, áššejođiheaddji	
	Hilde Anita Nyvoll	
	Gunn-Britt Retter	
	Hilde Anita Nyvoll	

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.11.07 dii 14.00

Ášši 57/07 Ođđa áššiid dieđiheapmi

Arkiiva

Arkiiváššenr.

SF-

07/3790

Ášši meannudeapmi álggahuvvui distat 27.11.07 dii. 1400

I Mildosat

Nr	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	24.09.07	Áirras Kjersti Myrnes Balto, NSR:a ovttasbargojavku	Joatkkaskuvllaid sámegielhága ođđa ruhtadanortnet lea roassun sámegieloahpahussii
2	24.09.07	Áirras Ann-Mari Thomassen, NSR:a ovttasbargojavku	Doaibmabijut sámegieloahpahusas olggobealde hálddašanguovllu
3	26.11.07	Áirras Tone Finnesen, NSR:a sámediggejoavku	Buohtasaj varresvuohtafálaldus julevsáme guovlojn
4	26.11.07	Áirras Egil Utsi, NSR:a sámediggejoavku	Sámi spesialistadearvvašvuođa bálvalusaid ferte nannet
5	26.11.07	Áirras Marit Kirsten A. Gaup, BB:a sámediggejoavku	CO2 luoitin gássarusttegis Hámmárfeasttas
6	26.11.07	Áirras Magnhild Mathisen, BB:a sámediggejoavku	Sámi kulturmáhttu ja dulkabálvalusa gáibádus
7	26.11.07	Áirras Aili Keskitalo, NSR:a sámediggejoavku	Sámi preassadoarjja – Mediaberráigeahču evttohus
8	26.11.07	Áirras Terje Tretnes, SáB	Oljofatnasat ja johtolat olggobealde finnmárkku rittu
9	26.11.07	Áirras Terje Tretnes, SáB	Preassadoarjja sámi áviissaide

II Evttohusat ja mearkkašumit

Evttohus 1, áirras Kjersti Myrnes Balto, NSR:a ovttasbargojavku

Joatkkaskuvllaid sámegielhága ođđa ruhtadanortnet lea roassun sámegieloahpahussii

Sámegielhága ođđa ruhtadanortnet mii ásahuvvui ođđajagimánu 1. b. 2007 dagaha ahte fylkkasuohkanlaš joatkkaskuvllaid sámegieloahpahus boahá vártnuhis dillái. Ruhtadanortnet lea hedjonan dramáhtalaččat dan ektui mo dat lei ovdal.

Meroštallannjuolggadusat leat ná:

3.2 Meroštallannjuolggadusat

Daid oahppiid/oahpahalliid várás geain lea vuoigatvuohta oažžut sámegieloahpahusa oahpahuslága § 6-3 vuodul, addojuvvo jahkásaččat doarjja 50 ollesdiibmui juohke oahppi/oahpahalli nammii vuosttaš 20 oahppái/oahpahallái. Jus oahppiidlohku lea stuorát go 20, de addojuvvo doarjja 25 ollesdiibmui juohke oahppi/oahpahalli nammii. Doarjja meroštallojuvvo fylkkaid mielde ja ovttaskas skuvllaid mielde ja lohkanbeaivin biddjojuvvo miessemánu 2. beaivi. Doarjja máksojuvvo guovtti seamma sturrosaš oasis geassemánu 30. b. ja golggotmánu 30. b. seamma jagi.

Geavadis dát mearkaša ahte skuvlaeaiggáit, fylkkasuohkan oažžu stáhtas vuosttaš 20 oahppi ovddas vidátoasis juohke oahppi nammi. Eanaš fylkkasuohkanlaš skuvllain leat uhccán oahppit ja sii leat bidgolagaid iešguđet jahkedásis ja iešguđet fágakodain (1. gielas, guovttelágan nubbigielas, guovttelágan vierisgielas juohke jahkedásis). Ođđa ruovttoluottamáksinortnet ii govčča dáid oahppiid diibmodárbbuid. Jus skuvlaeaiggát ii mávsse bajálačča, de ferte skuvla gillát olles ekonomalaš noadi, maid skuvla diedusge ii nákke. De báhcet guokte vejolašvuoda: sámegielága ferte gillát danne go dat geavaha oktasaš ruđain mat eai gávdno dahje skuvla oažžu diibmosupmi, omd. 10 diimmu vahkkui mii galgá geavahuvvot buot jahkedásiide ja buotlágan sámegieloahpahussii. Dát lea áibbas dohkemeahttun oahpahusfálaldat.

Daidda fylkkaide main leat uhccán sámegieloahppit, eai leat váikkuhusat nu stuorrát (buoret doarjja vuosttaš 20 oahppái). Eai ge priváhta skuvllaide leat váikkuhusat nu stuorrát (juohke skuvla lohkkovuvvo ovttađahkan). Ii ge stáhta joatkkaskuvllaide Sis-Finnmárkkus leat dát nu stourra headuštussan. Romssa ja Finnmarkku fylkkasuohkanat ja daid oahppit leat dat stourra vuoittahallit ođđa ortnega vuolde. Sihke sámegieloahpaheadjiid ja oahppiid bargodilli šaddá veadjemeahttumin.

Sámegiella vierisgiellan, mas lea stuorrát diibmolohku joatkkaskuvllas go sámegielas nubbigiellan, ii leat mielde dorjjaortnegis vaikke vel fágas lea koda máhttoloktemis.

Sámediggi ferte farggamusat váldit dán ovdan máhttodepartemeanttain ja fuolahit ahte čadahuvvo dakkár ruhtadanortnet mii ii hedjonahte vuoigatvuoda sámegieloahpahussii.

Čoahkkáigeassu:

1. Doarjjaortnet ferte buoriduvvot.. Ovddeš doarjjaortnet, mas ledje 2 diimmu juohke oahppái, govččái dárbbu buori muddui.
2. Sámegiella vierisgiellan ja sámegiella prográmmafágan fertejit boahit mielde doarjjaortnegii.

Evttohus 2, áirras Ann-Mari Thomassen, NSR:a ovttasbargojavku

Doaibmabijut sámegieloahpahusas olggobealde hálddašanguovllu

Oahpahuslágas váfistuvvo ahte sámi ohppiin olggobealde hálddašanguovllu lea individuálalaš vuoigatvuolta oažžut oahpahusa sámegielas. Dát lea dagahan dan ahte ollu vanhemat gáibidit skuvlaeaiggádiin oažžut sámegieloahpahusa mánáidasaset dán vuoigatvuoda vuodul. Dat go ollu skuvllain váilot sámegieloahpaheadjit hehte dattetge sámi ohppiid oažžumis oahpahusa sámegielas, ja erenoamážit sámi guovlluin olggobealde hálddašanguovllu. Oaidnit ahte lea dárba ahte Sámediggeráđđi bargá dáinna problematihkain sihkkarastin dihte sámi mánáide sin vuoigatvuodaid Oahpahuslága mielde.

NSR sámediggejoavku čujuha Sámedikki 2001 mannosáš čielggadussii sámegielaoahpahusa hárrái olggobealde hálddašanguovllu ja lávdegotti doaibmabidjoevttohusaide buoridit dili olggobealde sámegiella hálddašanguovllu vai lea vejolaš oažžut oahpaheadjiid geat sáhttet oahpahit sámegielas.

NSR sámediggejoavku oaivvilda ahte fertejit ásahuvvot individa dási doaibmabijut maiguin movttiidahttit eambogiid mánáidgárddiin ja vuoddo- ja joatkkaskuvllain, maiddá olggobealde sámegiella hálddašanguovllu váldit gelbbolašvuoda sámegielas. NSR sámediggejoavku evttoha ahte Sámediggeráđđi bargá dan ala ahte olbmot geain lea formalalaš sámegiella gelbbolašvuolta ja geat oahpahit sámegielas mánáidgárddiin ja vuoddo- ja joatkkaskuvllain ožžot vuoigatvuoda vuolidit oahppolana. Vuoigatvuolta čadnojuvvo sámegieloahpahussii.

Evttohus 3, áirras Tone Finnesen, NSR:a sámediggejoavku

Buohtasaj varresvuohtafálaldus julevsáme guovlojn

NSR:a Sámediggejuogos vuoset dárbbuj ávdánahtátjit buohtasaj varresvuohta- ja sosialfálaldusájt julevsáme guovlojn. Állagattjat vuorrasap sámijn la dárbbu varresvuohta- ja socialdievnastussaj mij la vuododuvvam sáme kultuvrradádjadibmáj, sámegiellaj ja ietjas bájkálasj gájbbádusájda. Giella ja kultuvrradádjadus mij gáhtu sáme gáládiddje hárráj máhtta buktet iehpeværdogis dilijt ájnegis ulmuttij.

Sámijn iemeálmugin li rievtesvuoda lihtodum vuona lágajn ja riikkagasskasaj sábadusájn. Rievtesvuoda sihkkarassti náv gá varresvuohtaviehkev ja diedojt ietjas giellaj gá le dárbbu. ILO-sábadusán nr 169, oasen 25, sihkarasteduvvi rievtesvuohta aj sámijda liehket siegen hábmedittjat dajt varresvuohtafálaldusájt, ja nanostuhtta sáme gáládiddjij riektáv varresvuohtadievnastusájda ma duhtadi.

Biednigij Sámedikke le Nuortta-Sálton ávdánahtedum hábme mij válldá várajda ja ávdánahtta ábbálasj ja buohtasaj varresvuohta- ja sosialfálaldusájt goappátjagá sáme ja látte álmugijda guovlon. Dát hábme ávdástahtta ádstuhttemav organiserim- ja ávdánahttemvuogen guovlojn gánná li moadda kultuvra. Vuorrasappoj láchko guovlon le lassánimen. Vuodojn bájkálasj dájmaj vuorrasappoj lagámusáj gaskan Divtasvuonan, le ávdep Sámediggeráde biehtsemáno 27. b. 2007 alodam suohkanijt julevsáme guovlojn aktan fylkkamánijn oatsodimfábmudahkan, dahkat juojddáv vaj vidjura buorráni sámijda gejn la sujttoárbbu, sierra tjalmmusijn vuorrasappoj dárbojda.

NSR:a Sámediggejuogos sihtá Sámedikkev gátsedit oabme Sámediggeráde alodusájt, ja sihtá duodden aj:

- Sámedikkev aktijrádijn Ráddidusájn giehtadallat vidjurijt Nuortta-Sálton ja ietjá muodugasj bájkijn sámeálmuga prinsihpalasj rievtesvuodaj gáktuj buohtasaj varresvuohta- ja sosialfálaldusájda, ja Vuona rievtesvuohtalasj vælgogisvuodaj dán aktijvuodan.
- Divtasvuona suohkan, náv gá ádá suohkanin sámegiela háldadusguovlon, oatsot buohtasaj varresvuohta- ja soialfálaldusájt sáme álmugij, vaj állagattjat vuorrasappoj dárbo váldeduvvi várajda gielalattjat, kultuvrralattjat ja áskulattjat.

Evttohus 4, áirras Egil Utsi, NSR:a sámediggejoavku

Sámi spesialistadearvvašvuoda bálvalisaid ferte nannet

Sámi fágaolbmot dearvvašvuoda suorggis leat ovttaoavilis ahte lea dárbu oktiortnet spesialistadearvvašvuodafálaldaga sámi álbmoga várás jos fálaldat galggaš boahit dohkálaš dássái. Fágaolbmot háliidivčče oktiortnejuvvon gelbbolašvuodaguovddáža, mas sihke psykiátriija ja somatihkka leat mielde. Guovddáža sáhtášii maid áinnas bidjat Sámi dearvvašvuoda dutkanguovddáži. Sámediggerádi dearvvašvuoda- ja sosiálapolihkalaš válddahallamis (41/02) addojuvvo doarjja dáinna lágiin huksemii. Ávžžuhit dan ođđa Sámediggerádi hoahpuhit barggu dáinna lágiin ahte oasis spesialistabálvalusas (somatihkka) eai bázáše olggobeallái almmolaš dearvvašvuoda-bálvalusa dáinna várain ahte dat dalle nogašii oalát.

Dillečilgehus 2007:

A. Sámi našuvnnalaš gealboguovddáš – psykalaš dearvvašvuoda (SANKS)

SANKS:as lea nátionála ovddasvástádus leat mielde ovddideamen psykalaš dearvvašvuoda olles sámi álbmogii Norggas. Juo 1984:s háliidedje fágaolbmot geat ledje mielde ásaheamen Mánáid- ja

nuoraidpsykiatráláš poliklinihka (MNP) Kárášjohkii, viidásetovddidit poliklinihka dađistaga šaddat sámi psykiatriija gelbbolašvuodaguovddážiin Norggas. Otne, 20 jagi maŋŋá, lea višuvdna šaddan duohtan Sámi našuvnnaš gealboguovddáža (SANKS) bokte psykalaš dearvvašvuoda váste mii ášahuvvui 2002:s. Dál barget 90 olbmo SAKNKS:as, rávisolbmuid psykiatriijas (Leavnnjas) ja mánáid- ja nuoraid psykiatriijas (Kárášjogas). Go nuoraid psykiatráláš ossodat ášahuvvo 2008:s, de šaddá olles bargoveahkan birrasii 120 bargi. Unna poliklinihkas gos barge njeallje olbmo 1984:s lea MNP Kárášjogas ovddiduvvon riikkaviidosaš sámi mánáid- ja nuoraid psykiatráláš guovddážiin gos leat badjel 50 fágavirggi. Lassin dábalaš MNP-poliklinihkkan, lea das fálaldat nuorra gárrenmirkkuid boastutgeavaheadjiide (Sámi psykiatráláš Nuoraidteama – SPN), fálaldat bearrašiidda (Bearašossodat), sierra teama intensiivvalaš poliklinihkalaš bargui/heahteveahkki (Johti teama), ja 2008 rájes šaddá fálaldat nuoraide geain leat láhttenválttisvuodát (Nuoraid psykiatráláš ossodat). Rávisolbmuid psykiatriijas (DSP-Lakselv) lea poliklinihkka, Heahteveahkketeama ja Birrajjándorossodat mii lea rabas sámiide miehtá riikka. Dasa lassin lea SANKS:as Dutkan- ja ovddidanossodat (FoU). Biras lea juo buvttadan máŋga doavttergrádabargi.

B. Somáhtalaš spesialistadearvvašvuodabálvalus

I.

Spesialistadoavtterguovddáš Kárášjogas ášahuvvui 1987:s priváhta dásis man ulbmilin lei bálvalit álbmoga Sis-Finnmárkkus pasieanttaid iežaset gillii ja eavttuiguin. Vuosttamuš jagiin ledje guovddážiin 2-3 sámegielat spesialistta. Dál lea guovddáš Dearvvašvuodta Finnmarkku (DF) oassi, ja organisatuvrralaččat gullá Hámmarfeasta buohccivissui.

Guovddáža oktavuodas leat dál čuovvovaš fágaolbmot:

Liikedoavttir ollesáiggis (sámegielat)

Revmatologa, 12 vahku jahkái (ii hála sámegiela)

BNČ-doavttir, 12 vahku jahkái (ii hála sámegiela)

Gulluguovddáš (2 sámegielat audiográfá)

Sisdávddat (bálvalusas vástidit johti doaktárat geat eai leat sámegielagat)

Pediatriija (soames vahku jagis, eai leat sámegielagat)

Gynekologiija (soames vahku jagis, eai leat sámegielagat)

Guovddážiin váilu dutkan- ja ovddidanossodat (FoU). Dákkár ossodat lea hui deatalaš jos guovddáš galggaš ovdánit fágalaččat ja geasuhišgoahtit nuorra sámi doavtterspesialisttaid.

II.

Priváhtadoaimmi sámegielat kardiologa/sisdávddadoavttir Kárášjogas

Priváhta doaimmadoarjja Dearvvašvuodta-Davvin:s mii gusto dušše dalle go doavttir lea barggus doppe.

Priváhtadoaimmi sámegielat čalbmedoavttir/optihkár Leavnnjas

Priváhta doaimmadoarjja Dearvvašvuodta-Davvin:s mii gusto dušše dalle go doavttir lea barggus doppe.

Dearvvašvuodta-Finnmarkkus lea dál šiehtadus Suoma dearvvašvuodadoaimmahagain Lappi leanas dan hárrái ahte oktasaččat geavahit resurssaid, erenoamážit sámegiela hálli pasieanttaid ektui. Sámegielat pasieanttat Suomas sáhttet iskkaduvvot ja dikšojuvvot Norgga bealde jos dan háliidit (SANKS:as ja Spesialistadoavtterguovddážiin), ja suomagiela geat ássat Finnmarkkus sáhttet iskkaduvvot ja dikšojuvvot Suomas jos dan háliidit.

Dutkan

Sámi dearvvašvuodadutkama guovddážiin, mii lea Kárášjogas, lea satellihhtaovttadat Romssa universitehta vuollásažžan.

Konklusuvdna

Sámi psykiatráláš spesialistadearvvašvuodabálvalus lea SANKS bokte ovddidan fáldadaga sámi álbmoga váste riikadásis. Gelbbolašvuodaguovddáš lea árijalaš Dutkan- ja ovddidanossodat mii lea mielde nanosmahttimin fága ja rekrutteremin fágaolbmuid.

Sámi dearvvašvuoda dutkama guovddáš lea bures boahán johtui ja lea juo buvttihan vuosttaš doavttergrádabarggu. Sámi dearvvašvuoda dutkan lea ovttá lánke dego "Sámi Álbmotdearvvašvuodainstituhtta" mii eanaš bargá epidemiologalaš dutkamiin.

Sámi somahtalaš spesialistadearvvašvuodabálvalus lea dál biedgguid ja heittot ja dat sáhtta oalát jávkat jos jođaneamos lági mielde ii dahkkojuvoš juoga juoidá mii attasi ovdánanvejolašvuoda. Guovddáš ferte oazžut resurssaid nu ahte sámegeielat spesialistaid lohku stuorru ja dutkan- ja ovddidanbargu šaddá lunddolaš oassin beaivválaš barggus. Buohtalastojuvvon klinihkka/ dutkanvirggit sáhttet ovdamearkka dihte geasuhit sámi doavtterspesialistaid boahnteáiggis.

Dat guokte priváhta doaibmadoarjaga Dearvvašvuodta-Davvin sáhtta gessojuvvot dahje sirdojuvvot olggobeallái sámi váimmusguovlluid go doaktárat válljejit heaittihit doaimma. Danne ferte dien guokte virggi juo dál gásttašit "sámi(virgin)" ja dat galggašedje šaddat oassin Spesialistadoavtterguovddáša virgedáhkádusain.

Sámi jurddašeames gullaba "siellu ja gorut" oktii. Danne fertešige psykiatriija ja somatihka organiseret oktii ja das galggašii šaddat oktasaš sámi spesialistaguovddáš. Dán lágan sámi fápmoguovddáš mii lea ealli sámegeielat birraš ferte sáhttit bargat ovttas sámi dearvvašvuodaásahusaiguin mat leat eará sajiin riikkas (omd. Sámi dearvvašvuodaguovddáš Ájluovttas), ja dieinna lágiin buoridit ollislaš dearvvašvuodafáldadaga sámi álbmoga váste riikkas.

Mii bivdit Sámediggeráđi bargat viidáseappot strategiijaiguin sihkkarastin dihte sámegeielat somahtalaš spesialistadearvvašvuodabálvalusaid daid čuolmmaid ektui mat dás leat hábmejuvvon. Sámi doavttersearvvis leat mánga doaktára geain lea ollu gelbbolašvuodta psykiatriija ja somatihka siskkobalde dán ektui, ja sáhttet sihkkarit veahkehit jos Sámediggeráđi oaidná dasa dárbbu.

Evttohus 5, áirras Marit Kirsten A. Gaup, BB:a sámediggejoavku

CO2 luoitin gássarusttegis Hámmárfeasttas

Bargiidbellodaga sámediggejoavku lea fuolastuvvan CO2 gássa boaldima geažil LNG rusttegis Muolkkáin Hámmárfeasttas.

Lagašbirrasii lea CO2, gožu ja NOx luoitimis guhkesáiggi vahátváikkukhus olbmuide, guohttu ealliide ja meara ealániidda.

Dás leat váikkukhusat guovllu álbmoga eallinkvalitehtii, ja lea maiddá áittan buot borramušbuvttadeapmái davviguovlluin.

Luoitimis leat vuosttažettiin váikkukhusat lagašbirrasii, muhto luoitin dagaha maiddá ahte máilmmiviidosas nuoskkideapmi stuorru dramáhtalaččat.

Rusttet lea lahka Golf-rávnnji, ja dagaha ahte gohču leavvá viidát.

Muolkkáid lagašullot leat sávzzaid ja bohccuid deatalaš guohtuneatnamat, ja guohtumiid ferte bisuhit nu ráinnasin go vejolaš.

Muolkkáid rusttega luoitimiid ferte doalahit dan dásis mat mearriduvvojedje konsešuvdnacavttuin, ja dan fertejit sii geain lea ovddasvástádus, váldit duođas.

Bargiidbellodaga sámediggejoavku ávžžuha Sámediggeráđi váldit ovdan gássaluoitinášši Stáhta nuoskkidanbearráigeahčuin SFT'in.

Evttohus 6, áirras Magnhild Mathisen, BB:a sámediggejoavku

Sámi kulturmáhttu ja dulkabálvalusa gáibádus

Sámediggi registrere ahte váilot ollu dulkabálvalusat ja váilu sámi kulturmáhttu buot dásiin almmolaš suorggi siskkobealde. Dát lea váttisvuohta buot ásaahasain, gos sámi geavaheaddjit leat oassálastit. Eiseváldit fertejit juolludemiid oktavuodas iešguđet ásaahasaid, gáibidit sámi kulturmáhttu ja gáibidit ahte addojit dulkabálvalusat.

Mii sáhttit ain vásihit váilevaš árvvusatnima almmolaš ásaahasaid beales, sámi geavaheddjiid vuoigatvuhtii gulahallat ieažaset gillii. Váilevaš sámi kulturmáhttu maiddái dagaha ahte sámi geavaheaddjit eai oaččo dan meannudeami ja čuovvoleami go galggaše sáhttit gáibidit, gielalaš ja kultuvrralaš cakkiiid geažil.

Sámediggeráđi ávžžuhuvvo guorahallat dán váttisvuođa guovddáš eiseváldiiguin, ja ovddidit gáibádusa ráđđehussii, ahte departemeantta ja direktoráhta stivrendokumeanttain boahpteáiggis galgá leat gáibádus ásaahasjodiheddjiide buot servodatossodagain, ahte bargiin lea sámi kulturmáhttu ja ahte fállorit dulkabálvalusat. Dát ferte daddjojuvvot dainna lágiin ahte lea bearráigeahččama, dárkkisteami ja čuovvoleami vuollásaš.

Evttohus 7, áirras Aili Keskitalo, NSR:a sámediggejoavku

Sámi preassadoarjja – Mediabearráigeahču evttohus

Sámediggi lea mángga dilálašvuođas ovddidan dárbbu beaivválaš sámeviel aviissa ásaheapmái, mii oláha olles sámi guovllu. Dán dárbbu ákkastallamis lea oktavuoha media rollii ja dan doibmii, mii das lea leamaš sámi servodatdigáštallamis, ja dárbbu geavahit, ovdánahttit ja oidnosii buktit sámi čállingielaid.

Dán oktavuodas lei illudahtti go ráđđehus 2008 stádabušeahas, evttoha lasihit sámi preassadoarjaga juolludeami. Ráđđehus čujuha ieš maiddái sámi aviissaid doibmii, bisuhit ja ovdánahttit sámi čállingielaid.

Lea danne hirmáhuhtti go Mediabearráigeahču ii čuovvol dáid áigumušaid preassajuolludeami juohkinevttohusastis. Hutkojuvvon ovttahttojuvvon sámi aviissa baicca vuoittahallá dán juohkimis. Bahámus boadus dás sáhtta leat ahte plánejuvvon beaivválaš sámeviel aviissa 2008 rájes, ja mángga jagi bargu nannet sameviel mediáfálaldaga, duššaduvvo.

Sámi mediadoarjja vuodđuduvvui álggos dainna ákkain, ahte lea divraset buvttadit sámeviel aviissa, ja ahte márkanfiervridanvuodđu sihke diŋgojeddjiiid ja almmuhusaid hárrái, lea ráddjejuvvon ja mealgat unnit go dárogiel aviissaid hárrái. Dát lea ain otnáš dilli, ja dat ferte čájehuvvot preassadoarjjaortneis.

Sámediggeráđi ferte jodánepmosit váldit oktavuoda AID'in ja KKD'in, vai sihkarastá ahte sámi preassadoarjaga juolludeapmi duodas sihkarastá beaivválaš sámeviel aviissa ásaheami. Sihke giellapolitihkalaš ja mediapolitihkalaš vuhtiváldimis lea diehttelas ahte dát ferte prioriterejuvvot. Livččii surgat jus dát beaivválaš sámeviel aviissa ásaheami plánat galggaše duššat danne go Mediabearráigeahču, juogo ii dáhtu vuhtii váldit politihkalaš áigumušaid – dahje go Sámediggi ja ráđđehus eaba čájjet politihkalaš dáhtu.

Evttohus 8, áirras Terje Tretnes, SáB

Oljofatnasat ja johtolat olggobealde finnmárkku rittu

Oljofatnasat Ruošša beale oljoterminálain Guoládagas mat johtet olggobealde Finnmárkku rittu leat lassánan mealgat. Mii diehtit maidái ahte johtolat Snøhvit-gássa oktavuodas lassána mealgat lagamus boahhteáiggis. Dát johtolat maid ii dáhpáhuva váralašvuodaid haga, go sáhtta čuožžilit váralaš dilli erenoamážit dálkkádagaid geažil dálvveáigge. Jos dál dáhpáhuvašii stuorat lihkohisvuohtha muhtun dán oljofatnasiin, de ii leat doarvái buorre gearggusvuohtha ja lihkohisvuodas sáhtta šaddat roassu, jos olju golgá merrii ja biras nuoskkiduvvo. Olbmuid gádjumii galgá maidái sihkkarastojuvvot roassogearggusvuohtha.

Ollu gerddiid leat oaidnán dán lágan lihkohisvuodaid/roasuid oktavuodas ahte dohkálaš veahkki gal gávdnošii lahkosis, muhto šállošahtti lea go ekonomalaš sivaidda geažil veahkki ii boade dalán ovdalگو dat lea dáhkiduvvon ekonomalaččat.

Danne oaivvildit mii ahte Sámediggi berre váldin dán ášši ovdan Norgga eiseválddiiguin, ja evttohit bidjat unnibuš divadiid namuhuvvon fievrridemiide dađi mielde man stuorra guorpmi ovttaskas oljofatnasat fievrridit. Divat galgá biddjojuvvot rederijai, ja ii leat lohpi fievrridit ovdalگو dát divat lea máksojuvvon. Divat ollásit biddjojuvvo njuolga fondii mii galgá dáhkidit ahte Finnmárkku rittus lea gearggusvuohtha, ja ahte veahkki boahtha dalán jos lihkohisvuohtha dáhpáhuva. Foandda ruđaid galgá maid sáhttit geavahit hárjehallamiidda dán lágan doaimmaid oktavuodas.

Evttohus 9, áirras Terje Tretnes, SáB

Preassadoarjja sámi áviissaide

Juolludusain sámi ulbmiliidda 2008 stáhtabušeahas kapihttalas 335 poasttas 75 oidno ahte doarjja sámi áviissaide lea lassánan mealgat 2008:s. Dán lasáhusa sáhtta dulkot dainna lágiin ahte Sámediggi guovtti maŋimus jahkedieđáhusas Stuorradiggái, ja čoahkkimis Stuorradikki gielda- ja ealáhuslávdegottiin lea buktán sávaldaga oazžut beaivválaš sámegeielat áviissa.

Čakčat 2007 bođii odđasiin ahte guokte sámegeielat áviissa Áššu ja Min Áigi háliideba maŋimus jahkebealis 2007:s bargat dan ala ahte ovttastahttit oktan áviisan earret eará dan dihte vai lea vejolaš oazžut beaivválaš sámegeielat áviissa. Dasto leaba dat seamma áviisastivrrat dadjan ahte maŋgá ovttastahttima háliidit sii almmuhit neahttaáviissa mátta- ja julevsámegeilli.

Okta eavttuin jos dainna galget lihkestuvvat lea ahte preassadoarjja mii addojuvvo sámegeielat áviissaide nannejuvvo. Muhto mii oaidnit ahte mediabearráigeahču evttohus lea ahte "sámi" dárogielat áviisa Ságat galgá fasket vuottu danne go mediabearráigeahču evttoha lasihit dán áviissii 4,2 miljon ruvno. Sámegeielat áviissat ožžot 650.000 ruvno oktiibuot.

Mii ballat sakka ahte beaivválaš sámegeielat áviissa ii leat vejolaš ollašuttit dainna unna lasáhusain preassadoarjagis.

Mii bivdit Sámediggeráđi dalán váldit oktavuodá kulturdepartemeanttain ja mediabearráigeahčuin njulgen dihte dán jorgguvuodá mii min mielas lea mediabearráigeahču evttohusas. Duogázin lea earret eará ahte dain sámi áviissain lea deatalaš doaibma sámi čállingiela bisuheames ja ovddideames. Geahča stáhtabušeahas kapihttala 335 poastta 75 maŋimus linjá.

Mii oaivvildit ahte mediabearráigeahču ii bija dáid eavttuid vuodđun evttohusastis.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde

Čoahkkinjođihangotti árvalus

Ođđa áššit 1 - 9 sáddejuvvojit sámediggeráđđái gieđahallamii.

- Čoahkkinjođihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Kjersti Myrnes Balto, áššejođiheaddji	
	Jørn Are Gaski	
2	Nanna Thomasen, áššejođiheaddji	
3	Tone Finnesen, áššejođiheaddji	
4	Egil Utsi, áššejođiheaddji	
	Per Ivar Henriksen	
5	Marit Kirsten A. Gaup, áššejođiheaddji	
	Terje Tretnes	
	Tor Mikalsen	
6	Magnhild Mathisen, áššejođiheaddji	
	Rita-Alise Porsanger	
	Terje Tretnes	
	Jørn Are Gaski	
7	Aili Keskitalo, áššejođiheaddji	
	Kirsti Guvsám	
	Marianne Balto	
	Bjarne Store-Jakobsen	
	Aili Keskitalo	
8	Terje Tretnes, áššejođiheaddji	
	Per Ivar Henriksen	
	Gunn-Britt Retter	
	Johan Mikkel Sara	
	Bjarne Store-Jakobsen	
9	Terje Tretnes, áššejođiheaddji	

Bjarne Store-Jakobsen	
Jánoš Trosten	

VI Sámedikki mearrádus

Odđa áššit 1 - 9 sáddejuvvojit sámediggeráddái giedahallamii.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.11.07 dii 15.05

Ášši 58/07 Sámiálbmotfoanda - hálddašcapmi

Arkiivaáššennr..
07/132606 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđđi	14.08.07	R 109/07
Plána- ja finánsalávdegoddi	12. - 14.09.07	009/07
Sámedikki dievasčoahkkin	25. - 28.09.07	39/07 - Ášši mañiduvvo
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	58/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui distat 27.11.07 dii. 15.25

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	14.08.07	Sámediggeráđđi	Ášši R 109/07
2		Sámediggi	Ášši 23/02
3		Sámediggi	Ášši 30/04 mearrádus
4	22.09.2006	Ráđdehus	Sámeálbmotfoandda njuolggadusat

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámi álbmotfoandda hálddašcapmi

1. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámeálbmotfoandda stivra.
2. Sámediggi mearrida juohke válgaáigodaga álggus sierra mearrádusas movt Sámeálbmotfoandda geavaheapmi galgá vuoruhuvvot ja makkár ángiruššansuorggit das galget leat. Mearrádus guoská válgaáigodahkii jos Sámediggi ieš ii mearrit eará.
3. Sámediggi mearrida jahkásaš bušeahtamearrádusastis Sámeálbmotfoandda buvttadeami/reanttuid geavaheami dan vuodul mii lea mearriduvvon vuoruhuvvot ja makkár ángiruššansuorggit válgaáigodagas leat, ja ággis áigái gustojeaddji doarjjahálddašannjuolggadusaid mielde.
4. Sámediggeráđđi raportere jahkásaččat Sámeálbmotfoandda ruđaid geavaheami birra Sámedikki dievasčoahkkimii.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Álggahus

Stuorradiggi lea Sámeálbmotfoanddas várren 75 miljon ruvno oktasaš buhtadussan daid vahágiid ja eahperievtti ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii (geahča árvalusa S. Nr. 220 (1999-2000). Sámediggi galgá hálldašit foandda buvttadusa/reanttuid.

Stuorradiggi lea bidjan eaktun ahte Sámeálbmotfoanda ii galgga geavahuvvot individuálalaš buhtadusaide.

Sámediggi meannuda dál goalmmat gearddi Sámeálbmotfoandda sierra áššin dievasčoahkkimis, ja dasa lassin lea dollojuvvon seminára guovvamánus 2007. Ovddit mearrádusat maid Sámediggi lea dahkan mat gusket Sámeálbmotfondii leat áššiin 23/02 ja 30/04.

Áššis 30/04 celkkii Sámediggi čuovvovaččat: "Dán geažil áigu Sámediggi dárkilastit ahte mii eat hálit vuostáiváldit sámeálbmotfoandda, jos nuppi máilmmeosađi maŋŋá oahpu massán ášši ii čovdojuvvo hui fargga."

Sámedikki mearrádusa áššis 30/04 eavttut leat ollašuhthtojuvvon dan muttos ahte foanda dál sáhtá váldojuvvo geavahussii.

Bargo- ja searvadahttindepartemeantta mearridan njuolggadusain daddjojuvvo ahte foandda buvttadus galgá mannat sámi giela ja kultuvrra nannemii ja ealáskahttimii.

Mearkkašumit:

Olles lávdegoddi, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Ingolf Kvandahl, Ann-Mari Thomassen ja Gunn Britt Retter (*NSR/SáB*), *Bargiidbellodaga sámediggejoavkke* (*Bb*) *lahtut* Egil Olli, Sten Erling Jönsson, Willy Ørnebakk, Vibeke Larsen, Wiebke Slåtsveen ja Magnhild Mathisen, ja *Sámeálbmotbellodaga (SáB) lahttu* Terje Tretnes ja *Finnmarkslista (FIN) lahttu* Toril Bakken, oavvildit ahte dievasčoahkkin mearrádusas bokte sáhtá fievrridit osiid foandda buvttadusas dáláš doarjaortnegiidda, dahje molssaeaktosaččat vuoruhit sierra oanehis áiggi proševttaide.

Lávdegotti eanetlohku, NSR ja SáB lahtut, oavvildit ahte Sámedikki dievasčoahkkin, sámiid alimus orgána, galgá leat foandastivra ja hálldašit sámeálbmotfoandda. Sámeálbmotfoanda lea addojuvvon sámi álbmogii oktasaš buhtadussan ja danne lea prinsihpalaččat riehta ahte fondii addojuvvo dat stáhtus ahte dievasčoahkkin dat galgá vuoruhit foandda buvttadusa.

Nubbi eará eanetlohku, NSR, Bb ja SáB lahtut, oavvildit ahte sámeálbmotfoandda čoahkkanan buvttadusa geavaheapmi meannuduvvo vuđolaččat. Dát meannuduvvo Sámedikki dievasčoahkkimis skábmamánus 2007 dalle go meannuduvvo masa foanda galgá vuoruhuvvot ja mat foandda ángiruššansuorggit galget leat loahppa dán áigodagas.

Evttohus:

Evttohus *olles lávdegottis*:

Evttohus 1

Sámediggi mearrida ahte sámeálbmotfoanda váldojuvvo atnui.

Evttohus *Bargiidbellodaga sámediggejoavkke* (*Bb*) *lahtuin* Egil Olli, Sten Erling Jönsson, Willy Ørnebakk, Vibeke Larsen, Wiebke Slåtsveen ja Magnhild Mathisen ja *Finnmarkslista (FIN) lahtus* Toril Bakken:

Evttohus 2

Vuosttaš čuokkis ráđi evttohusas sihkkovuvvo.

Ođđa 4. čuokkis:

Sámedikki doarjjastivra lea foandastivra, ja hálldaša buvttadusa gustovaš hálldašanortnegiid siskkoabealde.

Sámedikki doarjjastivra raportere dievasčoahkkimii masa sámeálbmotfoanda jahkásaččat geavahuvvo. Sámediggi galgá raporteret dán viidáset iežas jahkediđáhusas.

Ođđa 5. čuokkis:

Sestovuvvon buvttadusas várrejuvvo 25 miljon ruvdno vuodđokapitalii. Buvttadus das lasihuvvo sámeálbmotfoandda jahkasaš buvttadeapmái.

Lávdegotti árvalus:

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja árvala ahte Sámediggi mearrida čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusárvalusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 37 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Plána ja finánsalávdegotti evttohus 2 ii ovddiduvvon.
- Plána ja finánsalávdegotti evttohus 1 mearriduvvui 35 jienain. 2 jienastedje vuostá
- Lávdegotti ráva mearriduvvui 35 jienain. 2 jienastedje vuostá

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Roger Pedersen, áššejođiheaddji	
2	Magnhild Mathisen	
3	Kirsti Guvsám	
4	Marianne Balto	
5	Bjarne Store-Jakobsen	
	Magnhild Mathisen	
6	Johan Mikkel Sara	
	Egil Olli	
	Per Ivar Henriksen	
	Magnhild Mathisen	
	Johan Mikkel Sara	
7	Aili Keskitalo	Johan Mikkel Sara
	Aili Keskitalo	

8	Jánoš Trosten	Terje Tretnes
		Per Ivar Henriksen
		Kirsti Guvsám
	Jánoš Trosten	
9	Bjarne Store-Jakobsen	
10	Gunn-Britt Retter	
11	Isak Mathis O. Hætta	
12	Terje Tretnes	
13	Olaf Eliassen	
14	Kirsti Guvsám	
15	Egil Olli	
16	Aili Keskitalo	
17	Tor Mikalsen	
18	Marianne Balto	
19	Roger Pedersen	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi mearrida ahte sámeálbmotfoanda váldojuvvo atnui.

Sámi álbmotfoandda hálddašcapmi

1. Sámedikki dievasčoahkkin lea Sámeálbmotfoandda stivra.
2. Sámediggi mearrida juohke válgaáigodaga álggus sierra mearrádusas movt Sámeálbmotfoandda geavaheapmi galgá vuoruhuvvot ja makkár ángiruššansuorggit das galget leat. Mearrádus guoská válgaáigodahkii jos Sámediggi ieš ii mearrit eará.
3. Sámediggi mearrida jahkásaš bušeahtamearrádusastis Sámeálbmotfoandda buvttadeami/reanttuid geavaheami dan vuodul mii lea mearriduvvon vuoruhuvvot ja makkár ángiruššansuorggit válgaáigodagas leat, ja áiggis áigái gustojeaddji doarjjahálddašannjuolggadusaid mielde.
4. Sámediggeráđđi raportere jahkásaččat Sámeálbmotfoandda ruđaid geavaheami birra Sámedikki dievasčoahkkimii.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 27.11.07 dii 16.50

Ášši 59/07

Sámeálbmotfoanda - vuoruheamit 2008-2009

Arkiivaáššennr..
07/132606 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	16.10.07	R 132/07
Plána- ja finánsalávdegoddi	13. - 15.11.07	
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	59/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku skábmamánu 28.b. 2007 dii. 09.05.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	16.10.07	Sámediggeráđdi	Ášši 132/07 Sámeálbmotfoanda - vuoruheamit 2008 - 2009

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi vuoruha čuovvovaš áŋgiruššansurggiit nannen dihte sámi giela ja kultuvrra:

- Doaibmajuid mat searvadahttet mánáid ja nuoraid
- Doaibmajuid maiguin lámčit arenaid ásaheami
- Doaibmajuid mat leat mielde buktimin oidnosii sámi giela ja kultuvrra
- Doaibmajuid mat nannejit ollesolbmuid giellagelbbolašvuoda doppe gos sámegeiella lea fuones dilis

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Mearkkašumit:

Lávdegoddi, *Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut* Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Miriam Paulsen, Ann-Mari Thomassen ja Gunn Britt Retter (*NSR/SšB*), *Bargiidbellodaga sámediggejoavku (Bb)* Magnhild Mathisen, Egil Olli, Sten Erling Jønsson, Willy Ørnebakk, Hilde Anita Nyvoll ja Wiebke Synnøve Slåtsveen ja *Sámeálbmotbellodaga (SáB)* Terje Tretnes dihtet ahte seastašuvvan reanttut Sámeálbmotfoanddas 31.12.2006 nammii leat 30 200 000 ru. Áššis 59/07 Sámeálbmotfoanda – 2008-2009 vuoruheamit ja áŋgiruššansuorggit várrejuvvo 5 300 000 ru das áŋgiruššansurggiide 2008 bušeahtas. Mearrádus mearkkaša dan ahte sullasaš submi várrejuvvo seamma ulbmiliidda 2009 bušeahtas. Loahppa buvttadeapmi 2008 bušeahta meannudeami maŋŋá lea 24 900 000 ru. Sámediggi

ferte buot oktavuodain bargat dan ala ahte oazžut eará mielderuhtadeaddjiid nannet Sámeálbmotfoandda beaktilvuoda.

Lávdegoddi háliida ahte álggahuvvojit buorit proseassat iešguđet geavaheaddjioavkkuid ektui ja bivdit daid árvalit masa loahppa 24,9 miljon ru galget geavahuvvot. Dát meannuduvvo bušeahta reviderema oktavuodas 2008 miessemánus.

Lávdegoddi háliida ahte Sámediggi árvvoštallá vejolašvuoda geavahit oasi reanttuin ásahtit sámi filbmafoandda ovttas stáhtaiguin, Suoma ja Ruota sámedikkiiguin, fylkkaiguin ja priváhta oasálaččaiguin. Dán foandda reanttut geavahuvvojit de filbmabuvttademiid ovdaprošekteremii.

Evttohus:

Evttohus *olles lávdegottis, Norggas sámiid riikasearvi (NSR), Bargiibellodoaga sámediggejoavku (Bb) ja Sámeálbmotbellodat (SÁB):*

Evttohus 1

Áššis 58/07 mearriduvvo ahte Sámeálbmotfoandda váldojuvvo atnui, ja Sámeálbmotfoandda buvttadus meannuduvvo vuđolaččat. Vuoruheamit ja ángirusšansuorggit foandda geavaheames loahppa válgáigodagas, 2008-2009, meannuduvvojit Sámedikki 2007 skábmamánu dievasčoahkkimis.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea mearridan njuolggadusaid fondii. Mearrádusain daddjojuvvo ahte: “Foandda ulbmilin lea addit doarjaga dahje váikkuhit doaibmabijuide maiguin nannet ja ođđasis ealáskahttit sámi giela ja kultuvrra.” Dasto čuožžu ahte foandda ruđat eai galgga geavahuvvot indiviđuála buhtadussan. Foandda buvttadeapmi addojuvvo Sámedikki geavahussii jahkásaš stáhtabušeahtaid bokte. Sámediggi sáhtá mearridit ahte geavatkeahces ruđat muhtun jagi, ollásit dahje oasit dain, sirdojuvvojit čuovvovaš sámedikki bušehtii. Foandda stivra lea Sámedikki dievasčoahkkin. Sámediggi áigu 2008 bušeahtas juogadit Sámeálbmotfoandda 2007 mannosas reanttuid.

Duogáš

Lávdegoddi háliida offensiivvalaččat ja ulbmillaččat ángirusšat giellabargguin ja buorebut čielggasmahttit masa Sámeálbmotfoandda ruđat geavahuvvojit. Lávdegoddi háliida doaibmabijuid mat buvttášedje bohtosiid mat oidnojit dan vuosttaš áigodagas go foandda váldojuvvo atnui. Unnán, muhto buorit prográmmasuorggit boahte guovtti jahkái vuoruhuvvojit, dainna lágiin ahte foandda reanttuiguin sáhtá váikkuhit proseassaide maid bokte dahkkojuvvojit konkrehta doaibmabijut oaidnin dihte ángirusšamiid bohtosiid.

Árjjalaš dáruiduhttinpolitihkka lea čuohcan sámiide oppalaččat iešáddejumi ja identitehta ektui. Iešárvvu, vuoiŋgalaš árvvuid, eatnigiela, sámi kultuvrra massin ja jáhku massin sámi álbmoga boahtteáigái, ja árbevirolaš máhtolašvuoda gaskkusteapmái, ii berre geahčaduvvot dušše historjjálaš perspektiivvais, muhto maidái boahtteáiggi perspektiivvas. Gielalaš sullalastin ja ángirusšamat mat leat dahkkojuvvon stáhta beales buvttihii viiddis mekanismmaid rievdatahttit vuodđoárvvuid sámi kultuvrras ja bággehi lonuhit nationála identitehta, leat buvttihan ja buvttihit váikkuhusaid sámi álbmogii dál.

Sámeálbmotfoandda ásaheapmi lea okta lávki dan guvlui ahte njulget daid vahágiid mat sámiide álbmogin leat šaddan ollu buolvvaid čađa. Foandda okto ii nagot njulget daid vahágiid maid dáruiduhttin lea dagahan. Ain lea stáhta ovddasvástádus viidáset bargat sámiid kultuvrra ja eallinvuodu sihkkarastimiin. Giella ja kulturárbi leat min lahka ja danne galgá dat vuoruhuvvot boahte vuorus.

Lávdegoddi háliida oainnusin dahkat proševttaid mat ruhtaduvvojit foandarudaiguin. Berre ovddiduvvot gálvomearka mii oainnusin dahká proševttaid.

Ángirusšansuorggit

Konkrehta prográmmaid ovddideapmi oainnusin dahká ovttaskaš ángirusšansurggiid, ja daid sáhtta geavahit oppalaččat oazžut eanet ruđa eará gálduin nugo stáhtas, fylkkain ja eará oasálaččain.

Prográmmat mat biddjojuvvojit johtui dán áigodagas sáhttet bistit eanet go guokte jagi, ja dain sáhttet leat váikkuhusat meaddel dán guoktejagi áigodaga.

I Giellaprográmmat

Ulbmil: Eanet árjjalaš giellageavaheaddjit.

Sáme giela odđasis ealáskuhttin ja nannen lea okta dain stuorámus hástalusain mii sámi álbmogis lea ovddabealde dál. Maŋŋá guhkes áigodagaid dáruiduhttimiin lea stuorra dárbu ealáskahttit giela dain buolvvain ja guovlluin mat leat massán giela. Giellaángirusšan ja gielladikšunbargu ferte maiddá vuoruhuvvot guovlluin gos giella lea nanus.

Lávdegoddi áigu vuosttaš guovttejagi áigodagas vuoruhit doaibmabijuid mat viehka oanehis áiggis buktet bohtosiid vai šaddet eanet árjjalaš sáme giela geavaheaddjit. Okta ángirusšansuorgi lea giella-movttiidahttinprográmma ráhkadeapmi. Prográmmat surggiin vanhemat – mánát, oahpponeavvobuvttadeapmi, mas mielde maiddá gihppagat, spealut, digitála oahpponeavvut/spealut, duhkorasat mánáidgárddiid mánáide galget vuoruhuvvot.

Eaktuduvvo ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiid, sámi giella- ja kulturguovddážiid ja bajásšaddan- ja oahpahasásahusaid gaskka dán ángirusšansuorggi siskkoabealde. Prográmma ja vuogi ovddideapmi giellaprográmmaide ferte vuoruhuvvot, go fas ieš gielladoaimmat galget dahkkojuvvo báikkálaš dásis.

II Árbevirolaš máhtolašvuohta

Ulbmil: Árbevirolaš máhtolašvuohta galgá leat ealli máhtolašvuohta sámi álbmoga gaskkas.

Boarrásiid máhtolašvuohta ja vásihusat leat deatalaččat bajásšaddi buolvvaide, ja sin máhtolašvuohta ja čehppodat fertejit adnojuvvo seamma árvvus go muđui servodaga čehppodat. Lávdegotti mielas lea deatalaš duođaštit sihke árbevirolaš máhtolašvuođa ja suodjalit ja gaskkustit dáláš máhtolašvuođa boahstevaš buolvvaide. Dát sáhtášii buoridit sámi giela ja kultuvrralaš máhtolašvuođa saji, ja dan seammás čájehivččiiimet árvvu boarrásiidda.

Prošeavttat mat gusket sámi árbevirolašmáhtolašvuođa duođašteapmái galget vuoruhuvvot.

Prošeavttat sáhttet leat máhtolašvuohta servodaga organiseremis, ealáhusain, resursageavaheames ja luondduáddejumis, biras- ja luonddudiliin, historjjálaš cukcasiin ja muitalusain, juoigamis, musihkka-árbevieruin ja duojis. Máhtolašvuođa sáhtta gaskkustit girjjiid, filmmaid ja teáhtera bokte.

Eaktuduvvo ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiid, sámi giella- ja kulturguovddážiid ja árbevieruid guoddiid gaskka dán ángirusšansuorggi siskkoabealde. Prográmma ja vuogi ovddideapmi árbevirolaš máhtolašvuođaid duođašteapmái ja systematiseremii ferte vuoruhuvvot, go fas ieš prošeavttat ja duođaštanbargu dahkkojuvvo báikkálaš dásis.

Árbevirolaš máhtolašvuođaid duođašteami oktavuodas ferte vuhtii váldit dárbbu suodjalit min máhtolašvuođa ”amas” beroštumiid guovdu ja ferte sihkarastojuvvot ahte sámi ášahusat hálldašit min máhtolašvuođa sámi álbmoga beroštumiid ektui.

III Girjjálašvuohta

Ulbmil: eanet sáme gielat girjjálašvuohta

Sámi čállingielas, fága- ja kulturgaskkusteames lea mearkašupmi odđáigásaš ja ealli kultuvrii. Dárbu oazžut sámi girjjálašvuođa buot ulbmiljoavkkuide lea stuoris, sihke čáppagirjjálašvuođas ja fágagirjjálašvuođas. Danne lea sámi girjjálašvuohta ángirusšansuorgi.

Ollu sámi girjjálašvuohta lea vuordimin almmuheami. Dát bargu vuoruhuvvo, vai sámi girjjálašvuohta šaddá sámi álbmoga olámuddui.

Ekonomalaš váikkuhusat 2008 – 2009

Plána- ja finánsalávdegoddi háliida geavahit 20 miljon ruvnno áigodagas 2008-2009, dát addá vejolaš-
vuođa geavahit 10 miljon ruvnno 2008 bušeahtas. Dát vuodđuduvvo jahkásaš reanttuide guovtti
gearddi jagis, ja dasto 10,6 miljon ruvdnosáš čeahkkanan reanttuide.

Poasta	Submi
Eanet árjjalaš giellageavaheaddjit ¹	5 000
Árbevirolaš máhtolašvuođa duodašteapmi ja gaskkusteapmi ²	2 000
Girjjálašvuohta	3 000
Submi	10 000

¹ Dás vuoruhuvvo 3 000 000 ru giellaprográmma ovddideapmái, ja 2 000 000 ru ohcanvejolaš doarjagiidda
proševttaide mat gullet ángirusšansuorgái

² Dás vuoruhuvvo 800 000 ru ohcanvejolaš doarjagiidda proševttaide mat gullet ángirusšansuorgái

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Lávdegotti árvalus.

Evttohus 2, áirras Johan Mikkel Sara, Sámit Máttá-Norggas/Dáloniid listu

Ášši maŋiduvvo dassáži go oahppováillagiid ášši lea čovdojuvvon ja sii geat leat ohcan šállobuhtadusa
leat ožžon buhtadusa.

Muđui čujuhit mearrádussii áššis 30/04.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 38 čeahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde

- Evttohus 2 ii ovddiduvvon.
- Plána ja finánsalávdegotti evttohus mearriduvvui 37 jienain. 1 jienastii vuostá
- Lávdegotti ráva mearriduvvui 37 jienain. 1 jienastii vuostá

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Willy Ørnebakk, áššejođiheaddji	
2	Gunn-Britt Retter	
3	Hilde Anita Nyvoll	Kirsti Guvsám

4	Aili Keskitalo	
5	Bjarne Store-Jakobsen	Gunn-Britt Retter
	Bjarne Store-Jakobsen	
6	Terje Tretnes	Bjarne Store-Jakobsen
	Terje Tretnes	
7	Olaf Eliassen	Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
		Kirsti Guvsám
	Olaf Eliassen	
8	Jánoš Trosten	Rita-Alise Porsanger
		Terje Tretnes
		Bjarne Store-Jakobsen
	Jánoš Trosten	
9	Magnhild Mathisen	
10	Kirsten Appfjell-Eira	
11	Johan Mikkel Sara	
12	Egil Olli	
13	Tor Mikalsen	
14	Marianne Balto	
15	Berit Anna Gaup	
16	Henrik Eriksen	
17	Kirsti Guvsám	
	Willy Ørnebakk	
18	Jánoš Trosten, čeahkinortnegi	
	Willy Ørnebakk	

VI Sámedikki mearrádus

Áššis 58/07 mearriduvvo ahte Sámeálbmotfoanda válđojuvvo atnui, ja Sámeálbmotfoandda buvttadus meannuduvvo vuđolaččat. Vuoruheamit ja áŋgiruššansuorggit foandda geavaheames loahppa válga-áigodagas, 2008-2009, meannuduvvojit Sámedikki 2007 skábmamánu dievasčoahkkimis.

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea mearridan njuolggadusaid fondii. Mearrádusain daddjojuvvo ahte: “Foandda ulbmilin lea addit doarjaga dahje váikkuhit doaibmabijuide maiguin nannet ja oddasis ealáskahttit sámi giela ja kultuvrra.” Dasto čuožžu ahte foandda ruđat eai galgga geavahuvvot individuála buhtadussan. Foandda buvttadeapmi addojuvvo Sámedikki geavahussii jahkásaš stáhtabušeah- taid bokte. Sámediggi sáhtá mearridit ahte geavatkeahces ruđat muhtun jagi, ollásit dahje oasis dain, sirđojuvvojit čuovvovaš sámedikki bušehtti. Foandda stivra lea Sámedikki dievasčoahkkin. Sámediggi áigu 2008 bušehtas juogadit Sámeálbmotfoandda 2007 mannosáš reanttuid.

Duogáš

Lávdegoddi háliida offensiivvalaččat ja ulbmillaččat áŋgiruššat giellabargguin ja buorebut čielggas- mahttit masa Sámeálbmotfoandda ruđat geavahuvvojit. Lávdegoddi háliida doaibmabijuid mat buvttášedje bohtosiid mat oidnojit dan vuosttaš áigodagas go foanda válđojuvvo atnui. Unnán, muhto buorit prográmmasuorggit boahhte guovtti jahkái vuoruhuvvojit, dainna lágiin ahte foandda reanttuiguin sáhtá váikkuhit proseassaide maid bokte dahkkojuvvojit konkrehta doaibmabijut oaidnin dihte áŋgiruššamiid bohtosiid.

Árjjalaš dáruiduhttinpolitihkka lea čuohcan sámiide oppalaččat iešáddejumi ja identitehta ektui. Iešárvvu, vuoiŋjalaš árvvuid, eatnigiela, sámi kultuvrra massin ja jáhku massin sámi álbmoga boahhteáigái, ja árbevirolaš máhtolašvuoda gaskkusteapmái, ii berre geahčaduvvot dušše historjjálaš

perspektiivvais, muhto maiddá boahhteáiggi perspektiivvas. Gielalaš sullalastin ja áŋgiruššamat mat leat dahkojuvvon stáhta beales buvttihii viiddis mekanismaid rievddadahttit vuoddoárvvuid sámi kultuvrras ja bággehii lonuhit nationála identitehta, leat buvttihan ja buvttihit váikkuhusaid sámi álbmogii dál.

Sámeálbmotfoandda ásaheapmi lea okta lávki dan guvlui ahte njulget daid vahágiid mat sámiide álbmogin leat šaddan ollu buolvvaid čađa. Foanda okto ii nagot njulget daid vahágiid maid dáruiduhttin lea dagahan. Ain lea stáhta ovddasvástáduš viidáset bargat sámiid kultuvrra ja eallinvuođu sihkkarastimiin. Giella ja kulturárbi leat min lahka ja danne galgá dat vuoruhuvvot boahhte vuorus.

Lávdegoddi háliida oainnusin dahkat prošavttaid mat ruhtaduvvojit foandarudaiguin. Berre ovddiduvvot gálvomearka mii oainnusin dahká prošavttaid.

Áŋgiruššansuorggit

Konkrehta prográmmaid ovddideapmi oainnusin dahká ovttaskaš áŋgiruššansurggiid, ja daid sáhtta geavahit oppalaččat oazžut eanet ruđa eará gálduin nugo stáhtas, fylkkain ja eará oasálaččain.

Prográmmat mat biddjojuvvojit johtui dán áigodagas sáhttet bistit eanet go guokte jagi, ja dain sáhttet leat váikkuhusat meaddel dán guoktejagi áigodaga.

I Giellaprográmmat

Ulbmil: Eanet árjjalaš giellageavaheaddjit.

Sámegiela odđasis ealáskuhttin ja nannen lea okta dain stuorámuš hástalusain mii sámi álbmogis lea ovddabealde dál. Maŋŋá guhkes áigodagaid dáruiduhttimiin lea stuorra dárbu ealáskahttit giela dain buolvvain ja guovlluin mat leat massán giela. Giellaáŋgiruššan ja gielladikšunbargu ferte maiddá vuoruhuvvot guovlluin gos giella lea nanus.

Lávdegoddi áigu vuosttaš guovttejagi áigodagas vuoruhit doaibmabijuid mat viehka oanehis áiggis buktet bohtosiid vai šaddet eanet árjjalaš sámegiela geavaheaddjit. Okta áŋgiruššansuorgi lea giella-movttiidahttinprográmma ráhkadeapmi. Prográmmat surggiin vanhemaš – mánát, oahpponeavvobuvttadeapmi, mas mielde maiddá gihppagat, spealut, digitála oahpponeavvut/spealut, duhkorasat mánáidgárddiid mánáide galget vuoruhuvvot.

Eaktuduvvo ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiid, sámi giella- ja kulturguovddážiid ja bajásšaddan- ja oahpahusásahusaid gaskka dán áŋgiruššansuorggi siskkoibealde. Prográmma ja vuogi ovddideapmi giellaprográmmaide ferte vuoruhuvvot, go fas ieš gielladoaimmat galget dahkojuvvot báikkálaš dásis.

II Árbevirolaš máhtolašvuohta

Ulbmil: Árbevirolaš máhtolašvuohta galgá leat ealli máhtolašvuohta sámi álbmoga gaskkas.

Boarrásiid máhtolašvuohta ja vásihusat leat deatalaččat bajásšaddi buolvvaide, ja sin máhtolašvuohta ja čehppodat fertejit adnojuvvot seamma árvvus go muđui servodaga čehppodat. Lávdegotti mielas lea deatalaš duodaštit sihke árbevirolaš máhtolašvuođa ja suodjalit ja gaskkustit dáláš máhtolašvuođa boahttevaš buolvvaide. Dát sáhtášii buoridit sámi giela ja kultuvrralaš máhtolašvuođa saji, ja dan seammás čájevivččiimet árvvu boarrásiidda.

Prošavttat mat gusket sámi árbevirolašmáhtolašvuođa duodašteapmái galget vuoruhuvvot.

Prošavttat sáhttet leat máhtolašvuohta servodaga organiseremis, ealáhusain, resursageavaheames ja luondduáddejumis, biras- ja luonddudiliin, historjjalaš cukcasiin ja muitalusain, juoigamis, musihkka-árbevieruin ja duojis. Máhtolašvuođa sáhtta gaskkustit girjjiid, filmmaid ja teáhtera bokte.

Eaktuduvvo ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiid, sámi giella- ja kulturguovddážiid ja árbevieruid guoddiid gaskka dán áŋgiruššansuorggi siskkoibealde. Prográmma ja vuogi ovddideapmi árbevirolaš

máhtolašvuodaid duodašteapmái ja systematiseremii ferte vuoruhuvvot, go fas ieš prošeavttat ja duodaštanbargu dahkkojuvvo báikkálaš dásis.

Árbevirolaš máhtolašvuodaid duodašteami oktavuodas ferte vuhtii váldit dárbbu suodjalit min máhtolašvuoda ”amas” beroštumiid guovdu ja ferte sihkkarastojuvvot ahte sámi ášahusat hálldašit min máhtolašvuoda sámi álbmoga beroštumiid ektui.

III Girjjálašvuohta

Ulbmil: eanet sámegielat girjjálašvuohta

Sámi čállingielas, fága- ja kulturgaskkusteames lea mearkkašupmi ođđaáigásaš ja ealli kultuvrii. Dárbu oazžut sámi girjjálašvuoda buot ulbmiljoavkkuide lea stuoris, sihke čáppagirjjálašvuodas ja fágagirjjálašvuodas. Danne lea sámi girjjálašvuohta áŋgiruššansuorgi.

Ollu sámi girjjálašvuohta lea vuordimin almmuheami. Dát bargu vuoruhuvvo, vai sámi girjjálašvuohta šaddá sámi álbmoga olámuddui.

Ekonomalaš váikkuhusat 2008 – 2009

Plána- ja finánsalávdegoddi háliida geavahit 20 miljon ruvnno áigodagas 2008-2009, dát addá vejolašvuoda geavahit 10 miljon ruvnno 2008 bušeahtas. Dát vuodđuduvvo jahkásaš reanttuide guovtti gearddi jagis, ja dasto 10,6 miljon ruvdnosaš čoahtkanan reanttuide.

Poasta	Submi
Eanet árjjalaš giellageavaheaddjit ³	5 000
Árbevirolaš máhtolašvuoda duodašteapmi ja gaskkusteapmi ⁴	2 000
Girjjálašvuohta	3 000
Submi	10 000

¹ Dás vuoruhuvvo 3 000 000 ru giellaprográmma ovdideapmái, ja 2 000 000 ru ohcanvejolaš doarjagiidda prošeavttaide mat gullet áŋgiruššansuorgái

² Dás vuoruhuvvo 800 000 ru ohcanvejolaš doarjagiidda prošeavttaide mat gullet áŋgiruššansuorgái

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 28.11.07 dii 10.40

Ášši 60/07 Sámedikki 2008 bušeahhta

Arkiivaáššennr..
07/78106 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráddi	16.10.07	R /07
Plána- ja finánsalávdegoddi	13. - 15.11.07	
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	60/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku skábmamánu 28.b. 2007 dii. 11.35.

Ášši álggus bivde čuvvovaš áirasa Sámedikki árvvoštallat sin bealálašvuoda bušeahttameannudeami oktavuodas:

1. Tone Finnessen
2. Kjersti Myrnes Balto
3. Olaf Eliassen
4. Willy Ørnebakk
5. Magnhild Mathisen

Jienastuvvui bealálašvuodas. 43 áirasis ledje 30 sajis.

Ovttajienalaš mearráduš:

1. Tone Finnessen – bealálaš Árran julevsámi guovddáža njuolgga doarjaga meannudeames čuoggás 6.2.1 ja 6.2.8 - bušehtas.
2. Kjersti Myrnes Balto – bealálaš Várdobáiki sámi guovddáža njuolgga doarjaga meannudeames čuoggás 6.2.1 - bušehtas.
3. Olaf Eliassen – bealálaš Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáža njuolgga doarjaga meannudeames čuoggás 6.2.1 - bušehtas.
4. Willy Ørnebakk – bealálaš Lásságámmi njuolgga doarjaga meannudeames čuoggás 6.2.1 - bušehtas.
5. Magnhild Mathisen – ii leat evttohuvvon njuolgga doarjja Sami duodji OS:ii - danne ii leat bealálaš meannudeamis.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
-----	--------	------------	---------

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

1 Ollislaš juolludus Sámediggái

Tabealla 1.0 Departemeanttaid juolludusat

(1000 ru)

Kap.Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
680.50	Bargo-ja searvadahttindepartemeanta - BSD	153 350	164 100	164 100	191 400	27 300	16,6 %
206.50	Máhttodepartemeanta - MD	29 423	30 572	30 572	31 887	1 315	4,3 %
226.21	Máhttodepartemeanta - MD	4 000	4 000	4 000	4 000	0	0,0 %
231.50	Máhttodepartemeanta - MD	11 435	11 870	11 870	12 380	510	4,3 %
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	2 000	2 000	2 000	3 000	1 000	50,0 %
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	43 743	47 405	47 405	53 543	6 138	12,9 %
326.78	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	500	500	500	0	(500)	-100,0 %
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	5 700	5 700	5 900	6 100	200	3,4 %
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	4 000	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	0	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
552.72	Gielda- ja guovlodepartementa - GGD	2 450	0	0	0	0	-
Juolluduvvon oktiibuot		256 601	270 147	270 347	306 310	35 963	13,3 %

Ollislaš bušeahhtarámma Sámediggái lea lasihuvvon 35 963 000 ruvnnuin Sámedikki dábalaš 2007 bušeahta ektui. Dán lasáhusas leat mielde:

- 5 000 000 ru guovtgeielalašvuhtii dan geažil go Snáase suohkan lea šaddan sámegiela hálldašanguovllu oassin
- 6 500 000 ru lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii
- 8 400 000 ru oastit vistegqlvvuid ja dávviriid ođđa diehtosiidii Guovdageainnus
- 350 000 ru bargui 2009 sámediggeválggain
- 1 000 000 ru bajásdoallan ja ovddeštanbargui kulturmuittuid hálldašeami oktavuodas
- 1 000 000 ru Nuortasámi musea doibmii
- 3 100 000 kulturulbmiliidda
- 100 000 oastit dálááigge dáidaga Davveoarjesámi museasiidii; ossodat Sámiid Vuorká Dávvirat

Loahppaoassi bušeahhtarámma lasáhusas lea hádde- ja bálkágoargnuma buhtadeapmi.

Sámediggi ii váldde mielde ođđa organisašuvnnaid ja ášahusaid bušehtii go guoská njuolgga doarjagiidda, ovdalگو dieđáhus sámi ášahusaid birra lea ovddiduvvon dievasčoahkkimii. Dát dieđáhus ovddiduvvo dievasčoahkkimii 2008:s.

Stuorradiggi lea juolludan 75 miljon ru Sámeálbmotfondii. Foandda buvttadus/reantu ii galgga geavahuvvot individuála buhtadusaid addimii. Dat galgá geavahuvvot sierralágan doaimbajuide nannet sámi giela ja kultuvrra. Submi mii addojuvvo Sámedikki geavahussii 2008 stáhtabušeahtas lea 4 700 000 ru. Dát buvttadeapmi juogaduvvo Sámedikki 2009 bušeahtas. Foandda buvttadus ii leat mielde Sámedikki rámmajuolludus. Sámedikki 2008 bušeahtas juogaduvvo 2007 buvttadeapmi mii Bargo- ja searvadahttindepartemeantta juolludanreivve mielde lea 4 650 000 ru.

1.1 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat

Sámedikki sierra doarjjaortnegat hálddašuvvojit dál Sámedikki bušehta bokte. Dan geažil go njuolggadusat rievdaduvvojedje áššis 43/07, lea struktuvra 2008 bušehtas rievdaduvvon ovddeža ektui. Njuolggadusat leat rievdaduvvon danne vai dat dávistit gáibádusaide mat leat biddjojuvvon stáhta ekonomiijastivrema njuolggadusain. Danne leatge buot doarjjaortnegiidda maid Sámedikkis sáhtá ohat, biddjojuvvon oktasaš njuolggadusat.

Bušehtamearrádusas leat ulbmilat ja olahusjoavkkuid meroštallamat, ulbmiliid olahaneavttut, vuoruheamit, juolludaneavttut ja meroštallannjuolggadusat.

2 Sámedikki ekonomalaš rámmajuolludus

Tabella 2.0 Buohkanastabealla - Sámedikki boadut ja golut buohkanassii

(1000 ru)

	Rehketdoallu-06	Buš 2007	RevBuš-07	Buš 2008	Erohus	%
Doaim agolut						
Departemanttaid juolludusat	256 601	270 147	270 347	306 310	35 963	13,3 %
Sámedikmotfoandda reanttut	a) 0	0	0	4 650	4 650	-
Eará doaim aboadut	0	0	1 630	0	(1 630)	-100,0 %
Doaim agolut	256 601	270 147	271 977	310 960	38 983	14,3 %
Váikkuhangaskaoamit						
Váikkuhangaskaoamit	a) 172 587	182 258	183 188	208 171	24 983	13,6 %
Váikkuhangaskaomiid submi	172 587	182 258	183 188	208 171	24 983	13,6 %
DOAIMABOADUID VÁIKKUHANGASKAOMIID SUB	84 014	87 889	88 789	102 789	14 000	15,8 %
DOAIMAGOLUT						
Politiikalaš dási doaima	18 535	20 226	20 226	21 321	1 095	5,4 %
Hálddahasa doaima	55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %
Investeremat	2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %
Erenoamáš doaim agolut	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %
Doaim agoluid submi	82 385	87 889	88 789	102 789	14 000	15,8 %
JAHKEBOADUS	1 629	0	0	0	0	-

a) Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sámedikmotfoandda buvttadeapmi válđojuvvo atnui, mii lea 4 650 000 ruvnno. Dan buvttadeamis lea 2 000 000 vuoruhuvvon giellaproševttaide sámedigela hálddašanguovllu siskkoale ja olggobealde ja 2 650 000 ruvnno kulturovddidandoaimabijuide. Dat ruđat lea juogaduvvon daid poasttaide maid dat gullet.

3 Váikkuhangaskaoamit

Sámediggi juogada čuovvovaččat váikkuhangaskaomiid válđopoasttaide 2008:s:

Tabella 3.0 Buohkanastabealla - Váikkuhangaskaoamit

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - 08-Rev 07	Erohus	%
Njuolggadoarjagat	85 753	90 291	89 981	100 762	10 781	12,0 %
Ohanvuđot doarjja	a) 69 069	70 638	71 578	86 139	14 561	20,3 %
Šiehtadusat	12 018	12 570	12 570	10 570	(2 000)	-15,9 %
Eará váikkuhangaskaoamit	3 989	5 600	5 900	6 050	150	2,5 %
Eará doaimabijut	1 758	3 159	3 159	4 650	1 491	47,2 %
Submi	172 587	182 258	183 188	208 171	24 983	13,6 %

a) Mieldde maid sámedikmotfoandda buvttadeami geavaheapmi mii lea 4 650 000 ruvnno.

Tabealla 3.1 Buohkanastabealla váikkuhangaskaoamit - Váldosuorggit

(1000 ru)

	Rehketdoallu-06	Buš 2007	RevBuš-07	Buš 2008	Juog %	Erohus 08-Rev 07	%
Váikkuhangaskaoamit							
Oahpamus	25 828	27 633	27 633	27 453	13,2 %	(180)	-0,7 %
Giella a)	42 389	47 136	47 136	53 460	25,7 %	6 324	13,4 %
Kultuvra b)	62 006	64 785	64 785	74 521	35,8 %	9 736	15,0 %
Ealáhus	26 584	24 529	24 959	30 801	14,8 %	5 842	23,4 %
Birasgáhtten ja kultursuodjalus	2 500	1 884	1 884	3 654	1,8 %	1 770	93,9 %
Dearvvašvuoda- ja sosiálaá?giruššan	4 220	3 850	4 050	3 800	1,8 %	(250)	-6,2 %
Dásseárvodoaimabijut	384	650	650	650	0,3 %	0	0,0 %
Riikkaidgaskasaš bargu	495	525	525	525	0,3 %	0	0,0 %
Sámi organisašuvnnat	2 434	2 507	2 507	2 607	1,3 %	100	4,0 %
Eará váikkuhangaskaoamit c)	3 989	5 600	5 900	6 050	2,9 %	150	2,5 %
Eará doaimabijut d)	1 758	3 159	3 159	4 650	2,2 %	1 491	47,2 %
Váikkuhangaskaomiid submi	172 587	182 258	183 188	208 171	100,0 %	24 983	13,6 %

a) Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sám eálbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeames lea 2 000 000 ruvno vuoruhuvvon giellaproševttaide siskkoabealde ja olggobealde sámegiela hálddašanguovllu

b) Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sám eálbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeames lea 2 650 000 ruvno vuoruhuvvon kulturovddidoaimabijuide

c) Oktasaš sierra poasttat maid Sám ediggeráddi ja éoahkkinjodihangoddi juogadit. Dát poasttat ledje ovdal kapihttaliin guovllulaš ovttasbargu ja eará doarjagat.

d) Čohkkejuvvon sierra poasttat nugo konferánsat, báikkášumiid juohkin, evalueremat, sám i statistihkka ja dutkan- ja čielggadanruđat.

Váikkuhangaskaomiid váldopoasttat leat fas dárkileappot čilgejuvvon kapihttaliin 4 – 13. Juohke kapihttala vuolde lea geahčastat das man ollu ruđat leat várrejuvvon njuolgga doarjagiidda ja doarjagiidda maid Sámedikkis sáhtá ohat.

3.1 Njuolgga doarjagat

Sámediggi gáibida ahte buot ásašusat ja organisašuvnnat mat ožžot njuolgga doarjaga Sámedikki bušehta bokte, galget ovdal borgemánu 1. b. 2008 leat ráhkadan ja sádden Sámediggái čuovvovačča:

- Jagi 2008 doaimaplána maid Sámediggi galgá dohkkehít
- Jagi 2007 rehketdoalu. Rehketdoalu ruđaid geavaheamis galgá unnimusat registrerejuvvon revisora leat duođaštan jos doarjja lea eanet go 100 000 ru
- Ásašusain ja organisašuvnnain galgá daid bajimus váldi (jahkečoahkkin) leat dohkkehan jahkerehketdoalu ja jahkediđáhusa 2007
- Jagi 2007 jahkediđáhusa mas diedihuvvo movt ruđat leat geavahuvvon jagi 2007 doaimaplána ektui
- Jagi 2009 bušehtadárbbut

Doaimadoarjagat mat leat vuollel 100 000 ru, máksojuvvojit ollásit bušehttajagi álggus. Doaimadoarjagat mat leat badjel 100 000 ru, máksojuvvojit guovtti vuorus. Vuosttaš oassi máksojuvvo bušehttajagi álggus. Nubbi oassi máksojuvvo dalle go gáibádušat mat leat biddjojuvvon dás bajábealde doaimadoarjagii, leat ollašuttujuvvon ja go Sámediggi lea dohkkehan raporttaid.

Spiehkastahkan leat sámi giellaguovddážat, mat ožžot máksojuvvo olles doarjaga bušehttajagi álggus.

Doarjjaoažžu ii sáhte vuordit doarjaga Sámedikkis 2009:s jos doaimadoarjaga gáibádušat eai leat ollašuttujuvvon ja raporterejuvvon ovdal 01.08.08 Sámediggái. Sámediggi sáhtá gáibidit doarjaga ruovttoluotta máksojuvvo jos doarjjaoažžu ii ollašuite gáibádušaid nugo eaktuduvvon.

Lagabuidda daid ovttaskas ortnegiid birra mat juolluduvvojit njuolga Sámedikki bušehta bokte, oainnat kapihttaliin main ortnegat válddhallojuvvojit.

3.2 Ohcanvuđot doarjagat

Buot doarjjaortnegiid maid Sámedikkis sáhtta ohat ja maid doarjjastivra hálddaša, leat čohkkejuvvon oktasaš ortnegin main leat oktasaš njuolggadusat, geahča Sámedikki mearrádusa áššis 43/07. Njuolggadusat doarjagiid hálddašeapmái leat heivehuvvon stáhta ekonomiijanjuolggadusaide.

Stáhta ekonomiijanjuolggadusat geatnegahttet Sámedikki fuolahit dan ahte doarjagat hálddašuvvojit ulbmillaččat ja beaktilis vugiin. Diesa gullá maid gáibádus bearráigeahččat ja gávnnahtit ortnegiid maiguin duodaštit ruđaid geavaheami dohkálaččat.

Sámediggerádis lea fápmudus earaláhkai geavahit gitta 20% bušehtas dain ruđain mat leat várrejuvvon daid ovttaskas ulbmiliidda maid lea vejolaš ohat doarjaga. Ruđat galget geavahuvvot dan rámma siskkobealde mat leat várrejuvvon doarjjaortnegiidda main sáhtta ohat doarjaga Sámedikkis, ja Sámediggeráđdi galgá bušehttajagi addit dieđuid Sámedikki dievasčoahkkimii jos ruđat geavahuvvojit earaláhkai, geahča ášši 43/07.

Sámediggeráđđái sáhtta váidit mearrádusaid maid doarjjastivra lea dahkan.

Hálldahus sáhtta mearridit ohcamiid maid bajimus ráđji lea 200 000 ru. Buot mearrádusat maid hálldahus dahká, galget refererejuvvo doarjjastivrras.

Buot doarjagiidda maid Sámedikkis sáhtta ohat, earret daid váikkuhangaskaomiide maid čoahkkinjodihangoddi hálddaša, gusket Sámedikki bajimus njuolggadusat mat leat daid doarjjaortnegiid váste main Sámedikkis sáhtta ohat doarjaga ja dasto dat juolluduseavttut mat bohtet ovdan ovttaskas ortnegis bušehtas. Dan lassin leat buohkaide čuovvovaš gáibádusat:

- Ohcamat galget leat Sámedikki 2008 vuoruhemiid siskkobealde
- Sámedikki ohcanskovvi galgá geavahuvvot
- Doarjjaoažžu galgá buktit rehketoalu ja raportta ruđaid geavaheamis. Jos doarjja lea badjel 100 000 ru, de galgá unnimusat registrerejuvvon revisora duodaštit rehketoalus ruđaid geavaheami. Jos doarjaga geavaheami sáhtta duodaštit eará sihkkaris vugiin, de sáhtta Sámediggi luvvet doarjjaoažžus gáibádusa ahte galgá buktit revisoraduodaštusa.

3.3 Šiehtadusat

3.3.1 Váldošiehtadus sámi dáiddárorganisašuvvnaiguin

Sámediggi lea 2004:s dahkan váldošiehtadusa sámi dáiddárorganisašuvvnaiguin mat ovddastuvvojit Sámi dáiddárráđi bokte. Ulbmilin lea ovddidit buriid ja šládđjás sámi kultureallima ja lámčit diliid sámi girjjálašvuoda, musihka, dánsuma, teáhtera, filmma, govvadáidaga ja dáiddaduoji dahkamii ja gaskkusteapmái. Dáiddársiehtadus siskkilda oktasaš doaimbajuid dáiddasuorggis mat čadahuvvojit oasálaččaid gaska sohppojuvvon ekonomalaš rámmaid siskkobealde.

3.3.2 Duoji váldošiehtadus

Sámediggi lea 2005:s dahkan váldošiehtadusa duodjealáhusa várás duodjeorganisašuvvnaiguin; Riikaorganisašuvdna Sámiid Duodji ja Duojáriid ealáhussearvi. Šiehtadusa ulbmilin lea ovdánahttit duoji buorebut gánnáhahtti ealáhussan ja vai nagodivččii eanet vuovdit iesbuvttaduvvon gálvvuid. Dáinna lágiin ovdánahttin gáibida ahte biddjojuvvo eanet deaddu gelbbolašvuoda bajideapmái, buvtt-

ovddideapmái, vuovdaleapmái ja vuovdimii. Dahkkojuvvo jahkásaš ealáhusšiehtadus duoji váste, mas leat doaimmabijut maid ulbmilin lea ovdánahttit ealáhusa nu ahte dat dávista daid politihkalaš mihttomeriide ja njuolggadusaide, maid Sámediggi áiggis áigái mearrida.

4 Oahpahus

Máhtolašvuohta ja gelbbolašvuohta leat juohke áidna servodaga vuodđun. Oahpahus, oahppu ja dutkan leat deatalaččat go galgá sihkkarastit buori ovdáneami sámi servodagas.

Váldomihttomearri

- Sámi álbmogis galgá leat máhtolašvuohta, gelbbolašvuohta ja dáiddut mat dárbbášuvvojit sámi servodaga ovddideames.

Oassemihttomearri

- Nannet ja ovddidit sámi mánáid ja nuoraid giela, kultuvrra ja identitehta
- Sámi álbmogis galgá leat duohta vuoigatvuohta oahpahussii sámegeilas ja sámegillii
- Sámi álbmogis galgá leat alla gelbbolašvuohta buot servodatsurggiin
- Mánáidgárdelokten ja Máhttolokten – sámegeilla, galget heivehuvvot buot dásiide oahpahusvuogádagas
- Sápmelaččaid vuoigatvuohta vuodđoohppui mii guoská rávesolbmuide, ollašuttuojuvvo
- Oktasaš oahppoplánat ja oahpponeavvut Sámis

Strategiijat

- Aktiivvalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet máhtolašvuođa ja gelbbolašvuođa sámi servodagas
- Gulahallama bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiiguin sihkkarastit buriid rámmaeavttuid sámi mánáidgárddiid, vuodđoohpahusa, alit oahpu ja dutkama váste
- Juohkit dieđuid ja bagadit go guoská buot surggiide mánáidgárddiin ja oahpahusas
- Dialoga ja ovttasbarggu bokte skuvlaeaiggádiiguin váikkuhit ahte Máhttolokten – sámegeilla heivehuvvo
- Gulahallama ja ovttasbarggu bokte mánáidgárddiid eaiggádiiguin váikkuhit ahte sámi mánát ožžot dakkár mánáidgárdefálaldaga mii lea heivehuvvon sin gillii ja kultuvrii ja vai mánáidgárddiid eaiggádat heivehit Mánáidgárdeloktema
- Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) bokte ovddidit oktasaš davviriikkalaš sámi oahppoplánaid ja eará áššiid oahpahusa ja oahpu oktavuodas
- Bargat dásseárvvuin mánáidgárddiin ja skuvllain
- Sámi oahpponeavvoguovddáža ja oahpponeahta bokte buktit olámuddui sámi oahpponeavvuid ja juohkit daid birra dieđuid
- Gulahallama bokte allaskuvllaiguin, dutkanásahusaiguin ja universitehtain bargat dan badjelii ahte buoret ollislaš sámi dutkanáŋgiruššamiid

4.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabella 4.1 Čoahkketabealla - Sámegeiel oahpahus

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolggá doarjagat	0	0	0	0	0	-
	Ohcanvuodot doarjagat	25 828	27 633	27 633	27 453	(180)	-0,7 %
	Submi	25 828	27 633	27 633	27 453	(180)	-0,7 %

4.2 Ohcavuđot doarjagat

Tabealla 4.2 Ohcavuđot doarjagat - Sámegeiel oahpahus (1000 ru)

Poasta	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
100	Vuoddooahpahus - Oahpponeavvut	a)	12 891	13 375	13 375	14 218	843	6,3 %
101	Gelbbolašvuodalokten		2 729	3 550	3 550	3 050	(500)	-14,1 %
102	Mánáidgárdit	a)	10 208	10 708	10 708	10 185	(523)	-4,9 %
Submi			25 828	27 633	27 633	27 453	(180)	-0,7 %

a) Poasta 1020 1 mánáidgárdiid oahpponeavvut lea sirdjuvvon postii 10004 oahpponeavvut. Danne vai buot doarjagat oahpponeavvuide leat čohkkejuvvon. Dan lassin lea poasta 10003 kvalitehtaovddideapmi vuoddooahpahusas – oahppoplána sirdjuvvon kapihttalii erenoamáš doaimmagolut hálddahusa vuolde.

4.2.1 Vuoddooahpahus

Tabealla 4.2.1 Vuoddooahpahus - Oahpponeavvut (1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10000	Dábálaš ja IKT oahpponeavvut (sámi)	a)	11 148	11 475	11 475	11 475	0	0,0 %
10001	Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut		1 743	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %
10004	Oahpponeavvut mánáidgárdiide	b)	0	0	0	843	843	-
Submi		c)	12 891	13 375	13 375	14 218	843	6,3 %

a) Poasta 10000 dábálaš oahpponeavvut ja poasta 10002 DGT-oahpponeavvut leat biddjuvvon oktii.

b) Poasta 10004 mánáidgárdiid oahpponeavvut lea sirdjuvvon postii 102 Mánáidgárdit

c) Poasta 10003 Kvalitehtaovddideapmi vuoddooahpahusas – oahppoplána bargu lea sirdjuvvon kapihttalii erenoamáš doaimmagolut

4.2.1.1 Dábálaš ja digitála oahpponeavvut

Tabealla 4.2.1.1 Dábálaš ja IKT oahpponeavvut (sámi) (1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10000	Dábálaš ja IKT oahpponeavvut (sámi)	a)	11 148	11 475	11 475	11 475	0	0,0 %
Submi			11 148	11 475	11 475	11 475	0	0,0 %

a) poasta 10002 DGT-oahpponeavvut leat sirdjuvvon dán postii.

Doarjjaortnega ulbmil:

Ovddidit sámi oahpponeavvuid gustovaš oahppoplánadahkosa vuodul

Doarjjaortnega olahusjoavku:

Lágádusat ja eará oahpponeavvobuvttadeaddjit main lea iežas fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Álggahuvvon sámi oahpponeavvoproševttaid lohku 2008:s
- Sámi oahpponeavvuid almmuheami mearri

Vuoruheamit 2008:s:

- Máttasámegeiella vuosttašgiellan 1. ja 2. dásis
- Julevsámegeiella nubbigiellan dásiide 7 - 10
- Prográmmafágat sámi historjá ja servodat, sámi oinnolaš kultuvra ja sámi musihkka ja lávdi joatkkaoahpahussii davvisámegillii
- Oskkoldat ja etihkka ja geografiija joatkkaoahpahusas davvisámegillii
- Matematihkkadahkosa jorgaleapmi ja lámčin davvisámegillii Jo1 fidnofágalaš oahppoprográmmas
- Fáddagirjijt sámi árbevirolaš máhtolašvuoda birra davvi-, julev- ja máttasámegillii
- Digitála oahpponeavvut sámegeielas, matematihkas ja servodatfágas dásiide 1 – 4 davvi-, julev- ja máttasámegillii

- Dálá sámi oahpponeavvuid heiveheapmi, ođasmahttin ja áigeovuodilastin Máhttoloktemii – Sámegeilla

Juolludaneavttut:

Oktasaš eavttut buot oahpponeavvuid várás:

- Ohcanáigemeari lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves. Erenoamáš oktavuodain sáhttet prošeavttat oažžut guhkeduvvot gárvvistanáigemeari gitta 3 jahkái dan dáhtona rájes goas doarjjareive lea beaiváduvvon, dat ferte vuodustuvvot sierra
- Doarjjaoažžus lea vuoigatvuohta oažžut guhkit áigemeari jos Sámediggi gáibida rievdadit prošeavtta maŋŋá go dat lea álggahuvvon
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvvo movt prošeakta ollašuhttá gustovaš oahppoplánadahkosa gáibádusaid
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo oahppoplánadahkosa ja oahpahuslága gáibádusaid mielde
- Doarjjaoažžu galgá ohcamis čilget movt áigu vurket, vuovdalit ja juohkit oahpponeavvu
- Doarjjaoažžus galgá leat šiehtadus girječálliguin, govvaiddjiiguin, jorgaleaddjiiguin ja eará veahkkebarggiiguin das ahte oahpponeavvu ollásit dahje osiid das sáhtá almmuhit, juohkit ja ovdanbuktit girjehámis, elektrovnnalaččat (maiddái neahttavuđot veršuvdna) dahje makkár ihkinassii eará mediumas. Oahpponeavvu galgá maid sáhttit almmuhit ollesteakstagirjin DAISY-formáhtain
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu guhitta mánu maŋŋá go prošeakta lea álggahuvvon ja dan maŋŋá juohke jahkebeali geahčen
- Jos doarjjaoažžu reastaluvvá, prošeavtta doaimma bissehuvvo dahje loahpahuvo, dahje doarjja-oažžu eará sivaiddat geažil ii sáhte dahje ii hálit gárvvistit prošeavtta, de sáhtá Sámediggi gáibidit vuoigatvuođa váldit badjelassat barggu. Doarjjaoažžu galgá šiehtadus girječállin bidjat dieđuid dan birra erenoamážit, ja dan ferte maid girječállit dohkkehit. Vástešaš gusto maid šiehtadussii eará veahkkebarggiiguin
- Ii sáhte vuordit eanet doarjaga namuhuvvon buvttadussii dahje vejolaš liigegoluide, vaikko Sámediggi gáibidivččige dakkár rievdadusaid maid geažil golut lassánit mealgat
- Oahpponeavvuin mat gaskkustit oppalaččat sámi servodaga, kultuvrra ja historjja, galget govvaávdnasat govvet sámi šláddjivuoda
- Oahpponeavvuin davvisámegeilli berre čuovvut rávvagiid mat leat ”Čállinrávagirjii”, www.oahpponeahtta.no
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Čuovvovaš guoská erenoamážit deaddiluvvon oahpponeavvuide:

- 50 % máksuojuvvo dalle go prošeakta álggahuvo, 25 % dalle go mánus ja deaddilanšiehtadus gárvvanit ja loahppa 25 % dalle go buvttá lea gárvvistuvvon
- Doarjjareivves mearriduvvo man galle gáhppálaga ovttaskas oahpponeavvus deaddiluvvojit
- Doarjjaoažžu galgá vurket maŋimus korrekuvrra lohkojuvvon teakstafiilla govaid haga, vai sáhtá sáddet dan fiilla gelbbolašvuoda guovddáži mii buvttada mearkačálusgirjiiid
- Oahpponeavvu galgá leat fidnemis márkanis unnimusat 5 jagi
- Doarjjaoažžu galgá kolofonsiiddus muitalit ahte Sámediggi lea ruhtadan oahpponeavvu ovddideami ja almmuheami
- Doarjjaoažžu galgá addit 10 gáhppálaga oahpponeavvus Sámediggái

Guoská erenoamážit digitála oahpponeavvuide:

- 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta lea čadahuvvon, golut leat duodaštuvvon ja prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžus lea ovddasvástádus serveris ja galgá bajásdoallat oahppogiriji ja fuolahit das 5 jagi
- Digitála oahpponeavvuid ovddideami oktavuodas galget geavahuvvot dakkár teknihkalaš čovdosat main sámegeiela bustávat doibmet
- Doarjjaoažžu galgá oahpponeavvus mitalit ahte Sámediggi lea ruhtadan oahpponeavvu ovddideami ja almmuheami
- Oahpponeavvu galgá sáhttit geavahit nuvttá interneahhtas
- Oahpponeavvu CD-hámis ii galgga máksit eanet go 500 ru gáhppálagas oktan momssain

Deaddiluvvon oahpponeavvuid meroštallannjuolggadusat:

a) Manusa ovddideapmi

- Báلكá girječállái ođđa teavsta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Báلكkát leahki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigequovdilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrektuvrra lohka ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadangoluide lohkkovuvvojit mielde teknihkalaš buvttadus ja redakšuvnnalaš golut, ja doarjja rehkenastovuvvo čuovvovaš vuogi mielde árkká nammii (mii lea 16 siiddu):
  - gitta 15 % rádjai govat 8 000 ru
  - gitta 30 % rádjai govat 11 000 ru
  - gitta 50 % rádjai govat 14 000 ru
  - eanet go 50 % govat 17 000 ru

Govaiguin oavvilduvvojit govat, tevnnegat, tabeallat, formelat j.d.

Teknikkalaš buvttadeapmin oavvilduvvojit formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrekturdivvumat, čatnan ja olgoš. Redakšuvnnalaš gollun oavvilduvvojit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš válmmaštallan ja korrektuvrra lohkan

c) Erenoamáš ovdanbuktingolut

- Erenoamáš oktavuodain sáhtta doarjja addovuvvot gitta 100 000 ru rádjai erenoamáš divrras ovdanbuktingoluide, omd. divrras riektemávssuide. Dáid ferte čálalaččat vuodustit.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtta b) buvttadanguin rehkenastit gitta 75 % rádjai oppalaš goluide
- Oppalaš gollun lohkkovuvvojit eará golut mat lágádusas leat oahpponeavvu ovddideapmái lassin daid goluide mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet leat golut mat lágádusas leat viessoláigui, kantuvrra administeremii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuodđovuoigatvuodaide, fágalaš kvalitehta sihkkarastimii, govaid redigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin sáhtta b) buvttadanguin rehkenastit gitta 15 % rádjai goluid vuovdaleapmái ja juogadeapmái

Digitála oahpponeavvuid meroštallannjuolggadusat

a) Manusa ovddideapmi

- Bálká girječállái ođđa teavstta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Bálkát leahkki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigequovdilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrektuvrra lohka ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadangolot

- Ollislaš buvttadangollun lohkkovuvvojit digitála oahpponeavvu olles buvttadeapmi ja dat rehkenastovuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul, gitta 600 000 ru rádjai

Olles buvttadeapmin lohkkovuvvojit sisdoalu ja funkšunálitehta čilgehusa ráhkadeapmi, ovddidangolot, jorgaleapmi ja oahpponeavvu testen

c) Oppalaš golot

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 40 % rádjai b) buvttadangoluin oahpponeavvu ovddideami buvttadeami oppalaš goluide

d) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdalan ja juogadan goluide

Ortnega hálldaša Sámedikki doarjjastivra

- Jagis 2008 várrejuvvo 11 475 000 ru doarjjan dábálaš ja digitála (dahje kombinašuvnnaide) sámi oahpponeavvuide

4.2.1.2 Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

Tabealla 4.2.1.2 Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

(1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+ / - 08-Rev 07	Erohus %
10001	Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut	1 743	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %
Submi		1 743	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi sierra láhččojuvvon oahpponeavvuid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja erenoamášpedagogalaš gelbbolašvuodaguovddáš main lea ovddasvástádus sierra láhččojuvvon oahpponeavvuid ovddideamis mánáide, nuoraide ja rávesolbmuid

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon sámi oahpponeavvoproševttat 2008:s
- Lohku man ollu almmuhuvvon sámi oahpponeavvut

Vuoruheamit 2008:s:

- Láhčit sámi oahpponeavvuid ohppiide geain leat oaidnin-, gullan-, lohkan- ja čállinváttisvuodát vuoddo- ja joatkkaoahpahusa váste

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo

- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot mañimusat 2 jagi mañjá dan dáhtona mii lea doarjjareivves.
- 50 % ollislaš prošeaktagoluin máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo, loahppaoassi máksojuvvo dalle go buvttá lea gárvvistuvvon
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvvo movt prošeakta ollašuhttá gustovaš oahppoplánadahkosa gáibádusaid
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo oahppoplánadahkosa, oahpahuslága ja oahpponeavvu sierra dárbbuid ektui masa dat ovddiduvvo
- Oahpponeavvobuvttadeaddjit geain ii leat oktavuohta stáhtalaš pedagogalaš doarjjavuogádahkii galget geavahit fágatearpmat mat juo leat geavahas
- Šiehtaduvvo sierra man galle friijagáhppálaga Sámediggi oažžu oahpponeavvus
- Muđui gustojit dat seamma juolludaneavttut mat leat dábálaš ja digitála oahpponeavvuid váste
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Manusa ovddideapmi

- Bálká girječállái ođđa teavstta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Bálkát leahkki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigeuovdilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrektuvrra lohka ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadangolut

- Ollislaš buvttadangollun lohkkuojuvvojit digitála oahpponeavvu olles buvttadeapmi ja dat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul, gitta 600 000 ru rádjai

Olles buvttadeapmin lohkkuojuvvojit sisdoalu ja funkšunálitehta čilgehusa ráhkadeapmi, ovddidangolut, jorgaleapmi ja oahpponeavvu testen

c) Oppalaš golut

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 40 % rádjai b) buvttadangoluin oahpponeavvu ovddideami buvttadeami oppalaš goluide

d) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdalan ja juogadan goluide

Ortnega hálddaša Sámedikki doarjjastivra

Jagis 2008 várrejuvvo 1 900 000 ru doarjjan sierra láhččojuvvon sámi oahpponeavvuide.

4.2.1.3 Oahpponeavvut mánáidgárddiide

Tabealla 4.2.1.3 Oahpponeavvut mánáidgárddiide

(1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10004	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	0	0	0	843	843	-
Submi		0	0	0	843	843	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi oahpponeavvuid ja fágagirijálašvuoda bargiide gustovaš mánáidgárddiid rámmaplána ja sámi mánáidgárddiid strategalaš plána vuodul

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará oahpponeavvobuvttadeaddjit main lea iežas fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon sámi oahpponeavvoproševttat 2008:s
- Lohku man ollu almmuhuvvon sámi oahpponeavvut

Vuoruheamit 2008:s:

- Digitála oahpponeavvut
- Fágagirjjálašvuohta sámegeallii ja dárogillii sámi giellaoahpahusa birra mánáidgárddiin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvnon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves.
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvnot movt prošeakta ollašuhttá gustovaš rámma-plána ja strategalaš plána gáibádusaid
- Deaddiluvvon oahpponeavvut: 50% doarjagis máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo, 25% dalle go mánus ja deaddilanšiehtadus leat gárvvistuvvon ja loahppa 25% máksojuvvo dalle go buvttá lea gárvvistuvvon
- Digitála oahpponeavvut: 50% doarjagis máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea čađahuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon.
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo gustovaš rámma-plána ja strategalaš plána ektui
- Muđui gustojit dat seamma juolludaneavttut mat leat dábálaš ja digitála oahpponeavvuid vástte
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Seamma meroštallannjuolggadusat go dábálaš ja digitála oahpponeavvuid vástte

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 843 000 ru doarjjan mánáidgárddiid sámi oahpponeavvuide.

4.2.2 Gelbbolašvuođa bajideapmi

Tabealla 4.2.2 Gelbbolašvuođa bajideapmi

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10100	Stipeanda sámi joatkkaskuvlaoahppiide	1 101	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %
10101	Fálgalaš gelbbolašvuodalokten	a) 1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %
10102	Stipeanddat alitohppui	a) 199	400	400	850	450	112,5 %
Submi		2 729	3 550	3 550	3 050	(500)	-14,1 %

a) 2008:s sirdojuvvojit buot stipeandaortnegat mat leat alit oahpu vástte seamma postii 10102, geahča čilgehusa dán poastta vuolde, dasa lassin leat sirdojuvvon ruđat kapihttalii

Eará doaimmabijut ja čielggadanruđat

4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

Tabealla 4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10100	Stipeanda ohppiide geain lea sámeg. JS fágasuorggis	1 101	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %
Submi		1 101	1 400	1 400	1 400	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Oažžut eanet ohppiid joatkkaskuvllain válljet oahpahusa sámi gielas oppalačcat ja sámegiela vuosttaš giellan erenoamážit

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ohppit joatkkaskuvllain geat váldet sámegiela vuosttaš giellan, nubbigiellan dahje sámegiela čiekŋudanprošeaktan

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu ohppit joatkkaskuvllain váldet sámegiela fágasuorggis
- Lohku man ollu ohppit joatkkaskuvllain váldet sámegiela vuosttašgiellan fágasuorggis

Vuoruheamit 2008:s:

- Ohppit joatkkaskuvllain geain lea sámegiella fágasuorggis

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Stipeanda máksojuvvo ollásit go dárbblaš duođaštus lea ovddiduvvon
- Oahppi ferte leat ollesáigeoahppi dakkár oahposajis mas lea vuoigadahttojuvvon oažžut doarjaga Stáhta loatnakássas
- Oahppi galgá oažžut oahpahusa sámegiela skuvlla iežas oahpaheaddjiin dahje molssaeaktosaš oahpahusa
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat sáhtá oažžut 10 000 ru stipeandan skuvlajahká oahppi nammii
- Stipeanda ii unniduvvo ohcciide geain lea sámegiella vuosttašgiellan
- Stipeanda unniduvvo 25 % ohcciide geain lea sámegiella nubbigiellan
- Stipeanda unniduvvo 50 % ohcciide geain lea sámegiella čiekŋudanprošeaktan

Sámedikki doarjastivra hálldaša stipeandda.

Jagi 2008 várrejuvvo 1 400 000 ru doarjjan stipendii sámi ohppiide joatkkaskuvllain.

4.2.2.2 Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Tabealla 4.2.2.2 Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10101	Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi	a) 1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %
Submi		1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %

a) Ovdal ledje stipeandarudat dán poastas. Jagi 2008 rájes sirdojuvvojit buot stipeandaortnegat oktasaš postii 10102. Dasa lassin leat dutkanrudat sirdojuvvon odđa postii kapihtali Eará doaimabijut Dutkan ja čielggadusudat

Doarjjaortnega mihttomearri

- Buoret gelbbolašvuohta sámi árbevirolaš máhtolašvuođas mánáidgárddiin, vuodđoskuvllain, allaskuvllain ja universitehtas

Doarjjaortnega olahusjoavkkut

- Mánáidgárddit, vuodđoskuvllat, joatkkaskuvllat, allaskuvllat ja universitehta.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu čadáhuvvon gelbbolašvuođa bajideami proševttat

Vuoruheamit 2008:s:

- Gelbbolašvuođa bajideami doaibmabijut sámi árbevirolaš máhtolašvuođas doarjjaortnega olahusjoavkku bargiide

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves.
- 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppaoassi 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta lea čadáhuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošektaraporta lea gárvvistuvvon.
- Ráhkaduvvo prošektačilgehus mas válddahaljojuvvo proševtta viidodat, man ollu searvvit, fágalaš sisdoallu ja oktavuoha, ja jos leat mielde olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuohta
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošektačilgehusa vuodul, gitta 100 000 ru rádjai.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvo 800 000 ru doarjjan bajidit fágalaš gelbbolašvuođa.

4.2.2.3 Stipeanda alit ohppui

Tabaella 4.2.2.3 Stipeanddat alitohppui

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10102	Stipeanddat alitohppui	a)	199	400	400	850	450 112,5 %
Submi			199	400	400	850	450 112,5 %

a) Poasta lea sturron dan geažil go áhpásmahhtinstipeanda mii ovdal lei Dearvvašvuođa- ja sosiála-kapihttalis ja stipeandaortnegat fas poasttas 10101 fágalaš gelbbolašvuođa bajideapmi.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannet gelbbolašvuođa iešguđet fágasurggiid siskkobealde

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Allaskuvllaid ja universitehta studeanttat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu juolluduvvon stipeanda vuoruhuvvon fágasurggiid siskkobealde

Vuoruheamit 2008:s:

- Máttasámeigiella ja julevsámeigiella – 250 000 ru
- Realfáogat – 200 000 ru
- Sámi árbevirolaš máhtolašvuolta – 250 000 ru
- Joatkkaoahppu psykososiálalaš váttuid eastadeami ja áhpásmahttima siskkobealde go guoská sámi mánáide ja nuoraide – 150 000 ru

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea golggotmánu 15. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beavvi manjá, eai meannuduvvo
- Stipeanda addojuvvo dušše daidda geat váldet unnimusat 30 oahppočuoggá.
- Ohcci galgá leat studeantan allaskuvllas dahje universitehtas, ferte duodaštit ahte lea máksán oahppobadjeivada
- Stipeanda máksojuvvo ollásit dalle go dárbbalaš duodaštus lea ovddiduvvon.
- Stipeandaohccit geain leat realfáogat galget bargat oahpaheaddjin vuoddoskuvllas
- Ohccit galget leat sámeigielagat. Ohcciid ektui geat eai deavdde dán gáibádusa sáhtta spiehkastit.
- Gáibiduvvo duodaštus ahte lea čađahan eksamena unnimusat 30 oahppočuoggás. Stipeanda gáibiduvvo ollásit ruovttoluotta jos dán lagan duodaštus ii ovddiduvvo ovdal go guoskevaš skuvlajahki lea nohkan.
- Váldonjuolggadus lea ahte stipeanda ii addojuvvo eanet go ovttá gearddi seamma ohppui.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja addojuvvo 25 000 ru oahpuide mat addet 30 ja 60 oahppočuoggá.
- Doarjja addojuvvo 50 000 ru oahpuide mat addet 60 oahppočuoggá dahje eanet.
- Jos ovttaskas stipeandaortnega rámma rasttilduvvo dan geažil go leat ollu dohkálaš ohccit, de juogaduvvojit várrejuvvon ruđat nu ahte ohccit ožžot seamma ollu guhtege.

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvon 850 000 ru doarjjan stipendii alit oahpu váste.

4.2.3 Mánáidgárddit

Tabealla 4.2.3 Mánáidgárddit

(1000 ru)

Poasta 102	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10200	Doarjja sámi mánáidgárddiide	9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %
10201	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	a) 1 160	843	843	0	(843)	-100,0 %
10202	Áigečála sámi mánáidgárddiide	b) 46	100	100	0	(100)	-100,0 %
Submi		10 208	10 708	10 708	10 185	(523)	-4,9 %

a) Poasta 10201 mánáidgárddiid oahpponeavvut sirdojuvvojit postii 100 vuoddoahpahas. Čohkken dihte buot oahpponeavvuid ovttá postii.

b) Poasta 10202 sirdojuvvo postii hálldahus danne go áigečállaga ráhkada hálldahus mii ii gula váikkuhangaskaoapmeortnega vuollái.

4.2.3.1 Doarjja sámi mánáidgárddiide

Tabealla 4.2.3.1 Doarjja sámi mánáidgárddiide

(1000 ru)

Poasta 102	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10200	Doarjja sámi mánáidgárddiide	9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %
Submi		9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga sihkkarastin sámi giela ja kultuvrra vuodul.

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi mánáidgárddit ja norgalaš mánáidgárddit gos leat sámi mánát
- Sámi mánáidgárdin oaivilduvvo dakkár mánáidgárdi gos leat mánát geain lea sámi duogáš. Dakkár mánáidgárddi ulbmilin galgá leat nannet mánáid identitehta sápmelažžan sámegiela geavaheami ovddideami ja sámi kultuvrra gaskkusteami bokte. Mánáidgárddi galget jodihit sámi pedagogalaš bargit/olbmot.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi mánáidgárddit
- Lohku man ollu norgalaš mánáidgárddit main lea fálaldat sámi mánáide.

Vuoruheamit 2008:s:

- Sámi mánáidgárddit
- Sámi mánát norgalaš mánáidgárddiin
- Ovddidan- ja ealáskuhttinproševttat sámi giellaoahpahasmetodihkas

Juolludaneavttut:

Sierra doarjja sámi mánáidgárddiide

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja guoská ásahuvvon sámi mánáidgárddiide, mánáidgárddiide main leat sámi mánát ja norgalaš mánáidgárddiide mat fáallet sámegiel oahpahusa sámi mánáide.
- Mánáidgárdi (ovttaskas ossodat dahje mánáidgárdejoavku) galgá vuodđuduvvot sámi giela ja kultuvrra ala.
- Mánáidgárddi jahkeplánas galgá čilget ruđaid geavaheami ja dan galgá Sámediggi dohkkehit
- Doarjaga ii oaččo geavahit dábbalaš doibmii.
- Mánáidgárddis galgá leat unnimusat okta sámegielat bargi.
- Doarjja máksojuvvo ollásit go buot eavttut leat ollašuhthtojuvvon.
- Ohcama vuodul sáhtta leat vejolaš spiehkastit giellagáibádusas, geahča mánáidgárdelága ja oahpahasgáibádusa sierra lobi.
- Mánáidgárddis dahje mánnájoavkkus galget leat unnimusat 5 máná vuollel 3 jagi dahje 10 máná badjel 3 jagi.
- Ohcama vuodul lea vejolaš spiehkastit mánnalogu gáibádusas jahkái háválassii, mánáidgárddiid ektui mat ovdal leat ožžon doarjaga ja mat gaskaboddosaččat báhcet mánnalogu ráji vuolábeallái
- Bearašmánáidgárddiid ektui lea mearriduvvon ahte ortnet dahje ovttaskas ruoktu vuodđuduvvo sámi gillii ja kultuvrii, ja veahkkebargi galgá hállat sámegiela ja mánáin galgá leat sámi duogáš
- Doarjjaoažžu galgá raporteret ruđaid geavaheami jahkeplána ektui

Doarjja sámi mánáid sámegielaoahpahussii norgalaš mánáidgárddiin:

- Gáibádussan lea sámegielaoahpahas mánáidgárddis
- Giela gozihanváldin galgá duođaštit ahte mánáidgárddis leat sámegielat bargit giellaoahpahas dahje lea oktavuoha
- Galgá leat oktii lokaliserejuvvon sámi mánáiguin

Doarjja proševttaide ja ovddidanbargui:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja addojuvvo mánáidgárddiide mat ožžot sierra doarjaga deahje doarjaga sámegiel oahpahussii
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa oassi máksojuvvo dalle go prošeakta gárvvistuvvo
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit loahpparaportta
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Sierra doarjja sámi mánáidgárddiide

- Dábálaš doarjaga vuodđomáksomearri lea gitta 60 000 ru rádjai juohke ossodaga nammii
- Bearašmánáidgárddiid vuodđomáksomearri lea gitta 40 000 ru rádjai dalle go bearašmánáidgárddis lea ovddasvástádus unnimusat guovtti ruovttus
- Johti mánáidgárdi sáhtta oažžut doarjaga gitta 15 000 ru rádjai
- Gitta 22 500 ru rádjai sámegielat bargi nammii olles virggis, rádjai bajásguvlui lea guokte sámegielat bargi ossodaga nammii. Oasseáigevirggi nammii rehkenastojuvvo doarjja virggi sturrodaga mielde

Doarjja sámi mánáid sámegiela oahpahussii norgalaš mánáidgárddiin

- Doarjja addojuvvo gitta 55 000 ru rádjai jahkái sámi giellaoahpahussii norgalaš mánáidgárddiin
- Doarjja rehkenastojuvvo mánuid mielde man guhká sámegiela oahpahus bistá

Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargui

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 100 000 ruvnnu rádjai

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvo 10 185 000 ru doarjja sámi mánáidgárddiide.

5. Giella

Sámi kultuvrra áibbas guovddáš eaktu boahhteáiggis lea ahte álbmogis lea vejolašvuohta geavahit iežas giela. Sámegiela ferte suodjalit ja ovddidit oktlaččat. Eahpeformalalaš giellaarenaid ferte nannet. Sámi mánáin, nuorain ja ollesolbmuin galgá leat vejolašvuohta beassat gullat ja geavahit sámegiela beaivválaččat eará sámegielagiiguin, ja maiddá almmolaš arenain.

Váldomihttomearri

Buktit oidnosii sámegiela ja ovdánahttit dan

Oassemihttomearri

- Bisuhit, viidáset ovddidit ja ásahtit ođđa arenaid sámegiela suodjaleami ja ovddideami vástet
- Ealáskuhttit sámegiela riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus
- Viidáset ovddidit sámegiela julev- ja máttasámi guovlluin
- Buorit tearpmat sámegielas Norgga bealde

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte ovdánahttit sámegiela geavaheami
- Háhkát daid buoremus rámmaeavttuid sámegiela vástte gulahallama bokte eiseválddiiguin
- Láhčit diliid nu ahte sámegiella geavahuvvo, buktojuvvo oidnosii ja ovddiduvvo ovttasbarggu bokte gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin
- Nannet ja ovddidit sámegiela sámi tearbmabarggu bokte
- Nannet, suodjalit ja buktit oidnosii sámegiela sámi báikenammabarggu bokte

5.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 5.1 Čoahkketabealla - Sámegielaohpahus

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
	Njuolgga doarjagat	a)	38 900	42 926	42 926	47 250	4 324	10,1 %
	Ohcavudot doarjja	b)	3 489	4 210	4 210	6 210	2 000	47,5 %
Submi			42 389	47 136	47 136	53 460	6 324	13,4 %

a) 2008 stáhtabušehtas oaččui Sámediggi 5 000 000 ruvno eanet guovttegielalašvuoda rudaid. 600 000 ruvno das lea fievrdivuvvon hálddahussii guovttegielalašvuoda rudaid hálddašeami vástte.

b) Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sámi eilbmotfoanda válđojuvvo atnui. Dan buvttadeames lea 2 000 000 ruvno vuoruhuvvon giellaprošeavttaide hálddašanguovllu siskkovalde ja olggobealde.

5.2 Njuolgga doarjja

Tabealla 5.2 Njuolgga doarjagat - Sámegiella

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat	33 850	38 350	38 350	42 750	4 400	11,5 %	
153	Vuodđodoarjja giellaguovddážiidda	4 050	4 176	4 176	4 500	324	7,8 %	
154	Sámegiella lea čaffat	a)	1000	400	400	0	(400)	-100,0 %
Submi			38 900	42 926	42 926	47 250	4 324	10,1 %

a) 400 000 ruvno leat fievrdivuvvon Eará doaibmajuid vuollái Dutkan, duodašus ja čielggadanrudat

5.2.1 Guovttegielalašvuoda doarjagat

Tabealla 5.2.1 Guovttegielalašvuodadoarjagat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat - gielldat/suohkanat	31 260	34 537	34 537	37 650	3 113	9,0 %	
153	Guovttegielalašvuodadoarjagat - Fylkkagielldat/-suohkar	2 590	3 813	3 813	5 100	1 287	33,8 %	
Submi		a)	33 850	38 350	38 350	42 750	4 400	11,5 %

a) Jagi 2008 stáhtabušehtas oaččui Sámediggi 5 000 000 ruvno eanet guovttegielalašvuodadoarjaga. Das lea sirdojuvvon 600 000 ruvno hálddahussii guovttegielalašvuoda rudaid hálddašeami vástte

Sámedikki mihttomearrin lea rievdadit juolludaneavttuid mat gusket doarjagi gielddaide sámegiella hálddašanguovllu siskkovalde, guovttegielalašvuoda doarjagi, 2010 bušehttajagi rájes. Rievdadusat mielddisbuktet dan ahte ruđat juogaduvvojit meroštallannjuolggadusaid mielde dainna lágiin ahte gielldat ožžot vuosttašvuodadoarjaga, ja molsašuddi doarjaga dan vuodul man ollu oahppit leat vuodđoskuvllas, man ollu ohppiin lea sámegiella vuosttaš giellan ja man ollu ohppiin lea sámegiella nubbigiellan. Eanemusat galgá deattuhuvvot dat man ollu ohppiin lea sámegiella vuosttašgiellan.

5.2.1.1 Gielddat

Tabella 5.2.1.1 Guovttegielalašvuodadoarjagat - Gielddat/suohkanat

(1000 ru)

Poasta 150	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15000	Guovdageainnu suohkan/Kautokeino kommune	7 431	7 541	7 541	7 554	13	0,2 %
15001	Kárášjoga gielda/Karasjok kommune	7 140	7 307	7 307	7 320	13	0,2 %
15002	Deanu gielda/Tana kommune	4 995	5 069	5 069	5 082	13	0,3 %
15003	Porsángu gielda/Porsanger kommune	5 379	5 299	5 299	5 313	14	0,3 %
15004	Unjárgga gielda/Nesseby kommune	2 812	2 850	2 850	2 863	13	0,5 %
15005	Gáivuona suohkan/Káfjord kommune	3 503	3 463	3 463	3 476	13	0,4 %
15008	Divtasvuona suohkan/Tysfjord kommune	0	3 008	3 008	3 021	13	0,4 %
15010	Snoasa suohkan	0	0	0	3 021	3 021	-
Submi		31 260	34 537	34 537	37 650	3 113	9,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

Almmolašvuolta galgá bálvalit sámi álbmoga sámegiela hálddašanguovllus sámegillii čálalaččat ja njálmmálaččat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Gielddat sámegiela hálddašanguovllus

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu siiddut čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu diehtujuohkinávdnasat, skovit ja almmuhusat čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu oktavuolta váldojuvvo sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Lohku man gallii vástáduš jearaldagaide sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Man ollu sámegielat neahttasiiddut gielddas
- Bargiid oahpahus sámegielas (man ollu olbmot)
- Man ollu resurssat várrejuvvo sámegiela ovdánahttimii
- Man ollu čoahkkimat dollojuvvojit dulkafálaldagain

Juolludaneavttut:

- Raporta ruđaid geavaheami birra dohkkehuvvon doaibmaplána 2008 ektui mii sáddejuvvo Sámediggái mañimusat cuoŋománu 1. b. 2009
- Doarjja ii galgga geavahuvvot dábálaš doibmii
- Muđui gustojit gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahhtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Sámedikki dievasčoahkkin mearrida movt guovttegielalašvuoda doarjja juogaduvvo sámegiela hálddašanguovllu gielddaide

Jagi 2008 várrejuvvo 37 650 000 ru guovttegielalašvuoda doarjjan sámegiela hálddašanguovllu gielddaide.

5.2.1.2 Fylkkagielddat

Tabella 5.2.1.2 Guovttegielalašvuodadoarjagat - Fylkkagielddat/-suohkanat

(1000 ru)

Poasta 150	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15006	Finnmárkku fylkkagiela/Finnmark fylkeskommune	1 400	1 411	1 411	1 400	(11)	-0,8 %
15007	Romssa fylkkasuohkan/Troms fylkeskommune	1 190	1 201	1 201	1 200	(1)	-0,1 %
15009	Norlandda fylkkasuohkan/Nordland fylkeskommune	0	1 201	1 201	1 300	99	8,2 %
15011	Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan	0	0	0	1 200	1 200	-
Submi		2 590	3 813	3 813	5 100	1 287	33,8 %

a) Stáhtabušehtas 2008 oaččui sámediggi 5 000 000 ruvno canet guovttegielalašvuoda doarjaga, 600 000 ruvno das sirdojuvvo hálddahussii guovttegielalašvuoda rušaid hálddašeami vástte

Doarjjaortnega mihttomearri:

Almmolašvuotta galgá bálvalit sámi álbmoga sámegiela hálddašanguovllus sámegillii čálalaččat ja njálmmálaččat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Fylkkagielddat sámegiela hálddašanguovllus

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu siiddut čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu diehtujuohkinávdnasat, skovit ja almmuhusat čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu oktavuotta váldojuvvo sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Lohku man gallii vástáduš gearaldagaide sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Man ollu sámegielat neahttasiddut fylkkagielddas
- Bargiid oahpahus sámegielas (man ollu olbmot)
- Man ollu resurssat várrejuvvo sámegiela ovdánahttimii
- Man ollu čeahkkimat dollojuvvojit dulkafálaldagain

Juolludaneavttut:

- Raporta rušaid geavaheami birra dohkkehuvvon doaimmaplána 2008 ektui mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat cuorománu 1. b. 2009
- Doarjja ii galgga geavahuvvot dábalaš doibmii
- Muđui gustojuvvo gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggat doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Sámedikki dievasčeahkkin mearrida movt guovttegielalašvuoda doarjja juogaduvvo Finnmarkku, Romssa, Norlandda ja Davvi-Trøndelága fylkkagielddaide

Jagi 2008 várrejuvvo 5 100 000 ru guovttegielalašvuoda doarjjan Finnmarkku, Romssa, Norlandda ja Davvi-Trøndelága fylkkagielddaide

5.2.2 Sámi giellaguovddážat

Tabella 5.2.2 Doarjja giellaguovddážiidda

(1000 ru)

Poasta 153	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15300	Porsá?gu - Sámi giella- ja kulturguovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15301	Gáivuotn - Sámi giellaguovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15302	Divttasvuodna - Árran julevsámeguovdásj	450	464	464	500	36	7,8 %
15303	Evenášši - Várdobáiki	450	464	464	500	36	7,8 %
15304	Unjárga - Isak Saba guovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15305	Deatnu - SEG	450	464	464	500	36	7,8 %
15306	Romsa - Moskavuotna/Ulsfjord	450	464	464	500	36	7,8 %
15307	Røros - Aajege samiske språk- og kompetansesenter	450	464	464	500	36	7,8 %
15308	Áltá - Áltta siida	450	464	464	500	36	7,8 %
Submi		4 050	4 176	4 176	4 500	324	7,8 %

Doarjjaortnega mihttomearri

- Bisuhit doaimmaid ášahuvvon sámi giellaguovddážiin

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ášahuvvon giellaguovddážat Poršánngus - Sámi giella- ja kulturguovddáš, Gáivuonas - Sámi giellaguovddáš, Divttasvuonas - Árran julev sámeguovdásj, Evenáššis - Várdobáiki, Unjárggas - Isak Sara guovddáš, Deanus - SEG, Romssas - Moskavuona giellaguovddáš, Rørosis - Aajege ja Áltás - Áltta siida

Ulbmilolahusa eavttut

- Lohku man ollu giellaguovddážat doaimmas
- Doaibma doaibmaplána ja bušehta ektui

Juolludaneavttut

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi giellaguovddážiidda juogaduvvo

Jagi 2008 várrejuvvo 4 500 000 ru sámi giellaguovddážiidda.

5.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabella 5.3 Ohcanvuđot doarjagat - Sáme giella

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
151	Giellaproševttat hálddašanguovllu siskkoalbe a)	1 057	1 360	1 360	1 860	500	36,8 %
152	Giellaproševttat hálddašanguovllu olggobealde b)	2 432	2 850	2 850	4 350	1 500	52,6 %
Submi		3 489	4 210	4 210	6 210	2 000	47,5 %

a) 58/07 áššis mearriduvvui ahte sám eálbm otfoandda buvttadeapmi válđojuvvo atnui. Dan buvttadeames vuoruhuvvui 500 000 ruvno giellaproševttaide siskkoalbe hálddašanguovllu.

b) 58/07 áššis mearriduvvui ahte sám eálbm otfoandda buvttadeapmi válđojuvvo atnui. Dan buvttadeames vuoruhuvvui 1 500 000 ruvno giellaproševttaide olggobealde hálddašanguovllu.

5.3.1 Giellaproševttat sámegiela hálddašanguovllus

Tabella 5.3.1 Giellaproševttat hálddašanguovllu siskkoalbe

(1000 ru)

Poasta 151	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15100	Giellaproševttat hálddašanguovllu siskkoalbe	1 057	1 360	1 360	1 860	500	36,8 %
Submi		1 057	1 360	1 360	1 860	500	36,8 %

a) 500 000 ruvdnosá lassí lea sám čálbmotfoandda buvttadeami geavaheami.

Doarjjaortnega mihttomeari:

- Mánáide ja nuoraide eanet doaimmaid maiguin movttiidahttit sámegiela geavaheami hállangiellan

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet geavahit sámegiela njálmmálaččat

Ulbmilolahusa mihttomeari:

Lohku man ollu proševttat álggahuvvon 2008:s

Vuoruheamit jagis 2008:

- Proševttat mat movttiidahttet sámegiela geavaheami duhkoraddangiellan
- Proševttat mat nannejit sámegiela geavaheami njálmmálaččat skuvlaastoáiggeortnegis
- Proševttat mat nannejit sámegiela geavaheami njálmmálaččat valáštallanserviin
- Proševttat mat gaskkustit árbivirolaš máhtolašvuoda sohka buolvvaid gaska
- Doaimmabijut mat buoridit ollesolbmuid sámi giellagelbbolašvuoda Gáivuona, Divtasvuona ja Snáase suohkaniin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušehttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala proševtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjeko mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuolta árbivirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid proševttas
- Doaimma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 200 000 ru rádjai

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 860 000 ru doarjjan giellaproševttaide sámegiela hálddašanguovllu siskkoalbe.

5.3.2 Giellaproševttat olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu

Tabella 5.3.2 Giellaproševttat hálddašanguovllu olggobealde

(1000 ru)

Poasta 152	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15200	Giellaproševttat hálddašanguovllu olggobealde	2 432	2 850	2 850	4 350	1 500	52,6 %
Submi		2 432	2 850	2 850	4 350	1 500	52,6 %

a) 1 500 000 ruvdnosá lasáhus lea sámehimotfoandda buvttadeami geavaheami.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaimmat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami guovlluin gos gielladilli lea heittot

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami

Ulbmilolahusa eavttut:

Lohku man ollu proševttat álggahuvvon 2008:s

Vuoruheamit jagis 2008:

- Proševttat mat gaskkustit árbevirolaš máhtolašvuoda sohkaolvvaid gaskka ja mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami juohke beaivválaččat
- Doaimbajagat mat buoridit sámi giellagelbbolašvuoda riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus
- Doaimbajagat mat buoridit sámegeiela geavaheami njálmmálaččat mánáid gaskkas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- Prošeaktajodiheddji galgá ollašuttit gáibádusa go guoská relevánta ohppui sámi gielas ja kulturhistorijás
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodášuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala proševtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjeho mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuotta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid proševttas
- Sámediggi doalaha alcessis vuoigatvuoda almmuhit bohtosiid ja geavahit ávdnasiid dutkamii
- Doaimba- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 400 000 ru rádjai

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 4 350 000 ru doarjjan giellaproševttaide olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu.

6 Kultuvra

Kultureallin lea deatalaš fápmu identitehta nannemis seammás go dat buvttiha ealli báikegottiid gos olbmot háliidit ássat. Nana sámi kultuvra addá oadjebasvuoda ja deatalaš oalgeváikkuhusaid loaktima ja eallinkvalitehta dáfus. Kultuvrra sáhtta čielgasepmosit ovdanbuktit sierra dáiddahámiid bokte nugo girjjálašvuoda, lávdedáidaga, govvadáidaga/duoji ja musihka bokte. Kultuvra lea maiddá dat arenat ja deaivvadansajit gos dáidda ja kultuvra gaskkustuvvo, nugo kulturviesut ja festiválat. Kultuvra viidáset áddejumis siskkilda lassín valáštallama, museaid, bibliotekaid ja mediaid.

Váldomihttomearri

Girjás dáidda- ja kultureallin, man oktavuodas sámiin lea váikkuhanfápmu kulturovddideapmái

Oassemihttomearit

- Sámi kulturásahusaid ja museaid bisuheapmi ja viidáset ovddideapmi
- Sámi dáiddalaš ovdanbuktimiid girjái vuoda ovddideapmi ja daid gaskkusteami sihkkarastin
- Ovdánahttit ja ovddidit valáštallandoaimmaid sámi álbmogii
- Sihkkarastit ahte musihka, girjjálašvuoda, revyat, filmmat ja teáhter leat valjis
- Movttidahttit kulturdoaimmaid sámi mánáide ja nuoraide
- Sihkkarastit bibliotekafálaldaga sámi geavaheaddjiide

Strategiijat

- Váikkuhit sámi dáidda- ja kultureallima bisuheami ja viidáset ovddideami aktiivvalš váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu sámi dáidda- ja kulturásahusaiguin ja organisašuvnnaiguin, ja eará oasálaččaiguin mat ángiruššet sámi kulturovddidemiin
- Bisuhit ja viidáset ovddidit gulahallama guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiid gaska, nannen dihte rámmaeavttuid sámi kulturvoddideapmái
- Eanet geatnegahttit ovddidit oktasaččat sámi dáidda- ja kultureallima ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkagielddaiguin
- Ovddidit sámi dáidaga dáiddáršiehtadusa bokte
- Čielggadit vejolaš ortnega sámi girjjálašvuoda ja musihka oastimii

6.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabella 6.1 Čoahkketabealla - Kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolga doarjagat	a) 43 003	44 299	43 989	49 676	5 687	12,9 %
	O hcanvudot doarjja	b) 15 185	16 136	16 446	20 495	4 049	24,6 %
	Sámi dáiddáršiehtadus	3 818	4 350	4 350	4 350	0	0,0 %
Submi		62 006	64 785	64 785	74 521	9 736	15,0 %

a) Ovdal lei poasta 401 M useat kapihttalas Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi, poasta 250 Girjebusset kapihttalas bibliotekabálvalusat ja poasta 554 SVL-Arctic winter games kapihttalas riikkaidgaskasaš bargu. Jagi 2008 rájes leat dat poastat sirdojuvvon kulturkapihttali

b) Ovdal lei poasta 251 bibliotekaaávdnasat ja poasta 252 investeremat girjebusset kapihttalas bibliotekabálvalusat. Jagi 2008 rájes leat dat guokte poastat sirdojuvvon kulturkapihttali

b) Ássis 58/07 mearriduvvui geavahišgoahtit sám eálbm otfondda buvttadeami. Dan buvttadeamis lea 2 650 000 ruvnon vuoruhuvvon kulturovddidandoaimabajiide

6.2 Njuolgga doarjagat

Tabealla 6.2 Njuolgga doarjagat - Sámi kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
202	Sámi kulturviesut	6 235	6 434	6 434	7 146	712	11,1 %
204	Sámi festiválat	1 680	1 730	1 730	1 806	76	4,4 %
205	Sámi valástallan	1 525	1 375	1 375	2 078	703	51,1 %
206	Sámi teahter	13 900	14 318	14 318	15 383	1 065	7,4 %
207	Čájáhusbuhtadusat sámi dáiddáriidda	325	335	335	335	0	0,0 %
208	Sámi prentosat	1 950	1 813	1 503	1 568	65	4,3 %
250	Mobiila girjerádjobálvalusat	a)	4 905	5 407	5 641	234	4,3 %
401	Museat	b)	12 483	12 887	15 719	2 832	22,0 %
Submi		43 003	44 299	43 989	49 676	5 687	12,9 %

a) Poasta 250 Mobiila bibliotekabálvalusat lea sirdojuvvon kapihttalis Bibliotekka kulturkapihttali.

b) Poasta 401 Museat lea sirdojuvvon kapihttalis Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi kulturkapihttali.

6.2.1 Sámi kulturviesut

Tabealla 6.2.1 Sámi Kulturviesut

(1000 ru)

Poasta 202	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20200	Árran Julevsame Guovdasj, Divtasvuodna	1 353	1 394	1 394	1 492	98	7,0 %
20201	Sámi Dáiddaguovddáš, Kárásjohka	1 297	1 346	1 346	1 600	254	18,9 %
20202	Ája Samisk Senter, Gáivuotna	900	927	927	1 094	167	18,0 %
20203	Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, Billávuotna	320	330	330	353	23	7,0 %
20204	Sijti Jarng, Aarborte	1 120	1 154	1 154	1 235	81	7,0 %
20205	Várdobáiki, Evenášši/Skánit	500	515	515	551	36	7,0 %
20206	Gamtofta, Ráisavuotna	35	36	36	39	3	7,0 %
20207	Pihtánsámi viessu	135	139	139	149	10	7,0 %
20208	Sámi viessu Oslos	200	206	206	220	14	7,0 %
20209	Vilgesvárra	25	26	26	28	2	7,0 %
20210	Lásságámi	200	206	206	220	14	7,0 %
20211	Sáccá sámi viessu (odas)	150	155	155	166	11	7,0 %
Submi		6 235	6 434	6 434	7 146	712	11,1 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma dáláš sámi kulturviesuin maidda jahkásaš bušeahtamearráduusat gusket

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ásahuvvon sámi kulturviesut mat ožžot jahkásačcat njuolga doaibmadoarjaga

Ulbmilolahusa eavttut:

Lohku man ollu kulturviesut doaimmas

Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibáduosat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi kulturviesuide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 7 146 000 ru doarjjan sámi kulturviesuide.

6.2.2 Sámi festiválat

Tabealla 6.2.2 Sámi festiválat

(1000 ru)

Poasta 204	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20400	Riddu Riddu	640	659	659	688	29	4,4 %
20401	Musihkkafestivála Guovdageainnus	640	659	659	688	29	4,4 %
20402	Markomeannu	200	206	206	215	9	4,4 %
20403	Beassafestivála Kárášjogas	200	206	206	215	9	4,4 %
Submi		1 680	1 730	1 730	1 806	76	4,4 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit daid sámi festiválaid doaimma, maidda jahkásaš bušeahhtamearrádušat gusket

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ásahuvvon sámi festuválat

Ulbmilolahusa eavttut:

Doaimmat doaimbaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaimbadoarjja sámi festiválaide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 806 000 ru doarjjan sámi festiválaide.

6.2.3 Sámi valáštallan

Tabealla 6.2.3 Sámi valáštallan

(1000 ru)

Poasta 205	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
20500	Sámi Válaštallan Lihttu - Norga (SVL-N)	a)	825	925	925	965	40	4,3 %
20501	Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)-Samisk fotballforbund		200	300	300	313	13	4,3 %
55400	Sámi Válaštallan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	b)	500	150	150	800	650	433,3 %
Submi			1 525	1 375	1 375	2 078	703	51,1 %

a)Dasa lassin lea SVL-Norga 2007:s ožžon 500 000 ruvno speallanrudain GGD:s

b)Poasta AWG lea sirdojuvvon kapihttalas Riikkaidgaskasaš doaimbajut kulturkapihttali.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit Sámi Válaštallan Lihttu – Norga (SVL-N) ja Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL) doaimmaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Válaštallan Lihttu - Norga (SVL-N) guovllusearvvit main leat doaimmat Norgga bealde. Dat leat Válaštallan Lihttu – Norgga bealde ja Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)

Ulbmilolahusa eavttut:

Doaimmat doaimbaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Doarjja AWG:ii galgá geavahuvvot daid goluide mat šaddet olles Norgga beale delegašuvnnas, maiddáii kultur bargiide geat galget searvat AWG:ii Canádas 2008:s

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi valáštallamiidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 078 000 ru doarjjan sámi valáštallamiidda.

6.2.4 Sámi teáhter

Tabealla 6.2.4 Sámi teáhter

(1000 ru)

Poasta 206	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20600	Beaivváš Sámi Teáhter	13 300	13 700	13 700	14 615	915	6,7 %
20601	Oarjelsámi teáhter	600	618	618	768	150	24,3 %
Submi		13 900	14 318	14 318	15 383	1 065	7,4 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit teáhterfálaldaga sámi álbmoga váste

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Beaivváš Sámi Teáhter ja Sydsamisk teater

Ulbmilolahusa eavttut:

Lohku man galle sámi teáhtera doaimmas

Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi teáhterulbmiliidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 15 383 000 ru doarjjan sámi teáhterulbmiliidda.

6.2.5 Čájáhusbuhtadus sámi dáiddáriidda

Tabealla 6.2.5 Čájáhusbuhtadusat sámi dáiddáriidda

(1000 ru)

Poasta 207	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20710	Čájáhusbuhtadusat sámi dáiddáriidda	325	335	335	335	0	0,0 %
Submi		325	335	335	335	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buvttihit sámi dáidaga olámuddui álbmogii

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Dáiddaguovddáš-Samisk kunstnersenter

Ulbmilolahusa eavttut:

Doaimmat doaimbaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt čájáhusbuhtadus sámi dáiddáriidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 335 000 ru doarjjan sámi dáiddáriidda.

6.2.6 Sámi prentosat

Tabella 6.2.6 Sámi prentosat

(1000 ru)

Poasta 208	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20800	Nissonbláddi Gába	400	500	500	522	22	4,4 %
20801	Nuorttanáste	200	230	230	240	10	4,3 %
20802	Mánáidbláddi	300	310	0	0	0	-
20803	Nuoraidbláddi Š	750	773	773	806	33	4,3 %
20804	Sámegielat sárggusráiddut	300	0	0	0	0	-
Submi		1 950	1 813	1 503	1 568	65	4,3 %

Doarjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit sámi prentosiid šláddjivuoda

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Gába, Nuorttanáste ja Š almmuheaddjit

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu prentosat almmuhuvvon

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doarjja sámi prentosiidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 568 000 ru sámi prentosiidda.

6.2.7 Girjebusset

Tabella 6.2.7 Doarjja sámi girjebusiide

(1000 ru)

Poasta 250	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25000	Kárásjohka	466	500	500	522	22	4,4 %
25001	Porsá?gu	466	500	500	522	22	4,4 %
25002	Guovdageaidnu	200	224	224	234	10	4,5 %
25003	Deatnu/Unjárga	1 051	1 135	1 135	1 184	49	4,3 %
25004	Gáivuotna	489	547	547	571	24	4,4 %
25005	Julevsámi	1 061	1 188	1 188	1 239	51	4,3 %
25006	Oarjelsámi	1 172	1 313	1 313	1 369	56	4,3 %
Submi		4 905	5 407	5 407	5 641	234	4,3 %

Doarjaortnega mihttomearri

- Sihkkarastit buriid bibliotekafálaldagaid mat leat álkidit olámuttos sámi geavaheaddjiide ja earáide

Doarjaortnegiid olahusjoavku:

- Sámi girjebussiid eaiggádat ja doaimmaheaddjit

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man galle girjebusse doaimmas
- Doaimma doaimmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalís 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida juohke jagi movt doaimmadoarjja sámi girjebussiide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 5 641 000 ru sámi girjebussiid doibmii.

6.2.8 Museat

Tabealla 6.2.8 Museat

(1000 ru)

Poasta 401	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
40100	Várjjat Sámi Musea	1 401	1443	1443	1505	62	4,3 %	
40101	Deanu Musea	270	278	278	290	12	4,3 %	
40102	Sámiid Vuorká-Dávvirat	3 840	0	0	0	0	-	
40103	Guovdageaidnu Gilišilju	270	0	0	0	0	-	
40104	Jáhkovuona mearrasámi musea	270	0	0	0	0	-	
40105	Gállogiedde museum	70	73	73	83	10	13,7 %	
40106	Árran julevsámi musea	2 693	2774	2774	2893	119	4,3 %	
40107	Saemien Sitje	1 570	2132	2132	2223	91	4,3 %	
40108	Porsáangu musea	270	0	0	0	0	-	
40109	Savio museet	220	227	227	237	10	4,4 %	
40110	Nuortasámi musea	a)	359	400	400	1 000	250,0 %	
40111	Museaodastus	b)	1 250	250	250	636	154,4 %	
40112	Davvoarjesámi museasiida (ođas)	b,c)	0	5310	5310	6452	1 142	21,5 %
Submi		12 483	12 887	12 887	15 719	2 832	22,0 %	

a) Poasttas 40110 Nuortasámi musea lea lasáhus 1 000 000 ruvno, sámi duháttahkebáikki buksama geažil

b) Poasttas 40111 lea addojuvvon davvoarje museasiidii, danne lea poasta 40111 unniduvvon ja postii 40112 lasihuvon. 500 000 ruvno lea várrejuvvon Davvisámi museasiidda nannemii

c) 300 000 ruvno lea várrejuvvon oddaáigásaš dáidaga oastimii Sámi Vuorká-Dávvirin, geahča Stuorradikki prp. Nr 1 Kultur- ja girkodepartemanta (2007 – 2008). Dasa lassin lasihuvvo postii 500 000 ruvno dáiddamusea plánamii

Doarjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma dálá sámi museain

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Dat sámi museat mat leat tabeallas 6.2.8

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man galle musea doaimmas
- Doaimma doaimmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaimmadoarjja sámi museaide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 15 719 000 ru sámi museaide.

6.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 6.3 Ohcanvuđot doarjja - Sámi kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
200	Kulturovddideapmi	a)	9 428	10 157	10 467	14 366	3 899	37,3 %
201	Sámi lágádusat		2 273	2 473	2 473	2 579	106	4,3 %
203	Sámi kulturorganisašuvnnat	b)	296	306	306	350	44	14,4 %
251	Sámi girjerádjobálvalusat		188	200	200	200	0	0,0 %
252	Sámi girjebussii oastin		3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi			15 185	16 136	16 446	20 495	4 049	24,6 %

a) Áššis 58/07 mearriduvvui geavašgoahtit sámi ealbmotfoandda buvttadeami. Dan buvttadeamiis lea 2 650 000 ruvno vuoruhuvvon kulturovddidandoaimmabijuid

b) Jagi 2008 rájes fertte dán ortnegis oheat sierra. Nu ahte dat geat ovdal leat ožžon doarjaga dan poasttas, ferttejit dál oheat das doarjaga.

6.3.1 Kulturovddideapmi

Tabealla 6.3.1 Kulturovddideapmi

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20000	Girjjálašvuoha	a)	3 008	3 236	3 386	4 136	750	22,2 %
20010	Musihkka	a)	1 416	1 550	1 550	2 600	1 050	67,7 %
20020	Govvadáidda/duodji		589	670	670	670	0	0,0 %
20030	Teáhterulbmilat	a)	298	500	500	1 400	900	180,0 %
20040	Mánáid bajásšaddaneavttut	a)	2 024	1 900	1 900	2 600	700	36,8 %
20050	Eará doaimmabijut		2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %
20060	Sámegielat sárggusráiddut		0	300	460	460	0	0,0 %
Submi			9 428	10 157	10 467	14 366	3 899	37,3 %

Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sámi ealbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeamiis lea 2 650 000 ruvno vuoruhuvvon kulturulbmilidida.

6.3.1.1 Girjjálašvuoha

Tabealla 6.3.1.1 Doarjja sámi girjjálašvuoda ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20000	Girjjálašvuoha		3 008	3 236	3 386	4 136	750	22,2 %
Submi			3 008	3 236	3 386	4 136	750	22,2 %

Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sámi ealbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeamiis lea 550 000 ruvno vuoruhuvvon kulturovddideapmái, girjjálašvuoha.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit sámi girjjálašvuoda almmuhemiid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea sierra fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi girjjálašvuoha almmuhuvvo

Vuoruheamit jagis 2008:

- Čáppagirjjálašvuohta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegilli
- Nuoraid girjjálašvuohta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegilli
- Originála čáppagirjjálašvuođa jorgaleapmi eará gielaide
- Jietnagirjjit sámegilli mánáide ja nuoraide

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duođastuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Ohcamis galgá leat mielde mánus ja šiehtadus girječálliiguin ja vejolaš govvaábmejeaddjiiguin
- Jorgaluvvon čáppagirjjálašvuođa almmuheami oktavuodas galgá soahpamuš originálamánusa almmuheaddjiin leat mielde
- Olbmo, organisašuvnna dahje ášahusas dohkálaš fágalaš árvvoštallan maid Sámediggi galgá leat dohkkehan
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu birra guhitta mánu maŋŋá dan beaivvis go dat lea álggahuvvon ja dan maŋŋá juohke jahkebealis
- 5 gáhppálaga prošeavttas sáddejuvvojit Sámedikki girjerádjui
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Bálká girječálli

- Románat, noveallat ja muitalusat 85 000 ru
- Divttat, neavttus 75 000 ru
- Girjjit smávvamánáide 55 000 ru

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadusgollun lohkkovuvvojit teknikkalaš buvttadeapmi ja doaimmahuslaš golut, ja doarjja rehkenastovuvvo čuovvovaččat árkká nammii (dat mearkkaša 16 siiddu):
  - Dábálaš glatt máksomearri (prosa) 9 500 ru
  - Váddáset máksomearri (lyriikka ja neavttus) 11 000 ruvunno

Teknikkalaš buvttadeapmin oaiivilduvvo formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrektuvradivvumat, čatnan ja olggoš. Doaimmahuslaš gollun lohkkovuvvojit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš mudden ja korrektuvrra lohkan.

c) Illustrašuvdnagolut

Buvttademiide main leat ilustrašuvnnat badjel 20 % sáhtá addit gitta 20 000 ru rádjai doarjaga ilustrašuvdnagoluide. Dat ferte vuodustuvvot čálalaččat.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtá b) buvttadangoluin rehkenastit gitta 75 % oppalaš gollun

- Oppalaš gollun lohkkovuođot eará golut mat lágádusas leat girjji ráhkadeapmái lassin daidda mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet earret eará leat golut mat lágádusas leat viessoláigui, kontorhálldahussii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuodđovuoigatvuodáide, fágalaš kvalitehta sihkkarastimii, govvardigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juohkin

- Dan lassin oažžu doarjjavuostáiváldi gitta 15 % rádjai b) buvttadanguolun vuovdaleapmái ja juohkimii.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 4 136 000 ru doarjjan sámi girjjálašvuhtii.

6.3.1.2 Musihka

Tabella 6.3.1.2 Doarjja sámi musihka ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20010	Musihka	1 416	1 550	1 550	2 600	1 050	67,7 %
Submi		1 416	1 550	1 550	2 600	1 050	67,7 %

Áššis 58/07 mearriduvvui ahte sámi albmortfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeapmi lea 700 000 vuoruhuvvon kulturovddideapmái, musihka.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaibmabijut sámi musihka ovdanbuktima várás

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi musihka almmuheaddjit
- Sámi musihkkabargit
- Earát geat barget sámi musihkain

Ulbmilolahusa eavttut:

- Sámi musihka almmuhemiid mearri
- Čađahuvvon sámi musihkkadoaibmabijuid mearri

Vuoruheamit jagis 2008:

- CD-almuhemiid viidodat ja giellaguovllut
- Doaibmabijut mat movttiidahttet mánáid ja nuoraid bargat musihkain

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- CD-almuhemiid oktavuođas ferte ohcama mielde leat gárvves demo
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan proševtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go proševtta lea gárvvistuvvon, golut leat duodáštuvvon ja go proševtkaraporta lea gárvvistuvvon
- Olbmo, organisašuvvna dahje ášahas dohkálaš fágalaš árvvoštallan maid Sámediggi galgá leat dohkkehan
- 5 gáhppálaga CD-as sáddejuvvojit Sámedikki bibliotekki
- Dán prošektii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide

- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 600 000 ru doarjjan sámi musihkkii.

6.3.1.3 Govvadáidda/duodji

Tabella 6.3.1.3 Doarjja govvadáidaga/duoji ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20020	Govvadáidda/duodji	589	670	670	670	0	0,0 %
Submi		589	670	670	670	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanedit dáidda- ja duodjedoaimbajuid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi dáiddárat ja duojárat
- Ásahuvvon sámi duodje- ja dáiddárganisašuvnnat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu čadahuvvon dáidda- ja duodjedoaimbajut

Vuoruheamit jagis 2008:

- Čájáhusat Norggas
- Duodje- ja/dahje dáiddakatalogat
- Dáidda- ja duodjedoaimbajut, renoamážit mánáide ja nuoraide leat searvvis

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušehtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjarive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 670 000 ru doarjja govvadáidagii/duodjái.

6.3.1.4 Teáhterulbmilat

Tabealla 6.3.1.4 Doarjja teáhterulbmilii til teaterformál

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20030	Teáhterulbmilat	298	500	500	1400	900	180,0 %
Submi		298	500	500	1400	900	180,0 %

a) Áššis 58/07 m earriduvvui ahte sám eálbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeamis lea 700 000 vuoruhuvvon teáhterulbmiliidda.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet sami revy- ja amatevrateáhterdoaibma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Revy- ja amatevrateáhterjoavkkut
- Earát geat barget teáhter- ja revydoaimmain mánáid ja nuoraid várás

Ulbmilolahusa eavttut:

- Čadahuvvon sami revy- ja teáhterčájáhusaid mearri

Vuoruheamit jagis 2008:

- Revydoaibma
- Teáhterdoaibma mánáid ja nuoraid várás
- Amatevrateáhterdoaibma

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duođaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide

Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahhtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodas rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 400 000 ru doarjjan teáhterulbmiliidda.

6.3.1.5 Mánáid bajásšaddaneavttut

Tabealla 6.3.1.5 Doarjja mánáid bajásšaddaneavttuide

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20040	Mánáid bajásšaddaneavttut	2 024	1 900	1 900	2 600	700	36,8 %
Submi		2 024	1 900	1 900	2 600	700	36,8 %

a) Áššis 58/07 m earriduvvui ahte sám eálbmotfoandda buvttadeapmi váldojuvvo atnui. Dan buvttadeamis lea 700 000 vuoruhuvvon kulturovddideapmái, mánáid bajásšaddaneavttut.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaibmabijut sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid váste

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Priváhta ášahusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ášahit doaibmabijuid mat movttiidahttet eanet doaimmaid sámi mánáid ja nuoraid váste
- Eará kulturoassálastit geat barget sámi mánáiguin ja nuoraiguin

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon prošeavttat
- Lohku man ollu čađahuvvon prošeavttat

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat ovdánahttet odđa arenaid, deaivvadansajiid ja gaskkustanhámiid mánáide ja nuoraide
- Prošeavttat mat gaskkustahttet árbevirolaš máhtolašvuoda ja nannejit sámi giela, sohka buolvvaid gaskka
- Arenat mat ovdánahttet mánáid bajásšaddaneavttuid báikkálaččat sámi guovlluin

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duođaštuvvon ja go prošeaktara porta lea gárvvistuvvon
- Doarjja ii addojuvvo doaibma- ja investerengoluide
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahhtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 600 000 ru doarjjan mánáid bajásšaddaneavttuide.

6.3.1.6 Eará kulturdoaibmabijut

Tabella 6.3.1.6 Doarjja eará kulturdoaibmabijuid

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20050	Eará doaibmabijut	2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %
Submi		2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit eará sámi kulturdoaibmabijuid doaimmaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi kulturorganisašuvnnat ja kulturbargi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon doaibmabijut
- Lohku man ollu čađahuvvon doaibmabijut

Vuoruheamit jagis 2008:

- Sámi kulturdoalut ja festiválat
- Filmbabuvttadusaid sámi diliid birra oasseruhtadeapmi
- Artistabálkkát sámi musihkkabargiide

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjja ii addojuvvo doaibma- ja investerengoluide
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 500 000 ru doarjjan eará kulturdoaibmabijuide.

6.3.1.7 Sámegielat govvasárggusráiddut

Tabell 6.3.1.7 Doarjja sámi govvasárggusráidduide

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+ / - 08-Rev 07	Erohus %
20060	Sámegielat govvasárggusráiddut	0	300	460	460	0	0,0 %
Submi		0	300	460	460	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit sámegielat govvasárggusráidduid almmuheami

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámegielat govvasárggusráidduid almmuheapmi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu almmuhuvvon sámegielat govvasárggusráiddut

Vuoruheamit jagis 2008:

- Sámegielat govvasárggusráiddut
- Paraleallaalmmuheamit mátta-, julev- ja davvisámegilli

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 460 000 ru sámegeilat govvasárggusráidduide.

6.3.2 Sámi lágádusat

Tabealla 6.3.2 Sámi lágádusat

(1000 ru)

Poasta 201	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+ / - 08-Rev 07	Erohus %
20100	Sámi lágádusat	2 273	2 473	2 473	2 579	106	4,3 %
Submi		2 273	2 473	2 473	2 579	106	4,3 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma sámi lágádusdoaimmas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

Lágádusat mat válđoáššis almmuhit girjjiid sámegeillii

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lágáduslohku
- Lohku man ollu sámi girjjálašvuohta almmuhuvvo jagis
- Lohku man ollu lágádusat leat vuodán girjjiid

Vuoruheamit jagis 2008:

- Ásahuvvon sámi lágádusat

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Lágádus galgá leat registrerejuvvon Norggas ja mii válđoáššis almmuha sámi utgivelser
- Lágádus galgá leat almmuhan unnimusat 10 tihttala
- Lágádusa bruttogávpejohtu galgá leat unnimusat 500 000 ru jahkái
- Sámegeillii almmuheamit galget leat 75 % bruttogávpejođus
- Doarjja máksojuvvo dalle go revisora duodaštus ollislaš 2007 girjebuvttadusas ja revisora duodaštan rehketdoallu ja raporta ruđaid geavaheamis 2006:s leat buktojuvvon

- Doarjja máksojuvvo dan bušeahttajagis go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat ovddiduvvon manjimusat golggotmánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta oheat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat

Doarjaga juohkáseapmi:

a) Vuodđodoarjja

15 % jahkásaš rámmas juogaduvvo ovttá mađe doarjjavuoigatdahttojuvvomiid gaska mat devdet doarjjaeavttuid

b) Doaimmadoarjja

- 50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo lágádusaide doaimma mielde, sihkkarastit ahte sámi girjjálaš-vuohta, maiddái oahpponeavvut buvttaduvvojat eanet. Doarjaga juohkimis fertte váldit vuhtii lágádusa ollislaš sámi girjebuvttadeami ja sámi musihkkaalmmuhemiid 2007:s. Doarjaga rehkenastimis biddjojuvvo vuodđun árkkaid lohku (mearkkaša 16 siiddu) gárvvistuvvon sámi girjji nammi ja lohku man ollu sámi musihkkaalmmuheamat leat gárvvistuvvon 2007:s.

c) Doarjja vuovdaleapmái ja juohkimii

- 35 % jahkásaš rámmas juhkkujuvvo sámi almmuhemiid vuovdaleapmái ja juohkimii. Doarjaga oktavuodas ovttaskas lágádussii biddjojuvvo vuodđun lágádusa iežas vuovdima gávpejođu logut ja árkkaid lohku (mearkkaša 16 siiddu) sámi girjebuvttadusas ja lohku man ollu gárvvistuvvon sámi musihkka almmuheamat 2007:s.

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 579 000 ru sámi lágádusaide.

6.3.3 Sámi kulturorganisašuvnnat

Tabealla 6.3.3 Sámi kulturorganisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta 203	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20300	Sámi kulturorganisašuvnnat	a)	296	306	306	350	44 14,4 %
Submi			296	306	306	350	44 14,4 %

a) Ovdal ledje Sámi Fágalaš girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi, Doaimmasiebbre Julevsábm e ja Sámi museasearvi dán poasttas. Jagi 2008 rájes fertte oheat kulturorganisašuvnadoarjaga Sámedikkis.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannet doaimma ja šláddjivuoda sámi kulturorganisašuvnnain

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi kulturorganisašuvnnat Norggas

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu doaimbajut doaimmaplána ja bušeahta ektui

Vuoruheamat jagis 2008:

- Organisašuvnnat mat devdet juolludaneavttuid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas fertejit 31.12.07 nammii leat unnimusat 20 máksán lahtu, ja lahtut unnimusat guovtti fylkkas dahje guovtti riikkas Sámis
- Ráhkaduvvo doaimmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- Doarjja ii addojuvvo dakkár organisašuvnnaide mat ožžot doaibmadoarjaga eará poasttain Sámedikki bušeahtas
- Doarjja ii addojuvvo organisašuvnnaide mat leat dakkár organisašuvnnaid báikkálaš searvvit ja mat ožžot doaibmadoarjaga eará poasttain Sámedikki bušeahtas
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahttajagis go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat ovddiduvvon maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008

Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohtta daid organisašuvnnaid gaskka mat devdet juolludaneavttuid

b) Doaimmadoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo gorálaččat miellahttologuid mielde mat leat 31.12.06 nammii.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 350 000 sámi kulturorganisašuvnnaide.

6.3.4 Sámi girjerádjobálvalusat

Tabella 6.3.4 Sámi girjerádjobálvalusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25100	Doarjja sámi girjerádjovdnasiid čohkkemii	188	200	200	200	0	0,0 %
Submi		188	200	200	200	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Girjerádjui eanet sámi girjerádjovdnasat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Girjerájut main leat unnán dahje eai leat oppanassiige girjerádjovdnasat sámegillii
- Girjerájut mat dorjot doaibmabijuid prošeavttas ”Gi rom for lesing”

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu ostojuvvon sámegielat girjerádjovdnasat

Vuoruheamit jagis 2008:

- Álbmot- ja skuvlagirjerájut máttasámi guovllus ja Deichmanske váldogirjerádjui Oslos

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja máksojuvvo dađistaga go máksinávžžuhus boahtá doarjjaoažžus mas mielde duođaštus ahte ávdnasat leat ostojuvvon
- Doarjja máksojuvvo ollásit
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja sáhtta addojuvvot gitta 20 000 ru rádjai oastit sámegeielat girjerádjoávdnasiid (girjjid, jietnagirjjid, cd:in, videoi/dvd:ai)

Ortnega hálddaša Sámedikki doarjjastivra.

Jagis 2008 várrejuvvo 200 000 ru dán ulbmili.

6.3.5 Investerendoarjja ođđa sámi girjebussiide

Tabealla 6.3.5 Sámi girjebussii oastin

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25200	Sámi girjebussii oastin	a) 3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi		3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

a) Vejolaš geavatkeahces rudat, fievrviduvvojit maŋit jagiide čoaŋggit rudaid sámi girjebussiid investeremii.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ođđaáigásaš sámi girjebusset

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Gielddat mat ožžot doaimbadoarjaga girjebussiide Sámedikki bušeahtas.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Girjebusset lonuhuvvojit

Vuoruheamit:

- Girjebusse Gáivuonas, Romssas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjjaoažžu ráhkada plána movt oastit ja čilge man ollu šaddet golut ja ruhtadanplána dohkkeha Sámediggi ovdalgo soahpamuš dahkkojuvvo
- Doarjjaoažžu galgá doaimmahit girjebusse unnimusat 10 jagi. Olles doarjaga dahje osiid das sáhtta gáibidit ruovttoluotta máksojuvvot jos doaimma heitojuvvon dahje rievdá ovdal áigodaga loahpa
- Vuosttaš oassi doarjagis máksojuvvo dalle go oastinsoahpamuš lea dahkkojuvvon
- Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo dalle go busse lea buktojuvvon ja go doarjjaoažžu lea buktán raportta ja rehketdoalu mas duođaštuvvo doarjaga geavaheapmi
- Ii šat addojuvvo eanet doarjja doaimbaidjui dahje vejolaš liigegoluide

- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 3 000 000 ru investerendoarjjan ođđa sámi girjebussiide.

6.4 Sámi dáiddáršiehtadus

Tabealla 6.4 Sámi dáiddáršiehtadus

(1000 ru)

Poasta 207	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20700	Dáiddafoand	a)	700	700	700	0	0,0 %
20701	Stipeanda sámi dáiddáriidda	a)	1 750	1 750	1 750	0	0,0 %
20702	Doaibmadoarjja dáiddárganisašuvnnaide	a)	1 550	1 550	1 550	0	0,0 %
20703	Govvadáidagiid ja dáiddaduoji oastinortnet	b)	350	350	350	0	0,0 %
Submi			3 818	4 350	4 350	0	0,0 %

a)Dáid poasttaid hálldaša Sámi dáiddárráđdi

b)Dán poastta hálldaša Sámiid Vuorká-Dávvirat

Čujuhit ovttasbargošiehtadussii Sámedikki ja sámi dáiddárganisašuvnnaid gaskka Sámi dáiddárráđi bokte borgemánu 19. b. 2004. Dán šiehtadusa mielde leat Sámediggi ja Sámi dáiddárráđdi šiehtadallan dainna áigumušain ahte ođđa šiehtadus dahkkojuvvo 2008 várás, geahča 3.kapihtala. Dát šiehtadallamat boatkanedje. Dáiddáršiehtadusa § 8 vuodul oasis 1 dahkkojuvvo loahpalaš mearrádus juolludusain dáiddáriidda dan áigodahkii masa šiehtadus guoská, Sámedikki dievasčoahkkimis.

Sámi dáiddárráđdi hálldaša dáiddafoandda, stipeandda sámi dáiddáriidda ja doaibmadoarjaga dáiddárganisašuvnnaide.

Sámiid Vuorká-Dávvirat hálldaša govvadáidaga ja dáiddaduoji oastinortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo oktiibuot 4 350 000 ru daid poasttaide maidda sámi dáiddáršiehtadus guoská.

7 Ealáhus

Sámedikki deatlaš ulbmil lea nana ja ealli servodagat vuodđun bistevaš ássamii ja mánggabealat ealáhuseallimii. Árbevirolaš ealáhusdoaibmama ferte sihkkarastit, ja ođđa ealáhusaide addit ovdánanvejolašvuodaid. Sámediggi áigu ealáhuspoltihkas bokte nu bures go vejolaš fuolahit dálá ealáhusstruktuvrra vuodđun bistevaš ássamii ja mánggabealat ealáhuseallimii.

Váldoulbmil

- Nana ja ealli servodagat vuodđun bistevaš ássamiin ja mánggabealat ealáhuseallimiin

Oasseulbmilat

- Bisuhit ja ovddidit ealáhuseallima sámi guovlluin birasperspektiivva ja árbevirolaš máhtolašvuoda vuodul
- Bisuhit ja ovddidit mariinna ealáhusaid ávnaslaš vuodđun sámi guovlluid ássamii ja barggolašvuhtii
- Bisuhit eanadoalu deatlaš kulturguoddin ja barggaheaddjin sámi guovlluin

- Ovddidit ealáhusháltásaš duoji buoret gánnáheimiin ja stuorát iežas buvttaduvvon gálvvuid jođuin
- Ekologalaččar, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoallu

Strategiija

- Árijjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte váikkuhit buotbeallásaš ealáhuseallima ovddideami mas doarjjaruđat leat bures juogaduvvon sohkelieid gaskka
- Árijjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte addit nuorra álggaheaddjiide vejolašvuoda álggahit iežaset doaimma
- Buoritdit rámmaeavttuid ealáhuseallima ovddideami várás sámi guovlluin ovttrasáđiid nationála ja regionála eiseválddiiguin
- Oktiordnet váikkuhangaskaoapmegeavaheami ovttrasáđiid báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin
- Láhčit dilálašvuodaid gelbbolašvuoda bajideapmái ja ođđahutkamii ovttasbarggu bokte gelbbolašvuoda- ja máhttobirrašiiguin
- Ovttasbarggu bokte guovdilis oassálastiiguin váikkuhit dasa ahte ealáhusovddidanbargu šaddá eanet proaktiiva ja ahte álggaheaddjit čuovvoluvvojit buorebut
- Čielggadit duodjedoaibmadoarjagiid olahusjoavkku viiddideami

7.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 7.1 Čoahkketabealla - Sámi ealáhusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolgga doarjagat	2 500	2 709	2 709	2 459	(250)	-9,2 %
	O hcanvudot doarjja	a,b) 15 884	13 600	14 030	22 122	8 092	57,7 %
	Duodješiehtadus	a,b) 8 200	8 220	8 220	6 220	(2 000)	-24,3 %
Submi		26 584	24 529	24 959	30 801	5 842	23,4 %

a) Poasta 30025 Duojáriid Ealáhus Searvi ja poasta 30026 Sámiid Duodji OS leat sirdojuvvon duodješiehtadusas odna ortnegii sámi ealáhusorganisašuvvnat poasta 303

b) 500 000 ru lea sirdojuvvon duodješiehtadusas álggahanstipeanddaide

7.2 Njuolgga doarjagat

Tabealla 7.2 Njuogga doarjagat - Sámi ealáhusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
301	Duodjeásahusat	2 250	2 459	2 459	2 459	0	0,0 %
302	Goahtegearret	a) 250	250	250	0	(250)	-100,0 %
Submi		2 500	2 709	2 709	2 459	(250)	-9,2 %

a) Poasta 302 Goahtegearret lea sirdojuvvon odna ortnegii sámi ealáhusorganisašuvvnat poastat 303. D.m. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhusorganisašuvvnaide fertet 2008 rájes ohecat doarjaga

7.2.1 Duodjeásahusat

Tabealla 7.2.1 Duodjeásahusat

(1000 ru)

Poasta 301	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30100	Duodjeinstitutta	1 950	2 009	2 009	2 009	0	0,0 %
30022	Mannalden Husflidslag	100	150	150	150	0	0,0 %
30023	Unjárgga Sámiid Duodje	100	150	150	150	0	0,0 %
30024	Duojáriid Dállu OS	100	150	150	150	0	0,0 %
Submi		2 250	2 459	2 459	2 459	0	0,0 %

Sámediggi lea árvoštallan gávpeorganisašuvnnaid Manndalen Husflidslag, Unjárgga Sámiid Duodji ja Duojáriid Dállu. Árvoštallama ulbmil lei oažžut ovdan daid duodjegávpefitnodagaid ovdáneami, mat ožžot doarjaga Sámedikki bušeahta badjel ja maid dat mearkkašit báikkálaš birrašidda.

Árvoštallama vuodul áigut heaittihit njuolggá doarjagiid gávpeorganisašuvnnaide bušeahttajagi 2009 rájes seammás go ášahuvvo ohcanvuđot doarjjaortnet dáid várás.

2008:s árvoštallojuvvo Duodjeinstituhtta, gč. 14. kapihttala, teavstta tabeallas 14.5.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit Duodjeinstituhtta, Manndalen Husflidslaga, Unjárgga Sámiid Duoji ja Duojáriid Dállu Osa doaimma.

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duodjeinstituhtta, Manndalen Husflidslag, Unjárgga Sámiid Duodji ja Duojáriid Dállu OS

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibma numo dat boahťa ovdan doaibmaplánain ja bušeahtain

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida doarjjajuogadeami duodjeásahusaide.

2008 várás várrejuvvo 2 459 000 ru duodjeásahusaide.

7.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 7.3 Ohcanvuđot doarjja - Sámi ealáhusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
300	Ealáhusovddideapmi	15 884	13 600	14 030	20 122	6 092	43,4 %
303	Sámi ealáhusorganisašuvnnat (ođas)	a)	0	0	2 000	2 000	-
Submi		15 884	13 600	14 030	22 122	8 092	57,7 %

a) 2008 rájes ferttejit sámi ealáhusorganisašuvnnat ohcat doarjaga. Dm. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhusorganisašuvnnaide numo Duojáriid Ealahus Scarvi, Sámiid Duodji ja Goahtegearrat ferttejit 2008 rájes ohcat doarjaga

7.3.1 Ealáhusovddideapmi

Tabealla 7.3.1 Ealáhusovddideapmi

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30030	Márggabealat ealáhusallin	5 561	5 900	6 100	5 817	(283)	-4,6 %
30050	Álggahanstipeanddat	0	0	0	1 500	1 500	-
30000	Mariidna ealáhusat	3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %
30010	Eanadoallu	3 575	2 950	3 065	3 765	700	22,8 %
30040	Interreg	2 850	700	700	0	(700)	-100,0 %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	4 875	4 875	-
Submi		15 884	13 600	14 030	20 122	6 092	43,4 %

a) 500 000 ru sirdojuvvon ruovttoluotta poasttas 899 Sámi ovddidanfoandda árvoštallan 2007:s.

b) Duodješichtadusa poasta 30020 lea sirdojuvvon 7. kapihttala lohppi.

Ealáhusovddieapmái várrejuvvon váikkuhangaskaoapmeruđaid oppalaš olahusjoavku lea Norgga sámi álbmot ja olles álbmot geográfalaš váikkuhanguovllus. Sámi álbmogii sáhtttá maid addit ealáhusovddidanruđaid dakkár doaibmabijuide, mat leat vuolgán sámi boazodoalus. Ruđaid sáhtttá maiddái juolludit sámi kulturvuđot ealáhusaide miehtá riikka.

Ohcanvuđot ealáhusovddidandoarjagiid geográfalaš doaibmaguovlu lea:

Mátta-Várjjaga gielddas; jienastanbiirret Buodggát, Reaisavuotna, Njávđán, Lávvonjarga, Ruovdavuotna, Svanvik ja Reamal, Unjargga giella, Deanu giella, Gáŋgaviikka gielddas; Nuorttat Nuorevuotna ja Uhcavuotna ja jienastanbiire Gáŋgaviikka čoahkkebaiki, Davvesiidda gielddas; Dáigevuona skuvlabiire, Siskkit Lágesvuotna Sáltesavjjus Beahkkirvuona sisa ja vuotnaráigge Davvesiidda gielddas, Davvenjargga gielddas; gilit Nuortaváhki ja Sárranjarga, ja jienastanbiirret Geaissavearra, Skártaváhki, Ruoššahávdna, nannánbealli Davvenjargga gielddas, Porsáŋggu giella, Muosáid gielddas; Gádde-Iččát ja Fávle-Iččát, ja gilit Vuotkevuotna, Muotki ja Muorralvuotna, Kárášjoga giella, Guovdageainnu suohkan, Fálesnuori suohkan, Álttá suohkanis; ovddeš Dálbmeluovtta suohkan, Láhpi suohkan, Návuona suohkan, Gáivuona suohkan, Omasvuona suohkan, Ivvgu suohkan, Romssa suohkanis; Moskaluovtta, Olderbakken, Várpenjargga ja Guohcavuomi skuvlabiirret Moskavuonas, Sámi álbmot Sáččas ja loahppaoassi Leangaviikka suohkanis, Ráisavuona suohkanis; jienastanbiirret Rabbås, Skøelv ja Reinelv, Loabáid suohkan, Skániid suohkan, Rivttáid suohkanis; Gilit Øse, Kvernmo, Dalsletta, Skifte, Labergsdalen Løvdal ja Moan, Evenášši suohkanis biirrit; Evenáššmárku, Duorgga (Snubba) ja Veggen, Narviikka suohkanis; Hearjjak ja jienastanbiirret Áravuopmi ja Luotnegohpi, Divtasvuona suohkan, Ulsváhke ja Sisnuorre Hábmerra suohkanis ja sámi álbmot lullisámeguovllus.

Ohcanvuđot ealáhusovddidandoarjagiid geográfalaš doaibmaguovlu ii gusto duodješiehtadussii.

Boazodoallošiehtadusain lea jahkásaččat fievrriiduvvon 2 000 000 ru Sámediggái, mat galget geavahuvvot boazodoalu lassealáhusaide.

Eanadoallošiehtadusain lea jahkásaččat fievrriiduvvon 2 000 000 ru Sámediggái, mat galget geavahuvvot eanadoalu lassealáhusaide.

Vuolimus doarjjarádjji proševttaide dahje doaibmabijuide lea 30 000 ru.

7.3.1.1 Mánngabealat ealáhuseallin

Tabella 7.3.1.1 Mánngabealat ealáhuseallin

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30030	Mánngabealat ealáhuseallin	a)	5 561	5 900	6 100	5 817	(283) -4,6 %
Submi			5 561	5 900	6 100	5 817	(283) -4,6 %

a)1 000 000 ru sirdojuvvu postii 30050 álggahanstipeanddat

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ásahtit mánngabealat ealáhuseallima bargosajiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Priváhta bálvaleaddji, huksema ja rusttegiid, mátkeealáhusa ja eará bálvalus- ja smávvaindustriija fitnodagat ja álggaheaddjit
- Boazodoallit geat háliidit álggahit dahje viidásetovddidit lassealáhusaid boazodoalu oktavuodas

Ulbmilolahusaeavttut:

- Álggaheaddjiidlohku
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon gelbbolašvuhtii, ođđahutkamiidda, buvttaovddideapmái, buvttadeapmái, vuodimii ja vuovdaleapmái
- Doarjagiid lohku sohkabeali ja agi vuodul
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon doaibmabijuide main lea birasperspektiiva
- Boazodoalu lassealáhusdoarjagiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Ođđahutki investerendoaibmabijut buvttadan- ja bálvalusfitnodagain, sihke álggahemiid ja dálá doaimmaid viiddideami oktavuodas
- Doaibmabijut nissonolbmuid ja nuoraid várás ealáhuseallimis
- Buvttaovddideapmi ja investeremat bozodoalliid lassealáhusain
- Ovddidit smávvafitnodagaid mat buvttadit borramušaid sámi borramušvieruid vuodul
- Gelbbolašvuoda bajideapmi, buvttaovddideapmi ja ođđahutkan
- Vásihusmátkebuktagat sámi kultuvrra vuodul

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareive dáhtona.
- Dohkálaš fágagelbbolašvuolta nu go relevánta oahppu ja bargovásihusat
- Dálá fitnodagat mat ožžot doarjaga, galget sáhttit duodaštit posiitiiva fitnodekonomalaš ovdáneami
- Dálá fitnodagat galget leat logahallojuvvon Brønnøysundregistariidda
- Doarjja ii addojuvvu bajásdoallamii, goluide mat čatnasit doaibmamii, doaibmabijuide mat botnjet gilvuu, mobiila fievrreide, láigovisttiide, rádjovisttiide, viste- ja opmodatoastimiidda, kursalágideamiide, semináraide, konferánssaide ja dakkár doaibmabijuide mat ruhtaduvvojit almmolaš bušehttaoasttaid bokte
- Lassedoarjja ii addojuvvu dálá prošeavttaide dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttaoasttaid, kapihttalis 3.2 ohcanvuodot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon goluin. Jus lea oktasašruhtadeapmi, de sáhtta oažžut gitta 20 % rádjai. Almmolaš investerendoarjja ii sáhte leat eanet go 60 % gollomeroštallamis.
- Bajimus doarjjarádjai lea dábálaččat 300 000 ru. Dakkár ovttasbargodoaibmabijuid oktavuodas mat mearkašit ollu báikkálaš sámi álbmogii, lea bajimus doarjjarádjai 500 000 ru
- Sámediggi ii searvva dábálaččat dakkár prošeavttaid ruhtadeapmái, maid gollomeroštallan lea eanet go 5 000 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 5 817 000 ru máŋggabealat ealáhuseallimii.

7.3.1.2 Álggahanstipeanda

Tabealla 7.3.1.2 Ággahanstipeanddat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30050	Ággahanstipeanddat	a)	0	0	0	1 500	1 500 -
Submi		0	0	0	1 500	1 500	-

a) 500 000 ru lea sirdojuvvon duodjeulbmiiid poasttas 30021 ja 1 000 000 ru sirdojuvvon ealáhusallima poasttas 30030.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ođđa gávpejurdagiid ovddideapmi ja fitnodatekonomalaš gánnáhahti fitnodagaid ásaheapmi

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Olbmot geat háliidit álggahit iežaset doaimma.

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmaguovllu ođđaálggaheaddjiid lohku
- Uhcimusat 50 % juolluduvvon stipeandain galget addojuvot nisssonolbmuide ja olbmuide geat leat vuollel 25 jagi

2008 vuoruheamit:

- Doaimmat maid nisssonolbmot ja olbmot geat leat vuollel 25, leat álggaha.
- Álggaheamit main lea ođđahutki sisdoallu

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Doaibma galgá leat álggahuvvon bušeahttajagis
- Álggahanstipeanda sáhtta addojuvot gitta jagi rádjai
- Álggahanstipeanda gusto buot ealáhusaide, earret almmolaš doaimma
- Álggahanstipeanda sáhtta addojuvot plánemii ovdal fitnodatálggaheami ja ieš álggaheapmái
- Stipeanda sáhtta addojuvot gokčat birgengoluid muhtun muddui (iežas bálkái), kosuleantaveahkkái, márkaniskkademiide, oahpahussii, geahččalanbuvttadeapmái, mátkegoluide, láigoveahkkái dahje sadjásažžii, gelbbolašvuođaovddideapmái ja eará fitnodatplánemii
- Dohkálaš fágagelbbolašvuohta nugo heinvolaš oahppu ja bargovásihusat
- Stipeanda sáhtta addojuvot fáttarortnegiidda ja eará čuovvolandoaibmabijuide, uhcit investeremiidda ja erenoamáš álggahangoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat sáhtta addojuvot 150 000 ru álggahanstipeandan dahje eanemusat 75 % dohkkehuvvon goluin
- Birgengolut (iežas bálkái) sáhtta leat gitta 12 000 ru rádjai mánnui
- Birgengolut sáhttet vuoliduvvot jus ohccis lea eará dienas stipeandaáigodagas

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 1 500 000 ru doarjjan álgganstipeanddaide.

7.3.1.3 Mariidnaealáhusat

Tabella 7.3.1.3 Mariidna ealáhusat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30000	Mariidna ealáhusat	3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %
Submi		3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Eanedit mariidnaealáhusaid barggolašvuoda

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Mariidnaealáhusaid ealáhusbargit
- Guolástusregistara guolásteaddjit
- Olbmot vuollel 35 jagi ja nissonolbmot
- Gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid eaiggádat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid guolásteaddjiid lohku, geat leat vuostáiváldán doarjaga
- Daid vuollel 25 jahkásaččaid ja nissonolbmuid lohku, geat leat ožžon doarjaga
- Daid gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid eaiggádiid lohku, geat leat ožžon ruhtadeami
- Daid proševttaid lohku, mat viidásetráhkadit mearraborramuša

2008 vuoruheamit:

- Ovddidit ja ođasmahttit báikkálaččat heivehuvvon bivdofatnasiid
- Oastit bivdofatnasiid mat leat vuollel 25 jagi
- Ásahit ja ođasmahttit gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid
- Investereamat gádde- ja vuostáiváldinrusttegiin
- Investereamat mariidnaealáhusaid ođđabuktagiid ovddideapmái ja viidásetráhkadeapmái

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja lea juolluduvvon ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhtona.
- Doaibmi guolásteaddjit logahallojuvvon guolástusregistariin
- Fatnasiin galget leat guollearrevuoigatvuodát
- Rusttegat main lea oastinmieđáhus
- Gádderusttegat oktasaš bálvalemiguin
- Lassedoarjja ii addojuvvo dálá proševttaide dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat 300 000 ru ja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon gollomeroštusain ođđa fatnasiid oastimii ja eará doaibmabijuide mariidnaealáhusain
- Eanemust 150 000 ru rádjai dohkkehuvvon gollomeroštusain vuollel 25 jahkasaš fatnasiin
- Muđui gustojit seamma meroštallannjuolggadusat go mánggabealat ealáhuseallimii

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 4 165 000 ru mariidnaealáhusaide.

7.3.1.4 Eanadoallu

Tabealla 7.3.1.4 Eanadoallu

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30010	Eanadoallu	3 575	2 950	3 065	3 765	700	22,8 %
Submi		3 575	2 950	3 065	3 765	700	22,8 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit dálá barggolašvuoda ja doallostruktuvrra

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Doaibmi eanadoallit
- Álggaheaddjit geat háliidit álggahit eanadoalu

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid eanadoalliid lohku, geat leat ožžon doarjaga
- Daid odđálggaheaddjiid lohku, geat leat ožžon doarjaga

2008 vuoruheamit:

- Odđahuksemat ja doaibmivistiid stuorra nuppástuhtimat
- Mašiinnat ja reaidut eanadoalus
- Gelbbolašvuoda bajideapmi ja investeremat smávítlágan borramušbuvttadeamis

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja lea juolluduvvon ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhtona
- Seamma ohccái ii addojuvvo doarjja oastit mašiinnaid ja reaiduid ovdalgo leat vássán 5 jagi maŋimus lohpadusa rájes
- Mašiidna- ja reaidoservviin galget leat njuolggadusat ja uhcimusat 2 doaibmi eanadoalli
- Lassedoarjja ii addojuvvo dálá prošeavttaide dahje vejolaš lassegoaluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami odasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat 300 000 ru ja gitta 30 % rádjai odđavistiid ja doaibmavistiid nuppástuhttima gollomeroštallamis
- Eanemusat 100 000 ru ja gitta 50 % rádjai reaidoservviid investerengoluid meroštallamis
- Eanemusat 50 000 ru ja gitta 25 % ovttaskasohcciid mašiidna- ja reaidoinvesteremiin
- Muđui gustojit seamma meroštallannjuolggadusat go máŋggabealat ealáhuseallimii

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 765 000 ru eanadoalloarjagiidda

7.3.2 Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

Tabealla 7.3.2 Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	3 375	3 375	-
30061	Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit	0	0	0	1 500	1 500	-
Submi	a)	0	0	0	4 875	4 875	-

a) 2008 stáhtabušehtas várrejuvvui 6 500 000 ru lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii. Dás lea 10% sirdojuvvon hálddahussii hálddašit dán prográmma ja 15% lea sirdojuvvon erenoamáš prošeavttaide earret eará ášahit prográmma fágalaš fora

7.3.2.1 Lotnolasealáhusat

Tabealla 7.3.2.1 Lotnolasealáhusat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	3 375	3 375	-
Submi		0	0	0	3 375	3 375	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ceavzilis lotnolasdoaimmat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Álggaheaddjit geat háliidit álggahit meahceávkástallandoaimmaid
- Doallit geat háliidit bargat vuodđoaláhusain lotnolasat eará doaimmain
- Sámi mátkedoaimmaheaddjit geat háliidit geavahit meahci resursan mátkeealáhusas
- Smávítlágan borramušbuvttadeaddjit geat maiddái doaimmahit guolástusa, boazodoalu, eanadoallu dahje meahcásteami

Ulbmilolahusaeavttut:

- Meahceávkástallandoaimmaid lohku
- Daid mátkedoaimmaheaddjiid lohku geain meahcci lea vuodđun doibmii
- Smávítlágan borramušbuvttadeaddjiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Meahcebuktagiid buvttavddideapmi ja kvalitehtasihkkarastin
- Meahcealáhusaid vuovdin- ja vuovdalandoaimbajut
- Ovddidit vásáhusvuđot mátkedoaimmaid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhttona
- Doaimbajut mat nu uhccán go vejolaš váikkuhit lundui, kultuvrii ja birrasii negatiiva láhkai
- Meahcedoaimmat mat dávistit sámi luonddudollui
- Mátkeealáhusat mat čálmustuhttet vásáhusa ja ekoturisma
- Prošeavttaide maid Sámediggi lea ožžon álggahuvvot sáhtta juolludit gitta 100 % rádjai gollomeroštusas
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon goluin. Oktasaš ruhtadeami oktavuodas gitta 20 % rádjai. Almmolaš investerendoarjja oktiibuot ii sáhte leat eanet go 60 % gollomearoštusas.
- Doarjagiid bajimus rádjii lea dábálaččat 300 000 ru. Oktasaš doaimabijuid oktavuodas mat mearkašit ollu báikkálaš sámi álbmogii, lea bajimus doarjjarádjii 500 000 ru.
- Sámediggi ii searvva dábálaččat dakkár prošeavttaid ruhtadeapmái, maid gollomeroštus lea badjel 5 000 000 ru
- Uhcimusdoarjja lea 30 000 ru.

Sámedikki doarjastivra hálldaša Sámedikki ruđaid lotnolasealáhusaide.

2008 várás várrejuvvo 3 375 000 ru lotnolasealáhusaide.

7.3.2.2 Duodji – bagadeaddjivirggit ja fidnooahppiortnet

Tabaella 7.3.2.2 Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit	0	0	0	1 500	1 500	-
Submi		0	0	0	1 500	1 500	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Eanet duojarat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat ja duodjefitnodogat
- Guovdilis oahppoásahusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Fidnooahppiid lohku duojsis
- Duodjebagadeaddjiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Bagadeaddjivirggit
- Fitnodogat mat váldet fidnooahppiid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Prošeakta galgá álggahuvvot mañimusat dan bušeahhtajagi go doarjja juolluduvvo ja válmmastuvvot mañimusat 2 jagi mañná doarjareivve dáhtona
- Doarjjaoažžu galgá duođastit duohta gelbbolašvuoda dahje formálalaš gelbbolašvuoda sámi duojsis
- Fidnooahppišiehtadusaid galgá fidnooahpponammagoddi (Yrkesopplæringsnemda) dohkkehit
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeantas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Juohke fidnooahppi nammii juolluduvvo 50 000 ru fidnooahppišiehtadusaid hálldašeapmái
- Juohke fidnooahppi nammii juolluduvvo 150 000 ruvdnosaš doarjja fidnooahppibálkán
- Juohke fidnooahppi nammii juolluduvvo 50 000 ru doarjjan hálldašangoluide
- 5 fidnooahppišiehtadusa lea eanemus maid sáhtá ásahit
- 500 000 ru várrejuvvo duodjebagadussii. Bagadusdoaima galgá čadnojuvvo Duodjeinstituhttii

Sámedikki doarjjastivra hálddaša Sámedikki ruðaid bagadeaddjivirggiide ja fidnoahppiortnegii duojis.

2008 várás várrejuvvo 1 500 000 ru bagadeaddjivirggiide ja fidnoahppiortnegii duojis.

7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat

Tabealla 7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta 303	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
30300	Sámi ealáhusorganisašuvnnat	a)	0	0	0	2 000	2 000	-
Submi			0	0	0	2 000	2 000	-

a) 2008 rájes fertejit sámi ealáhusorganisašuvnnat oheat doarjaga. Dm. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhusorganisašuvnnaide numo Duojariid Ealahus Searvi, Samiid Duodji ja Goahtegarret fertejit 2008 rájes oheat doarjaga

Doarjjaortnega ulbmil:

- nannet sámi ealáhusorganisašuvnnaid doaimma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi ealáhusorganisašuvnnat Norggas

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmabijuid lohku doaibmaplániid ja bušehtaid vuodul

2008 vuoruheamit:

- Organisašuvnnat mat ollašuttet juolludaneavttuid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 40 lahtu 31.12.07 muttus mat leat máksán lahttovuoða ja gullat uhcimusat guovtti fylkii
- Galgá ráhakaduvvot doaibmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- Miellahttologu meroštallama vuodđun leat dat miellahtut mat leat logahallojuvvon lasseárvodivatregistarii
- Gaskaboddasaš ortnegin jagi 2008 várás sáhtta erenoamáš diliin spiehkastit miellahttologu gáibádusain, lasseárvodivatregistarii logahallamis ja das ahte organisašuvnnas galget leat lahtut uhcimusat guovtti fylkkas
- Doarjja ii addojuvvo organisašuvnnaide mat ožžot doaibmadoarjaga stáhta bušehtaid bokte
- Doarjja máksojuvvo dan jagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahtán maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit Sámedikki ohcanvuodot doarjjaortnegiid njuolggadusat, maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07, ja 3. kapihttala gáibádusaid.

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja

30 % jahkásaš rámmas juhkkujuvvo luohtta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat devdet juolludanevttuid

b) Doaibmadoarjja:

30 % jahkásaš rámmas juhkkujuvvo gorálaččat 31.12.06 miellahttologu vuodul

c) Doarjja ealáhusorganisašuvnnaide main lea šiehtadallanvuoigatvuohta

20 % jahkásaš rámmas juhkkovuvvo daid ealáhusorganisašuvnnaid gaskkas, main lea šiehtadallanvuogiatvuolta Sámedikkiin

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 000 000 ru sámi ealáhusorganisašuvnnaide.

7.3.4 Duodješiehtadus

Tabealla 7.3.4 Duodji

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30020	Doaibmadoarjagat duodjái	2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
30021	Investeren- ja ovddidandoarjagat duodjái	a) 4 394	3 200	3 200	2 500	-700	-21,9 %
30029	Bargostipeanddat	a) 0	0	0	200	200	-
30027	Čálgoortnegat	0	320	320	320	0	0,0 %
30028	Duoji fága- ja ekonomiijalávdegoddi	0	200	200	200	0	0,0 %
30025	Duojáruid Ealáhus Searvi	b) 450	450	450	0	-450	-100,0 %
30026	Sámiid Duodji OS	b) 1 050	1 050	1 050	0	-1 050	-100,0 %
Submi		8 200	8 220	8 220	6 220	(2 000)	-24,3 %

a) 500 000 ru lea sirdojuvvon postii 30050 álggahanstipeanddat ja 200 000 ru postii 30029 Duoji bargostipeanddat

b) Poasta 30025 Duojáruid Ealáhus Searvi ja poasta 30026 Sámiid Duodji OS leat sirdojuvvon odda ortnegii sámi ealáhusorganisašuvnnaid poasta 303.

Jagi 2008 várás ii leat ealáhusšiehtadus dannego duodjeorganisašuvnnaid eai ovddidan oktasašgáibádusa. Dat mearkkaša ahte Sámedikki dievasčoahkkin mearrida duodjealáhusa 2008 rámmaid.

Ortnet gusto olles riikki beroškeahhtá Sámedikki ealáhusovddidanruđaid doaibmaguovllus.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša Sámedikki duodjeruđaid.

Geavtkeahtes ruđat eai sirdojuvvo jahkái 2009, muhto sáhttet geavahuvvot eará ealáhusulbmiliidda.

7.3.4.1 Doaibmadorjja

Tabealla 7.3.4.1 Doaibmadoarjagat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30020	Doaibmadoarjagat	2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi		2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Bisuhit duodjefitnodagaid

Ortnega olahusjoavku:

- Ovttaolbmofitnodagat mat leat logahallojuvvon duodjeregistariin
- Duodjeregistariin oaivvilduvvo duojárat mat devdet čuovvovaš eavttuid:

- eaiggáduššá ovttaolbmofitnodaga ja lea logahallojuvvon lasseárvodivatregistariin

- lea vuodán iežasduddjojuvvon dujiid mat lea vuodduvvon sámi kultuvrii ja árbevieruide uhcimusat 50 000 ru ovddas earret lasseárvodivada

- duodaštus iežasdieđáhusain ahte lea reálagelbbolašvuohta sámii duojs ja/dahje duodaštus ahte lea formálalaš gelbbolašvuohta sámii duojs

Ulbmilolahusaeavttut

- Daid duodjefitnodagaid lohku, mat leat organiserejuvvon ovttaoalbmofitnodahkan
- Juolludaneavttut
- Ohcanáigemeari lea golggotmánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋja dán beaivvi, eai meannuduvvo
  - Doarjjoažžu galgá leat logahallojuvvon duodjeregistarii
  - Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo iežasbuvttaduvvon duojs dohkkehuvvon vuovdimis, gitta 40 % radjai, eanemus doarjja lea 150 000 ru.

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 000 000 ru duojárriidda.

7.3.4.2 Investeren- ja ovddidandoarjja

Tabealla 7.3.4.2 Investeren- ja ovddidandoarjagat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30021	Investeren- ja ovddidandoarjagat	a)	4 394	3 200	3 200	2 500	-700	-21,9 %
Submi			4 394	3 200	3 200	2 500	(700)	-21,9 %

a) 500 000 ru lea sirdjuvvon postii 30050 álggahanstipeanddat ja 200 000 ru postii 30029 Duojs bargostipeanddat

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit duodjefitnodagaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat iežaset doaimmain
- Duodjedoaimmaid álggaheaddjit

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon ođđaálggaheaddjiide
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon investeremiidda
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon fitnodatovddideapmái
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon gelbbolašvuođa bajideapmái

2008 vuoruheamit:

- Vuovdalan- ja mearkagálvoovddidanprošavttat
- Gelbbolašvuođa bajideami doaimmabijut álggaheaddjiid ja ásahuvvon doaimmaheaddjiid várás
- Investeremat mat váikkuhit fitnodatovddideapmái

Juolludaneavttut

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja addojuvvo gitta 40 % rádjai ovttalbmofitnodagaid ohcamiidda
- Doarjja addojuvvo gitta 50 % rádjai guovtti dahje eanet ovttalbmofitnodagaid gaskasaš oktasašivnestremiidda
- Almmolaš ruhtadeapmi oktiibuot ii galgga leat eanet go 60 %
- Eanemus doarjja ovttalbmofitnodagaide lea 300 000 ru
- Eanemus doarjja oktasašprošeavttaide lea 500 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 500 000 ru duojárriidda.

7.3.4.3 Bargostipeanda

Tabaella 7.3.4.3 Bargostipeanddat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehhus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
30029	Bargostipeanddat	a)	0	0	0	200	200	-
Submi			0	0	0	200	200	-

a) 200 000 ru lea sirdojuvvon poasttas 30021 duoji investeren- ja ovddidandoarjagat.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Loktet gelbbolašvuoda duojis

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat geat leat logahallojuvvon duodjeregistarii

Duodjeregistariin oaivvilduvvo duojarat geat ollašuttet gáibádušaid ahte:

- eaiggáduššat ovttalbmofitnodaga ja leat logahallojuvvon lasseárvodivatregistarii
- leat vuovdán iežasduddjojuvvon dujiid mat lea vuodduvvon sámi kultuvrii ja árbevieruide uhcimusat 50 000 ru ovddas earret lasseárvodivda
- sáhtá duodaštit iežasdieđáhusain ahte lea reálagelbbolašvuoha sámi duojis ja/dahje duodaštit ahte lea formálalaš gelbbolašvuoha sámi duojis

- Duojarat geat leat vuollel 35 jagi

Ulbmilolahusaeavttut:

- Bargostipeanddaid lohku

2008 vuoruheamit

- Stipeanddat buvttavoddideapmái
- Duojarat olggobealde Finnmárkku

Juolludaneavttut

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhtona
- Prošeaktačilgehus galgá ráhkaduvvot mii válddahallá buvttaovdideami
- Bargostipeanda máksojuvvo ollásit go prošeakta álggahuvvo
- Stipeandvuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahhtin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Bargostipeanda sáhtá leat gitta 100 000 rádjai ja eanemusat 75 % dohkkehuvvon gollomeroštusas

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 200 000 ru bargostipeandan duojáridda.

7.3.4.4 Čálgoortnegat

Tabealla 7.3.4.4 Čálgoortnegat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30027	Čálgoortnegat	0	320	320	320	0	0,0 %
Submi		0	320	320	320	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Bisuhit bargonávccalaš duojáridd čálgoortnegiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat geat leat loagahallojuvvon duodjeregistarii
- Duodjeregistariin oaivvilduvvo duojarat geat ollašuttet gáibádušaid ahte:

- eaggáduššat ovttaoibmofitnodaga ja leat loagahallojuvvon lasseárvodivatregistarii

- leat vuodán iežasduddjojuvvon dujiid mat lea vuodđuvvon sámi kultuvrii ja árbevieruide uhcimusat 50 000 ru ovddas earret lasseárvodivda

- sáhtá duođaštit iežasdieđáhusain ahte lea reálagelbbolašvuohta sámi duojs ja/dahje duođaštit ahte lea formálalaš gelbbolašvuohta sámi duojs

Ulbmilolahusaeavttut

- Doarjagiid lohku riegádahttima dahje adopšuvvna oktavuodas
- Doarjagiid lohku álbmotoaju lasseálbkkašumi ruovttoluottamáksimii.

Juolludaneavttut

- Doarjjavuostáiváldi ferte leat loagahallojuvvon duodjeregistarii
- Doarjjaohcan riegádahttima dahje adopšuvvna oktavuodas galgá leat sáddejuvvon sisa maŋimusat 6 mánu maŋŋá riegádahttima dahje adopšuvvna
- Ohccit geain lea penšuvdnaaddi jahkedienas mii lea vuollel ½ G (álbmotoaju vuodđosubmi) dahje badjel 3 G, eai leat vuogaduvvon oazžut doarjaga dán ortnega vuodul

- Doarjja ii addojuvvo duojáriidda geat ožžot buohcanruđaid eará almmolaš ortnegiid vuodul

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 000 ru rádjai adopšuvnna dahje riegádahttima oktavuodas
- Dan buohcanruđaortnega lassebálkkašumi ruovttoluottamáksin, maid Riikkaoadjodoaimmahat mearrida

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 320 000 ru duojáriid čálgoortnegiidda.

7.3.4.5 Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

Tabealla 7.3.4.5 Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30028	Fága- ja ekonomiijalávdegoddi	0	200	200	200	0	0,0 %
Submi		0	200	200	200	0	0,0 %

Duoji válđošiehtadusa vuodul galgá fágálávdegoddi mearridit ohcamiid beassat logahallojuvvot duodjeregistarii. Viidáseappot galgá ekonomiijalávdegoddi meroštallat duodjecaláhusa ekonomalaš vuđđosa.

2008 várás várrejuvvo 200 000 ru duoji fága- ja ekonomiijalávdegoddi.

8 Birasgáhtten ja kultursuodjalus

Sámi servodagain lea lagašvuolta lundui. Luondu lea ealáhusaid vuodus, eallinsurggiid rámma, ovddešáiggiid muosáhus ja máhtuid ja eallinvugiid vuodus. Kulturmuittut duodaštit mo sápmelaččaid oktavuolta lea leamaš eanadahkii ja lundui ja mo sii leat ávkkástallan dainna áiggiid čađa. Dát guoská maiddái eanadaga ja luonddu mearkkšupmái ekonomalaš, sosiála ja oskkoldat dilálašvuodaide.

Váldoulbmil:

- Sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa ja suodjalit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid dakkár vugiin mii váikkuha nannet ja viidáseappot fievrridit sámi identitehta ja kultuvrra

Oasseulbmilat:

- Duodaštit, viidáseappot fievrridit sámi historjja ja ávnnaslaš kultuvrra sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid suodjalemiin ja hálldašemiin
- Duodaštit ja oainnusin dahkat sámi árbevirolaš máhtu deatalaš gáldun luonddu- ja birasgáhttemis.

Strategiija:

- Árijalaš váikkuhangaskaopmegeavaheami bokte nannet sámi árbedieđuid ja sámi kulturmuittuid fuolaheami ja suodjaleami vuđđosa
- Váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte duodaštit ja čálmmustuhttit mitalusa rádjalojsajohtalusa birra nuppi máilmmisoađi áiggi
- Bisuhit ja viidáseappot ovddidit gulahallama ja ovttasbarggu guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin ja eará oassálastiiguin, nannen dihtii sámi kultur- ja birasgáhttema rámmaeavttuid
- Ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkagiellaiguin nannet sámi kulturmuittosuođjalusa
- Fuolahit sámi beroštusaid lagaš gulahallama ja ovttasbarggu bokte giellaiguin kulturmuittolága, plána- ja huksenlága ja eará guoskevaš mearrádusaid vuodul

- Gulahallama bokte allaskuvllaiguin, dutkanásahusaiguin ja universatehtaiguin bargat dan ala ahte buoridit sámi kulturmuitosuodjalusa ja árbedieđuid dutkama
- Sierra biras- ja dálkkádatdieđáhusain čalmmustuhtit sámi árbevirolaš geavaheami hástalusaid
- Gulahallamiin guovddášiseválddiiguin oččodit ásahuvvot biebmangearggusvuodaortnega

8.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 8.1 Čoahkketabealla - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolgga doarjagat	1 175	182	182	1 202	1 020	560,4 %
	Oheanvudot doarjja	a) 1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %
Submi		2 500	1 884	1 884	3 654	1 770	93,9 %

a) Sámediggi oáččui 2008 stáhtabušehtas 1 000 000 ruvdnosaš lasáhusa Birasgáhttendepartemcánttas. Danne lea lasáhus 750 000 ruvno dán postii. Dan lassin lea várrejuvvon 250 000 ruvno Sámedikki vistesuodjalanprošehtii Sierpmás

8.2 Njuolgga doarjagat

Tabealla 8.2 Njuolgga doarjagat - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
400	Kultursuodjalusrusttegat	175	182	182	202	20	11,0 %
402	Rádjalovsajohtolaš - dutkan ja duođastus	1 000	0	0	1 000	1 000	-
Submi		1 175	182	182	1 202	1 020	560,4 %

8.2.1 Kulturmuitosuodjalusrusttegat

Tabealla 8.2.1 Kulturmuitosuodjalusrusttegat (1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40001	Ceavccageadggi kulturmuitosuodjaleapmi (Várjjat Sámi Muse	100	104	104	114	10	9,6 %
40002	Nuortasámi kulturbiras (Nuortasámi musea)	75	78	78	88	10	12,8 %
Submi	a)	175	182	182	202	20	11,0 %

a) Sámedikkis lea hálddašanoavddasvástidus kulturmuitorusttegiin. Várjjaga sámi musea ja nuortasámi musea barget sealluhan bargguiguin Sámedikki ovddas.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Suodjalit ja čalmmustahtit Ceavccageadggi kulturmuitosuodjalusguovllu ja Skoltebyen kulturbirrasa

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Várjjat Sámi Musea ja Nuortasámi musea

Ulbmilolahusaeavttut:

- Kulturmuitosuodjalusguovllut eai galgga vahágahttojuvvot
- Diehtujuohkindoaimbajuid lohku lágidemiid/galledemiid oktavuodas kulturmuitosuodjalusguovlluin

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahhtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi doaibmadoarjagiid juogadeami kulturmuutosuodjalusrusttegiidda

2008 várás várrejuvvo 202 000 ru kulturmuutosuodjalusrusttegiidda.

8.2.2 Sámi rádjaloovssajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi – dutkan ja duođašteapmi

Tabealla 8.2.2 Sámi rádjaloovssajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi - dutkan ja duođaštus

(1000 ru)

Poasta 402	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40200	Rádjaloovssajohtolaš - dutkan ja duođaštus	1 000	0	0	1000	1 000	-
Submi		1 000	0	0	1 000	1 000	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ásahit ja čadáhut dutkan- ja duođaštandoaimmaid nuppi máilmmisoađi rádjaloovssajohtalusa birra

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Árran Julevsame guovddasj/julevsámi guovddáš

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibma dan šiehtadusa vuodul maid Sámediggi ja Árran julevsame guovdasj leat dahkan ja dohkkehuvvon čálalaš bargoplána ja jahkásaš doaibmaplána vuodul

Juolludaneavttut:

- Doarjja máksojuvvo Sámedikki dohkkehan čálalaš bargoplána ja dohkkehuvvon raporttaid vuodul
- Njuolggá doarjagiid oppalaš juolludangáibádusat geahča 3. kapihttala

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida 2009 rádjai, juohke jagi doaibmadoarjajuolludeami doibmii (geahča šiehtadusa)

2008 várás várrejuvvo 1 000 000 ru dutkan- ja duođaštusdoaimmaide Sámi rádjaloovssajohtalusa birra nuppi máilmmisoađi áiggi.

8.3 Ohcanvuđot doarjagat

8.3.1 Kulturmuutosuodjalus

Tabealla 8.3.1 Kulturmuutosuodjaleapmi

(1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40000	Sámi kulturmuutosuodjaleapmi	a) 1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %
Submi		1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %

a) Sámediggi oačču 2008 stáhtabušehtas 1 000 000 ruvvnosaš lasáhusa Birasgáhtendepartemanttas. Danne lea lasáhus 750 000 ruvvnno dán postii. Dan lassin lea várrejuvvon 250 000 ruvvnno Sámedikki vistesuodjalanprosektii Sierpmás kapihttalis erenoamáš golut hálddahas

Doarjjaortnega ulbmil:

- Suodjalit, fuolahit ja čalmmuhttit sámi kulturmuittuid ja -birrasiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Kulturguovddášat, museat ja sámi organisašuvnnat

- Sámi kulturmuittuid eaiggádat ja geavaheaddjit ovttasbarggus kulturguovddážiiguin, museaiguin dahje sámi organisašuvnnaiguin

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sámi kulturmitologahallamiid lohku 2008:s Askeladdenis (guovddáš kulturmitodiehtovuodus)
- Álggahuvvon ođastan- ja sihkkarastindoaibmabijuid lohku
- Čadašuvvon ođastan- ja sihkkarastindoaibmabijuid lohku

2008 vuoruheamit:

- Automáhtalaččat ráfáidathttojuvvon sámi kulturmuittuid ja kulturbirrašiid registreren
- Uhkiduvvon ja áitojuvvon sámi kulturmuittuid sihkkarastin ja ođasteapmi
- Prošeavttat main leat mánga ruhtadangáldu

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjareivve dáhtona
- Registrenprošeavttaide galgá Askeladdena, SEFRAKa dahje Sámedikki registrerenskovvi geavahuvvot
- Sámediggi galgá sáhttit oazžut buot registrerenávdnasiid ja maiddái loahpparaportta, digitála hámis
- Sihkkarastinprošeavttat galget duođaštit dárbbalaš gelbbolašvuoda čadaheapmái ja sáddet loahpparaportta oktan dilleárvoštallama maŋŋá čadaheami
- Go priváhta eaiggádat ohcet ovttas almmolaš ásausaiguin dahje museaiguin, de fertejtit geavahanvuoigatvuodát kulturmuittuide leat čielggaduvvon
- Ásahusat ja organisašuvnnat mat ožžot doaibmadoarjagiid stáhtas, eai oáččo dábálaččat doarjaga hálddahušgoluide dán ortnegis.
- Eanet doarjja dán prošeaktii dahje vejolaš lassegoluide ii addojuvvo
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuodot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Gitta 50 % rádjai doarjja dohkkehuvvon goluin ovttasruhtadeami oktavuodas, eanemusat 200 000 ru
- Gitta 70 % rádjai doarjja dohkkehuvvon goluin go Sámediggi lea áidna ruhtadangáldu, eanemusat 150 000 ru

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 452 000 ru kulturmitosuodjalussii.

9 Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Giella- ja kulturcakkat leat mielddisetbuktán ahte dervvašvuoda- ja sosiálfálaldat lea leamaš uhcit juvssahahti muhtun oassái sámi álbmogis. Guovddáš ulbmil Sámedikki barggus oččodit dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid lea lasihit dieđu ja áddejumi sámi bálvalusdárbbaseaddji dárbbuin ja vuoigatvuodain.

Váldoulbmil

Ollislaš ja dássásaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat Oasseulbmilat

- Sihkkarastit Sámedikki váikkuhanfámu go dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat hábmejuvvojit ja čađahuvvojit sámi álbmoga várás
- Sihkkarastit ahte eiseválddit iešguđet dásis fuolahit ovddasvástádusa sámi dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusain
- Sihkkarastit ahte buot dásiid dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš bargiin lea máhttu ja gelbbolašvuolta sámi gielas ja kultuvrras, ja mánggakultuvrralaš áddejumis.

Strategiijat

- Árijjalaš váikkuhangaskaoamegeavhemiin váikkuhit ahte lámččojuvvo bistevaččat dakkár dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus, mii lea vuodđuduvvon sámi giella- ja kulturáddejumái buot dásiin
- Gulahallamiin ja ovttasbargguin ovddasvástideaddji eiseválddiiguin ja eará oassálastiiguin sihkkarastit Sámediggái váikkuhanfámu ja hálddašeami dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagas sámi álbmogii

9.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 9.1 Čoahkketabealla - Sámi dearvvašvuoda- ja sosiálaá?girusšan (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %
	Ohcanvuđot doarjja	4 220	3 850	4 050	3 800	-250 -6,2 %
Submi		4 220	3 850	4 050	3 800	-250 -6,2 %

9.2 Ohcanvuđot doarjagat

9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

Tabealla 9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat (1000 ru)

Poasta 450	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %
45000	Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat	a) 4 220	3 850	4 050	3 800	-250 -6,2 %
Submi		4 220	3 850	4 050	3 800	-250 -6,2 %

a) 500 000 ruvnno sirdojuvvo ruovttoluotta poasttas 899 dearvvašvuoda rudaid ealuoren ja 150 000 ruvnno poasttas 80007 dearvvašvuoda- ja sosiálaseminára. Dan lassin lea 1 000 000 ruvnno sirdojuvvon kapihttalii Eará doaibmabijut dutkan, duodašteapmi ja čielggadanrudat.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Lámččojuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus sámi geavaheaddjiide

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat, ášahusat ja ovttaskas oassálastit

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid prošeavttaid lohku, mat leat čađahuvvon plánejuvvon áigái
- Daid prošeavttaid lohku, main sámi geavaheaddjiid dárbbut lámččojuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaide lea fuolahuvvon

2008 vuoruheamit:

- Prošeavttat mat fuolahit ovttasbarggu, oktiioordnema, fágaraštideami ja prošeavtta sirdehahttivuođa eará fága- ja bálvalussurggiide
- Prošeavttat main leat máŋga ruhtadangáldu
- Prošeavttat main leat konkrehta doaibmabijut dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusa bistevaš láchčima várás
- Prošeavttat main leat konkrehta ulbmilat mo ovddidit máhtu sámi giela ja kultuvrra birra dálá dearvvašvuođa- ja sosiálafálaldagas
- Dearvvašvuođa- ja sosiálabargiid oahpaheapmi sámegeiela ja sámi kulturáddejumis
- Čielggadan- ja prošeaktabargu dainna áigumušain ahte heivehit dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid sámi árgabeaivái
- Doaibmabijuid metodaovddideapmi ja láchčn sámi guovlluid dábálaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusa iešguđet dárbbuide
- Prošeavttat maid áigumuš lea ovddidit buriid reaiduid maiguin mihtidit ja sihkkarastit kvalitehta dain dearvvašvuođa- ja sosiálafálaldagain mat addojuvvojit sámi álbmogii
- Ovddidit fágagirjjálašvuođa ja heivehit metodaidd main lea sámi giella ja kultuvra vuodđun

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhttona
- Doarjja máksojuvvo ollásit go prošeakta álggahuvvo
- Galgá ráhkaduvvot prošeaktačilgehus mii válddahallá prošeavtta viidodaga, oassálastiid logu, fágalaš sisdoalu ja čatnaseami, guovddáš dáhpusaid ja prošeavtta vásáhusaid gaskkusteamii
- Prošeavtta ulbmil galgá leat bálvalusfálaldagaid ovddideapmi sámi álbmoga várás
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo prošeakta lea loahpahuvvon
- Metoda- ja dutkanprošeavttat galget leat čadnojuvvon dutkan- dahje oahpahusásahussii
- Prošeaktaruđat dutkamii leat ráddjejuvvon dakkár ovdaprošeavttaide, maid áigumuš lea ovddidit dutkanjurdagiid ja prošeaktaevttohusaid. Eaktun lea ahte dakkár ohcamat duodastuvvojit leat čadnojuvvon oahpahus- dahje dutkanásahussii
- Go juolluduvvojit prošeaktaruđat oahpahit dearvvašvuođa- ja sosiálabargiid sámegeiela ja sámi kulturáddejumii, gielddaide mat gullet sámegeiela hálddašanguvlui, de lea gáibádusain ahte giella juolluda 50 % prošeaktagoluin
- Doarjja ii addojuvvo doaibma- ja investerengoluide
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošeaktii dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeamii ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttdokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo vuodustuvvon ohcamá ja prošeaktačilgehusa vuodul, eanemusat 500 000 ru
- Hálddašgoluide máksojuvvo gitta 10 % rádjai dohkkehuvvon goluin
- Gitta 300 000 ru rádjai máksojuvvo prosjektajođiheaddjái bálkán

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnegat.

2008 várás várrejuvvo 3 800 000 ru dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide.

10 Dásseárvu

Dásseárvu guoská buot servodatsurggiide ja lea danne ovttaiduvvon oassi Sámedikki barggus. Sámi nisssonolbmui lea árbevirolaččat leamaš nana sadii servodagas. Sámi nisssonolbmuid vuoigatvuohta bargui, ekonomalaš dásseárvu, vuoigatvuohta oažžut oahpu ja politihkkenvejolašvuohta leat deatalaš prinsihpat. Bargoeallin ferte lágiduvvot nu ahte sihke nisssonolbmot ja almmáiolbmot besset leat fuolaheaddjín.

Váldoulbmil

- Dásseárvosaš sámi servodat

Oasseulbmilat

- Seamma vuoigatvuođat, geatnegasvuođat ja vejolašvuođat nisssonolbmuide ja almmáiolbmuide
- Sihkkarastit máhtu ja gelbbolašvuođa sámi servodagain
- Váikkuhit dasa ahte galget leat posiitiiva miellaguottut iešguđelágan seksuála sojuide

Strategiija

- Árijalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet dásseárvvu sámi servodagain
- Gulahallamiin ja ovttasbargguin iešguđet oassálastiiguin váikkuhit buoret dásseárvvu sohkabeliid gaskkas
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu daid sámi organisašuvnnaiguin, mat barget dásseárvvuin

10.1 Vaikkuhangaskaoamit

Tabealla 10.1 Čoahkketabealla - Dásseárvu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
	Ohcanvuđot doarjja	384	650	650	650	0	0,0 %
	Submi	384	650	650	650	0	0,0 %

10.2 Ohcanvuđot doarjagat

10.2.1 Dásseárvodoaibmabijut

Tabealla 10.2.1 Dásseárvodoaibmabijut

(1000 ru)

Poasta 450	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
65100	Dásseárvodoaibmabijut	384	650	650	650	0	0,0 %
	Submi	384	650	650	650	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Doaibmabijut mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat ja ásašusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid doaibmabijuid lohku, mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain

2008 vuoruheamit:

- Doaibmabijut mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain
- Doaibmabijut mat ovddidit dásseárvvu beroškeahttá seksuála sojuin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doaibmabidju galgá čađahuvvot dan bušeahhtajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvon ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvon Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaibmabidju lea čađahuvvon.
- Doaibmabidju oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaibmabiju vásáhusaid gaskkustemiin galgá válldahallojuvvot
- Ii addojuvvon eanet doarjja dán prošehtii dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvon ohcama vuodul, eanemusat 100 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvon 650 000 ru dásseárvvodoaibmabijuide.

11 Riikkaidgaskasaš áŋgiruššan

Ceavzilis ovddideapmi lea máilmmi eamiálbmogiid boahhteáiggi ávnnaslaš vuodđu. Riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea okta vuodđobáccin go galgá hehttet olbmoráhkadan dálkkádatrivadama ja unnidit birasgoaridemiid davveguovlluin.

Váldoulbmil

- Riikkaidgaskasaš oktiigullevašvuolta nannen dihtii eamiálbmotvuogitvuodáid

Oasseulbmilat

- Nannet sápmelaččaid vejolašvuodáid doaibmat oktan álbmogin Barentsguovllu riikkaid rastá
- Váikkuhit dasa ahte eamiálbmotdimenšuvdna fuolahuvvo nationála ja riikkaidgaskasaš forain

Strategiija

- Árijalalaš váikkuhangoaskaoapmegeavaheami bokte nannet oktiigullevašvuodábarggu eamiálbmogiid gaskkas
- Árijalalaš váikkuhangoaskaoapmegeavaheami bokte nannet Ruošša beale sámi servodagaid
- Gulahallamiin ja ovttasbargguin iešguđet oassálastiiguin váikkuhit ahte eamiálbmogat čálmmustuhttojuvvot riikkaidgaskasaš oktavuodáin
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu daid sámi organisašuvnnaiguin, mat barget riikkaidgaskasaččat

11.1 Vaikkuhangaskaoamit

Tabealla 11.1 Čoahkketabealla - Riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolgga doarjagat	175	175	175	175	0,0 %
	Ohcanvuđot doarjja	320	350	350	350	0,0 %
Submi		495	525	525	525	0,0 %

11.2 Njuolggodoarjagat

11.2.1 Barentssa eamiálbmotkantuvra Murmánskkas

Tabealla 11.2.1 Barents eamiálbmotkantuvra Murmánskkas

(1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
55101	Barents eamiálbmotkantuvra Murmánskkas	175	175	175	175	0,0 %
Submi		175	175	175	175	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit Barents eamiálbmotkantuvrra Murmánskkas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Barentsčállingoddi

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibma doabmaplána ja bušehta vuodul

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolgga doarjagat

Sámedikki dievasčoahkkin juohká juohke jagi doaibmadoarjaga Barentsčállingoddái jođihit Barents eamiálbmotkantuvrra Murmánskkas.

2008 várás várrejuvvo 175 000 ru Barents eamiálbmotkantuvrii Murmánskkas.

11.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 11.3 Ohcanvuđot doarjja - Riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
551	Barentsovttasbargu	150	150	150	150	0,0 %
552	Eará riikkaidgaskasaš bargu	170	200	200	200	0,0 %
Submi		320	350	350	350	0,0 %

11.3.1 Barentsovttasbargu

Tabealla 11.3.1 Barentsovttasbargu

(1000 ru)

Poasta 551	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
55100	Barentsovttasbargu	150	150	150	150	0,0 %
Submi		150	150	150	150	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit sámi servodagaid Ruoššas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat ja ásahusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Álggahuvvon ovddidandoaibmabijuid lohku sámi báikegottiin Ruoššas

2008 vuoruheamit:

- Doaibmabijut hukset ja ovddidit árbevirolaš ealáhusaid Ruoššas
- Giella- ja kulturdoaibmabijut mat searvvahit nuorra sápmelaččaid Ruoššas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá čađahuvvot dan bušeahhtajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvo ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparapportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaibmabidju lea čađahuvvon
- Doaibmabidju oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaibmabiju vásáhusaid gaskkustemiin galgá válddahalloyuvvot
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošektii dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 150 000 ru Barentsovttasbargui.

11.3.2 Eará riikkaidgaskasaš bargu

Tabealla 11.3.2 Eará riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta 552	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
55200	Eará riikkaidgaskasaš bargu	170	200	200	200	0,0 %
Submi		170	200	200	200	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Váikkuhit dasa ahte eamiálbmotdimenšuvdna nationála ja riikkaidgaskasaš forain fuolahuvvo

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi organisašuvnnat main lea NGO stáhtus
- ONa eamiálbmogiid bastevaš fora ártkalaš áirras

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmabijuid lohku, maid sámi organisašuvnnat NGO stáhtusiin lea lágidan
- Máksojuvvon doaibmadoarjagat ONa eamiálbmogiid bastevaš fora ártkalaš áirasi

2008 vuoruheamit:

- Doaibmabijut čuovvolit ONa eamiálbmotjulggaštusa
- Doaibmadoarjja ONa eamiálbmogiid bastevaš fora ártkalaš áirasi

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doaibmabidju galgá čađahuvvot dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvo ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparapportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaibmabidju lea čađahuvvot
- Doaibmabidju oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaibmabiju vásáhusaid gaskkustemiin galgá válddahaljojuvvot
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošehtii dahje vejolaš lassegoaluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvot Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo vuodustuvvovon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 200 000 ru eará riikkaidgaskasaš bargui.

12 Sámi organisašuvnnat ealáhusa ja kultuvrra olggobealde

Demokráhtalaš servodat sorjá árjjalaš ja mánggabealat organisašuvdnaeallimis. Sámi organisašuvnnat leat deatalaččat sámi servodagaid ovddideamis.

Váldoulbmil:

Bisuhit mánggabealat sámi organisašuvdnaeallima.

Strategiija:

- Árjjalaš váikkuhangaskaoapmegeavahemiin láchit dilálašvuodaid mánggabealat organisašuvdnaeallimii

12.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 12.1 Čoahkketabealla - Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
	Ohcanvuđot doarjja	2 434	2 507	2 507	2 607	100	4,0 %
Submi		2 434	2 507	2 507	2 607	100	4,0 %

12.2 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 12.2 Ohcanvuđot doarjja - Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
553	Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide	483	556	556	556	0	0,0 %
750	Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat	1 951	1 951	1 951	2 051	100	5,1 %
Submi		2 434	2 507	2 507	2 607	100	4,0 %

12.2.1 Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnat

Tabealla 12.2.1 Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide

(1000 ru)

Poasta 553	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
55300	Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide	483	556	556	556	0	0,0 %
Submi		483	556	556	556	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Bisuhit ja ovddidit sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmabijuid lohku doaibmaplánaid ja bušeahtaid vuodul

2008 vuoruheamit:

Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnat

- Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnat mat barget dásseárvvuin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 20 lahtu 31.12.07 muttus mat leat máksán lahttovuođa ja lahtut mat gullet guovtti riiki Sámis
- Organisašuvdna galgá ráhkadit doaibmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- Doarjja máksojuvvon dan bušeahttajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahtán maŋimusat golggotmánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohitta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat ollašuttet juolludaneavttuid

b) Doaibmadoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo gorálaččat dan miellahttologu vuodul, mii lea 31.12.06 muttus

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 556 000ru sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnaide.

12.2.2 Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

Tabealla12.2.2 Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
750	Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat	1 951	1 951	1 951	2 051	100	5,1 %
Submi		1 951	1 951	1 951	2 051	100	5,1 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ovddidit riikkaviidosáš sámi organisašuvnnaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Riikkaviidosáš sámediggi organisašuvnnat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnaid lohku

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvo maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 500 lahtu 31.12.07 muttus mat leat máksán lahtovuoda ja lahtut mat gullet uhcimusat golmma fylkii. Juohke báikkálaš searvvis galget leat uhcimusat 20 lahtu mat leat máksán lahtovuoda
- 3 báikkálaš searvvi sáhttet registrerejuvvo juohke gielddas jus okta dain lea nuoraidsearvi
- Organisašuvnnas ii galgga leat eahpegorálaš hálbes lahtovuodamáksu
- Organisašuvdna galgá ráhkadit doaibmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- 50 % máksujuvvo go bohtá máksinávžžuhus, dat 50 % mii vel báhcá máksujuvvo go juolludaneavttut leat ollašuttujuvvo. Maŋimus máksinávžžuhus galgá leat bohtán maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Doarjja máksujuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvo Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

30 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohitta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat ollašuttet juolludaneavttuid

b) Doaibmadoarjja:

70 % jahkásaš rámmas juogaduvvo gorálaččat dan miellahttologu vuodul, mii lea 31.12.06 muttus

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 051 000 ru. sámi riikkaviidosáš organisašuvnnaide.

13 Eará vaikkhangaskaoamit

Čoahkketabealla - Eará vaikkhangaskaoamit

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
Váikkhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálldaša	1 489	3 100	3 400	3 550	150	4,4 %
Váikkhangaskaoamit maid Čoahkkinjođihangoddi hálldaš	2 500	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %
	3 989	5 600	5 900	6 050	150	2,5 %

13.1 Vaikkhangaskaoamit maid sámediggeráđđi hálldaša

Tabell 13.1 Vaikkhangaskaoamit maid Sámediggeráđđi hálldaša

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
500	Regionála ovddeami ruđat	1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %
	Friija váikkhangaskaoamit	a)	0	0	150	150	-
Submi		1 489	3 100	3 400	3 550	150	4,4 %

a) Ovdal ledje dát ruđat politihkalaš dási doaibmagoluid vuolde, Sámediggeráđi ruđain.

13.1.1 Regiuvdnaovddideapmi

Tabell 13.1.1 Regionála ovddeami ruđat

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
500	Regionála ovddeami ruđat	1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %
Submi		1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusaid Finnmárkku, Romssa, Nordlándda, Davvi-Trøndelága, Mátta-Trøndelága ja Hedmárkku fylkkasuohkaniiguin. Ovttasbargošiehtadusaide gullet mángga suorggi sohppojuvvon doaibmabijut.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Nannet ja čalmmustahttit sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ovttas daid fylkkaiguin, maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus

Ulbmilolahusaeavttut:

- Ovttasbargošiehtadusaid prošeavttaid ja doaibmabijuid čuovvoleami lohku

Juolludaneavttut:

- Doaibmabijut čađahuvvojit dan vuoru mielde ja daid resursarámmaid siskkobealde maid bealit šiehtadit
- Doaibmabijut mat čađahuvvojit ovttasbargošiehtadusaid oktavuodas, gáibidit oktasaš ruhtadeami fylkkasuohkaniiguin
- Sámediggeráđđi hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 400 000 ru daid regiuvdnapolitihkalaš doaibmabijuide maid Sámediggeráđđi hálldaša. Sámediggeráđđi sáhtta mearridit lassu gáibádusaid doarjagii.

13.1.2 Friija vaikkhangaskaoamit

Tabell 13.1.2 Friija vaikkhangaskaoamit

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Friija vaikkhangaskaoamit	0	0	0	150	150	-
Submi		0	0	0	150	150	-

Friija vaikkhangaskaoamit leat ruđat maid Sámediggeráđđi hálldaša dakkár doaibmabijuide maid Sámedikki vaikkhangaskaoamit muđui eai govčča.

Sámediggeráđđi hálldaša ortnega

2008 várás várrejuvvo 150 000 ru friija vaikkhangaskaomiide.

13.2 Vaikkhangaskaoamit maid Čoahkkinjođihangoddi hálldaša

Tabell 13.2 Vaikkhangaskaoamit maid Čoahkkinjođihangoddi hálldaša

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
751	Sámedikki politihkalaš joavkkut	1 800	1 800	1 800	1 800	0	0,0 %
752	Opposišuvvna bargoeavttut	700	700	700	700	0	0,0 %
Submi		2 500	2 500	2 500	2 500	0	0,0 %

13.2.1 Sámedikki politihkalaš joavkkut

Doarjaortnega ulbmil:

- Bures organiserejuvvon politihkalaš joavkkut Sámedikkis

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Dat Sámedikki joavkkut main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid vuodul, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94 ja rievadan 27.05.07

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doarja máksojuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahán maŋimusat golggotmánu 1. b. 2008
- Gáibádussan lea ahte čállojuvvo raporta ja ráhkaduvvo rehketoallu mii čájeha mo ruđat leat geavahuvvon ja mii sáddejuvvo Sámedikki čoahkkinjođihangoddái maŋimusat cuoŋománu 1. b. 2009.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.04 ja rievadan 27.05.07

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

5 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohtta daid joavkkuid gaskkas, mat leat registrerejuvvon Sámedikkis, geahča njuolggadusaid mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, Sámediggi lea mearridan 10.02.04 ja rievadan 27.05.07.

b) Doarjja áirraslogu vuodul:

95 % jahkásaš rámmas juogaduvvo seamma submi buot áirasiidda

Sámedikki čeahkinjođihangoddi hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 1 800 000 ru Sámedikki politihkalaš joavkkuide.

13.2.2 Opposišuvnna bargoeavttut

Doarjjaortnega ulbmil:

- Sámedikki opposištuvdna buriid bargoeavttuiguin

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Dat Sámedikki joavkkut, main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid vuodul, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94 ja rievdadan 27.05.07, ja mat atnet iežaset gullat opposištuvdnii

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat bohtán maŋimusat golggoamánu 1. b. 2008
- Gáibádussan lea ahte čállojuvvo raporta ja ráhkaduvvo rehketdoallu mii čájeha mo ruđat leat geavahuvvon ja mii sáddejuvvo Sámedikki čeahkinjođihangoddaí maŋimusat cuoŋománu 1. b. 2009
- Muđui gustojit dat njuolggadusat mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, maid Sámediggi lea mearridan áššis 52/06

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

10 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohhta daid joavkkuid gaskkas, mat leat opposištuvnna Sámedikkis

b) Doarjja áirraslogu vuodul:

90 % jahkásaš rámmas juogaduvvo seamma submi opposištuvnna joavkkuid áirasiidda

Sámedikki čeahkinjođihangoddi hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 700 000 ru Sámedikki politihkalaš joavkkuide.

14 Eará doaimabijut mat eai leat vaikkhangaskaoamit

Tabealla 14.0 Eará doaimabijut

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
700	Sámuide guoski statistihkka Norggas	300	300	300	300	0	0,0 %
800	Konferánsat	858	1 085	1 085	750	(335)	-30,9 %
850	Bálkkašumiid geigen	100	100	100	100	0	0,0 %
880	Dutkan, duodašteapmi ja čielggadeapmi	0	0	0	3 000	3 000	-
899	Árvvoštallamat	500	1 674	1 674	500	(1 174)	-70,1 %
Submi		1 758	3 159	3 159	4 650	1 491	47,2 %

14.1 Sámi statistihkka Norggas

Tabealla 14.1 Sámi stáhtistihkka Norggas

(1000 ru)

Poasta 700	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
70000	Sámi Allaskuvla/Sámi Instituhtta	300	300	300	300	0	0,0 %
Submi		300	300	300	300	0	0,0 %

Sámediggi lea dahkan rámmašiehtadusa Statistisk sentralbyrå:in (SSB) ovddidanprošeavtta ”Samiskrelatert statistikk i Norge – innhold, organisering og drift” dáfus. Šiehtadusa vuodul bidjá Sámediggi šiehtadusa čađaheami Sámi allaskuvlii/Sámi Instituhttii.

Sámediggi várre 300 000 ru Sámi allaskuvlii/Sámi Instituhttii bargat sámi statistihkain Norggas.

14.2 Konferánsat maid Sámediggi lágida

Tabealla 14.2 Konferánsat

(1000 ru)

Poasta 800	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
80001	Nuoraidkonferánsa	275	300	300	300	0	0,0 %
80002	Mánáidgárdekonferánsa	182	200	200	0	(200)	-100,0 %
80003	Dásseárvokonferánsa	0	0	0	0	0	-
80004	Konferánsa gielddaiguin ja fylkkageiddaiguin	76	135	135	150	15	11,1 %
80005	Girjerádjokonferánsa	0	100	100	0	(100)	-100,0 %
80006	Skuvlakonferánsa	176	200	200	300	100	50,0 %
80007	Dearvvašvuoda- ja sosiálaseminára	149	150	150	0	(150)	-100,0 %
Submi		858	1 085	1 085	750	(335)	-30,9 %

14.2.1 Nuoraidkonferánsa

Ulbmil lea movttiidahttit nuoraid áŋgiruššat servodatáššiguin. Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL) searvá nuoraidkonferánsa plánemii, čađaheapmái ja árvvoštallamii. Nuoraidkonferánsa lágiduvvo iešguđet geográfalaš guovlluin Sámis.

Jus Sámi parlamentáralaš ráđđi lágida nuoraidkonferánsa 2008:s, de galgá dat mii várrejuvvo nuoraidkonferánsii, geavahuvvot dán ulbmili.

2008 várás várre Sámediggi 300 000 ru dán ulbmili.

14.2.2 Mánáidgárdekonferánsa

2008:s ii lágiduvvo mánáidgárdekonferánsa.

14.2.3 Dásseárvikonferánsa

2008:s ii lágiduvvo dásseárvokonferánsa.

14.2.4 Konferánsa gielddaiguin ja fylkkasuohkaniiguin

Ulbmil lea nannet Sámedikki rolla sámi guovlluid servodatovddideaddjin.

2008 várás várrejuvvo 150 000 dán ulbmili.

14.2.5 Girjárádjokonferánsa

2008:s ii lágiduvvo girjerádjokonferánsa.

14.2.6 Skuvlakonferánsa

Lágiduvvo oktasaš sámi skuvlakonferánsa man fáddán leat sámi oahppoplánat ja oahpponeavvut.

2008 várás várre Sámediggi 300 000 ru dán ulbmili.

14.2.7 Dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa

2008:s ii lágiduvvo dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa.

14.3 Báلكkašumit

Tabella 14.3 Báلكkašumit

(1000 ru)

Poasta 850	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
85001	Dásseárvobáلكkašupmi	100	0	0	0	0	-
85002	Giellamovttiidanbáلكkašupmi	0	0	0	0	0	-
85003	Valáštallanbáلكkašupmi nuoraide	0	100	100	100	0	0,0 %
Submi		100	100	100	100	0	0,0 %

14.3.1 Dásseárvobáلكkašupmi

2008:s ii geigejuvvo dásseárvobáلكkašupmi

14.3.2 Giellamovttiidahttinbáلكkašupmi

2008:s ii geigejuvvo giellamovttiidahttinbáلكkašupmi

14.3.3 Valáštallanbáلكkašupmi nuoraide

Nuoraid valáštallanbáلكkašumi ulbmil lea movttiidahtit nuorra valáštalliid ángiruššat valáštallamiin. Guokte 25 000 ruvdnosaš valáštallanbáلكkašumi geigejuvvojit. Báلكkašupmi sáhtta geigejuvvo juogo ovttaskas valáštallái dahje servviide dahje kluppaide. Ovttaskas valáštallit geat ožžot báلكkašumi, galget leat gaskal 16 ja 25 jagi boarrásat dan jagi go báلكkašupmi geigejuvvo. Go báلكkašupmi geigejuvvo searvá dahje klubbii, de sáhtta báلكkašupmi geigejuvvo nuorat valáštalliide ge.

Báلكkašumi geigema oktavuodas ferte máksit goluid almmuheapmái, mátkkiide ja orrumii jna. Golut oktiibuot báلكkašumi geigema oktavuodas leat meroštallojuvvo šaddat 50 000 ru.

2008 várás várrejuvvo 100 000 ru dán ulbmili.

14.4 Dutkan-, duodaštan- ja čielggadanruđat

Tabella 14.4 Dutkan-, duodaštan- ja čielggadanruđat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
88000	Dutkan-, duodaštan- ja čielggadanruđat	a)	0	0	3 000	3 000	-
Submi		0	0	0	3 000	3 000	-

a) 1 000 000 ruvno lea sirdjuvvo poasttas 450 dearvvašvuoda- ja sosiálaprošektarudat, 500 000 ruvno poasttas 101 Gelbbolašvuoda bajideapmi ja 400 000 ruvno poasttas 154 Sámegeilla lea čáffat. Loahppa ruđat leat váldjuvvo 2008 stáhtabušeahta ollislaš rámmas.

Dutkan, duodašteapmi ja čielggadeamit leat vuodđun eanaš politihkalaš mearrádusaide servodagas. Sámediggái lea dát dárbu boahtán áiggi mielde. Áššeráhkkaneamis lea Sámedikkis dávjá dárbu čielggadit iešguđet fágalaš čuolbmačilgehusaid, ii ge das leat álo dat gelbbolašvuohta dahje dat návccat mat dárbbášuvvojit dakkár bargui.

Sámediggi lea mángii čujuhan dutkandárbui iešguđet servodatsurggiin, leš dal dearvvašvuođa ja sosiála dutkan, válgadutkan dahje sámi oahpahusa dutkan. Dán dutkama bohtosat leat deatalaš vuodđun politihkalaš mearrádusaide. Dan lassin lea sámi termologiija ja sámi báikenamaid ovddideapmi ja duodaštus deatalaš servodat- ja vuoigatvuođaovddideapmái.

2008 várás vuoruhuvvojit fágasuorggit giella, oahpahus, dearvvašvuohta ja sosiála, árbevirolaš máhttu ja eamiálbmotvuoigatvuođat.

Sámediggeráđđi hálddaša dan mii várrejuvvo barggahandutkamii, duodašteapmái ja čielggademiide.

2008 várás várrejuvvo 3 000 000 ru dán ulbmili.

14.5 Árvvoštallamat

Tabealla 14.5 Árvvoštallamat

(1000 ru)

Poasta 899	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
89900	Doarjjaruđaid árvvoštallan - kulturovddideapmi	500	1 000	1 000	500	-500	-50,0 %
89901	Sámi ášahusaid ja organisašuvnnaid árvvoštallan a)	0	474	474	0	-474	-100,0 %
89902	Eanadoalodiedáhus	0	200	200	0	-200	-100,0 %
Submi		500	1 674	1 674	500	-1 174	-70,1 %

a) 2008:s galgá Duodjinstiituhtta árvvoštallojuvvo. Dát árvvoštallan ruhtaduvvo geavtkahtes ruđáiguin mat leat poastas 2006 duodjiesihtadus 200 000 ruvno.

Áigodaga 2008-2009 doarjjaruđaid árvvoštallama ođasmahttinplána:

Poasta	Doarjjaruđat	Jahki
200	Kulturovddideapmi ja duodji	2008
150	Guovttegielalašvuođadoarjagat	2009

2008 várás várrejuvvo 5 000 000 ru dán ulbmili

15 Sámeálbmotfoanda

Dainna eavttuin ahte Sámediggi áššis 58/07 mearrida sámeálbmotfoandda buvttadeami atnui váldima. Mearrádusas oidno ahte Sámedikki dievasčoahkkin lea sámeálbmotfoandda foandastivra ja ahte Sámediggi jahkásaš bušehtamearrádusas mearrida lagabui movt buvttadeapmi geavahuvvo.

Jahkásaš buvttadeami geavaheapmi mearriduvvo bušehtas dan mearrádusa vuodul mii guoská váлгаáigodaga vuoruhemiide ja ángiruššansurggiide, geahča ášši 59/07.

Sámediggi juogada dušše 2007 buvttadeami 2008 bušehtas. Sámeálbmotfoandda buvttadeapmi 2007:s lea 4 650 000 ru.

Tabealla 15.0 Sámeálbmotfoandda 2007 buvttadeapmi

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	Buš 2008
15100	Gieallaprošeavttat hálddašanguovllu siskkobealde	500
15200	Gieallaprošeavttat hálddašanguovllu olggobealde	1 500
20000	Girjjálašvuohta	550
20010	Musihkka	700
20030	Teáhterulbmilat	700
20040	Mánáid bajásšaddaneavttut	700
Submi		4 650

Sámeálbmotfoandda buvttadeami juohkin oidno tabeallas 15.0. Dán juohku boahdá ovdan dasto bušehtas namuhuvvon poasttaid vuolde, ja čuovvu dan dábaláš áššemeannudeami mii guoská doarjjaortnegiidda main Sámedikkis sáhtá ohcat doarjaga.

Strategiijat movt 30 200 000 ruvdnosaš čoggon buvttadeapmi mii lea 31.12.06 nammi, galgá geavahuvvot, mearriduvvo Sámedikki 2008 miessemánu dievasčoahkkimis.

16 Politihkalaš dási doaimmagolut

Tabealla 16.0 Doaimmagolut politihkalaš jodiheapmi

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
1010 Sámedikki dievasčoahkkim	a) 8 719	6756	6756	9000	2 244	33,2 %
1110 Sámedikki čoahkkinjodihangoddi	846	1159	1159	1250	91	7,9 %
1120 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	141	361	361	361	0	0,0 %
1210 Sámediggejoavkkut	0	2000	2000	0	(2 000)	-100,0 %
1310 Sámi parlaméntáraláš ráddi	432	550	550	1200	650	118,2 %
1410 Sámedikki doarjastivra	567	640	640	1000	360	56,3 %
1510 Sámediggeráddi	b) 5 979	6885	6885	6735	(150)	-2,2 %
1610 Sámedikki giellastivra	440	350	350	350	0	0,0 %
1620 Sámi giellalávdegoddi	683	1000	1000	1000	0	0,0 %
1910 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)	243	325	325	325	0	0,0 %
1920 Sámediggeválgá - fágálávdegoddi	485	200	200	0	(200)	-100,0 %
1930 Boazodoallo dieđáhusa referánsajoavku (Ođas)	0	0	0	100	100	-
Submi	18 535	20 226	20 226	21 321	1 095	5,4 %

a) 2006 rehketdoallu čájeha dievasčoahkkima, lávdegottiid ja joavkkuid goluid oktiibuot

b) 150 000 ruvno lea sirdojuvvon kapihttalis Eará väikkuhangaskaoamit sám ediggerádi geavahussii

16.1 Sámedikki dievasčoahkkim

Dán bušehtas leat ruđat Sámedikki dievasčoahkkima, fágálávdegottiid ja joavkkuid geavahussii.

Dan geažil go joavkočoahkkimat dollojuvvojit seamma áigge go lávdegodde- ja dievasčoahkkimat, lea váttis ja gáibida nu ollu návccaid sirret goluid joavkkuid ja dievasčoahkkima gaska. Danne ii leat 2008 bušehtas sierra bušehtapoasta joavkkuid várás. Ruđat joavkkuid várás, mat 2007 bušehtas ledje 2 000 000 ru sirdojuvvojit danne dievasčoahkkima várás.

Áššis 27/07 Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusat – revideren, rievdaduvvui dievasčoahkkim jodiheaddjiid buhtadus ja čadnojuvui dievasčoahkkimii searvamii. Dát rievdadus dagaha dan ahte

buhtadus biddjojuvvo dievasčoahkkima ala. Dat mearkkaša maiddá dan ahte máksima sturrodas sorjá das man guhkká dievasčoahkkinn bistá, muhto sorjankeahhtá das de šaddá ollislaš buhtadus dievasčoahkkima jodiheapmái leat stuorát go ovdal. 90 000 ru rehkenastojuvvo dán ulbmili 2007.s.

Jagis 2008 várrejuvvo 9 000 000 ru Sámedikki dievasčoahkkima váste.

16.2 Sámedikki čoahkkinjodihangoddi

Čoahkkinjodihangotti bušehtas várrejuvvojit ruđat dievasčoahkkima jodiheaddji bálkái ja čoahkkinjodihangotti buhtadusaide ja mátkegoluide daid čoahkkimiid ovddas mat leat olggobealde dievasčoahkkimiid. Dan lassin fievrriiduvvo ortnet 200 000 ruvnnuin fágálávdegottiid geahčademiide ja gulaskuddamiidda.

Buhtadus dievasčoahkkimiid jodiheaddjiide čatnasa, maŋŋá go Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusat reviderejuvvojedje 2007 miessemánus, dievasčoahkkimiidda searvamii. Danne fievrriiduvvojit dát ruđat, mat ovdal ledje 25 000 ru dievasčoahkkimii.

Sámedikki mearrádusa vuodul áššis 17/06 Njuolggadusat ruđaid geavaheapmái Sámedikkis politihkalaš joavkkuide, rehkenastojuvvo 50 000 ru joavkoruđaid revisora dohkkeheapmái ja ruđat opposišuvnna bargoeavttuide.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 250 000 ru Sámedikki čoahkkinjodihangoddi.

16.3 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid reviderema oktavuodas 2007 miessemánus lasihuvvui bearráigeahččanlávdegotti jodiheaddjai 18 000 ru lassin dan 54 000 ruvnuin maid son oažžu go lea Sámedikki fásta lahttu. Vásáhuslogut jagiin 2006 ja 2007 čájehit dán rádjai ahte liikká ii leat dárbu lasihit ruđaid.

Jagis 2008 várrejuvvo 361 000 ru bearráigeahččanlávdegoddi.

16.4 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea Ruoŋa, Suoma ja Norgga sámedikkiid ovttasbargoorgána ja sámit Ruošša bealde leat bissovaš searvit. Guovvamánus 2007 válddii Sámediggi Norgga bealde badjelasas presideantaámmáha ja nu maiddá SPR čállingoddedoaimma. Sámediggi Norgga bealde oažžu 300 000 ru dán doibmii Norgga stáhtabušehtas. Doaisttáži ii leat lihkestuvvan oažžut eará ruhtadeami SPR doibmii. Sáttágotiid goluid SPR čoahkkimiidda searvamis ja muđui ovddastusa ovddas máksá iešguđege Sámediggi sierra. 2008:s lágiduvvo nubbi sámi parlamentáralaš konferánša Roavvenjárggas Suoma bealde. Danne lea dárbu nannet juolludusa SPR bargui 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 200 000 ru Sámi parlamentáralaš ráđi doibmii.

16.5 Sámedikki doarjjastivra

Vásáhuslogut jagiin 2006 ja 2007 čájehit ahte doaibma doarjjastivrras lea lassánan. Doaibma stuorru vel ain eanet dan geažil go doarjjahálddašepmi rievdá. Dárbu lea doallat eanet čoahkkimiid jagis. Danne lea dárbu nannet poastta 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 000 000 ru Sámedikki doarjjastivrii.

16.6 Sámediggeráđđi

Poasta geavahuvvo presideanta ja várrepresideantta bálkái, golmma ráđđelahttu bálkái olles virggis mii lea 90 % várrepresideanttas bálkkás, ja politihkalaš ráđdeaddi bálkái olles virggis.

Presideantta bálká čuovvu ráđdehuslahtuid bálkká mas gessojuvvo 150 000 ru. 2008:s lea dat 907 000 ru. Bálkágoarkkun 2006:s lei 4,3 % ja 2007 borgemánu nammii lei bálkágoarkkun 5,6 %.

2007:s mearriduvvui ahte eará politihkalaš jođiheaddjiid bálká čadnojuvvo stuorradikki áirasiid buhtadusaide. Dat mearkkaša dan ahte várrepresideantta bálká galgá leat semma dásis go stuorradikki áirasiid buhtadus ovddit jagi. 2007:s dat lei 612 000 ru.

Jagis 2008 várrejuvvo 6 735 000 ru Sámediggeráđđái.

16.7 Sámedikki giellastivra

Jagis 2008 várrejuvvo 350 000 ru Sámedikki giellastivrii.

16.8 Sámi giellalávdegoddi

Juolludus galgá ovttas Ruota ja Suoma sámedikkiid ruđaiguin gokčat sámi giellalávdegotti doaimma.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 000 000 ru Sámi giellalávdegodđái.

16.9 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)

Jagis 2008 várrejuvvo 325 000 ru Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegodđái (SNPL).

16.10 Referánsajoavku – diedáhus boazodoalu birra

Jagis 2008 várrejuvvo 100 000 ru dán ulbmili.

17 Hálddahaslaš dási doaibmagolut

Tabealla17.0 Hálddahusa doaibmagolut

(1000 ru)

Poasta 01	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
-	Hálddahusa doaibmagolut	55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %
-	Investeremat	2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %
-	Erenoamáš prošeavttat (ovdal poasttas 22 Erenoamáš doaibmagolut)	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %
Submi		63 850	67 663	68 563	81 468	12 905	18,8 %

a) Poasttas lea mielde inventáraid ja dávviriid oastin diedavistái 840 000 000 ruvno maid Sámediggi oáččui 2008 stáhtabušehta bokte.

17.1 Hálldahusa doaimmagolut

Tabella 17.1 Hálldahusa doaimmagolut

(1000 ru)

Poasta 01	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
-	Bálká- ja bargiidgolut	0	42 103	43 003	46 452	3 449	8,0 %
-	Golut ja buhtadusat mátkkiid, borrama, biilla	0	5 052	5 052	5 052	0	0,0 %
-	Eará doaimmagolut driftskostnader	0	11 090	11 090	11 567	477	4,3 %
Submi		55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %

Sámedikki hálldahus čadaha doaimmaid Sámedikki politihkalaš dási ovddas. Jagi 2008 bušeatta čájeha makkár doaimmat dat leat strategiijaid bokte mat leat iešguđet politihkkasurggiid ja váikkuhangaskaomiid hálldašeapmái. Strategiijat bušeattas konkretiserejuvvojit viidáseappot hálldahusa bargoplánaid bokte.

Sámedikki doaimma ja bušeatta leat lassánan mealgat maŋimus jagiid. Dan geažil fertejit Sámedikki hálldahusas leat resurssat dan ektui ahte sáhttá dárbbaslaččat bearráigeahččat daid ekonomolaš váriid mat juolluduvvojit stáhtabušeattas. Erenoamážit lea dárbu nannet resurssaid ekonomija- ja doarjja-hálldašeapmái.

3 926 000 ruvdnosaš lasáhussii gullá čuovvovaš:

- 350 000 ru merkejuvvon válgabargui
- 100 000 ru lea sirdojuvvon váikkuhangaskaomiin áigečála Stullán
- 650 000 ru lea árvohákanprográmma hálldašeapmái (10 % rámmas)
- 600 000 ru ekonomijadoaimma nannemii
- 226 000 ru lea bálká- ja haddegoaknjun (3,8 % jagi 2007 bušeattas)

Sámediggerádis lea fápmudus earáláhkai geavahit hálldahuslaš dási doaimmagoluid rámma siskkobealde.

Jagis 2008 várrejuvvo 63 071 000 ru hálldahusa doaimmagoluide.

17.2 Investeren ja bajásdoallan

Tabella 17.2 Investeren ja bajásdoallan

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %	
-	Oppalaš investeren	1 081	1 100	1 100	1 147	47	4,3 %
-	IK T-reaidduid odasmahttin	444	400	400	600	200	50,0 %
-	Áššem eannudanreaidu ohcanneannudeapmái	0	250	250	200	(50)	-20,0 %
-	Vistegálvvut ja reaidduid diedavistái	0	0	0	8 400	8 400	-
-	Sámediggevistii bajásdoallu	734	900	900	900	0	0,0 %
Submi		2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %

a) Dán poasttas lea mielde inventárid ja dávviriid oastin diedavistái 840 000 000 ruvno maid Sámediggi oačču: 2008 stáhtabušeatta bokte.

17.2.1 Oppalaš investeren

Poasta geavahuvvo maŋgenmášiinnaid, skánáriid, telefovnnaid, telefaksaid, kanturgálvvuid ja eará vistegálvvuid ja reaidduid investeremiidda.

Jagis 2008 várrejuvvon 1 147 000 ru oppalaš investeremiidda

17.2.2 GDT-reaidduid ođasmahttin

Mii leat sorjavaččat ođđaaigásaš ja áigequovdilis GDT-reaidduin. Ovdal lea ráhkaduvvon ođasmahttinplána GDT-reaidduid lonuheapmái mas mielde dihtorat. Dárbu lea viiddidit ođasmahttinplána guoskat maiddái serváriid. Danne biddjuvvo postii 200 000 ruvdnosaš lasáhus.

Jagis 2008 várrejuvvo 600 000 ru GDT-reaidduid ođasmahttimii.

17.2.3 Reaidu ohcamiid meannudeapmái doarjjahálddašeames

Prošeakta álggahuvvui 2007:s. Sámedikki doarjjahálddašeapmi lea deatalaš oassi Sámedikki doaimmas. Riikarevišuvdna lea Sámedikki doarjjahálddašeami revisuvnnas jagiid 2005 ja 2006 ektui cuiggodan máŋga buoridanmuni. Sámediggi lea ođasmahttin doarjjahálddašeami ášši 43/07 mearrádusa bokte Daid doarjjaortnegiid hálddašeami revideren maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja 2008 bušehtas. Dát mielddisbukta dan ahte proševtta eavttut lea rievdan 2007 bušehta ektui.

Proševttain ferte joatkit 2008:s vai buoret vugiin sáhtta gozihit daid gáibádusaid mat biddjojuvvojit doarjjahálddašeapmái.

Jagis 2008 várrejuvvo 200 000 ru reaidduide ohcamiid meannudeami vásté doarjjahálddašeames.

17.2.4 Vistegálvvut ja reaidut dieđavistái

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea 2008 stáhtabušehta bokte várren 8 400 000 ru vistegálvvuid ja reaidduid ruhtadeapmái dain osiin dieđavisttis Guovdageainnus maid Sámediggi galgá geavahit.

Jagis 2008 várrejuvvo 8 400 000 vistegálvvuid ja reaidduid investeremiidda dieđavisttis.

17.2.5 Sámediggevisti

Sámediggi eaiggáduššá ieš sámediggeviesu Kárášjogas. Sámedikkis alddis lea ovddasvástádus máksit oktilaš bajásdoallangoluid ja eanet guhkesáigge bajásdoallanbarguid. Go plánalaččat bajásdoallá, de áiggi mielde šaddet bajásdoallangolut dan geažil unnit. Bajásdoallama maŋideapmi ruđaid seastima dihte buktá vuoitto oanehis áigái ja dagaha dušše eanet goluid guhkit áiggi badjel.

Danne go Sámediggi lea stáhtalaš ásaš, de lea dat maid iešdáhkkideaddji, ja ferte dan geažil várret ruđaid plánalaččat bajásdoallamii divvut daid vahágiid mat ovdamearkka dihte bohtet čáhcevahágiin ja billistemiin. Danne lea deatalaš ahte Sámediggi máŋga bušehttajagi badjel várre ruđaid maid sáhtta geavahit stuorát bajásdoallamiidda dahje divodemiide go lea dárbu. Ruđaid ferte várret máŋga jagi badjel dan sivas vai čoggojit doarvái ruđat bajásdoallamii dohkálaš dásis.

Jagis 2008 várrejuvvo 900 000 ru erenoamáš bajásdoallamii- ja divodangoluid vásté.

17.3 Erenoamáš prošeavttat

Tabealla 17.3 Erenoamáš prošeavttat

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
- Buoret bálvalus geavaheaddjiide	230	250	250	100	(150)	-60,0 %
- Vuoigatvuoda- ja resursahálddašánlágat ja eará láhkaproseassat	500	800	800	550	(250)	-31,3 %
- Geográfalaš diehtujuohkinvuogádat - GIS	674	675	675	675	0	0,0 %
- Kvalitehtaovddideapmi vuodđooahpahusas - oahppoplánat a)	2 353	1 800	1 800	2 000	200	11,1 %
- Sámi korrektuvraprogramma - Divvun b)	2 740	3 243	3 243	2 600	(643)	-19,8 %
- Sámi hukkehusat Sírpmás c)	0	0	0	250	250	-
- Árvoháhkkanprogramma d)	0	0	0	975	975	-
Submi	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %

a) Poasta 10003 Kvalitehtaovddideapmi vuodđooahpahusas-oahppoplána lea sirdojuvvon kapihttalis 4 Oahpahus kapihttali 16.2 sierra prošeavttat

b) Poasta 15500 sámi korrektuvraprogramma lea sirdojuvvon kapihttalis 5 Giella kapihttali 16.2 sierra prošeavttat

c) 2008 stáhtabušehtas lea Birasgáhtendepartemanta lasihan juolludusa Sámediggái 1 000 000 ruvnuin. Dáin ruđain lea várrejuvvon 250 000 ruvno sámi viessoprojektii Sírpmás

17.3.1 Buoret bálvalusat geavaheaddjiide

Oassin buoret bálvalusas galgá Sámedikki elektrovnnalaš dokumeantaárkiiva rahppojuvvot 2008:s, n ahte ddokumeanttaid sáhtta geahččat njuolga.

Juohke njealjehasjagis galgá Sámedikki dievasčoaikkimii addojuvvot rehketdoallu Sámedikki ruđaid geavaheamis. Rehketdoalu raporterena heivehuvvo dainna lágiin 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 100 000 ru buoret bálvalusa addimii geavaheaddjiide.

17.3.2 Riekte- ja resursahálddašánlágat ja eará láhkaproseassat

Sámediggi várre ruđaid guovddáš riekte- ja resursahálddašánlágaid čuovvoleapmái ja johtui bidjamii. Dat leat njuolggadusat rievdan meahccegeavaheapmái, odđa plána- ja huksenlága čuovvoleapmi, Sámi vuoigatvuodálávdegotti II čuovvoleapmi, njuolggadusaid čuovvoleapmi suodjalanplána bargui luonddu-suodjalanlága mielde sámi guovlluin ja áššiid čuovvoleapmi mat čatnasit guolástusrivttiide.

Jagis 2008 várrejuvvo 550 000 ru riekte- ja resursahálddašánlágaid čuovvolanbargui.

17.3.2 Geográfalaš diehtujuohkinvuogádat (GDV)

2005:s álggahuvvui GDV-prošeakta ovttas Finnmárkku fylkkagiielddain kulturmuithálddašeami oktavuodas. 2008:s galgá GDV-reaiddu geavaheapmi viiddiduvvot earret eará guoskat bargui sámi báikenamaiguin.

Jagis 2008 várrejuvvo 675 000 ru Geográfalaš diehtujuohkinvuogádaga váste (GDV).

17.3.3 Kvalitehta ovddideapmi vuodđooahpahusas - oahppoplána

Máhttoloktema – Sámegealla oktavuodas jotkojuvvo bargguin ahte ovddidit odđa oahppoplánaid.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 000 000 ru kvalitehta ovddideapmái vuodđooahpahusas – oahppoplánat.

17.3.4 Sámegealla divvunprogramma elektrovnnalaš teakstameannudeami váste - Divvun

Máttasámegealla lea garrasit áitojuvvon, ja dan geavahit dušše moadde čuohte olbmo. Deatalaš doaimbaidju máttasámegealla nannemis lea maiddá ahte máttasámegealla geavaheaddjit ožžot dihtorraidduid veahkin riehta čállimii. Danne jotkojuvvo prošeakta Divvun gitta jahkái 2010.

Dasto galgá 2008:s čielggaduvvot molssacavttut doibmii, bajásdoallamii, ovddideapmái ja boahhteáiggi institušuvdnaoktavuhtii.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 600 000 ru sámi divvunreidui elektrovnnalaš teakstagiđahallama váste – Divvun.

17.3.5 Visteprošeakta Sirpmás

Prošeakta lea Sámedikki vistesuodjalanplána boadus, Sámi huksehusaid suodjaleapmi ja hálddašeapmi. (2003). Sirbmaprošeakta álggahuvvui 2006:s ja guoská 4 vistái: guokte áitti/návsttu, guovttelanjat ássanviessu ja “skjelter”-viessu. Áiti lea gárvvisin divoduvvon. Viesus lea bargu álggahuvvon muhto ii leat loahpahuvvon. Prošeakta lea muhtun muddui ruhtaduvvon olggobeale ruđaiguin.

Jagis 2008 várrejuvvo 250 000 ru Sámedikki viessosuodjalanprošeaktii Sirpmás.

17.3.6 Árvoháhkkanprográmma

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma oktavuodas várrejuvvojit ruđat earret eará fágalaš foruma ásaheapmái.

Jagis 2008 várrejuvvo 975 000 ru árvoháhkkanprográmma doibmii.

18 Bušeahttadárbbut 2009

Sámediggi vuordá ahte 2009 bušeahtta šaddá kompenserejuvvot nationála ángiruššamiid ektui. Dan lassin vuordit ahte bušeahtta lasihuvvo nu ahte gokčá daid bušeahttadárbbuid, mat namuhuvvojit dás vuolábealde.

2008 stáhtabušeahta rámma vuodul lea Sámediggi välljen vuoruhit ovttaskas surggiid 2009-bušeahtas. Poastta 50 rámma berre lasihuvvot 33 000 000 ruvnnuin 2009:s. Vuoruhuvvon suorggit leat juogaduvvon ovttaskas váldosurggiide, ja leat čuovvovaččat:

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	Dept.	Buš 2009
150	Giella	MD/KGD/BSD	5 000
200	Kultuvra	KGD	10 000
300	Ealáhus	BSD/GGD/GRD/ED/EED	5 000
100	Oahpahus	MD/BSD	5 000
400	Biras ja kultursuodjalus og kulturvern	BD/KGD	1 000
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaá?giruššan	DFD	1 000
550	Riikkaidgaskasaš bargu	OD	1 000
01	Plána- ja huksenlága ja suodjalanbarggu čuovvoleapmi	BSD	3 000
01	Konsultašuvdnašiehtadusa čuovvoleapmi	BSD	2 000
Submi			33 000

BSD	Bargo- ja searvadahttindepartemeanta
MD	Máhtto departemeanta
BD	Birasgáhttin departemeanta
KGD	Kultur- ja girko departemeanta
DFD	Dearvvašvuoda- ja fuolahus departemeanta
GGD	Gielda- ja guovlo departemeanta
EED	Eanadoallo departemeanta
OD	Olgoriika departemeanta
GRD	Guolástus- ja riddo departemeanta
ED	Ealáhus departemeanta

18.1 Giella

Sámegiela ferte suodjalit ja ovddidit oktilaččat. Njálmmálaš giella dat lea vuodđun čállingillii ja giella leahkimii. Danne lea deatalaš vuoruhit prošeavttaid maiguin nannet sámegiella. 2009:s áigu Sámediggi vuoruhit doaibmajuid ja prošeavttaid guovttegielalašvuhtii olggobealde sámegiella hálddašanguovllu.

Sámi mánáin, nuorain ja ollesolbmui galgá leat vejolašvuhta gullat ja geavahit sámegiella beaivválaččat go leat ovttas eará sámegielaiguin. Danne ferte 2009:s ángirusšat eanet eahpeformálalaš giellaarenaid ásaheamiin. Sámi giellaguovddážit leat deatalaččat dán barggus, ja danne ferte daidda juolluduvvon rámma bajidit.

Ollu sámegiellaiguin lea olles sohka buolva massán iežas giella. Erenoamážit riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus. Deatalaš lea ángirusšat prošeavttaiguin maiguin ealáskuhtit sámegiella. Mátta- ja julevsámegiella ektui leat stuorra hástalusat. Danne lea deatalaš vuoruhit giella prošeavttaid dás.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 5 000 000 ru.

18.2 Kultuvra

Sámi dáidda ja kultureallin lea girjái. Sámediggi háliida buoridit rámmaeavttuid sámegiella dáiddáriidda ja kultur bargiide. Ferte láhčit diliid nu ahte dán girjáivuoda sáhtta gozihit ja viidáset ovddidit. Sámediggi oaidná báikkálaš, guovllulaš ja nátionála sámegiella ásaheamiid deatalaš arenan sámegiella servodaga ovddideamiin. Nátionála sámegiella dáiddamusea ferte duohtan dahkkojuvvot. 2009:s ferte vuoruhit stuorát juolludusa kultur viesuide, sihke doibmii ja investeremiidda.

Sámi teáhteriin lea guovddáš rolla sámegiella kultuvrras. Sámi teáhterat leat deatalaččat lávdedáidaga gaskkustan- ja vásihusarenan. Sámi nátionálateáhterii, Beaivváš Sámi Teáhterii, ferte sihkkarastojuvvot vuodđu dainna lágiin ahte das lea vejolašvuhta bálvalit olles sámegiella ássanguovllu. Danne ferte vuoruhit ruđaid dasa.

Dálá kulturásahusaide ferte addit dakkár rámmaeavttuid ahte lea vejolašvuhta ovdánit. Dát guoská erenoamážit musihkkii, revyaide, filmmaide ja teáhterii.

Dárbun 2009 meroštallojuvvo 10 000 000 ru.

18.3 Ealáhusat

Nana ealli servodat stabiila ássamiin ja juohkelágan ealáhusaiguin lea meroštallojuvvon mihttomearri. Danne ferte háhkat buriid rámmaeavttuid sámi ássanguovlluid ealáhusbargui. Ferte áŋgiruššat gelbbolašvuoda bajidemiin, dásseárvvuin, ealáhushutkamiin, vuovdalemiin, DGT:in ja govdafierbme-hukseamiin go galgá dustet boahhteáiggi hástalusaid maid ovddabealde sámi ealáhusat leat. Juolludusa lasiheapmi sámi ealáhusovddideapmái Innovašuvdna Norga bokte sáhtta leat deatalaš sámi ealáhusaid ovddideames.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 5 000 000 ru.

18.4 Oahpahus ja dutkan

Sámedikkis šaddet leat stuorra hástalusat lagamus jagiin Máhttoloktema – Sámegielá, heiveheami oktavuodas. Go galgá nagodit dustet daid hástalusaid, de lea dárbu nannet Sámedikki bušeahta dán suorggis. Stuorra dárbu lea lasihit oahpponeavvuid buvttadeami, sihke mánáidgárddiid, vuoddoskuvlla ja joatkkaoahpahusa ektui. Dan lassin galgá lasáhus mannat doaimabijuide mat movttiidahttet sámegielagiid váldit ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu. Danne go váilot ollu sámegielat bargit mánáidgárddiin. Dasto galgá lasáhus geavahuvvot sámi dutkanáŋgiruššamiidda. Sámi dutkan lea deatalaš sámi servodaga nana ceavzilis ovdáneami sihkkarastimii, ja sámiid dáidduid nannemii birgehallat boahhteáiggi hástalusaiiguin. Dál eai leat Sámedikkis doarvái resurssat čuovvolit dán barggu. Lassin go áŋgiruššat nannoseappot sámi dutkanprográmmain ja prošeaktaruhtadeami lasihemiin, lea dárbu oktiordnet institušuvdnaáŋgiruššamiid ja ášahushukseamiid, ja dasto ovddidit sámegiela dieđagiellan.

2007:s ášahuvvui fágalaš analysajoavku mii jahkásáčat galgá buktit raportta sámi servodaga dili ja ovdánandovdomearkkaid birra. Dát dahkkojuvvui konsultašuvdnašiehtadusa ektui mii lea stáhtalaš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka. Fágalaš analysajoavku dárbbasa dutkama ja statistihka sámi fáttáid birra ja danne lea dárbu daiguin eanet áŋgiruššat.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 5 000 000 ru.

18.5 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Stuorraservodagas váilu ollu máhtolašvuolta sámi diliid ja sámi historjjá birra. Evttohuvvon lasáhus 2009 bušeahtas galgá mannat sámi museaide. Sámi museaid ovdánahttinbargun ii leat mannan nugo lei vurdojuvvon. Danne lea dárbu addit lasáhusa sámi museaide.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 1 000 000 ru.

18.6 Dearvvašvuolta ja sosiála

Ollislaš ja dássásaš dearvvašvuoda- ja sosiálfálaldat lea deatalaš eaktu buori servodagas. Sámiin leat, go lea eamiálmot, vuoigatvuodát mat leat regulerejuvvon nationála lánkaaddimis ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain. Guovddáš mihttomearri dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid ovddidanbarggus lea ahte buoridit máhtolašvuoda ja áddejumi daid dárbbuide ja vuoigatvuodaide mat sámi bálvalusdárbbaseaddjiin leat. Evttohuvvon lasáhus 2009 bušeahtas galgá geavahuvvot prošeaktaruhtan dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggi siskkoibealde, ja dan hálddaša Sámediggi.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 1 000 000 ru.

18.7 Riikaidgaskasaš oktiigullelašvuoha ja eamiálbmotpolitihka

Sámediggi áigu aktiivvalaččat searvat riikaidgaskasaš bargui eamiálbmotáššiiguin. Ferte ásahuvvot oktavuoha eamiálbmotjoavkkuiguin ja organisašuvnnaiguin doarjun dihte sin barggu olmmošvuoigatvuođaiguin ja kultursuodjalemiin. Evttohuuvvon lasáhus 2009 bušeahtas galgá mannat barggu čuovvoleapmái davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain ja ONa eamiálbmotjulggastusain. Dan lassin galgá lasáhus mannat Sámedikki davveguovloáŋgiruššamiid nannemii mas deattuhuvvo biras.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 1 000 000 ru.

18.8 Ođđa plána- ja huksenlága ja suodjalanbarggu čuovvoleapmi

Deatalaš lea sihkkarastit luondduvuđđosa sámi kultuvrii, ealáhusbargui ja servodateallimii buot areálaplánema oktavuodas mii dahkkojuvvo ođđa plána- ja huksenlága mielde. Dasto lea Sámedikkis vuosteággavuoigatvuohta plánain main lea stuorra mearkkašupmi sámi beroštumiide. Vurdojuvvo ahte lánka boahká fápmui jagis 2008. Čuovvolan dihte dan ođđa vuoigatvuođa plána- ja huksenlága mielde ferte Sámediggi hábmet einnostuvvi njuolggadusaid sámi beroštumiid goziheapmái areálaplánemis ja ovddidit dárbbalaš fágalaš kapasitehta konkrehta areálaplánaáššiid čuovvoleapmái. Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaska lea ovttaoaivilvuohta das ahte ođđa láhkamearrádus sáhtta buvttihit eanet barggu Sámediggái. Dan lea Sámediggi maiddái deattuhan meannudettiinis ođđa plána- ja huksenlága. Dan dagai Sámediggi maid mearrádusas oktavuodas go meannudii suodjalanbarggu njuolggadusaid luonddusuodjalanlága mielde sámi guovlluin. Sámediggái lea addojuvvon rolla mii gáibida resurssaid, konsultašuvdnabeallin golmma dásis buot suodjalanbargguin.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 3 000 000 ru.

18.9 Konsultašuvdnašiehtadusa ja bušeahttaprosedyraid šiehtadusa čuovvoleapmi

Konsultašuvdnašiehtadus geatnegahtta stáhtalaš eiseválddiid geahččalit šaddat ovttaoaivilii Sámedikkiin buot áššiin mat erenoamážit gusket sámiide ovdalgo mearrádusat dahkkojuvvojit. Dábálaš gulaskuddanproseassat maid oktavuodas sámi beroštumiin lea vejolaš buktit cealkámuša, eai leat doarvái. Dát buktá stuorra ovddasvástádusa sihke stáhtalaš eiseválddiide ja Sámediggái. Konsultašuvdnaortnet mearkkaša dan ahte Sámediggi ja stáhtalaš eiseválddit ovttas galget ovddidit doaibmaguoibmevuođa perspektiivva. Bargu konsultašuvnnaiguin lea buvttihan eanet doaimmaid sihke Sámediggái ja stáhtalaš eiseválddiide. Ortnet lea mielddisbuktán dan ahte Sámediggi lea ollu áššiin árat searvvahuvvon proseassaide. Dát gáibida stuorra resurssaid Sámedikkis. Danne lea dárbu nannet Sámedikki barggu konsultašuvnnaiguin. Jagi 2009 rájes galgá Sámediggi ja ráđdehus čadahit maiddái bušeahttašiehtadallamiid/-konsultašuvnnaid. Dát rašonalisere oktavuodá ráđdehusas ja dihto muddui ráđdehusa ja Sámedikki gaska. Nuppe dáfus mielddisbuktá ortnet dakkár proseassa mii ovdal ii leat leamaš ja man geažil Sámediggi dárbbasa eanet kapasitehta.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 2 000 000 ru.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Mearkkašumit:

Lávdegotti eanetlogus, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtuin Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Miriam Paulsen, Ann-Mari Thomassen ja Gunn Britt Retter (NSR/SáB), ja *Sámeálbmotbellodaga (SáB) lahtus* Terje Tretnes, lea čuovvovaš mearkkašupmi:

Máhttolokten galggašii maid leat oahpponeavvolokten

Lávdegotti eanetlohku oaivvilda ahte dál dárbbášuvvo mávssolaš lokten sámi oahpponeavvuide. Sámedikki oahpponeavvobuvttadanvuoruheami árvvoštallan, strategalaš oahpponeavvoplána vuodul, čájeha ahte mihttomearit mat ledje biddjon, eai leat ollašuvvan. Ohpponeavvoreforbma Máhttolokten – sámi, leat maid buktán ođđa hástalusaid sámi skuvlii. Dasa lassin lea maiddái nu gohčoduvvon konverterenresursa jávkaduvvon, mii fas lea dagahan vearrát bargodilli sámi oahpaheddjiide.

Lávdegotti eanetlohku vuordá ahte Sámediggeráđdi ovddida ođđa strategalaš plána sámi oahpponeavvuide, dievasčoahkkima áigge guovvamánus. Lassin fágalaš vuoruhemiide, galggašii dát plána sisttisdoallat ođđa juolludaneavttuid oahpponeavvobuvttadeami doarjagiidda.

Árvvoštallanraporta čájeha ahte juolludaneavttut muhtomin sáhttet leat gáržžádussan oahpponeavvobuvttadeapmái. Sámediggi galggašii maiddái gulahallat fágaserviiguin ja lágádusaiguin, vai sihkkarastá ahte buvttadeami rámmaeavttut buoriduvvojit.

Lávdegotti eanetlohku oaivvilda maiddái ahte Sámediggi berre ávkkástallat dan oahpponeavvopedagogihka gelbbolašvuodas ja digitála oahpponeavvuin, mat juo gávdnojit Sámi allaskuvllas, go lea bargame strategalaš oahpponeavvoplánain. Digitála oahpponeavvuid sáhtta ollu jođáneappot buoridit ja ođasmáhttit, go árbevirolaš oahpponeavvuid, ja dát lea deahálaš čuokkis go sámi oahpponeavvuid buvttadeapmi lea nu áddjái. Digitála oahpponeavvuid ja temághippagiid viidábut geavaheapmi, galggašii sáhttit buoridit oahpponeavvodili sámi skuvllas.

Eanetlohku oaivvilda ahte árvvoštallanraporta ja ođđa strategalaš plána, attáše hui buori vuodu oaččuhit guovddáš eiseváldiid ipmárdit ahte sámi oahpponeavvobuvttadeami stuorát loktemii lea dárbbu. Dát ferte boahit oidnosii Sámedikki árvalusain 2009 stádabušehtti.

Evttohus:

Evttohus *olles lávdegottis, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtuin* Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsám, Miriam Paulsen, Ann-Mari Thomassen ja Gunn Britt Retter (NSR/SfP), *Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeku (Bb) lahtuin* Magnhild Mathisen, Egil Olli, Sten Erling Jønsson, Willy Ørnebakk, Hilde Anita Nyvoll ja Wiebke Synnøve Slåttsveen ja *Sámeálbmot bellodaga (SÁB) lahtus* Terje Tretnes:

Evttohus 1

Kap 3.2 Ohcanvuđot doarjagat

5. cealkkaoassi rievdaduvvo dánin:

Hálddahus sáhtta mearridit ohcamiid maid bajimus ráđji lea 200 000 ru. Buot mearrádušat maid hálddahus dahká, galget refererejuvvot doarjjastivrras. Hálddašanorgána sáhtta fápmudit hálddahuslaš válddi mearridit vuolit bajimus ráđji ovttaskas ortnega várás.

Kap 4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

Doarjjaortnega olahusjoavku, lasáhus:

” Ohppit joatkkaskuvllain geat váldet sámegeiella vuosttaš giellan, nubbigiellan, vierisgiellan, sámi prográmmafágan dahje sámegeiella čiekŋudanprošeaktan”.

Meroštallannjuolggadusat, ođđa maŋimus kuvlačuokkis:

50% oanádus ohcciide geain lea sámegeiella vierisgiellan, prográmmafágan dahje sámegeiella čiekŋudanprošeaktan.

Kap 4.2.2.2 Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Juolludaneavttut, kuvlačuoggás 4

Lasáhus maŋŋá maŋimus sáni, sámi árbevirolaš máhtus

Kap 5.2.1 Guovttegielalašvuoda doarjagat

Ođđa nubbi cealkka:

Čuovovaš eavttuid berre sáhttit árvvoštallat rievdadusaid oktavuodas:

- okta vuodđodoarja, okta molsašuddi mii lea vuodđuduvvon vuodđoskuvlla oahppiidlohkui, daid oahppiid lohkui geain lea vuosttašgiella, daid oahppiid lohkui geain lea nubbigiella.

Kap 6.3.1.1 Girjjálašvuota

Vuoruheamit, ođđa kuvlačuokkis:

dokumentarliteratur (faglitteratur) på sør, lule- og nordsamisk

Kap 6.3.3 Sámi kulturorganisašuvnnat

Juolludaneavttut, rievdadus 2. kuvlačuoggás:

Organisašuvnnas fertejit 31.12.06 nammii leat ....

Kap 7.3.1.4. Eanadoallu

Juolludaneavttut, rievdadus 4. kuvlačuoggás:

Erenoamáš diliin sáhtá spiehkastit gáibádusas ahte galget leat 2 dahje eanet doaibmi eanadoalli.

Kap 7.3.2.1. Lotnolasealáhusat

Olahusjoavku, rievdadus 3. kuvlačuoggás:

- Sámi mátkedoaimmaheaddjit geat háliidit geavahit meahci oktan vuotnaguovlluiguin resursan mátkéaláhusas

Kap 7.3.2.2 Duodji – bagadeaddjivirggit ja fidnooahppiortnet

Meroštallannjuolggadusat, nubbi kuvlačuokkis:

- Juohke fidnooahppi nammii juolluduvvo 100 000 ruvdnosaš doarjja fidnooahppibálgán.

Kap 7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat

Juolludaneavttut, 2. kuvlačuokkis:

Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 40 lahtu 31.12.06 muttus ....

Kap 9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

Juolludaneavttut:

3. kuvlačuokkis sihkkojuvvo

Kap 10.2.1 Dásseárvu

vuoruheamit, lasáhus 1. kuvlačuoggái:

...ja doaibmabijut mat ovddidit dásseárvvu sohkabeliid gaskkas sámi servodagain.

Kap 12 Sámi organisašuvnnat ealáhusa ja kultuvrra olggobealde

Kapihttala bajilála rievduvvo leat Sámi organisašuvnnat.

Kap 12.2.2 Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

Juolludaneavttut, 2. kuvlačuokkis:

Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 500 lahtu 31.12.06 muttus ....

Kap 12.2.2 Sámi riikkaviidosáš organisašuvnnat

Poastta namma galgá leat Sámi válдоorganisašuvnnat.

Kap 13.1.1 Regiuvdnaovddideapmi

Ođđa mañimus cealkka álggahusas:

Sámediggi áigu oččodit ovttasbargošiehtadusa Oslo gielddain.

Kap 14.5 Árvvoštallamat

Rievdaduvvo dánin:

Guovttegielalašruđat árvvoštallojuvvojit 2008:s ja kulturovddidandoarjja árvvoštallojuvvo 2009:s.

Kapihtal 15 Sámeálbmotfoanda

Buot čuoggát, supmit ja juolgenohtat mat gusket Sámeálbmotfondii kapihtalis 15, váldojuvvojit eret.

Kapihtal 15 šaddá dalle ná:

Jahkásaš buvttadeami geavaheapmi mearriduvvo bušehtas dan mearrádusa vuodul mii guoská váлгаáigodaga vuoruhemiide ja áŋgiruššansurggiide, geahča ášši 59/07.

Sámediggi juogada 2008:s 10 000 000 ruvdnosaš buvttadeami.

15.1 Sámeálbmotfoanda - juogadeapmi

Tabella 15.1 Buohkanastabealla - Sámeálbmotfoanda

Poasta	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07
	Ohcanvuđot doarjagat	0	0	0	5 800	5 800
	Ovvdian-, čielggadan- ja duodaštanruđat	0	0	0	4 200	4 200
Submi		0	0	0	10 000	10 000

a) Dás lea 2 000 000 ru várrejuvvon proševttaide mat movttiidahttet eanebuid geavahit giela árrjalaččat ja 800 000 ru árbevirolaš máhtu duodaštan- ja gaskkustanproševttaide. Dan lassin lea 3 000 000 ru várrejuvvon sámegeilat girjjálašvuoda eanedeapmái.

b) Dás lea 3 000 000 ru várrejuvvon giellaprográmma ovddideapmái ja 1 200 000 ru árbevirolaš máhtu duodašteapmái ja gaskkusteapmái.

15.2 Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

Tabella 15.2 Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaovddidandoaimbajut	0	0	0	2 000	2 000	-
	Árbevirolaš máhtu - Duodaštan- ja gaskkustanproševttat	0	0	0	800	800	-
	Girjjálašvuolta	0	0	0	3 000	3 000	-
Submi		0	0	0	5 800	5 800	-

Tabella 15.2.1 Giellaovddideapmi - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaovddidandoaimbajut	0	0	0	2 000	2 000	-
Submi		0	0	0	2 000	2 000	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet giellageavaheaddjit, vuostažettiin váhnemat ja mánát

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet geavahit sámegeiela njálmmálaččat

Ulbmilolahusa mihttomearit:

- Lohku man ollu proševttat ja doaimbajut mat eanedit giellageavaheaddjiid logu

Vuoruheamit jagis 2008:

- Proševttat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami duhkoraddangiellan
- Proševttat mat movttiidahttet geavahit sámegeiela árgabeaivvis
- Proševttat mat ovddidit árrjalaš sámegeiela geavaheami ođđa ja eanet giellaguovddážiin

- Dakkár veahkkeneavvuid ovddideapmi mat váikkuhit giellaovdáneami mánáidgárddiin ja skuvlastoáiggiortnegiin
- Prošeavttat mat ođđasis ealáskahttet árijalaš giellageavaheami dain guovlluin gos sámegeiella lea jávkan
- Giellagáhtttendoaibmabijut mat nannejit sámegeiella dain guovlluin gos sámegeiella lea nanus

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjeho mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuotta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Doaibma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 000 000 ru doarjjan giellaovddidanprošeavttaide.

Tabealla 15.2.2.Árbevirolaš máhttu - Duodašteapmi ja gaskkusteapmi - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Namamus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Árbevirolaš máhttu-Duodaštan- ja gaskkustanprošeavttat	0	0	0	800	800	-
	Submi	0	0	0	800	800	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doaimmat mat veahkehit duodaštut ja gaskkustit árbevirolaš máhttu buolvarájiid rastá

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Álggahuvvon prošeavttaid ja doaibmabijuid lohku

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat gieđahallet servodaga organiserema, ealáhusaid, resursaávkástallama ja luondduáddejumi, biras- ja luonddudiliid, historjjálaš álbmotmáidnasiid ja muitalusaid, juoigama ja musihkkavieruid ja duoji
- Prošeavttat mat gaskkustuvvojit girjiid, filmmaid ja teáhtera bokte

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo

- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjeho mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuohta árbevirolaš máhtolašvuođa ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Doaibma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 800 000 ru doarjjan árbevirolaš máhtu duodaštan- ja gaskkustanprošeavttaide.

Tabealla 15.2.3:Girjjálašvuohta - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta 400	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Girjjálašvuodaprošeavttat	0	0	0	3 000	3 000	-
	Submi	0	0	0	3 000	3 000	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit sámi girjjálašvuođa almmuhemiid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea sierra fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi girjjálašvuohta almmuhuvvo

Vuoruheamit jagis 2008:

- Nuoraid girjjálašvuohta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegilli, dás maiddá jietnagirjjit
- Sámegiela duodaštangirjjálašvuohta mátta-, julev- dahje davvisámegilli
- Válbmejuvvon mánušiid almmuheapmi

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Ii addojuvvo doarjja doaibma- ja investerengoluide
- Ohcamis galgá leat mielde mánuš ja siehtadus girječálliiguin ja vejolaš govvašmejeaddjiiguin
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu birra guhtta mánu maŋŋá dan beaivvis go dat lea álggahuvvon ja dan maŋŋá juohke jahkebealis
- 5 gáhppálaga prošeavttas sáddejuvvojit Sámedikki girjerádjui

- Dán prošehtii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Bálká girječállái

- Románat, noveallat ja muitalusat 85 000 ru
- Divttat, neavttus 75 000 ru
- Girjjit smávvamánáide 55 000 ru

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadusgollun lohkkovuvvojit teknihkalaš buvttadeapmi ja doaimmahuslaš golut, ja doarjja rehkenastovuvvo čuovvovaččat árkká nammii (dat mearkkaša 16 siiddu):
- Dábálaš glatt máksomearri (prosa) 9 500 ru
- Váddáset máksomearri (lyriikka ja neavttus) 11 000 ruvunno

Teknihkalaš buvttadeapmin oavvilduvvo formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrektuvradivvummat, čatnan ja olggoš. Doaimmahuslaš gollun lohkkovuvvojit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš mudden ja korrektuvrra lohkan.

c) Illustrašuvdnagolut

Buvttademiide main leat illustrašuvnnat badjel 20 % sáhtta addit gitta 20 000 ru rádjai doarjaga illustrašuvdnagoluide. Dat ferte vuodustuvvot čálalaččat.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtta b) buvttadangoluin rehkenastit gitta 75 % oppalaš gollun
- Oppalaš gollun lohkkovuvvojit eará golut mat lágádušas leat girjji ráhkadeapmái lassin daidda mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet earret eará leat golut mat lágádušas leat viessoláigui, kontorhálldahussii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuodđovuoigatvuodaide, fágalaš kvalitehta sihkkarastimii, govvaredigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juohkin

- Dan lassin oážžu doarjjavuostáiváldi gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdaleapmái ja juohkimii.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 3 000 000 ru doarjjan sámegielat girjjálašvuhtii.

15.3 Ovdánahttin-, čielggadan- ja duođaštanvárit - Sámeálbmotfoanda

Tabealla 15.3 Ovdáidan-, čielggadan- ja duođaštanruđat - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Namamus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaprográmma	0	0	0	3 000	3 000	-
	Árbevirolaš máhtu duođašteapmi ja gaskkusteapmi	0	0	0	1 200	1 200	-
	Submi	0	0	0	4 200	4 200	-

Sámediggi vuoruhá 2008:s prográmmaid ja prošeavttaid johtuubidjama, mat galget duddjot sámegielat ovdánahttima ja sámi árbevirolaš máhtu duođašteami.

Giellaprográmma

Sámegiela ealáskahttin ja nannen lea okta sámi servodaga stuorámus hástalusain otná dilis. Sámediggi vuoruhá danne doaibmabijuid, mat sáhttet dagahit ahte aktiivvaláš sámegiela geavaheddiid lohku lassána. Okta vuoruhansurggiin lea giellaprográmma ovdánahttin, mii fátmasta surggiid nugo váhnemiid – mánáid, oahpponeavvoovdánahttima oktan gihppagiiguin, spealuid, digitála oahpponeavvuid/spealuid ja/dahje stohkosiid mánáidgárdemánáide. Dakkár prográmmat galget maiddá sístisdoallat giellaovdánahttinvuogiid, mat heivejit báikkálaš dási várás. Eaktun giellaprográmmaid ovdánahttimii lea, ahte bargu dahkko ovttas guoskevaš fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kultur-guovddážiiguin ja/dahje bajásšaddan- ja oahpahusásahusaiguin.

Árbeviroláš máhtu duodašteapmi ja gaskkusteapmi

Sámi árbeviroláš máhttu lea deahálaš boahktevaš buolvvaide. Sámediggi áigu ráhkadahttit duodaštanvuogi vuoras olbmuid máhttu ja vásáhusaide, vai dat galggašii seailuhuvvot ja oahpahuvvot nuorat buvvi. Prográmma okta čuokkis lea ahte dát máhttu suodjaluvvo, ja ahte čohkkejuvvon dieđuid hálddašeapmi biddjo muhtun sámi ásahussii. Eaktun lea ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kultur-guovddážiiguin ja sámi árbeviroláš máhtu hálddašeddiiguin.

Sámediggeráđđi hálddaša reanttuid ovdánahttin-, čielggadan- ja duodaštanváriin – Sámeálbmotfoandda.

Jahkái 2008 biddjo 4 200 000 ruvnno dán atnui.

Sametinget prioriterer i 2008 å sette i gang programmer og prosjekter for utvikling av samisk språk og dokumentasjon av samisk tradisjonskunnskap.

Juolgenohtat:

Kap 6.2.1 Sámi kulturviesut

Sámedikki doarjjastivra árvvoštallá doarjaga Áttá siidii ohcama vuodul

Kap 6.2.2 Sámi festiválat

Sámedikki doarjjastivra árvvoštallá doarjaga Skiippagurra festiválii ohcama vuodul

Kap 13.1.1

100 000 ru várrejuvvojit Guovdageainnu filbmafestiválii ja eanet doarjaga go dán geahččaluvo čovdojuvvot ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkasuohkaniiguin

Kap 12.2.1 Sámi rájáidrastideaddji organisašuvnnat

Sámi Jienat árvvoštallojuvvo aozžut doarjaga ohcama vuodul

Evttohus Norgga Sámiid Riikkasearvvis (NSR) ja Sámi Álbmotbellodagas (SÁB):

Evttohus 2

Álggahus

Sámedikki višuvdna ja bajimus ulbmil lea:

Sámedikki višuvdna

Mággabealát servodat huksejuvvon sámi árvviid, vuoddudeaddji olmmošvuoigatvuodaid ja riikkaidgaskasaš oktiigullerašvuođa ala.

Bajimus ulbmil

Iešmearrideapmi, mas sápmelaččaid vuoigatvuodát álbmogin ja eamiálbmogin leat vuodđun.

Vuodđun dán dokumentii leat čuovvovaš dokumeanttat:

Sámedikki mearriduvvon politihka oasseplánaid, dieđáhusaid ja mearrádusaid bokte.

Doaibmabijut mat leat namuhuvvon Finnmarkku fylkkagieldda, Romssa fylkkasuohkana, Nordlándda fylkkasuohkana ja máttasámi guovllu fylkkasuohkaniid gaskasaš šiehtadusain.

Sámedikki mearrádus áššis 49/06 Sámediggeráđi dieđáhus riikkaidgaskasaš ángiruššansurggiid birra. Dán dieđáhusa evttohuvvon vuoruhemiid ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusat meannuduvvojit Sámedikki jahkásaš bušehtameannudemiin. Dieđáhusa áigumuš lea vuoruhit Sámedikki ángiruššansurggiid riikkaidgaskasaš suorggis nu ahte dat ekonomalaš ja olmmošlaš resurssat maid Sámediggi hálddaša dán suorgái dál, geavahuvvojit ulbmillaččat. Eahpitkeahttá lea nu ahte Sámediggi hálddaša menddo uhccán ruđaid riikkaidgaskasaš bargui. Mánge doaibmabiju, mat leat evttohuvvon dieđáhusas, eaktudit danne ahte Sámedikki gelbbolašvuohta ja kapasitehta loktejuvvo vuogádatlaččat. Danne lea maid ruhtadeapmi dieđáhusa bajimus strategiijan. Sámediggi oaidná ahte Sámedikki dárbbut eai válđojuvvo vuhtii 2008 Stáhtabušehta evttohusas, vaikke vel dát dárbbut ollu jagiidd leat dieđihuvvon ráđđehussii.

Sámedikki mearrádus áššis 06/07 Oassečielggadus sámi museadoaimmaid birra Davit Nordlánddas ja Romssas. Sámediggi čujuha čielggadusa loahppaárvalussii sámi museaid ekonomalaš dili birra. Almmá nannemis sámi museaid ekonomalaččat stáhtabušehta bokte, de bissehuvvo sámi museaovdáneapmi. Dát guoská buot viidáset nannemii ja vejolašvuhtii searvat fierpmádahkii. Danne lea stáhta ovddasvástádus fuolahit doarvái resurssaid museaodastusa čađaheapmái. Dohkálaš sámi museadoaimma ovddideapmi lea álggahuvvon, ja danne ferte addojuvvot ruhta sihke odđa sámi museaid ásaheapmái, ja maiddái dálá museaid ovddideapmái ja nannemii. Sámediggi oaidná ahte sámi museadoaimma áin bázahallá 2008 stáhtabušehta evttohusa váilevaš vuoruhemiid geažil.

Sámedikki mearrádus áššis 07/07 Suodjalanplánabarggu njuolggadusat luonddušláddjivuodálaga mielde sámi guovlluin. Šiehtadus suodjalanplána barggu njuolggadusaid hárrái mearkkaša dan ahte Sámediggi diehttelas, ollislaš ja fágalaš vugiin galgá konsulteret golmma iešguđet hálddašandásis, ja seammás galgá doallat oktavuoda ja gulahallat sámi beroštusaiguin ja báikkálaš servodagain. Dat mearkkaša ahte bargonoađdi Sámedikkis stuorru, ja čuohcá dan kapasitehtii mii das dál lea. Sámediggi ferte resurssaid dáfus sáhttit bargat suodjalemiin, nana ceavzilis geavahemiin ja suodjalanguovlluid hálddašemiin sámi guovlluin ollislaš vugiin. Sámediggi registrere ahte eai oppanassiige leat válđojuvvon vuhtii dát dárbbut stáhtabušehta 2008 evttohusas, vaikko šiehtadus lea juo dahkkojuvvon ja lea boahtán fápmui. Sámediggi lea stuorra hástalussan sihkkarastit ahte dát doaimmat čovdojuvvojit dohkálaččat 2008:s.

Sámedikki mearrádus áššis 24/07 Plána- ja huksenláhka. Sámediggi eaktuda ahte odđa doaimmat mat čuvvot odđa plána- ja huksenlága, čuovvuluvvojit Sámedikki bušehta nannemiin. Jos Sámediggi galgá oppanassiige sáhttit doaibmat duohta konsultašuvdnaoasálažžan ja searvin almmolašrievttálaš arealahálddašeamis ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkaliid 6 ja 15 ektui, de ferte hálddahaslaš ja fágalaš kapasitehta nannejuvvot mealgat. Sámedikki bušehta nannema dárbbu ferte geahččat maid daid odđa doaimmaid olis mat Sámedikkis leat suodjalanbarggu oktavuodas sámi guovlluin, geahča šiehtadusa suodjalannjuolggadusaid hárrái luonddušláddjivuodálaga mielde sámi guovlluin.

Evttohus 3

Rievdadusat Sámediggeráđi bušehttaevttohussii 2008

Bajimus evttohusat:

- Sámediggeráđdi galgá ain hálddašit buot ohcanvejolaš doaimmaid mat evttohuvvojit sirdojuvvot Sámediggerádis doarjjastivrii
- Váikkuhangaskaoamit dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttaide kapihttalis 9.2.1, dat ráđđelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis, hálddaša ruđaid. Sámediggeráđdi lea váidinorgána, ja lahttu geas lea hálddašanoovddasvástádus geassáda váidinmeannudeamis
- Dásseárvodoaibmabijut kapihttalis 10.2.1, dat ráđđelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis, hálddaša ruđaid. Sámediggeráđdi lea váidinorgána, ja lahttu geas lea hálddašanoovddasvástádus geassáda váidinmeannudeamis

- Sámi rájárastá organisašuvnnat kapihttalis 12.2.1, dat ráđđelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis, hálldaša ruđaid. Sámediggeráđđi lea váidinorgána, ja lahttu geas lea hálldašanovddasvástádus geassáda váidinmeannudeamis
- Sámi válloororganisašuvnnat kapihttalis 12.2.2, dat ráđđelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis, hálldaša ruđaid. Sámediggeráđđi lea váidinorgána, ja lahttu geas lea hálldašanovddasvástádus geassáda váidinmeannudeamis
- Bušeahttaoasttaid maid ovdal lea hálldašan Sámi parlamentáralaš ráđđi – N, galgá ain SPR- N hálldašit
- Barentsovttasbarggu kapihttalis 11.3.1 ja eará internationála barggu kapihttalis 11.3.2, hálldaša SPR-N. Váidinorgána lea Sámediggeráđđi. Sámediggeráđđi lahttu gii lea lahttun SPR-N:s geassáda váidinmeannudeamis
- Ealáhusšiehtadus duojis 2007:s guhkeduvvo jahkái 2008. Kapihtal 7.3.4 šaddá dalle leat ná:

Tabealla 7.3.4 Duodji

Poasta 300	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30020	Doaibmadoarja	2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
30021	Investeren- ja ovddidandoarja	4 394	3 200	3 200	3 200	0	0,0 %
30027	Čálgoortnegat	0	320	320	320	0	0,0 %
30028	Fága- ja ekonomiijalávdegoddi	0	200	200	200	0	0,0 %
30025	Duojáriid Ealáhus Searvi	450	450	450	450	0	0,0 %
30026	Sámiid Duodji OS	1 050	1 050	1 050	1 050	0	0,0 %
Submi		8 200	8 220	8 220	8 220	0	0,0 %

Tabealla 7.3.4. Sámi duodjeorganisašuvnnat - Nuolgga doarjagat

Poasta 303	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30025	Duojáriid Ealáhus Searvi	450	450	450	450	0	0,0 %
30026	Sámiid Duodji OS	1 050	1 050	1 050	1 050	0	0,0 %
Submi		1 500	1 500	1 500	1 500	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit doaimma Duojáriid Ealáhus Searvvis ja Sámiid Duodji OS:s

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojáriid Ealáhus Searvi ja Sámiid Duodji OS

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaimmat aktivitehtaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat addojuvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 nuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juogadeami sámi duodjeorganisašuvnnaide

2008 várás várrejuvvon 1 500 000 ru sámi duodjeorganisašuvnnaide.

Konkrehta rievdadusevttohusat

Kap 3.2 Ohcanvuđot doarjagat
Kuvlačuokkis 3 – mañimus cealkka sihkkovjuvvo

Kap 4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis
Poasta nannejuvvo 1 000 000 ruvnnuin.

Kap 4.2.2.3 Stipeanda alit ohppui
Vuoruheamit, ođđa kuvlačuokkis:
Davvisámegeiella studeanttaide sámegeiella hálddašanguovllu olggobealde - 200 000 ru.
Poasta nannejuvvo 200 000 ruvnnuin.

Kap 5.2.1.1 Guovttegielalašvuoda doarjagat gielddaide
Ulbmilolahusa eavttut, mañimus kuvlačoakkis sihkkovjuvvo

Kap 6.2.1 Sámi kulturviesut.
Gamtofta, Bihtánsámi viessu, Sámi viessu Oslos, Vilgesvárri, Lassagámmi ja Sámi viessu Sáččas, postii
lasihuvvo 10 000 ru guđege kulturvissui, oktiibuot 60 000 ru.

Kap 6.2.4 Sámi teáhter
Máttasámi teáhterii lasihuvvo 500 000 ru.

Kap 6.2.7 Girjebusset
Detnui/Unjárgii lasihuvvo 266 000 ru.

Kap 6.3.1.4 Teáhterulbmilat
100 000 ru sirdovjuvvo kap 6.2.4 Sámi teáhter.

Kap 6.3.1.6 Eará doaibmabijut
Juolgenohta:
Sámedikki doarjjastivra árvvoštallá doarjaga heargevuodjenorganisašuvnnaide ja –lihtuide, oktiibuot
400 000 ru.
Sámedikki doarjjastivra árvvoštallá maiddá doarjaga Billefjord Duojáriid Dállui ja Beassái.

Kap 6.3.3 Sámi kulturorganisašuvnnat.
Doaibmadoarjja organisašuvnnaide mat ledje dán poasttas bissot ain 2007:s das. Dat leat Sámi Fágalaš
Girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi, DSJ ja Sámi museasearvi. Njuolgajuolludaneavttut kapihttalas 3.1
gusket dán ortnegii.

Tabealla 6.2.2 šaddá de ná:

Tabell 6.2.2 Samiske kulturorganisasjoner (i 1000 kr)

Post 203	Benevnelse	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Avvik i %
20300	Sámi Fágalaš girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi		123	123	138	15	12,2 %
20301	Doajm masiebbre Julevsábme		111	111	126	15	13,5 %
20302	Samisk museumslag		72	72	86	14	19,4 %
Sum			296	306	350	44	14,4 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit doaimma Sámi Fágalaš Girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvvis, Doajmmasiebbre Julevsábme ja sámi museasearvvis

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Fágalaš Girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi, Doajmmasiebbre Julevsábme ja sámi museasearvi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaimmat aktivitehtaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat addojuvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 – njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida doarjaga juogadeami sámi kulturorganisašuvnnaide

Jagis 2008 várrejuvvo 350 000 ru sámi kulturorganisašuvnnaide.

Kap 7.2.1 Duodjeásahusat

90 000 ruvdnosaš lasáhus juogaduvvo dássálaga Manndalen husflidlag, Unjárgga Sámiid Duoji, ja Duojáriid Dállu OS gaskka

Kap 7.3.1.1 Mánngabealát ealáhuseallin

Dát poasta lasihuvvo 500 000 ruvnnuin.

Kap 7.3.1.2. Álggahanstipeanda

Dát poasta sihkkojuvvo.

Kap 7.3.1 Eanadoallu

Dát poasta lasihuvvo 684 000 ruvnnuin.

Kap 7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat:

Juolludaneavttuid 4. ja 5. kuvlačuoggát sihkkojuvvojit.

Juolludaneavttut, ođđa kuvlačuokkis:

Organisašuvnnat mat leat doarjjavuogidahttojuvvon Sámedikki bušeahtas, eai leat vuogidahttojuvvon ohcat

Kap 9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaproševttat

500 000 ru merkejuvvo dearvvašvuoda- ja sosiálaprošektii máhtolašvuoda- ja gelbbolašvuoda-dokumentii dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggis sámi geavaheaddjiid várás julev- ja máttasámi guovlluin.

Kap 12.2 Sámi váldoorganisašuvnnat

Dát poasta lasihuvvo 400 000 ruvnnuin.

Lasáhus kapihttalii 12 Sámi váldoorganisašuvnnat

Kap 12.2.3 Sámi politihkalaš bellodagat, ođđa vuollekapihtal

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ovddidit sáme politihkalaš bellodagaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Registrerejuvvon sáme politihkalaš bellodagat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sáme politihkalaš bellodagaid lohku

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Sámepolitihkalaš bellodagat main lea čielga sámi ulbmilparagráfa ja mat leat registrerejuvvon Brønnøysundda bellodatregisttaris
- Dat mat devdet eavttuid galget bidjat mielde ohcamii aktivitehta- ja doaibmaplána ja bušeahta
- 50 % máksojuvvo go boahťa máksinávžžuhus, dat 50 % mii vel báhcá máksojuvvo go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon. Maŋimus máksinávžžuhus galgá leat boahťan maŋimusat golggoťmánu 1. b. 2008
- Bellodagat mat bohtet dán ortnega vuollái – ja jos bellodagain lea ovddastus Sámedikkis ja ožžot oktiibuot eará doarjaga mii lea eanet go vuodđosubmi/vuodđodoarjja, eai leat vuoigadahttojuvvon oažžut 250 000 ruvdnosáš vuodđodoarjaga
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 - Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Vuodđodoarjja ohcama vuodul, gitta 250 000 ru jahkásaččat
- Vuodđodoarjja ii leat sorjjavaš fylkkaservviin dahje lahttologus

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 250 000 ru sámi politihkalaš bellodagaide.

Ruhtadeapmi jagis 2008:

100 000 ru sirdojuvvo postii 750 kapihttalii 12.2.2

150 000 ru váldojuvvo lasáhusas Máttasámi teáhterii NSR evttohusa ektui, go ráđđi juo lea bidjan sisa dán lasáhusa, nu ahte poasta unniduvvo vástesaččat

Kap 13.2 Opposišuvvna bargoeavttut

Dát poasta lasihuvvo 250 000 ruvnnuin

Kap 14.4. Dutkan-, douđaštan- ja čielggadanruđat

3 000 000 geavahuvvo eará ulbmiliidda. Poasta sihkkkojuvvo danne.

Kap 16 Politihkalaš dási doaibmagolut.

Sámediggaráđđái unniduvvo 500 000 ruvnnu.

Referánsajoavku dieđáhus boazodoalu birra unniduvvo 100 000 ruvnnuin.

Jos šaddá badjelbáza bušeahttajagi 2007 rehketoalus, de lea áigumuššan ahte gitta 300 000 ru reviderejuvvon 2008 bušeahtas merkejuvvo prošeťtii dáiddamusea Kárášjogas.

Evttohus 4

Rievdadusat Sámediggeráđi evttohusas bušeahtadárkun 2009:s

Rievdadus 2. cealkkaoasis:

Poastta 50 rámma berre lasihuvvot 43 000 000 ruvnnuin 2009:s.

Rievdadus tabeallas:

Poasta 200 15 000 000

Poasta 400 5 000 000

18.2 Kultuvra

Lasáhus mañimuscealkagii, 1. teakstaoasis.

Várdobáikki sámi guovddáža huksema ferte čađahit. Guovddáš šaddá deatlaš kulturásahus mii galgá bálvalit márko- ja riddosámi álbmoga Áhtávuona (dg. Efjord) rájes máddin gitta Sáccá rádjja davvin, oktan Viestterállasa ja Lofuoha

Rievdadus mañimus cealkagis:

Jagi 2009 várás evttohuvo dárkun 15 000 000 ru.

18.3 Ealáhusat

Mañimus cealkka sihkkovuvvo. Dan sadjái biddjovuvvo:

Mañágo Sámediggi viiddidii dan doaimmaguovllu gos Sámedikki váikkuhangaskaoamit galget geavahuvvot ealáhusulbmiliidda, de lea dáid ruđaid jearru lassánan mealgat. Nannen dihtii sámi ealáhusaid ferte lasihit juolludusaid sámi ealáhusovddideapmái.

18.4 Oahpahus ja dutkan

Ođđa 1. teakstaoasis:

Sámi oahpponeavvuid ferte nannet mearkkašahiti láhkai. Sámedikki ángiruššama, oahpponeavvobuvttademiin Strategalaš oahpponeavvoplána bokte, árvvoštallan čájeha ahte eai leat ollašuttovuvvon dat mihtomearit mat ledje biddjovuvvon. Sámediggi áigu ovtta singuin geain lea gelbbolašvuohta oahpponeavvopedagogihkas, bargat ođđa strategalaš plánain sámi oahpponeavvuid várás. Sámi allaskuvllas lea deatlaš gelbbolašvuohta mainna Sámediggi berre ávkkástallat. Oahppođastusa, Máhttoloktema – sámi, ásaheapmi lea maid čuoččáldahttan ođđa hástalusaid sámi skuvlii. Dan lassan lea nu gohčoduvvon konverterenresursa váldovuvvon eret, juoga mii lea headjudan sámi oahpaheaddjiid bargoeavttuid.

18.5 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Rievdadus mañimus cealkagis:

Jagi 2009 várás evttohuvo dárkun 5 000 000 ru

Evttohus *Bargiidbellodaga sámediggejoavkkus (Bb)*:

Evttohus 5

Álggahus

Vuođđun dán dokumentii leat čuovvovaš dokumeanttat:

- Sámediggeráđi politihkalaš vuođđu (álginjulggaštus) áigodahkii 2007 – 2009
- Sámedikki politihkka mearriduvvon oasseplánain, dieđáhusain ja erenoamáš mearrádusain
- Doaimmabijut mat leat namuhuvvon Finnmárkku fylkkagiella, Romssa fylkkasuohkana, Nordlándda fylkkasuohkana ja máttasámi guovllu fylkkasuohkaniid gaskasaš šiehtadusain

Sámedikki višuvdna ja bajimus ulbmil lea:

Sámedikki višuvdna

Mággabealát servodat huksejuvvon sámi árvvuid, vuođđudeaddji olmmošvuoigatvuođaid ja riikkaidgaskasaš oktiigullelašvuođa ala.

Bajimus ulbmil

Iešmearrideapmi, mas sápmelaččaid vuoigatvuođat álbmogin ja eamiálbmogin leat vuođđun.

Ollislaš juolludusas Sámediggái oidnojit dat evttohuuvvon juolludusat stáhtabušehtas ja mearkkašumit daidda. Sámedikki ekonomalaš rámmajuogadeames oidno movt Sámediggi lea juohkán evttohuuvvon juolludusaid stáhtabušehta bokte bajimus poastadásis.

Váikkuhangaskaopmebušehtta čalmmustuvvo ja dasa buktojuvvojit mearkkašumit sierra kapihttaliin 4-13. Kapihttalis 14 leat eará doaibmabijut mat eai leat mielde váikkuhangaskaomiid vuolde, nugo earret eará sámi guoski statistihkka, konferánsat, bálkkašumiid juohkimat ja dutkan-, duođaštan- ja čielggadusvárit. Kapihttalis 15 lea Sámeálbmotfoanda, kapihttalis 16 ja 17 leat politihkalaš- ja hálddahušlaš dási doaibmagolut.

Sámedikki bušehtadárbu ja vuoruheamit jagi 2009 várás ovddiduvvojit ja čielggaduvvojit 18 kapihttalis.

Evttohus 6

2008 bušehtta

Kap 5.3.2 Giellaproševttat olggobealde sámegeala hálddašanguovllu

Doarjjaortnega olahusjoavku, lasáhus:

Gielddat, almmolaš ja priváhta ášahusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea áсахit doaimmaid mat movttidahttet geavahit sámegeala.

Kap 6.2.7 Girjebusset

Deatnu, Unjárga ja mátta-Várjjat:

Dan geažil go girjebusse johtinguovlu lea rievdan lasihuvvo doaibmadoarjja 266 000 ruvnnuin. Poasta 200 ohcanvejolaš doarjagat unniduvvojit vástesaččat.

Kap 7 Ealáhus

Oasseulbmil, odđa njealját kuvlačuokkis:

Ovddidit ealáhuslaš duoji dainna lágiin ahte iešráhkaduvvon gálvvut buorebut gánnáhit ja johtet vuovdimassii, ja fágaoahpahusa ja kulturvuđot duoji.

16.1 Sámedikki dievasčoahkkin

Lasseevttohus:

Dulkon

Sámediggi máksá dulkabálvalusa ovddas Sámedikki joavkočoahkkimiin dalle go leat lávdegodde- ja dievasčoahkkimiidda.

Evttohus 7

Jagi 2009 bušehtadárbu

18.2 Kultuvra

Lasáhus

Nuortasámi musea huksen galgá loahpahuuvvot 2009:s.

Jagi 2008 lea juolluduvvon 3 miljon ruvno Ája sámi guovddáža prošekteremii ja Statsbygg lea meroštallan ahte huksen álggahuvvo njukčamánu 2009. Statsbygg plánaid ektui dárbbasuvvojit maid investerenruđat. Muđui čujuhit Sámedikki vuoruhanlistui čuovvovaš rusttegiid ektui; Sámi dáidda-musea, Saemien Sijte ja Várdobáiki sámi guovddáš.

Máttasámi teáhter

Máttasámi servodagas leat erenoamáš hástalusat ovddabealde sámi giela ja kultuvrra nannenbarggus. Máttasámi teáhter lea deatlaš oasálaš dán oktavuodas ja dasa ferte addit ekonomalaš resurssaid mat addet teáhterii vejolašvuodaid ollašuhttit dan deatlaš servodatlaš ja kultuvrralaš rolla.

Etnomusihkkaguovddáš

Sámediggi berre várret ruđaid etnomusihkkaguovddáži. Doaimbidju lea ovttasbargoprošeahta Finnmárkku fylkkagiieldain.

Sámi dáiddaoahpahus

Sámediggi áigu bargat dan ala ahte dáiddaskuvlla ásahuvvo. Dáiddaskuvllain sihkkarastojuvvo oahpahusfálaldat sámi dáiddáriidda ja dat sihkkarastá rekrutterema alit dáiddaohppui.

Rievdadus kapihttala mañimus teakstaoasis:

Jagi 2009 várás evttohuvvo dárkun 25 000 000 ru

18.3 Ealáhusat

Ođđa mañimus cealkka

Lotnolascaláhusaid árvohákanprográmma álggahuvvo 2008:s juolludusain 6,5 miljon ruvno.

Prográmma fertte jotkojuvvot viidáscappot, ja juolludussii 2009:s fertte lasihuvvot 3 miljon ruvno.

18.5 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Ođđa mañimus teakstaoasis:

Jos galgá sáhttit čuovvolit museaodastusa museasiiddaid konsoliderema oktavuodas, sihke davveoarjin, Romssas ja Davvi-Norlánddas, de lea dárku lasáhussii. Meroštallojuvvo ahte dárku 2009:s lea 2 000 000 ruvno.

18.7 Riikaidgaskasaš oktiigullevašvuohta ja eamiálbmotpolitihkka:

Sámediggi háliida nannet politihkalaš ángiruššamiiddis ja searvama Barentsovttasbargus. Dás čujuhit ahte Sámediggi lea mielde ruhtadeamen proševttaid Davveoarjge-Ruoššas Guoládatnjárgga sámi álbmoga várás. Dát proševttat bistet mánge jagi, ja dat eaktuda ekonomalaš veahki oazžuma Sámedikkis.

Rievdadus kapihttala mañimus cealkka:

Lagi 2009 várás evttohuvvo dárkun 2 000 000 ru.

18.10 Ruđat politihkalaš bargui

Ođđa válgortnega atnui váldima geažil rievdá ruhtadárku politihkalaš bargui issorasat, go válgabiirriid lohku unnu ja šaddet stuorát válgabiirret. Meroštallojuvvo ahte dárku 2009:s lea 3 miljon ruvno.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi bušeahttaevttohusa.

Evttohus 8, áirras Berit M. P. E. Eira, Guovdageainnu Johttisámiid listu

Lasáhus kapihttalii 4.2.2.3 Stipeanda alit ohppui

Lasáhus čuoggái vuoruheamit:

Ohccit geat váldet sámeziela alit dásis, ja geat barget sámi mánáidgárddiin dahje sámi ossodagain mánáidgárddiin. Go bohtet ollu ohcamat, de fertte dat sohkabealli vuoruhuvvot mas lea unnit ovddastus (geahča Gielladieđáhusa).

Evttohus 9, áirras Olaf Eliassen, Guovddášbellodat

Juolgenohta bušehttakapihttali 6.3 postii 200

Ohcama vuodul berre árvoštallojuvvot eanet doarjja Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáži Billávuonas.

Evttohus 10, áirras Johan Mikkel Sara, Sámit Máttá-Norggas/Dáloniid Listu

Čuokkis 13.1.1 Sámediggi áigu juolludit ruđa Beaivváš Sámi teáhtera vistti prošekteremii.

Čuokkis 7.2.1 Duodjeinstituhtti lasihuvvo 3.000.000 ruvnno, oktiibuot 5.000.009 ruvdnui.

3 miljon ruvdnosaš lasáhus merkejuvvo duodjebájiid váste - bagadeaddjit

Čuokkis 7.3.2.1 Lotnolasealáhusaide/meahccealáhusaide addojuvvo 3.5 miljon ruvdnosaš doarjja.

Sámediggi áigu leat mielde váikkuheamen dan ahte sámi meahccealáhus/lotnolasealáhusguovddáš ásahuvvo Guovdageidnui.

Evttohus 11, áirras Kirsten Appfjell-Eira, Åarjel Læstoe

18 Bušehtttadárbbut 2009:s

18.2 Kultuvra

Ođđa maŋimus cealkka vuosttaš teakstaoassái (maŋŋá teavstta Várdobáikki birra)

Riddu Ridđu guovddáš davimus álbmogii lea huksejuvvomin ja ferte oazžut doaibmadoarjaga 2009:s.

Ođđa goalmát teakstaoassi

Sámi festiválat leat hui deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideapmái ja gaskkusteapmái. Festiválain lea erenoamáš mearkkašupmi sámi identitehtaovddideapmái nuoraid gaskkas. Sámi festiválat leat ollu jagiid bázahallan daid festiválaid ekonomalaš ovddideami ektui mat ožžot juolludusaid Norgga kulturrádis.

Ođđa njealját teakstaoassi

Internationála sámi filbmaguovddáš dárbbáša doaibmadoarjaga viidásetovddidit sámi filmbarggu/buvttadeami nugo ráđđehusa davveguovlostrategiijas lea ulbmilin.

Rievdadus maŋimus cealkagis

Dárbun jagis 2009 meroštallojuvvot leat 16 000 000 ru.

18.5 Biras ja kultursuodjaleapmi

Váilu ollu máhtolašvuolta sámi diliid ja sámi historjjá birra erenoamážit stuorraservodagas, muhto muhtun muddui maiddá sámi servodagas. Sámi museat leat ollu jagiid bázahallan norgalaš museaid ekonomalaš ovddideami ektui. Erenoamážit dárbbášuvvojit resurssat museaođastusa čuovvoleapmái museasiiddaid konsoliderema ektui, sihke davveoarjin, Romssas ja Davvi-Norlánddas. Dárbbášuvvojit maid ásahan- ja doaibmaruđat daid ođđa museaide Romssas, geahča mearrádusa áššis 06/07 – Sámi museadoaimma oassečielggadus Davvi-Norlánddas ja Romssas.

Rievdadus maŋimus cealkagis

Dárbun jagis 2009 meroštallojuvvot leat 3 000 000 ru.

Ođđa čuokkis

Diehtujuohkinbargu

Servodat dárbbasa eanet dieđuid Sámedikki ja sámi diliid birra. Diet dárbu boahtá oidnosii earret eará das movt olbmot reagerejit go sámi áššiid birra oppalaččat ja vuoigatvuodaáššiid birra erenoamážit, digáštallojuvvo almmolaččat. Diehtujuohkinbarggu berre nannet sihke Sámedikki hálddahasas ja doaibmajuid bokte sámi guovddážiin ja eará ásaahasain.

Dárbun jagis 2009 meroštallojuvvo leat 1 000 000 ru.

Evttohus 12, áirras Roger Pedersen, BB, NSR, SáB ja ÁL

18 Sámedikki bušeahhtadárbbut 2009:s

18.2 Kultuvra

Lasáhus

Nuortasámi musea huksen galgá loahpahuvvot 2009:s.

Jagis 2008 lea juolluduvvon 3 miljon ruvno Ája sámi guovddáža prošehteremii ja Statsbygg beales lea meroštallojuvvon ahte huksen álggahuvvo njukčamánu 2009. Dárbu lea oážžut investerenruđaid Statsbygg plánaid ektui. Dárbu lea ollašuttit sámi kulturviessoplánaid. Muđui čujuhit Sámedikki vuoruhánlistui čuovvovaš rusttegiid ektui: Sámi dáiddamusea, Saemien Sijte ja Várdobáiki sámi guovddáš. Sámediggi čujuha ahte guovddáš davvi álbmogii lea plánejuvvomin/ huksejuvvomin Gáivuonas.

Etnomusihkkaguovddáš

Etnomusihkkaguovddáš lea doaibmajidju mii lea mielde ovttasbargošiehtadusas Sámedikki ja Fimmárkku fylkkagieldda gaskka. Guovddáža ásahepmái dárbbasuvvojit ruđat.

Sámi dáiddaoahppu

Berre ásahepmái sámi dáiddaoahppu. Dát rekrutterešii maiddái alit dáiddaoahppui.

Sámi festiválat

Sámi festiválat leat hui deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideapmái ja gaskkusteapmái. Festiválain lea mearkašupmi sámi identitehtaovddideapmái nuoraid gaskkas. Dat guokte sámi festivála, Guovdageainnu musihkkafestivála ja Riddu Riđđu, leat mánggaid jagiid bázahallan go guoská ekonomalaš ovdáneapmái daid festiválaid ektui mat ožžot doarjaga Norgga kulturrádis.

Sámi filbmaguovddáš

Internationála sámi filbmaguovddáš dárbbasa doaibmadoarjaga sámi filbmabarggu/buvttadeami viidáset ovddideapmái nugo ráđdehusa davveguovlostrategiijas lea ulbmilin.

Rievdadus mañimus kapihttalas:

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 30 000 000 ru.

18.3 Ealáhusat

Mañimus cealkka sihkkujuvvo.

Ođđa mañimus cealkka

Mañjago Sámediggi viiddidii Sámedikki ealáhusváikkuhangaskaomiid doaibmaguovllu, lea ruhtajearru lassánan hui ollu.

Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma álggahuvvo jagis 2008 6,5 miljon ruvdnosaš juolludemiin.

Prográmma galgá jotkojuvvo, ja 2009 juolludeapmi ferte lasihuvvot 3 miljon ruvnuin.

18.5 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Ođđa mañimus cealkkaoassi:

Lea stuorra diehtemeahttunvuohta sámi diliid birra ja sámi historjjá birra erenoamážit stuorraservodagas, muhto muhtun muddui maiddái sámi servodagas. Sámi museat leat dál mánga jagi bážahallan dáža museaid ekonomalaš ovdeaneami ektui. Erenoamážit dárbbasuvvojit resurssat vai sáhtta čuovvolit museaodastusa museasiiddaid nannema ektui. Odđa museat maid dárbbasit vuodddudan- ja doaibmaruđaid, gč. mearrádusa áššis 6/07 Oassečielggadus Davvi Nordlándda ja Romssa sámi museadoaimma birra.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 5 000 000 ru.

18.7 Riikkaidgaskasaš oktiigullevašvuohta ja eamiálbmotpolitihkka: (odđa mañimus cealkkaoassi) Sámediggi háliida nannet politihkalaš ánggirusšama ja searvama Barentsovttasbargui. Dás čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi lea mielruhtadeaddjin proševttaš davvioarje-Ruoššas mii bargá Guoládaga sámi álbmoga ektui. Dát prošeahta bistá mánga jagi ja eaktun lea ahte Sámediggi doarju ekonomalaččat.

Rievdadus kapihttala mañimus cealkagis:

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 2 000 000 ru.

18.10 Ruđat politihkalaš bargui

Odđa válgartnega ásaheami geažil uhccu válgabiirriid lohku muhto válgabiirret sturrot ja nu rievdá ruhtadárbu politihkalaš bargui hirkmadit.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 3 milj ru.

18.11 Diehtujuohkin

Lea stuorra dárbu juohkit dieđuid Sámedikki ja sámi servodatdiliid birra. Dán oaidná dain reakšuvnnain mat bohtet go sámi áššit oppalaččat ja vuoigatvuođaáššit erenoamážit digaštallojuvvojit almmolaččat. Diehtujuohkin berre nannejuvvot sihte Sámedikkis ja doaibmajuid bokte sámi guovddážiin ja almmolaš ásahusain.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 1 000 000 ru.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 38 čoahkis.

Tone Finnesen, Kjersti Myrnes Balto ja Klemet Erland Hætta eai searvan jienasteapmái lonuhanortnetsiehtadusa geažil gaskal Bargiiddbellodaga ja NSR.

Willy Ørnebakk ii searvan jienasteapmái Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1, čk. 6.2.1. Mirjam Paulsen maid iige searvan dán jienasteapmái lonuhanortnetsiehtadusa geažil gaskal Bargiiddbellodaga ja NSR.

Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Johan Mikkel Sara ja Isak Mathis O. Hætta evttohus 10 jienastuvvui čuovvovaččat:
  - Čk 1 (13.1.1): mearriduvvui ovttajienalaččat.
  - Čk 2 (7.2.1): hilgojuvvui 33 jienain. 2 jienasteigga beali.
  - Čk 3 (7.3.2.1): hilgojuvvui 32 jienain. 3 jienastedje beali.
- Berit Marie P. E. Eira evttohus 8 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 5 hilgojuvvui 20 jienain. 15 jienastedje beali.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 6 hilgojuvvui 20 jienain. 15 jienastedje beali.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 2 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 3 mearriduvvui ovttajienalaččat.

- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 1, earret čk. 6.2.1. ja 7.3.2.1 mearriduvvui ovttajienalaččat. čk. 7.3.2.1 - mearriduvvui 34 jienain. 1 jiena vuostá. čk. 6.2.1 - mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Lávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Plána- ja finánsalávdegotti evttohus 4 ja 7 gessojuvvui.
- Olaf Eliassen evttohus 9 - gessojuvvui.
- Kirsten Appfjell-Eira evttohus 11 - gessojuvvui.
- BB, NSR, Sáb ja ÁL oktasaš evttohus 12, mii bođii evttohusaid 4, 7 ja 11, sadjái mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
	Jarle Jonassen, čoahkkinjodiheddji	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegii	
	Terje Tretnes, čoahkkinortnegii	
	Olaf Eliassen, čoahkkinortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinortnegii	
	Jarle Jonassen, čoahkkinjodiheddji	
1	Roger Pedersen, áššejodiheddji	Aili Keskitalo
		Tor Mikalsen
		Hilde Anita Nyvoll
	Roger Pedersen	
2	Willy Ørnebakk	Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
		Per Ivar Henriksen
	Willy Ørnebakk	
3	Johan Mikkel Sara	Isak Mathis O. Hætta
		Willy Ørnebakk
		Tor Mikalsen
	Johan Mikkel Sara	
4	Willy Ørnebakk	Tor Mikalsen
		Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
	Willy Ørnebakk	
5	Kirsten Appfjell-Eira	Jánoš Trosten
		Kirsti Guvsám
		Johan Mikkel Sara
	Kirsten Appfjell-Eira	
6	Aili Keskitalo	Per Ivar Henriksen
		Willy Ørnebakk
		Johan Mikkel Sara

	Aili Keskitalo	
7	Terje Tretnes	Per Ivar Henriksen
		Egil Olli
		Kirsti Guvsám
	Terje Tretnes	
8	Isak Mathis O. Hætta	Terje Tretnes
		Jánoš Trosten
		Aili Keskitalo
	Isak Mathis O. Hætta	
9	Jánoš Trosten	
10	Olaf Eliassen	
11	Hilde Anita Nyvoll	
12	Magnhild Mathisen	
13	Gunn-Britt Retter	
14	Bjarne Store-Jakobsen	
	Terje Tretnes, čeahkkinnortnegii	
	Bjarne Store-Jakobsen, čeahkkinnortnegii	
	Jánoš Trosten, čeahkkinnortnegii	
15	Berit Marie P. E. Eira	
16	Kjersti Myrnes Balto	
17	Vibeke Larsen	
18	Kirsti Guvsám	
19	Jarle Jonassen	
20	Jánoš Trosten	
21	Roger Pedersen	
22	Kirsten Appfjell-Eira	
23	Miriam Paulsen	
24	Johan Mikkel Sara	
25	Bjarne Store-Jakobsen	
26	Lene Hansen	
27	Marianne Balto	
28	Klemet Erland Hætta	
29	Aili Keskitalo	
30	Egil Olli	
31	Klemet Erland Hætta	
32	Willy Ørnebakk	
33	Terje Tretnes	
	Johan Mikkel Sara, čeahkkinnortnegii	
	Willy Ørnebakk, čeahkkinnortnegii	
	Jánoš Trosten, čeahkkinnortnegii	
34	Roger Pedersen, áššejodiheaddji	
	Aili Keskitalo, čeahkkinnortnegii	
	Willy Ørnebakk, čeahkkinnortnegii	
	Johan Mikkel Sara, čeahkkinnortnegii	
	Terje Tretnes, čeahkkinnortnegii	
	Olaf Eliassen, čeahkkinnortnegii	
	Isak Mathis O. Hætta,	

čohkkinortnegii	
Jánoš Trosten, čohkkinortnegii	
Willy Ørnebakk, čohkkinortnegii	
Jánoš Trosten, čohkkinortnegii	
Isak Mathis O. Hætta, čohkkinortnegii	
Jánoš Trosten, čohkkinortnegii	
Olaf Eliassen, čohkkinortnegii	
Terje Tretnes, čohkkinortnegii	

VI Sámedikki mearrádus

Álggahus

Sámedikki višuvdna ja bajimus ulbmil lea:

Sámedikki višuvdna

Máŋggabealát servodat huksejuvvon sámi árvvuid, vuodđudeaddji olmmošvuoigatvuođaid ja riikkaidgaskasaš oktiigullelašvuođa ala.

Bajimus ulbmil

Iešmearrideapmi, mas sápmelaččaid vuoigatvuođat álbmogin ja eamiálbmogin leat vuodđun.

Vuodđun dán dokumentii leat čuovvovaš dokumeanttat:

- Sámedikki mearriduvvon politihka oasseplánaid, dieđáhusaid ja mearrádusaid bokte.
- Doaibmabijut mat leat namuhuvvon Finnmárkku fylkkagieldda, Romssa fylkkasuohkana, Nordlándda fylkkasuohkana ja máttasámi guovllu fylkkasuohkaniid gaskasaš šiehtadusain.
- Sámedikki mearrádus áššis 49/06 Sámediggeráđi dieđáhus riikkaidgaskasaš áŋgiruššansurggiid birra. Dán dieđáhusa evttohuvvon vuoruhemiid ekonomalaš ja hálddahaslaš váikkuhusat meannuduvvojit Sámedikki jahkásaš bušehtameannudemiin. Dieđáhusa áigumuš lea vuoruhit Sámedikki áŋgiruššansurggiid riikkaidgaskasaš suorggis nu ahte dat ekonomalaš ja olmmošlaš resurssat maid Sámediggi hálddaša dán suorgái dál, geavahuvvojit ulbmillaččat. Eahpitkeahttá lea nu ahte Sámediggi hálddaša menddo uhccán ruđaid riikkaidgaskasaš bargui. Máŋga doaibmabiju, mat leat evttohuvvon dieđáhusas, eaktudit danne ahte Sámedikki gelbbolašvuohta ja kapasitehta loktejuvvo vuogádatlaččat. Danne lea maid ruhtadeapmi dieđáhusa bajimus strategiijan. Sámediggi oaidná ahte Sámedikki dárbbut eai válđojuvvo vuhtii 2008 Stáhtabušehta evttohusas, vaikke vel dát dárbbut ollu jagiid leat dieđihuvvon ráđđehussii.
- Sámedikki mearrádus áššis 06/07 Oassečielggadus sámi museadoaimmaid birra Davit Nordlánddas ja Romssas. Sámediggi čujuha čielggadusa loahppaárvalussii sámi museaid ekonomalaš dili birra. Almmá nannemis sámi museaid ekonomalaččat stáhtabušehta bokte, de bissehuvvo sámi museaovdáneapmi. Dát guoská buot viidáset nannemii ja vejolašvuhtii searvat fierpmádahkii. Danne lea stáhta ovddasvástádus fuolahit doarvái resurssaid museaodastusa čadaheapmái. Dohkálaš sámi museadoaimma ovddideapmi lea álggahuvvon, ja danne ferte addojuvvot ruhta sihke ođđa sámi museaid ásaheapmái, ja maiddái dálá museaid ovddideapmái ja nannemii. Sámediggi oaidná ahte sámi museadoaimma áin bázahallá 2008 stáhtabušehta evttohusa váilevaš vuoruhemiid geažil.

- Sámedikki mearrádus áššis 07/07 Suodjalanplánabarggu njuolggadusat luonddušláddjivuodálága mielde sámi guovlluin. Šiehtadus suodjalanplána barggu njuolggadusaid hárrái mearkkaša dan ahte Sámediggi diehttelas, ollislaš ja fágalaš vugiin galgá konsulteret golmma iešgudet hálddašandásis, ja seammás galgá doallat oktavuoda ja gulahallat sámi beroštusaiguin ja báikkálaš servodagain. Dat mearkkaša ahte bargonoađdi Sámedikkis stuorru, ja čuohcá dan kapasitehtii mii das dál lea. Sámediggi ferte resurssaid dáfus sáhttit bargat suodjalemiin, nana ceavzilis geavahemiin ja suodjalanguovlluid hálddašemiin sámi guovlluin ollislaš vugiin. Sámediggi registrere ahte eai oppanassiige leat váldojuvvon vuhtii dat dárbbut stáhtabušehta 2008 evttohusas, vaikko šiehtadus lea juo dahkkojuvvon ja lea boahán fápmui. Sámediggái lea stuorra hástalussan sihkkarastit ahte dat doaimmat čovdojuvvojit dohkálaččat 2008:s.
- Sámedikki mearrádus áššis 24/07 Plána- ja huksenláhka. Sámediggi eaktuda ahte ođđa doaimmat mat čuvvot ođđa plána- ja huksenlága, čovvoluvvojit Sámedikki bušehta nannemiin. Jos Sámediggi galgá oppanassiige sáhttit doaibmat duohta konsultašuvdnaosálažžan ja searvin almmolašrievttálaš areálahálddašeamis ILO-konvenšuvnna nr 169 artihkkaliid 6 ja 15 ektui, de ferte hálddahuslaš ja fágalaš kapasitehta nannejuvvot mealgat. Sámedikki bušehta nannema dárbbu ferte geahččat maid daid ođđa doaimmaid olis mat Sámedikkis leat suodjalanbarggu oktavuodas sámi guovlluin, geahča šiehtadusa suodjalannjuolggadusaid hárrái luonddušláddjivuodálága mielde sámi guovlluin.

1 Ollislaš juolludus Sámediggái

Tabealla 1.0 Departemeanttaid juolludusat

(1000 ru)

Kap.Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
680.50	Bargo-ja searvadahttindepartemeanta - BSD	153 350	164 100	164 100	191 400	27 300	16,6 %
206.50	Máhttodepartemeanta - MD	29 423	30 572	30 572	31 887	1 315	4,3 %
226.21	Máhttodepartemeanta - MD	4 000	4 000	4 000	4 000	0	0,0 %
231.50	Máhttodepartemeanta - MD	11 435	11 870	11 870	12 380	510	4,3 %
1429.50	Birasdepartemeanta - BD	2 000	2 000	2 000	3 000	1 000	50,0 %
320.53	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	43 743	47 405	47 405	53 543	6 138	12,9 %
326.78	Kultur- ja girkodepartementa - KGD	500	500	500	0	(500)	-100,0 %
724.21	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta DFD	5 700	5 700	5 900	6 100	200	3,4 %
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	4 000	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
1147.50	Eanadoalodepartemeanta - ED	0	2 000	2 000	2 000	0	0,0 %
552.72	Gielda- ja guovludepartementa - GGD	2 450	0	0	0	0	-
Juolluduvvon oktiibuot		256 601	270 147	270 347	306 310	35 963	13,3 %

Ollislaš bušehttarámma Sámediggái lea lasihuvvon 35 963 000 ruvnnuin Sámedikki dábalaš 2007 bušehta ektui. Dán lasáhusas leat mielde:

- 5 000 000 ru guovttegielalašvuhtii dan geažil go Snáase suohkan lea šaddan sámegeiela hálddašanguovllu oassin
- 6 500 000 ru lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii
- 8 400 000 ru oastit vistegqlvvuid ja dávviriid ođđa diehtosiidii Guovdageainnus
- 350 000 ru bargui 2009 sámediggeválggain
- 1 000 000 ru bajásdoallan ja ovddeštanbargui kulturmuittuid hálddašeamis oktavuodas
- 1 000 000 ru Nuortasámi musea doibmii
- 3 100 000 kulturulbmiliidda
- 100 000 oastit dálááigge dáidaga Davveoarjesámi museasiidii; ossodat Sámiid Vuorká Dávvirat

Loahppaoassi bušehttarámma lasáhusas lea hárde- ja bálkágoargnuma buhtadeapmi.

Sámediggi ii váldde mielde ođđa organisašuvnnaid ja ášahusaid bušehtti go guoská njuolggaduarjagiidda, ovdalگو dieđáhus sámi ášahusaid birra lea ovddiduvvon dievasčoahkkimii. Dát dieđáhus ovddiduvvo dievasčoahkkimii 2008:s.

Stuorradiggi lea juolludan 75 miljon ru Sámeálbmotfondii. Foandda buvttadus/reantu ii galgga geavahuvvot individuála buhtadusaid addimii. Dat galgá geavahuvvot sierralágan doaibmajuiuide nannet sámi giela ja kultuvrra. Foandda buvttadus ii leat mielde Sámedikki rámmajuolludus.

Sámedikki 2008 bušehtas juogaduvvo 10 000 000 ru Sámeálbmotfonda reantuin.

1.1 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat

Sámedikki sierra doarjjaortnegat hálldašuvvojit dál Sámedikki bušehta bokte. Dan geažil go njuolggadusat rievdaduvvojede áššis 43/07, lea struktuvra 2008 bušehtas rievdaduvvon ovddeža ektui. Njuolggadusat leat rievdaduvvon danne vai dat dávistit gáibádusaide mat leat biddjojuvvon stáhta ekonomijastivrema njuolggadusain. Danne leatge buot doarjjaortnegiidda maid Sámedikkis sáhtá ohat, biddjojuvvon oktasaš njuolggadusat.

Bušehtamearrádus leat ulbmilat ja olahusjoavkkuid meroštallamat, ulbmiliid olahaneavttut, vuoruheamit, juolludaneavttut ja meroštallannjuolggadusat.

2 Sámedikki ekonomalaš rámmajuolludus

Tabealla 2.0 Buohkanastabealla - Sámedikki boadut ja golut buohkanassii

(1000 ru)

	Rehketdoallu-06	Buš 2007	RevBuš-07	Buš 2008	Erohus	%
Doaibmagolut						
Departementtaid juolludusat	256 601	270 147	270 347	306 310	35 963	13,3 %
Sámeálbmotfoandda reantut	a) 0	0	0	10 000	10 000	-
Eará doaibmaboadut	0	0	1 630	0	(1 630)	-100,0 %
Doaibmagolut	256 601	270 147	271 977	316 310	44 333	16,3 %
Váikkuhangaskaoamit						
Váikkuhangaskaoamit	a) 172 587	182 258	183 188	204 121	20 933	11,4 %
Sámeálbmotfoandda	0	0	0	10 000	10 000	-
Váikkuhangaskaomiid submi	172 587	182 258	183 188	214 121	30 933	16,9 %
DOAIBMABOADUID VÁIKKUHAN GASKAOMIID SUB	84 014	87 889	88 789	102 189	13 400	15,1 %
DOAIBMAGOLUT						
Politiikalaš dási doaibma	18 535	20 226	20 226	20 721	495	2,4 %
Hálddahaša doaibma	55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %
Investeremat	2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %
Erenoamáš doaibmagolut	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %
Doaibmagoluid submi	82 385	87 889	88 789	102 189	13 400	15,1 %
JAHKEBOADUS	1 629	0	0	0	0	-

a) Áššis 59/07 mearriduvvui ahte sámeálbmotfoandda buvttadepmi váldojuvvo atnui, mi lea 10 000 000 ruvno.

3 Váikkuhangaskaoamit

Sámediggi juogada čuovvovaččat váikkuhangaskaomiid váldopoasttaide 2008:s:

Tabealla 3.0 Buohkanastabealla - Váikkuhangaskaoamit

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - 08-Rev 07	Erohus %	
Njuolggadoarjagat	86 049	90 597	90 287	102 028	11 741	13,0 %
O hcanvuđot doarjja	68 773	70 332	71 272	81 573	10 301	14,5 %
Šiehtadusat	12 018	12 570	12 570	12 570	0	0,0 %
Eará váikkuhangaskaoamit	3 989	5 600	5 900	6 300	400	6,8 %
Sám eálbm otfoandda	0	0	0	10 000	10 000	-
Eará doaibmabijut	1 758	3 159	3 159	1 650	(1 509)	-47,8 %
Submi	172 587	182 258	183 188	214 121	30 933	16,9 %

Tabealla 3.1 Buohkanastabealla váikkuhangaskaoamit - Váldosuorggit

(1000 ru)

	Rehketdoallu-06	Buš 2007	RevBuš-07	Buš 2008	Juog %	Erohus 08-Rev 07	%
Váikkuhangaskaoamit							
Oahpahuš	25 828	27 633	27 633	28 653	13,4 %	1 020	3,7 %
Giella	42 389	47 136	47 136	51 460	24,0 %	4 324	9,2 %
Kultuvra	62 006	64 785	64 785	72 597	33,9 %	7 812	12,1 %
Ealáhuš	26 584	24 529	24 959	31 075	14,5 %	6 116	24,5 %
Birasgáhtten ja kultursuodjalus	2 500	1 884	1 884	3 654	1,7 %	1 770	93,9 %
Dearvvašvuoda- ja sosiálaá?girusššan	4 220	3 850	4 050	4 300	2,0 %	250	6,2 %
Dásseárvodoaibmabijut	384	650	650	650	0,3 %	0	0,0 %
Riikkaidgaskasaš bargu	495	525	525	525	0,2 %	0	0,0 %
Sámi organisašuvnnat	2 434	2 507	2 507	3 257	1,5 %	750	29,9 %
Eará váikkuhangaskaoamit a)	3 989	5 600	5 900	6 300	2,9 %	400	6,8 %
Sám eálbm otfoandda	0	0	0	10 000	4,7 %	10 000	-
Eará doaibmabijut á)	1 758	3 159	3 159	1 650	0,8 %	(1 509)	-47,8 %
Váikkuhangaskaomiid submi	172 587	182 258	183 188	214 121	100,0 %	30 933	16,9 %

a) Oktasaš sierra poasttat maid Sámediggeráddi ja čeahkinjodihangoddi juogadit. Dát poasttat ledje ovdal kapihttaliin guovllulaš ovttasbargu ja eará doarjagat.

á) Čohkkejuvnon sierra poasttat nugo konferánsat, báikkašumiid juohkin, evalueremat ja sám i statistihkka.

Váikkuhangaskaomiid váldopoasttat leat fas dárkileappot čilgejuvnon kapihttaliin 4 – 13. Juohke kapihttala vuolde lea geahčastat das man ollu ruđat leat várrejuvnon njuolgga doarjagiidda ja doarjagiidda maid Sámedikkis sáhtta ohcat.

3.1 Njuolgga doarjagat

Sámediggi gáibida ahte buot ásašusat ja organisašuvnnat mat ožžot njuolgga doarjaga Sámedikki bušeahta bokte, galget ovdal borgemánu 1. b. 2008 leat ráhkadan ja sádden Sámediggái čuovvovačča:

- Jagi 2008 doaibmaplána maid Sámediggi galgá dohkkehit
- Jagi 2007 rehketdoalu. Rehketdoalu ruđaid geavaheamis galgá unnimusat registrerejuvnon revisora leat duodaštan jos doarjja lea eanet go 100 000 ru
- Ásašusain ja organisašuvnnain galgá daid bajimus váldi (jahkečoahkkin) leat dohkkehan jahkereketdoalu ja jahkedieđáhusa 2007
- Jagi 2007 jahkedieđáhusa mas diedihuvvo movt ruđat leat geavahuvvon jagi 2007 doaibmaplána ektui
- Jagi 2009 bušeahhtadárbbut

Doaibmadoarjagat mat leat vuollel 100 000 ru, máksojuvvojit ollásit bušeahhtajagi álggus. Doaibmadoarjagat mat leat badjel 100 000 ru, máksojuvvojit guovtti vuorus. Vuosttaš oassi máksojuvvo bušeahhtajagi álggus. Nubbi oassi máksojuvvo dalle go gáibádusat mat leat biddjojuvvon dás bajábealde doaibmadoarjagii, leat ollašuttujuvvon ja go Sámediggi lea dohkkehan raporttaid.

Spiehkastahkan leat sámi giellaguovddážat, mat ožžot máksojuvvot olles doarjaga bušeahhtajagi álggus.

Doarjjaoažžu ii sáhte vuordit doarjaga Sámedikkis 2009:s jos doaibmadoarjaga gáibádusat eai leat ollašuttujuvvon ja raporterejuvvon ovdal 01.08.08 Sámediggái. Sámediggi sáhtta gáibidit doarjaga ruovttoluotta máksojuvvot jos doarjjaoažžu ii ollašuite gáibádusaid nugo eaktuduvvon.

Lagabuidda daid ovttaskas ortnegiid birra mat juolluduvvojit njuolga Sámedikki bušeahta bokte, oainnát kapihttaliin main ortnegat válddahalloyuvvojit.

3.2 Ohcanvuđot doarjagat

Buot doarjjaortnegiid maid Sámedikkis sáhtta ohcat leat čohkkejuvvon oktasaš ortnegin main leat oktasaš njuolggadusat, geahča Sámedikki mearrádusa áššis 43/07. Njuolggadusat doarjagiid hálddašcapmái leat heivehuvvon stáhta ekonomiijanjuolggadusaide.

Stáhta ekonomiijanjuolggadusat geatnegahttet Sámedikki fuolahit dan ahte doarjagat hálddašuvvojit ulbmillaččat ja beaktilis vugiin. Diesa gullá maid gáibádus bearráigeahččat ja gávnnahit ortnegiid maiguin duodaštit ruđaid geavaheami dohkálaččat.

Sámediggerádis lea fápmudus earaláhkai geavahit gitta 20% bušeahtas dain ruđain mat leat várrejuvvon daid ovttaskas ulbmiliidda maid lea vejolaš ohcat doarjaga. Ruđat galget geavahuvvot dan rámma siskkobeaalde mat leat várrejuvvon doarjjaortnegiidda main sáhtta ohcat doarjaga Sámedikkis, ja Sámediggeráddi galgá bušeahhtajagi addit dieđuid Sámedikki dievasčoahkkimii jos ruđat geavahuvvojit earaláhkai, geahča ášši 43/07.

Sámediggeráddái sáhtta váidit mearrádusaid maid doarjjastivra lea dahkan. Go sámediggeráddi lea dahkan mearrádusa dan ráđdelahu bokte, geas lea hálddašanoavddasvástádus fágasuorggis, de lea sámediggeráddi váiddaorgána ja dat lahttu geas lea hálddašanoavddasvástádus, luohpá ráđi dan botta go váidda meannuduvvo. Go SPR-N lea dahkan mearrádusa, de lea sámediggeráddi váiddaorgána. Dat sámediggeráđi lahtut, geat leat SPR-N lahtut, luhpet ráđi dan botta go váidda meannuduvvo.

Hálddahu sáhtta mearridit ohcamiid maid bajimus rádji lea 200 000 ru. Buot mearrádusat maid hálddahu dahká, galget refererejuvvot. Hálddašanoorgána sáhtta fápmudit hálddahušlaš válddi mearridit vuolit bajimus ráji ovttaskas ortnega várás.

Buot doarjagiidda maid Sámedikkis sáhtta ohcat, earret daid váikkuhangaskaomiide maid čoahkkinjodihangoddi hálddaša, gusket Sámedikki bajimus njuolggadusat mat leat daid doarjjaortnegiid váste main Sámedikkis sáhtta ohcat doarjaga ja dasto dat juolluduseavttut mat bohtet ovdan ovttaskas ortnegis bušeahtas. Dan lassin leat buohkaide čuoovvovaš gáibádusat:

- Ohcamat galget leat Sámedikki 2008 vuoruhemiid siskkobeaalde
- Sámedikki ohcanskovvi galgá geavahuvvot
- Doarjjaoažžu galgá buktit rehketoalu ja raportta ruđaid geavaheamis. Jos doarjja lea badjel 100 000 ru, de galgá unnimusat registrerejuvvon revisora duodaštit rehketoalus ruđaid geavaheami.

3.3 Šiehtadusat

3.3.1 Váldošiehtadus sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin

Sámediggi lea 2004:s dahkan váldošiehtadusa sámi dáiddárorganisašuvnnaiguin mat ovddastuvvojit Sámi dáiddárráđi bokte. Ulbmilin lea ovddidit buriid ja šláddjás sámi kultureallima ja láhčit diliid sámi girjjálašvuoda, musihka, dánsuma, teáhtera, filmma, govvadáidaga ja dáiddaduoji dahkamii ja gaskkusteapmái. Dáiddáršiehtadus siskkilda oktasaš doaibmajuid dáiddasuorggis mat čađahuvvojit oasálaččaid gaska sohppojuvvon ekonomalaš rámmaid siskkobealde.

3.3.2 Duoji váldošiehtadus

Sámediggi lea 2005:s dahkan váldošiehtadusa duodjeealáhusa várás duodjeorganisašuvnnaiguin; Riikaorganisašuvdna Sámiid Duodji ja Duojáriid ealáhussearvi. Šiehtadusa ulbmilin lea ovdánahttit duoji buorebut gánnáhahtti ealáhussan ja vai nagodivččii eanet vuovdit iešbuvttaduvvon gálvvuid. Dáinna lágiin ovdánahttin gáibida ahte biddjojuvvo eanet deaddu gelbbolašvuoda bajideapmái, buvttavuođideapmái, vuovdaleapmái ja vuovdimii. Dahkkojuvvo jahkásaš ealáhusšiehtadus duoji váste, mas leat doaibmajut maid ulbmilin lea ovdánahttit ealáhusa nu ahte dat dávista daid politihkalaš mihttomeriide ja njuolggadusaide, maid Sámediggi áiggis áigái mearrida.

4 Oahpahus

Máhtolašvuhta ja gelbbolašvuhta leat juohke áidna servodaga vuodđun. Oahpahus, oahppu ja dutkan leat deatalaččat go galgá sihkkarastit buori ovdáneami sámi servodagas.

Váldomihttomearri

- Sámi álbmogis galgá leat máhtolašvuhta, gelbbolašvuhta ja dáiddut mat dárbbášuvvojit sámi servodaga ovddideames.

Oassemihttomearri

- Nannet ja ovddidit sámi mánáid ja nuoraid giela, kultuvrra ja identitehta
- Sámi álbmogis galgá leat duohta vuoigatvuhta oahpahussii sámegeilas ja sámegilli
- Sámi álbmogis galgá leat alla gelbbolašvuhta buot servodatsurggiin
- Mánáidgárdelokten ja Máhttolokten – sámegeilla, galget heivehuvvot buot dásiide oahpahusvuogádagas
- Sápmelaččaid vuoigatvuhta vuodđoohppui mii guoská rávesolbmuide, ollašuhthojuvvo
- Oktasaš oahppoplánat ja oahpponeavvut Sámis

Strategiijat

- Aktiivvalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet máhtolašvuoda ja gelbbolašvuoda sámi servodagas
- Gulahallama bokte guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiiguin sihkkarastit buriid rámmaeavttuid sámi mánáidgárddiid, vuodđooahpahusa, alit oahpu ja dutkama váste
- Juohkit dieđuid ja bagadit go guoská buot surggiide mánáidgárddiin ja oahpahusas
- Dialoga ja ovttasbarggu bokte skuvlaeaggádiiguin váikkuhit ahte Máhttolokten – sámegeilla heivehuvvo
- Gulahallama ja ovttasbarggu bokte mánáidgárddiid eaggádiiguin váikkuhit ahte sámi mánát ožžot dakkár mánáidgárdefálaldaga mii lea heivehuvvon sin gilli ja kultuvrii ja vai mánáidgárddiid eaggádat heivehit Mánáidgárdeloktema
- Sámi parlamentáralaš ráđi (SPR) bokte ovddidit oktasaš davviriikkalaš sámi oahppoplánaid ja eará áššiid oahpahusa ja oahpu oktavuodas

- Bargat dásseárvvuin mánáidgárddiin ja skuvllain
- Sámi oahpponeavvoguovddáža ja oahpponeahta bokte buktit olámuddui sámi oahpponeavvuid ja juohkit daid birra dieđuid
- Gulahallama bokte allaskuvllaiguin, dutkanásahusaiguin ja universitehtain bargat dan badjelii ahte buoredit ollislaš sámi dutkanánjiruššamiid

4.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabella 4.1 Čoahkketabealla - Sámegeiel oahpahus (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolga doarjagat	0	0	0	0	0	-
	Ohcanvuđot doarjagat	25 828	27 633	27 633	28 653	1 020	3,7 %
Submi		25 828	27 633	27 633	28 653	1 020	3,7 %

4.2 Ohcanvuđot doarjagat

Tabella 4.2 Ohcanvuđot doarjagat - Sámegeiel oahpahus (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
100	Vuoddooahpahus - Oahpponeavvut	a)	12 891	13 375	13 375	14 218	843 6,3 %
101	Gelbbolašvuodalokten		2 729	3 550	3 550	4 250	700 19,7 %
102	Mánáidgárddit	a)	10 208	10 708	10 708	10 185	(523) -4,9 %
Submi			25 828	27 633	27 633	28 653	1 020 3,7 %

a) Poasta 10201 mánáidgárddiid oahpponeavvut lea sirdojuvvon postii 10004 oahpponeavvut. Danne vai buot doarjagat oahpponeavvuide leat čohkkejuvvon. Dan lassin lea poasta 10003 kvalitehtaovddideapmi vuoddooahpahusas – oahppoplána sirdojuvvon kapihttalii erenoamáš doaimmagolut hálddahasu vuolde.

4.2.1 Vuoddooahpahus

Tabella 4.2.1 Vuoddooahpahus - Oahpponeavvut (1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10000	Dábálaš ja IKT oahpponeavvut	a)	11 148	11 475	11 475	11 475	0 0,0 %
10001	Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut		1 743	1 900	1 900	1 900	0 0,0 %
10004	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	a)	0	0	0	843	843 -
Submi		b)	12 891	13 375	13 375	14 218	843 6,3 %

a) Poasta 10000 dábálaš oahpponeavvut ja poasta 10002 DGT-oahpponeavvut leat biddojuvvon oktii.

a) Poasta 10004 mánáidgárddiid oahpponeavvut lea sirdojuvvon postii 102 Mánáidgárddit

b) Poasta 10003 Kvalitehtaovddideapmi vuoddooahpahusas – oahppoplána bargu lea sirdojuvvon kapihttalii erenoamáš doaimmagolut

4.2.1.1 Dábálaš ja digitála oahpponeavvut

Tabella 4.2.1.1 Dábálaš ja IKT oahpponeavvut (1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10000	Dábálaš ja IKT oahpponeavvut	a)	11 148	11 475	11 475	11 475	0 0,0 %
Submi			11 148	11 475	11 475	11 475	0 0,0 %

a) poasta 10002 DGT-oahpponeavvut leat sirdojuvvon dán postii.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit sámi oahpponeavvuid gustovaš oahppoplánadahkosa vuodul

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará oahpponeavvobuvttadeaddjit main lea iežas fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Álggahuvvon sámi oahpponeavvoprošeavttaid lohku 2008:s
- Sámi oahpponeavvuid almmuheami mearri

Vuoruheamit 2008:s:

- Máttasámegiella vuosttašgiellan 1. ja 2. dásis
- Julevsámegiella nubbigiellan dásiide 7 - 10
- Prográmmafágat sámi historjá ja servodat, sámi oinnolaš kultuvra ja sámi musihkka ja lávdi joatkkaohpahussii davvisámegillii
- Oskkoldat ja etihkka ja geografiija joatkkaohpahusas davvisámegillii
- Matematihkkadahkosa jorgaleapmi ja lámčin davvisámegillii Jo1 fidnofágalaš oahppoprográmmas
- Fáddágirjijt sámi árbevirolaš máhtolašvuoda birra davvi-, julev- ja máttasámegillii
- Digitáta oahpponeavvut sámegielas, matematihkas ja servodatfágas dásiide 1 – 4 davvi-, julev- ja máttasámegillii
- Dálá sámi oahpponeavvuid heiveheapmi, ođasmahttin ja áigeovuodilastin Máhttoloktemii – Sámegiella

Juolludaneavttut:

Oktasaš eavttut buot oahpponeavvuid várás:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvnon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves. Erenoamáš oktavuodain sáhttet prošeavttat oažžut guhkeduvvot gárvvistanáigemeari gitta 3 jahkái dan dáhtona rájes goas doarjjareive lea beaiváduvnon, dat ferte vuodustuvvot sierra
- Doarjjaoažžus lea vuoigatvuohta oažžut guhkit áigemeari jos Sámediggi gáibida rievdadit prošeavtta maŋŋá go dat lea álggahuvvon
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvvet movt prošeakta ollašuttá gustovaš oahppoplánadahkosa gáibádusaid
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo oahppoplánadahkosa ja oahpahuslága gáibádusaid mielde
- Doarjjaoažžu galgá ohcamis čilget movt áigu vurket, vuovdalit ja juohkit oahpponeavvu
- Doarjjaoažžus galgá leat šiehtadus girječálliguin, govabiddjiiguin, jorgaleaddjiiguin ja eará veahkkebargiiguin das ahte oahpponeavvu ollásit dahje osiid das sáhtta almmuhit, juohkit ja ovdanbuktit girjehámis, elektrovnnalaččat (maiddá neahttavuodot veršuvdna) dahje makkár ihkinassii eará mediumas. Oahpponeavvu galgá maid sáhttit almmuhit ollesteakstagirjin DAISY-formáhtain
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu guhtta mánu maŋŋá go prošeakta lea álggahuvvon ja dan maŋŋá juohke jahkebeali geahčen
- Jos doarjjaoažžu reastaluvvá, prošeavtta doaibma bissehuvvo dahje loahpahuvvo, dahje doarjja-oažžu eará sivaid geažil ii sáhte dahje ii hálit gárvvistit prošeavtta, de sáhtta Sámediggi gáibidit vuoigatvuođa váldit badjelas barggu. Doarjjaoažžu galgá šiehtadusas girječállin bidjat dieđuid dan birra erenoamážit, ja dan ferte maid girječállin dohkkehít. Vásteasá gusto maid šiehtadussii eará veahkkebargiiguin
- Ii sáhte vuordit eanet doarjaga namuhuvvon buvttadussii dahje vejolaš liigegoluide, vaikko Sámediggi gáibidivččiige dakkár rievdadusaid maid geažil golut lassánit mealgat
- Oahpponeavvuin mat gaskkustit oppalaččat sámi servodaga, kultuvrra ja historjjá, galget govvaávdnasat govvet sámi sláddjivuoda
- Oahpponeavvuin davvisámegillii berre čuovvut rávvagiid mat leat ”Čállinrávagirjii”, www.oahpponeahtta.no

- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Čuovvovaš guoská erenoamážit deaddiluvvon oahpponeavvuide:

- 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo, 25 % dalle go mánus ja deaddilanšiehtadus gárvanit ja loahppa 25 % dalle go buvttá lea gárvvistuvvon
- Doarjjareivves mearriduvvo man galle gáhppálaga ovttaskas oahpponeavvus deaddiluvvojit
- Doarjjaoažžu galgá vurket maŋimus korrekturen lohkkovuvvon teakstafiilla govaid haga, vai sáhtá sáddet dan filla gelbbolašvuodačuovvovdážii mii buvttada mearkačálusgirjiid
- Oahpponeavvu galgá leat fidnemis márkkanis unnimusat 5 jagi
- Doarjjaoažžu galgá kolofonsiiddus mitalit ahte Sámediggi lea ruhtadan oahpponeavvu ovddideami ja almmuheami
- Doarjjaoažžu galgá addit 10 gáhppálaga oahpponeavvus Sámediggái

Guoská erenoamážit digitála oahpponeavvuide:

- 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta lea čadahuvvon, golut leat duođastuvvon ja prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžus lea ovddasvástáduš serveris ja galgá bajásdoallat oahppogirji ja fuolahit das 5 jagi
- Digitála oahpponeavvuid ovddideami oktavuodas galget geavahuvvot dakkár teknihkalaš čovdosat main sámegiela bustávat doibmet
- Doarjjaoažžu galgá oahpponeavvus mitalit ahte Sámediggi lea ruhtadan oahpponeavvu ovddideami ja almmuheami
- Oahpponeavvu galgá sáhttit geavahit nuvttá interneahhtas
- Oahpponeavvu CD-hámmis ii galgga máksit eanet go 500 ru gáhppálagas oktan momssain

Deaddiluvvon oahpponeavvuid meroštallannjuolggadusat:

a) Manusa ovddideapmi

- Bálká girječállái ođđa teavstta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Bálkát leahki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigečuovvudilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrekturen lohkkama ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadanguoluide lohkkovuvvojit mielde teknihkalaš buvttadus ja redakšuvnnalaš golut, ja doarjja rehkenastojuvvo čuovvovaš vuogi mielde árka nammii (mii lea 16 siiddu):
  - gitta 15 % rádjai govat 8 000 ru
  - gitta 30 % rádjai govat 11 000 ru
  - gitta 50 % rádjai govat 14 000 ru
  - eanet go 50 % govat 17 000 ru

Govaiguin oaivvilduvvojit govat, tevnnegat, tabeallat, formelat j.d.

Teknikkalaš buvttadeapmin oaivvilduvvojit formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrekturdivvumat, čatnan ja olgoš. Redakšuvnnalaš gollun oaivvilduvvojit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš válmmaštallan ja korrekturren lohkan

c) Erenoamáš ovdanbuktingolut

- Erenoamáš oktavuodain sáhtta doarjja addojuvvot gitta 100 000 ru rádjai erenoamáš divrras ovdanbuktingoluide, omd. divrras riektemávssuide. Dáid ferte čálalaččat vuodustit.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtta b) buvttadangoluin rehkenastit gitta 75 % rádjai oppalaš goluide
- Oppalaš gollun lohkkovuvvojit eará golut mat lágádusas leat oahpponeavvu ovddideapmái lassin daid goluide mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet leat golut mat lágádusas leat viessoláigui, kantuvrra administeremii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuoddivuoigatvuodáide, fágalaš kvalitehta sihkkarastimii, govaid redigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin sáhtta b) buvttadangoluin rehkenastit gitta 15 % rádjai goluid vuovdaleapmái ja juogadeapmái

Digitála oahpponeavvuid meroštallannjuolggadusat

a) Manusa ovddideapmi

- Bálká girječállái ođđa teavstta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Bálkát leahkki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigequovdilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrektuvrra lohka ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadangolut

- Ollislaš buvttangollun lohkkovuvvojit digitála oahpponeavvu olles buvttadeapmi ja dat rehkenastovuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul, gitta 600 000 ru rádjai

Olles buvttadeapmin lohkkovuvvojit sisdoalu ja funkšunálitehta čilgehusa ráhkadeapmi, ovddidangolut, jorgaleapmi ja oahpponeavvu testen

c) Oppalaš golut

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 40 % rádjai b) buvttadangoluin oahpponeavvu ovddideami buvttadeami oppalaš goluide

d) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdalan ja juogadan goluide

Ortnega hálldaša Sámedikki doarjjastivra

Jagis 2008 várrejuvvo 11 475 000 ru doarjjan dábálaš ja digitála (dahje kombinašuvnnaide) sámi oahpponeavvuide

4.2.1.2 Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

Tabella 4.2.1.2 Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut

(1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10001	Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvut	1 743	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %
Submi		1 743	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi sierra láchčojuvvon oahpponeavvuid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja erenoamášpedagogalaš gelbbolašvuodáguovddáš main lea ovddasvástádus sierra láhččojuvvon oahpponeavvuid ovddideamis mánáide, nuoraide ja rávesolbmuide

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon sámi oahpponeavvoproševttat 2008:s
- Lohku man ollu almmuhuvvon sámi oahpponeavvut

Vuoruheamit 2008:s:

- Láhčit sámi oahpponeavvuid ohppiide geain leat oaidnin-, gullan-, lohkan- ja čállinváttisvuodát vuoddo- ja joatkkaohpahusa váste

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves.
- 50 % ollislaš prošeaktagoluin máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo, loahppaoassi máksojuvvo dalle go buvttá lea gárvvistuvvon
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvvo movt prošeakta ollašuhttá gustovaš oahppoplánadahkosa gáibádusaid
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo oahppoplánadahkosa, oahpahuslága ja oahpponeavvu sierra dárbbuid ektui masa dat ovddiduvvo
- Oahpponeavvobuvttadeaddjit geain ii leat oktavuohta stáhtalaš pedagogalaš doarjjavuogádahkii galget geavahit fágatearpmaid mat juo leat geavahasas
- Šiehtaduvvo sierra man galle friijagáhppálaga Sámediggi oažžu oahpponeavvus
- Muđui gustojit dat seamma juolludaneavttut mat leat dábálaš ja digitála oahpponeavvuid váste
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Manusa ovddideapmi

- Bálká girječállái ođđa teavsta ovddas 2 500 ruvnnu siidui
- Bálkát leahkki oahpponeavvuid jorgaleapmái, heiveheapmái, ođasmahttimii ja áigequovdilastimii 1 500 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Korrektuvrra lohka ovddas 100 ru siidui mas leat 2000 guoskkaheami
- Referánsajovkui gitta 50 000 ru rádjai, ferte vuodustuvvot man ollu golut šaddet

b) Buvttadangolut

- Ollislaš buvttadangollun lohkkuojuvvojit digitála oahpponeavvu olles buvttadeapmi ja dat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul, gitta 600 000 ru rádjai

Olles buvttadeapmin lohkkuojuvvojit sisdoalu ja funkšunálitehta čilgehusa ráhkadeapmi, ovddidangolut, jorgaleapmi ja oahpponeavvu testen

c) Oppalaš golut

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 40 % rádjai b) buvttadangoluin oahpponeavvu ovddideami buvttadeami oppalaš goluide

d) Vuovdaleapmi ja juogadeapmi

- Dan lassin oažžu doarjjaoažžu gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdalan ja juogadan goluide

Ortnega hálddaša Sámedikki doarjjastivra

Jagis 2008 várrejuvvo 1 900 000 ru doarjjan sierra láhččojuvvon sámi oahpponeavvuide.

4.2.1.1.3 Oahpponeavvut mánáidgárddiide

Tabella 4.2.1.3 Oahpponeavvut mánáidgárddiide

(1000 ru)

Poasta 100	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10004	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	0	0	0	843	843	-
Submi		0	0	0	843	843	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ovddidit sámi oahpponeavvuid ja fágagirjjálašvuoda bargiide gustovaš mánáidgárddiid rámmaplána ja sámi mánáidgárddiid strategalaš plána vuodul

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará oahpponeavvobuvttadeaddjit main lea iežas fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon sámi oahpponeavvoproševttat 2008:s
- Lohku man ollu almmuhuvvon sámi oahpponeavvut

Vuoruheamit 2008:s:

- Digitála oahpponeavvut
- Fágagirjjálašvuolta sámedigilli ja dárogilli sámi giellaoahpahusa birra mánáidgárddiin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mi lea doarjjareivves.
- Prošeaktačilgehusas galgá čilgejuvvo movt prošeakta ollašuhttá gustovaš rámmaplána ja strategalaš plána gáibádusaid
- Deaddiluvvon oahpponeavvut: 50% doarjagis máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo, 25% dalle go mánus ja deaddilanšiehtadus leat gárvvistuvvon ja loahppa 25% máksojuvvo dalle go buvta lea gárvvistuvvon
- Digitála oahpponeavvut: 50% doarjagis máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea čađahuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon.
- Doarjjaoažžu galgá čilget movt oahpponeavvu kvalitehtasihkkarastojuvvo gustovaš rámmaplána ja strategalaš plána ektui
- Muđui gustojit dat seamma juolludaneavttut mat leat dábálaš ja digitála oahpponeavvuid vástet
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Seamma meroštallannjuolggadusat go dábálaš ja digitála oahpponeavvuid vástet

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 843 000 ru doarjjan mánáidgárddiid sámi oahpponeavvuide.

4.2.2 Gelbbolašvuoda bajideapmi

Tabella 4.2.2 Gelbbolašvuoda bajideapmi (1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10100	Stipeanda sámi joatkkaskuvlaohppiide	1 101	1 400	1 400	2 400	1 000	71,4 %
10101	Fálgalaš gelbbolašvuodalokten	a) 1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %
10102	Stipeanddat alitohppui	a) 199	400	400	1 050	650	162,5 %
Submi		2 729	3 550	3 550	4 250	700	19,7 %

a) 2008:s sirdojuvvojit buot stipeandaortnegat mat leat alit oahpu váste seamma postii 10102, geahča čilgehusa dán poasta vuolde.

4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis

Tabella 4.2.2.1 Stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella joatkkaskuvlla fágasuorggis (1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10100	Stipeanda ohppiide geain lea sámege. JS fágasuorggis	1 101	1 400	1 400	2 400	1 000	71,4 %
Submi		1 101	1 400	1 400	2 400	1 000	71,4 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Oažžut eanet ohppiid joatkkaskuvllain válljet oahpahusa sámi gielas oppalaččat ja sámegeiella vuosttaš giellan erenoamážit

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ohppit joatkkaskuvllain geat váldet sámegeiella vuosttaš giellan, nubbigiellan, vierisgiellan, sámi prográmmafágan dahje sámegeiella čieknudanprošeaktan.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu ohppit joatkkaskuvllain váldet sámegeiella fágasuorggis
- Lohku man ollu ohppit joatkkaskuvllain váldet sámegeiella vuosttašgiellan fágasuorggis

Vuoruheamit 2008:s:

- Ohppit joatkkaskuvllain geain lea sámegeiella fágasuorggis

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Stipeanda máksojuvvo ollásit go dárbbalaš duođaštus lea ovddiduvvon
- Oahppi ferte leat ollesáigeoahppi dakkár oahpposajis mas lea vuoigadahttojuvvon oažžut doarjaga Stáhta loatnakássas
- Oahppi galgá oažžut oahpahusa sámegeielas skuvlla iežas oahpaheadjiin dahje molssaeaktosaš oahpahusa
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat sáhtá oažžut 10 000 ru stipeandan skuvlajahká oahppi nammi
- Stipeanda ii unniduvvo ohcciide geain lea sámegeiella vuosttašgiellan

- Stipeanda unniduvvo 25 % ohcciide geain lea sámegeiella nubbigiellan
- 50% oanádus ohcciide geain lea sámegeiella vierisgiellan, prográmmafágan dahje sámegeiella čiekŋudanprošeaktan.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša stipeandda.

Jagi 2008 várrejuvvo 2 400 000 ru doarjjan stipendii sámi ohppiide joatkkaskuvllain.

4.2.2.2 Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Tabella 4.2.2.2 Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+ / - 08-Rev 07	Erohus %
10101	Fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi	a)	1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %
Submi			1 429	1 750	1 750	800	(950)	-54,3 %

a) Ovdal ledje stipeandarudat dán poastas. Jagi 2008 rájes sirdojuvvojit buot stipeandaortnegat oktasaš postii 10102.

Doarjjaortnega mihttomearri

- Buoret gelbbolašvuodta sámi árbevirolaš máhtolašvuodas mánáidgárddiin, vuodđoskuvllain, allaskuvllain ja universitehtas

Doarjjaortnega olahusjoavkkut

- Mánáidgárddit, vuodđoskuvllat, joatkkaskuvllat, allaskuvllat ja universitehta.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu čadáhuvvon gelbbolašvuoda bajideami proševttat

Vuoruheamit 2008:s:

- Gelbbolašvuoda bajideami doaibmabijut sámi árbevirolaš máhtolašvuodas doarjjaortnega olahusjoavkku bargiide

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja galgá gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá dan dáhtona mii lea doarjjareivves.
- 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppaoassi 50 % máksojuvvo dalle go prošeakta lea čadáhuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošektaraporta lea gárvvistuvvon.
- Ráhkaduvvo prošektačilgehus mas válddahallojuvvo proševtta viidodat, man ollu searvvit, fágalaš sisdoallu ja oktavuodta, ja jos leat mielde olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuodta sámi árbevirolaš máhtus.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošektačilgehusa vuodul, gitta 100 000 ru rádjai.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvo 800 000 ru doarjjan bajidit fágalaš gelbbolašvuoda.

4.2.2.3 Stipeanda alit ohppui

Tabella 4.2.2.3 Stipeanddat alitohppui

(1000 ru)

Poasta 101	Čilgchus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10102	Stipeanddat alitohppui	a)	199	400	400	1 050	650 162,5 %
Submi			199	400	400	1 050	650 162,5 %

a) Poasta lea sturron dan geažil go áhpásmahttinstipeanda mii ovdal lei Dearvvašvuoda- ja sosiála-kapihttalisa ja stipeandaortnegat fas poasttas 10101 fágalaš gelbbolašvuoda bajideapmi

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Nannet gelbbolašvuoda iešguđet fágasurggiid siskkobealde

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Allaskuvllaid ja universitehta studeanttat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu juolluduvvon stipeanda vuoruhuvvon fágasurggiid siskkobealde

Vuoruheamit 2008:s:

- Máttasámegeiella ja julevsámegeiella, ja vel ohccit geat váldet sámegeiela alit dásis, ja geat barget sámi mánáidgárddiin dahje sámi ossodagain mánáidgárddiin. Go bohtet ollu ohcamat, de ferte dat sohkahealli vuoruhuvvot mas lea unnit ovddastus (geahča Gielladieđáhusa) – 250 000 ru
- Realfáogat – 200 000 ru
- Sámi árbevirolaš máhtolašvuolta – 250 000 ru
- Joatkkaoahppu psykososiálaš váttuid eastadeami ja áhpásmahttima siskkobealde go guoská sámi mánáide ja nuoraide – 150 000 ru
- Davvisámegeiella studeanttaide sámegeiela hálldašanguovllu olggobealde - 200 000 ru
- Ohccit geat váldet sámegeiela alit dásis, ja geat barget sámi mánáidgárddiin dahje sámi ossodagain mánáidgárddiin. Go bohtet ollu ohcamat, de ferte dat sohkahealli vuoruhuvvot mas lea unnit ovddastus (geahča Gielladieđáhusa).

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea golggotmánu 15. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Stipeanda addojuvvo dušše daidda geat váldet unnimusat 30 oahppočuoggá.
- Ohcci galgá leat studeantan allaskuvllas dahje universitehtas, ferte duodaštit ahte lea máksán oahppobadjedivada
- Stipeanda máksojuvvo ollásit dalle go dárbbalaš duodaštus lea ovddiduvvon.
- Stipeandaohccit geain leat realfáogat galget bargat oahpaheaddjin vuodđoskuvllas
- Ohccit galget leat sámegeielagat. Ohcciid ektui geat eai deavdde dán gáibádusa sáhtá spiehkastit.
- Gáibiduvvo duodaštus ahte lea čađahan eksamina unnimusat 30 oahppočuoggás. Stipeanda gáibiduvvo ollásit ruovttoluotta jos dán lagan duodaštus ii ovddiduvvo ovdal go guoskevaš skuvlajahki lea nohkan.
- Váldonjuolggadus lea ahte stipeanda ii addojuvvo eanet go ovttá gearddi seamma ohppui.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalisa 3.2 ohcanvudot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja addojuvvo 25 000 ru oahpuide mat addet 30 ja 60 oahppočuoggá.
- Doarjja addojuvvo 50 000 ru oahpuide mat addet 60 oahppočuoggá dahje eanet.

- Jos ovttaskas stipeandaortnega rámma rasttilduvvo dan geažil go leat ollu dohkálaš ohccit, de juogaduvvojit várrejuvvon ruđat nu ahte ohccit ožžot seamma ollu guhtege.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvo 1 050 000 ru doarjjan stipendii alit oahpu váste.

4.2.3 Mánáidgárddit

Tabealla 4.2.3 Mánáidgárddit

(1000 ru)

Poasta 102	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10200	Doarjja sámi mánáidgárddiide	9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %
10201	Oahpponeavvut mánáidgárddiide	a) 1 160	843	843	0	(843)	-100,0 %
10202	Áigečála sámi mánáidgárddiide	á) 46	100	100	0	(100)	-100,0 %
Submi		10 208	10 708	10 708	10 185	(523)	-4,9 %

a) Poasta 10201 mánáidgárddiid oahpponeavvut sirdojuvvojit postii 100 vuoddoahpahuš. Čohkken dihte buot oahpponeavvuid ovttá postii.

á) Poasta 10202 sirdojuvvo postii hállddahuš danne go áigečállaga ráhkada hállddahuš mii ii gula váikkuhangaskaopm cortnega vuollái.

4.2.3.1 Doarjja sámi mánáidgárddiide

Tabealla 4.2.3.1 Doarjja sámi mánáidgárddiide

(1000 ru)

Poasta 102	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
10200	Doarjja sámi mánáidgárddiide	9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %
Submi		9 002	9 765	9 765	10 185	420	4,3 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Sámi mánáid mánáidgárdefálaldaga sihkarastin sámi giela ja kultuvrra vuodul.

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi mánáidgárddit ja norgalaš mánáidgárddit gos leat sámi mánát

Sámi mánáidgárdin oaivvilduvvo dakkár mánáidgárddi gos leat mánát geain lea sámi duogáš. Dakkár mánáidgárddi ulbmilin galgá leat nannet mánáid identitehta sápmelažžan sámegeiela geavaheami ovddideami ja sámi kultuvrra gaskkusteami bokte. Mánáidgárddi galget jođihit sámi pedagogalaš bargit/olbmot.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi mánáidgárddit
- Lohku man ollu norgalaš mánáidgárddit main lea fálaldat sámi mánáide.

Vuoruheamit 2008:s:

- Sámi mánáidgárddit
- Sámi mánát norgalaš mánáidgárddiin
- Ovddidan- ja ealáskuhttinproševttat sámi giellaoahpamusmetodihkas

Juolludaneavttut:

Sierra doarjja sámi mánáidgárddiide

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja guoská ásahuvvon sámi mánáidgárddiide, mánáidgárddiide main leat sámi mánát ja norgalaš mánáidgárddiide mat fället sámegeiel oahpahuš sámi mánáide.

- Mánáidgárddi (ovttaskas ossodat dahje mánáidgárdejoavku) galgá vuodđuduvvot sámi giela ja kultuvrra ala.
- Mánáidgárddi jahkeplánas galgá čilget ruđaid geavaheami ja dan galgá Sámediggi dohkkehit
- Doarjaga ii oaččo geavahit dábálaš doibmii.
- Mánáidgárddis galgá leat unnimusat okta sámegeielat bargi.
- Doarjja máksojuvvo ollásit go buot eavttut leat ollašuhthtojuvvon.
- Ohcama vuodul sáhtta leat vejolaš spiehkastit giellagáibádusas, geahča mánáidgárdelága ja oahpahusgáibádusa sierra lobi.
- Mánáidgárddis dahje mánnájoavkkus galget leat unnimusat 5 máná vuollet 3 jagi dahje 10 máná badjel 3 jagi.
- Ohcama vuodul lea vejolaš spiehkastit mánnalogu gáibádusas jahkái háválassii, mánáidgárddiid ektui mat ovdal leat ožžon doarjaga ja mat gaskaboddosaččat báhcet mánnalogu ráji vuolábeallái
- Bearašmánáidgárddiid ektui lea mearriduvvon ahte ortnet dahje ovttaskas ruoktu vuodđuduvvo sámi gillii ja kultuvrii, ja veahkkebargi galgá hállat sámegeiela ja mánáin galgá leat sámi duogáš
- Doarjjaoažžu galgá raporteret ruđaid geavaheami jahkeplána ektui

Doarjja sámi mánáid sámegeielaoahpahussii norgalaš mánáidgárddiin:

- Gáibádussan lea sámegeielaoahpahus mánáidgárddis
- Giela gozihanváldin galgá duodaštit ahte mánáidgárddis leat sámegeielat bargit giellaoahpahusas dahje lea oktavohta
- Galgá leat oktii lokaliserejuvvon sámi mánáiguin

Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargui:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dien beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja addojuvvo mánáidgárddiide mat ožžot sierra doarjaga deahje doarjaga sámegeiel oahpahussii
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa oassi máksojuvvo dalle go prošeakta gárvvistuvvo
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit loahpparaportta
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Sierra doarjja sámi mánáidgárddiide

- Dábálaš doarjaga vuodđomáksomearri lea gitta 60 000 ru rádjai juohke ossodaga nammii
- Bearašmánáidgárddiid vuodđomáksomearri lea gitta 40 000 ru rádjai dalle go bearašmánáidgárddis lea ovddasvástáduš unnimusat govtti ruovttus
- Johti mánáidgárddi sáhtta oažžut doarjaga gitta 15 000 ru rádjai
- Gitta 22 500 ru rádjai sámegeielat bargi nammii olles virggis, rádji bajásguvlui lea guokte sámegeielat bargi ossodaga nammii. Oasseáigevirggi nammii rehkenastojuvvo doarjja virggi sturrodaga mielde

Doarjja sámi mánáid sámegeiela oahpahussii norgalaš mánáidgárddiin

- Doarjja addojuvvo gitta 55 000 ru rádjai jahkái sámi giellaoahpahussii norgalaš mánáidgárddiin
- Doarjja rehkenastojuvvo mánuid mielde man guhká sámegeiela oahpahus bistá

Doarjja prošeavttaide ja ovddidanbargui

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 100 000 ruvnnu rádjai

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagi 2008 várrejuvvo 10 185 000 ru doarjja sámi mánáidgárddiide.

5. Giella

Sámi kultuvrra áibbas guovddáš eaktu boahhteáiggis lea ahte álbmogis lea vejolašvuohta geavahit iežas giella. Sámeigiela ferte suodjalit ja ovddidit oktilaččat. Eahpeformalalaš giellaarenaid ferte nannet. Sámi mánáin, nuorain ja ollesolbmui galgá leat vejolašvuohta beassat gullat ja geavahit sámeigiela beaivválaččat eará sámeigielagiiguin, ja maiddái almmolaš arenain.

Váldomihttomearri

- Buktit oidnosii sámeigiela ja ovdánahttit dan

Oassemihttomearri

- Bisuhit, viidáset ovddidit ja ásahit ođđa arenaid sámeigiela suodjaleami ja ovddideami vástte
- Ealáskuhttit sámeigiela riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus
- Viidáset ovddidit sámeigiela julev- ja máttasámi guovlluin
- Buorit tearpmat sámeigielas Norgga bealde

Strategiijat

- Váikkuhangaskaomiid aktiivvalaš geavaheami bokte ovdánahttit sámeigiela geavaheami
- Háhkát daid buoremus rámmaeavttuid sámeigiela vástte gulahallama bokte eiseválddiiguin
- Láhčit diliid nu ahte sámeigiella geavahuvvo, buktojuvvo oidnosii ja ovddiduvvo ovttasbarggu bokte gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin
- Nannet ja ovddidit sámeigiela sámi tearbmabarggu bokte
- Nannet, suodjalit ja buktit oidnosii sámeigiela sámi báikenammabarggu bokte

5.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabella 5.1 Čoahkketabealla - Sámeigieloahtpahus

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	N juolgga doarjagat	a) 38 900	42 926	42 926	47 250	4 324	10,1 %
	Ohcanvuodot doarjja	3 489	4 210	4 210	4 210	0	0,0 %
	Submi	42 389	47 136	47 136	51 460	4 324	9,2 %

a) 2008 stáhtabušehtas oáččui Sámediggi 5 000 000 ruvnnu canet guovttegielalašvuoda rudaid. 600 000 ruvnnu das lea fievrdivuvvon hálldahussii guovttegielalašvuoda rudaid hálldašeam i vástte.

5.2 Njuolggá doarjja

Tabealla 5.2 Njuolggá doarjagat - Sámegeiella

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat	33 850	38 350	38 350	42 750	4 400	11,5 %
153	Vuodđodoarjja giellaguovddážiidda	4 050	4 176	4 176	4 500	324	7,8 %
154	Sámegeiella lea čaffat	1000	400	400	0	(400)	-100,0 %
Submi		38 900	42 926	42 926	47 250	4 324	10,1 %

5.2.1 Guovttegielalašvuoda doarjagat

Tabealla 5.2.1 Guovttegielalašvuodadoarjagat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat - gielldat/suohkanat	31 260	34 537	34 537	37 650	3 113	9,0 %
153	Guovttegielalašvuodadoarjagat - Fylkkagielldat/-suohkar	2 590	3 813	3 813	5 100	1 287	33,8 %
Submi	a)	33 850	38 350	38 350	42 750	4 400	11,5 %

a) Jagi 2008 stáhtabušehtas oacčui Sámediggi 5 000 000 ruvno cantet guovttegielalašvuodadoarjaga. Das lea sirdjuvvo 600 000 ruvno hálddahussii guovttegielalašvuoda ruđaid hálddaseami vástet

Sámedikki mihttomearrin lea rievdatit juolludaneavttuid mat gusket doarjagi gielddaide sámegeiella hálddašanguovllu siskkovalde, guovttegielalašvuoda doarjagi, 2010 bušehttagi rájes.

Čuovovaš eavttuid berre sáhttit árvoštallat rievdadusaid oktavuodas: - okta vuodđodoarja, okta molsašuddi mii lea vuodđuduvvon vuodđoskuvlla oahppiidlohkui, daid oahppiid lohkui geain lea vuosttašgiella ja daid oahppiid lohkui geain lea nubbigiella. Eanemusat galgá deattuhuvvot dat man ollu ohppiin lea sámegeiella vuosttašgiellan.

5.2.1.1 Gielldat

Tabealla 5.2.1.1 Guovttegielalašvuodadoarjagat - Gielldat/suohkanat

(1000 ru)

Poasta 150	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15000	Guovdageainnu suohkan/Kautokeino kommune	7 431	7 541	7 541	7 554	13	0,2 %
15001	Karášjoga gielda/Karasjok kommune	7 140	7 307	7 307	7 320	13	0,2 %
15002	Deanu gielda/Tana kommune	4 995	5 069	5 069	5 082	13	0,3 %
15003	Porsá?ggu gielda/Porsanger kommune	5 379	5 299	5 299	5 313	14	0,3 %
15004	Unjárgga gielda/Nesseby kommune	2 812	2 850	2 850	2 863	13	0,5 %
15005	Gáivuona suohkan/Kåfjord kommune	3 503	3 463	3 463	3 476	13	0,4 %
15008	Divtasvuona suohkan/Tysfjord kommune	0	3 008	3 008	3 021	13	0,4 %
15010	Snáase suohkan/Snása kommune	0	0	0	3 021	3 021	-
Submi		31 260	34 537	34 537	37 650	3 113	9,0 %

Doarjjaortnega mihttomearrin:

- Almmolašvuolta galgá bálvalit sámi álbmoga sámegeiella hálddašanguovllus sámegeilli čálalaččat ja njálmmálaččat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Gielldat sámegeiella hálddašanguovllus

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu siiddut čállojuvvojit sámegeilli
- Lohku man ollu diehtajuohkinávdnasat, skovit ja almmuhusat čállojuvvojit sámegeilli
- Lohku man ollu oktavuolta váldojuvvo sámegeilli, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Lohku man gallii vástáduš gearaldagaide sámegeilli, čálalaččat ja njálmmálaččat

- Man ollu sámegeielat neahttasiiddut gielddas
- Bargiid oahpahus sámegeielas (man ollu olbmot)
- Man ollu resurssat várrejuvvon sámegeiela ovdánahttimii

Juolludaneavttut:

- Raporta ruđaid geavaheami birra dohkkehuvvon doaibmaplána 2008 ektui mii sáddejuvvo Sámediggái mañimusat cuoŋománu 1. b. 2009
- Doarjja ii galgga geavahuvvot dábálaš doibmii
- Muđui gustojit gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida movt guovttegielalašvuoda doarjja juogaduvvo sámegeiela hálddašanguovllu gielddaide

Jagi 2008 várrejuvvo 37 650 000 ru guovttegielalašvuoda doarjjan sámegeiela hálddašanguovllu gielddaide.

5.2.1.2 Fylkkagielddat

Tabaella 5.2.1.2 Guovttegielalašvuodadoarjagat - Fylkkagielddat/-suohkanat

(1000 ru)

Poasta 150	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+ / - 08-Rev 07	Erohus %
15006	Finnmárkku fylkkagieldda/Finnmark fylkeskommune	1 400	1 411	1 411	1 400	(11)	-0,8 %
15007	Romssa fylkkasuohkan/Troms fylkeskommune	1 190	1 201	1 201	1 200	(1)	-0,1 %
15009	Norlandda fylkkasuohkan/Nordland fylkeskommune	0	1 201	1 201	1 300	99	8,2 %
15011	Davvi-Trøndelága fylkkasuohkan	0	0	0	1 200	1 200	-
Submi		2 590	3 813	3 813	5 100	1 287	33,8 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

Almmolašvuolta galgá bálvalit sámi álbmoga sámegeiela hálddašanguovllus sámegillii čálalaččat ja njálmmálaččat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Fylkkagielddat sámegeiela hálddašanguovllus

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu siiddut čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu diehtajuohkinávdnasat, skovit ja almmuhusat čállojuvvojit sámegillii
- Lohku man ollu oktavuolta váldojuvvo sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Lohku man gallii vástáduš jearaldagaide sámegillii, čálalaččat ja njálmmálaččat
- Man ollu sámegeielat neahttasiiddut fylkkagielddas
- Bargiid oahpahus sámegeielas (man ollu olbmot)
- Man ollu resurssat várrejuvvon sámegeiela ovdánahttimii
- Man ollu čoahkkimat dollojuvvojit dulkafálaldagain

Juolludaneavttut:

- Raporta ruđaid geavaheami birra dohkkehuvvon doaibmaplána 2008 ektui mii sáddejuvvo Sámediggái mañimusat cuoŋománu 1. b. 2009
- Doarjja ii galgga geavahuvvot dábálaš doibmii
- Muđui gustojit gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolgga doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida movt guovttegielalašvuoda doarjja juogaduvvo Finnmárkku, Romssa, Norlándda ja Davvi-Trøndelága fylkkagiellaide

Jagi 2008 várrejuvvo 5 100 000 ru guovttegielalašvuoda doarjjan Finnmárkku, Romssa, Norlándda ja Davvi-Trøndelága fylkkagiellaide

5.2.2 Sámi giellaguovddážit

Tabealla 5.2.2 Doarjja giellaguovddážiidda

(1000 ru)

Poasta 153	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15300	Porsá?gu - Sámi giella- ja kulturguovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15301	Gáivuotn - Sámi giellaguovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15302	Divttasvuodna - Árran julevsámeguovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15303	Evenášši - Várdobáiki	450	464	464	500	36	7,8 %
15304	Unjárga - Isak Saba guovddáš	450	464	464	500	36	7,8 %
15305	Deatnu - SEG	450	464	464	500	36	7,8 %
15306	Romssa - Moskavuotna/Ulsfjord	450	464	464	500	36	7,8 %
15307	Røros - Aajege samiske språk- og kompetansesenter	450	464	464	500	36	7,8 %
15308	Áltá - Áltta siida	450	464	464	500	36	7,8 %
Submi		4 050	4 176	4 176	4 500	324	7,8 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit doaimmaid áсахuvvon sámi giellaguovddážiin

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Áсахuvvon giellaguovddážit Poršánngus – Sámi giella- ja kulturguovddáš, Gáivuonas – Sámi giellaguovddáš, Divttasvuonas – Árran julev sámeguovddáš, Evenáššis – Várdobáiki, Unjárggas – Isak Sara guovddáš, Deanus – SEG, Romssas - Moskavuona giellaguovddáš, Rørosis – Aajege ja Álttás – Áltta siida

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu giellaguovddážit doaimmas
- Doaibma doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi giellaguovddážiidda juogaduvvo

Jagi 2008 várrejuvvo 4 500 000 ru sámi giellaguovddážiidda.

5.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabella 5.3 Ohcanvuđot doarjagat - Sámegeiella

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
151	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkoalbealde	1 057	1 360	1 360	1 360	0	0,0 %
152	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu olggobealde	2 432	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Submi		3 489	4 210	4 210	4 210	0	0,0 %

5.3.1 Giellaprošeavttat sámegeiella hálddašanguovllus

Tabella 5.3.1 Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkoalbealde

(1000 ru)

Poasta 151	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15100	Giellaprošeavttat hálddašanguovllu siskkoalbealde	1 057	1 360	1 360	1 360	0	0,0 %
Submi		1 057	1 360	1 360	1 360	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Mánáide ja nuoraide eanet doaimmaid maiguin movttiidahttit sámegeiella geavaheami hállangiellan

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet geavahit sámegeiella njálmmálaččat

Ulbmilolahusa mihttomearit:

- Lohku man ollu prošeavttat álggahuvvon 2008:s

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat movttiidahttet sámegeiella geavaheami duhkoraddangiellan
- Prošeavttat mat nannejit sámegeiella geavaheami njálmmálaččat skuvlaastoáiggeortnegis
- Prošeavttat mat nannejit sámegeiella geavaheami njálmmálaččat valáštallanservviin
- Prošeavttat mat gaskkustit árbivirolaš máhtolašvuoda sohka buolvvaid gaskka
- Doaibmabijut mat buoridit ollesolbmuid sámi giellagelbbolašvuoda Gáivuona, Divtasvuona ja Snáase suohkaniin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemeari lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušehttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjarceive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjego mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuolta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Doaibma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttdokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 200 000 ru rádjai

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 360 000 ru doarjjan giellaprošeavttaide sámegeiela hálldašanguovllu siskkoibealde.

5.3.2 Giellaprošeavttat olggobealde sámegeiela hálldašanguovllu

Tabaella 5.3.2 Giellaprošeavttat hálldašanguovllu olggobealde

(1000 ru)

Poasta 152	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
15200	Giellaprošeavttat hálldašanguovllu olggobealde	2 432	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %
Submi		2 432	2 850	2 850	2 850	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaimmat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami guovlluin gos gielladilli lea heittot

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu prošeavttat álggahuvvon 2008:s

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat gaskkustit árbevirolaš máhtolašvuoda sohkaolvvaid gaskka ja mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami juohke beaivválaččat
- Doaibmabijut mat buoridit sámi giellagelbbolašvuoda riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus
- Doaibmabijut mat buoridit sámegeiela geavaheami njálmálaččat mánáid gaskkas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjarave lea beaiváduvvon
- Prošeaktajodiheddji galgá ollašuttit gáibádusa go guoská relevánta ohppui sámi gielas ja kulturhistorijás
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjego mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuolta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Sámediggi doalaha alccesis vuoigatvuoda almmuhit bohtosiid ja geavahit ávdnasiid dutkamii
- Doaibma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja

- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, gitta 400 000 ru rádjai

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 850 000 ru doarjjan giellaprošeavttaide olggobealde sámegeiela hálddašanguovllu.

6 Kultuvra

Kultureallin lea deatalaš fápmu identitehta nannemis seammás go dat buvttiha ealli báikegottiid gos olbmot háliidit ássat. Nana sámi kultuvra addá oadjebasvuoda ja deatalaš oalgeváikkuhusaid loaktima ja eallinkvalitehta dáfus. Kultuvrra sáhtta čielgasepmosit ovdanbuktit sierra dáiddahámiid bokte nugo girjjálašvuoda, lávdedáidaga, govvadáidaga/duoji ja musihka bokte. Kultuvra lea maiddá dat arenat ja deaivvadansajit gos dáidda ja kultuvra gaskkustuvvo, nugo kulturviesut ja festiválat. Kultuvra viidáset áddejumis siskkilda lassin valáštallama, museaid, bibliotekaid ja mediaid.

Váldomihttomearri

- Girjás dáidda- ja kultureallin, man oktavuodas sámiin lea váikkuhanfápmu kulturovddideapmái

Oassemihhtomearit

- Sámi kulturásahusaid ja museaid bisuheapmi ja viidáset ovddideapmi
- Sámi dáiddalaš ovdanbuktimiid girjái vuoda ovddideapmi ja daid gaskkusteami sihkkarastin
- Ovdánahttit ja ovddidit valáštallandoaimmaid sámi álbmogii
- Sihkkarastit ahte musihka, girjjálašvuoda, revyat, filmmat ja teáhter leat valjis
- Movttidahttit kulturdoaimmaid sámi mánáide ja nuoraide
- Sihkkarastit bibliotekafálaldaga sámi geavaheaddjiide

Strategiijat

- Váikkuhit sámi dáidda- ja kultureallima bisuheami ja viidáset ovddideami aktiivvalš váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu sámi dáidda- ja kulturásahusaiguin ja organisašuvnnaiguin, ja eará oasálaččaiguin mat ángiruššet sámi kulturovddideamiin
- Bisuhit ja viidáset ovddidit gulahallama guovddáš, guovllulaš ja báikkálaš eiseválddiid gaska, nannen dihte rámmaeavttuid sámi kulturvoddideapmái
- Eanet geatnegahttit ovddidit oktasaččat sámi dáidda- ja kultureallima ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkagiellaiguin
- Ovddidit sámi dáidaga dáiddáršiehtadusa bokte
- Čielggadit vejolaš ortnega sámi girjjálašvuoda ja musihka oastimii

6.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 6.1 Čoahkketabealla - Kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolgga doarjagat	a) 43 299	44 605	44 295	50 852	6 557	14,8 %
	O hcanvudot doarjja	á) 14 889	15 830	16 140	17 395	1 255	7,8 %
	Sámi dáiddársiehtadus	3 818	4 350	4 350	4 350	0	0,0 %
Submi		62 006	64 785	64 785	72 597	7 812	12,1 %

a) Ovdal lei poasta 401 Museat kapihttalis Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi, poasta 250 Girjebusset kapihttalis bibliotekabálvalusat ja poasta 554 SVL-Aretic winter games kapihttalis riikkaidgaskasaš bargu. Jagi 2008 rájes leat dat poastat sirdojuvvon kulturkapihttali

á) Ovdal lei poasta 251 bibliotekkaávdnasat ja poasta 252 investeremat girjebusset kapihttalis bibliotekabálvalusat. Jagi 2008 rájes leat dat guokte poastta sirdojuvvon kulturkapihttali

6.2 Njuolgga doarjagat

Tabealla 6.2 Njuolgga doarjagat - Sámi kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
202	Sámi kulturviesut	6 235	6 434	6 434	7 206	772	12,0 %
203	Samiske kulturorganisasiojner	296	306	306	350	44	14,4 %
204	Sámi festiválat	1 680	1 730	1 730	1 806	76	4,4 %
205	Sámi valástallan	1 525	1 375	1 375	2 078	703	51,1 %
206	Sámi teáhter	13 900	14 318	14 318	15 883	1 565	10,9 %
207	Čájáhushuhtadusat sámi dáiddáriidda	325	335	335	335	0	0,0 %
208	Sámi prentosat	1 950	1 813	1 503	1 568	65	4,3 %
250	Mobiila girjerádjobálvalusat	a) 4 905	5 407	5 407	5 907	500	9,2 %
401	Museat	á) 12 483	12 887	12 887	15 719	2 832	22,0 %
Submi		43 299	44 605	44 295	50 852	6 557	14,8 %

a) Poasta 250 Mobiila bibliotekabálvalusat lea sirdojuvvon kapihttalis Bibliotekka kulturkapihttali.

á) Poasta 401 Museat lea sirdojuvvon kapihttalis Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi kulturkapihttali.

6.2.1 Sámi kulturviesut

Tabealla 6.2.1 Sámi Kulturviesut

(1000 ru)

Poasta 202	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20200	Árran Julevsame Guovdaj, Divtasvuodna	1 353	1 394	1 394	1 492	98	7,0 %
20201	Sámi Dáiddaguovddáš, Kárásjohka	1 297	1 346	1 346	1 600	254	18,9 %
20202	Ája Samisk Senter, Gáivuotna	900	927	927	1 094	167	18,0 %
20203	Mearrasámi gelbbolašvuodaguovddáš, Billávuotna	320	330	330	353	23	7,0 %
20204	Sijti Jarng, Aarborte	1 120	1 154	1 154	1 235	81	7,0 %
20205	Várdobáiki, Evenášši/Skánit	500	515	515	551	36	7,0 %
20206	Gam tofta, Ráisavuotna	35	36	36	49	13	34,8 %
20207	Pihhtánsámi viessu	135	139	139	159	20	14,2 %
20208	Sámi viessu Oslo	200	206	206	230	24	11,9 %
20209	Vilgesvárru	25	26	26	38	12	45,5 %
20210	Lásságámi	200	206	206	230	24	11,9 %
20211	Sáccá sámi viessu (odas)	150	155	155	176	21	13,5 %
Submi		6 235	6 434	6 434	7 206	772	12,0 %

a) Sámedikki doarjastivra árvvoštallá doarjaga Áltá siidii ohcama vuodul

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma dáláš sámi kulturviesuin maidda jahkásaš bušeahhtamearrádušat gusket

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Ásahuvvon sámi kulturviesut mat ožžot jahkásaččat njuolga doaimbadoarjaga

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu kulturviesut doaimmas
- Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoaħkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi kulturviesuide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 7 206 000 ru doarjjan sámi kulturviesuide.

6.2.2 Sámi kulvturraorganisašuvnat

Tabell 6.2.2 Samiske kulturorganisasjoner (i 1000 kr)

Post 203	Benevnelse	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Avvik i %
20300	Sámi Fágalaš girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi		123	123	138	15	12,2 %
20301	Doajmmasiebbre Julevsábme		111	111	126	15	13,5 %
20302	Samisk museumslag		72	72	86	14	19,4 %
Sum		296	306	306	350	44	14,4 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit doaimma Sámi Fágalaš Girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvvis, Doajmmasiebbre Julevsábme ja sámi museasearvvis

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Fágalaš Girječálliid ja Jorgaleaddjiid Searvi, Doajmmasiebbre Julevsábme ja sámi museasearvi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaimmat aktivitehtaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat addojuvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 – njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoaħkin mearrida doarjaga juogadeami sámi kulturorganisašuvnnaide

Jagis 2008 várrejuvvo 350 000 ru sámi kulturorganisašuvnnaide.

6.2.3 Sámi festiválat

Tabealla 6.2.3 Sámi festiválat

(1000 ru)

Poasta 204	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
20400	Riddu Riddu	640	659	659	688	29	4,4 %	
20401	Musihkkafestivála Guovdageainnus	640	659	659	688	29	4,4 %	
20402	Markomeannu	200	206	206	215	9	4,4 %	
20403	Beassašfestivála Kárášjogas	200	206	206	215	9	4,4 %	
Submi		a)	1 680	1 730	1 730	1 806	76	4,4 %

a) Sámedikki doarjastivra árvoštallá doarjaga Skiippagurra festiváli ohcama vuodul

Doarjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit daid sámi festiválaid doaimma, maidda jahkásaš bušeahtamearrádušat gusket

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Ásahuvvon sámi festuválat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi festiválaide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 806 000 ru doarjjan sámi festiválaide.

6.2.4 Sámi válašállan

Tabealla 6.2.4 Sámi válašállan

(1000 ru)

Poasta 205	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
20500	Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N)	a)	825	925	925	965	40	4,3 %
20501	Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)-Samisk fotballforbund		200	300	300	313	13	4,3 %
55400	Sámi Válašállan Lihttu (SVL-N)-Arctic Winter Games	ä)	500	150	150	800	650	433,3 %
Submi			1 525	1 375	1 375	2 078	703	51,1 %

a) Dasa lassin lea SVL-Norga 2007:s ožžon 500 000 ruvno speallanrudain GGD:s

ä) Poasta AWG lea sirdojuvvon kapihttalas Riikkaidgaskasaš doaibmabijut kulturkapihttalii.

Doarjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit Sámi Válašállan Lihttu – Norga (SVL-N) ja Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL) doaimmaid

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Válašállan Lihttu - Norga (SVL-N) guovllusearvvit main leat doaimmat Norgga bealde. Dat leat Válašállan Lihttu – Norgga bealde ja Sámi spábbačiekčanlihttu (SSL)

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Doarjja AWG:ii galgá geavahuvvot daid goluide mat šaddet olles Norgga beale delegašuvnnas, maiddá kultur bargiide geat galget searvat AWG:ii Canádas 2008:s
- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaimmadoarjja sámi valáštallamiidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 078 000 ru doarjjan sámi valáštallamiidda.

6.2.5 Sámi teáhter

Tabella 6.2.5 Sámi teáhter

(1000 ru)

Poasta 206	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20600	Beaivváš Sámi Teáhter	13 300	13 700	13 700	14 615	915	6,7 %
20601	Oarjelsámi teáhter	600	618	618	1 268	650	105,2 %
Submi		13 900	14 318	14 318	15 883	1 565	10,9 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit teáhterfálaldaga sámi álbmoga váste

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Beaivváš Sámi Teáhter ja Sydsamisk teater

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man galle sámi teáhtera doaimmas
- Doaimmat doaimmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaimmadoarjja sámi teáhterulbmiliidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 15 883 000 ru doarjjan sámi teáhterulbmiliidda.

6.2.6 Čájáhusbuhtadus sámi dáiddariidda

Tabella 6.2.6 Čájáhusbuhtadusat sámi dáiddariidda

(1000 ru)

Poasta 207	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20710	Čájáhusbuhtadusat sámi dáiddariidda	325	335	335	335	0	0,0 %
Submi		325	335	335	335	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Buvttihit sámi dáidaga olámuddui álbmogii

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi Dáiddaguovddáš-Samisk kunstnersenter

Ulbmilolahusa eavttut:

- Doaimmat doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt čájáhusbuhtadus sámi dáiddáriidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 335 000 ru doarjjan sámi dáiddáriidda.

6.2.7 Sámi prentosat

Tabealla 6.2.7 Sámi prentosat

(1000 ru)

Poasta 208	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20800	Nissonbláddi Gába	400	500	500	522	22	4,4 %
20801	Nuorttanáste	200	230	230	240	10	4,3 %
20802	Mánáidbláddi	300	310	0	0	0	-
20803	Nuoraidbláddi Š	750	773	773	806	33	4,3 %
20804	Sámegielat sárggusráiddut	300	0	0	0	0	-
Submi		1 950	1 813	1 503	1 568	65	4,3 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit sámi prentosiid šláddjivuodá

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Gába, Nuorttanáste ja Š almmuheaddjit

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu prentosat almmuhuvvon

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doarjja sámi prentosiidda juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 568 000 ru sámi prentosiidda.

6.2.8 Girjebusset

Tabealla 6.2.8 Doarjja sám i girjebusssiide

(1000 ru)

Poasta 250	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25000	Kárášjohka	466	500	500	522	22	4,4 %
25001	Porsá?gu	466	500	500	522	22	4,4 %
25002	Guovdageaidnu	200	224	224	234	10	4,5 %
25003	Deatnu/Unjárga	1 051	1135	1135	1450	315	27,8 %
25004	Gáivuotna	489	547	547	571	24	4,4 %
25005	Julevsám i	1 061	1188	1188	1239	51	4,3 %
25006	Oarjelsám i	1 172	1313	1313	1369	56	4,3 %
Submi		4 905	5 407	5 407	5 907	500	9,2 %

Doarjjaortnega mihttomearri

- Sihkkarastit buriid bibliotekafálaldagaid mat leat álkidit olámuttos sám i geavaheaddjiide ja earáide

Doarjjaortnegiid olahusjoavku:

- Sám i girjebusiid eaiggádat ja doaimmaheaddjit

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man galle girjebusse doaimmas
- Doaimma doaimaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaimmadoarjja sám i girjebusiid juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 5 907 000 ru sám i girjebusiid doibmii.

6.2.9 Museat

Tabealla 6.2.9 Museat

(1000 ru)

Poasta 401	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40100	Várjjat Sám i Musea	1 401	1443	1443	1505	62	4,3 %
40101	Deatnu Musea	270	278	278	290	12	4,3 %
40102	Sám iid Vuorká-Dávvirat	a) 3 840	0	0	0	0	-
40103	Guovdageaidnu Gilišilju	270	0	0	0	0	-
40104	Jáhkovuona mearrasám i musea	270	0	0	0	0	-
40105	Gállogiedde museum	70	73	73	83	10	13,7 %
40106	Árran julevsám i musea	2 693	2774	2774	2893	119	4,3 %
40107	Saemien Sitje	1 570	2132	2132	2223	91	4,3 %
40108	Porsá?ggu musea	270	0	0	0	0	-
40109	Savio museet	220	227	227	237	10	4,4 %
40110	Nuortasám i musea	a) 359	400	400	1400	1 000	250,0 %
40111	Museaodastus	b) 1 250	250	250	636	386	154,4 %
40112	Davvioarjesám i museasiida (odas)	b,c) 0	5310	5310	6452	1 142	21,5 %
Submi		12 483	12 887	12 887	15 719	2 832	22,0 %

a) Jos sáddá badjelbáza bušeahttagi 2007 rehketdoalus, de lea áigum uššan ahte gitta 300 000 ru reviderjuvvo 2008 bušeahtas merkejuvvo prošektii dáiddamusea Kárášjogas.

á) Poasttas 40110 Nuortasám i musea lea lasáhus 1 000 000 ruvno, sám i duháthakkebáikki huksema geažil

b) Poasttas 40111 lea addojuvvo davveoarje museasiidii, danne lea poasta 40111 unniduvvon ja postii 40112 lasihuvvon. 500 000 ruvno lea várrejuvvo Davvisám i museasiida nannemii

c) 300 000 ruvno lea várrejuvvo oddaáigásaš dáidaga oastimii Sám i Vuorká-Dávvirin, geahča Stuorreráidikki prp. Nr 1 Kultur- ja girkodepartem eanta (2007 – 2008). Dasa lassin lasihuvvo postii 500 000 ruvno dáiddamusea plánemii

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma dálá sámi museain

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Dat sámi museat mat leat tabeallas 6.2.8

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man galle musea doaimmas
- Doaimma doaibmaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi movt doaibmadoarjja sámi museaide juogaduvvo.

Jagis 2008 várrejuvvo 15 719 000 ru sámi museaide.

6.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 6.3 Ohcanvuđot doarjja - Sámi kultuvra

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
200	Kulturovddideapmi	9 428	10 157	10 467	11 616	1 149	11,0 %
201	Sámi lágádusat	2 273	2 473	2 473	2 579	106	4,3 %
251	Sámi girjerádjobálvalusat	188	200	200	200	0	0,0 %
252	Sámi girjebussii oastin	3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi		14 889	15 830	16 140	17 395	1 255	7,8 %

6.3.1 Kulturovddideapmi

Tabealla 6.3.1 Kulturovddideapmi

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20000	Girjjálašvuoha	3 008	3 236	3 386	3 586	200	5,9 %
20010	Musihkka	1 416	1 550	1 550	1 900	350	22,6 %
20020	Govvadáidda/duodji	589	670	670	670	0	0,0 %
20030	Teáhterulbmilat	298	500	500	600	100	20,0 %
20040	Mánáid bajásšaddaneavttut	2 024	1 900	1 900	1 900	0	0,0 %
20050	Eará doaibmabijut	2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %
20060	Sámegielat sárggusráiddut	0	300	460	460	0	0,0 %
Submi		9 428	10 157	10 467	11 616	1 149	11,0 %

6.3.1.1 Girjjálašvuoha

Tabealla 6.3.1.1 Doarjja sámi girjjálašvuoda ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20000	Girjjálašvuoha	3 008	3 236	3 386	3 586	200	5,9 %
Submi		3 008	3 236	3 386	3 586	200	5,9 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit sámi girjjálašvuoda almmuhemiid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea sierra fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi girjjálašvuohta almmuhuvvo

Vuoruheamit jagis 2008:

- Čáppagirjjálašvuohta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegilli
- Nuoraid girjjálašvuohta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegilli
- Originála čáppagirjjálašvuođa jorgaleapmi eará gielaide
- Jietnagirjjit sámegilli mánáide ja nuoraide
- Dokumentargarjjálašvuohta (fagagirjjálašvuohta) pã lulli, julev- ja davvisámigiella

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušehttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duođaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Ohcamis galgá leat mielde mánus ja siehtadus girječálliguin ja vejolaš govvaábmejeaddjiiguin
- Jorgaluvvon čáppagirjjálašvuođa almmuheami oktavuodas galgá soahpamuš originálamánusa almmuheaddjiin leat mielde
- Olbmo, organisašuvvna dahje ásašusas dohkálaš fágalaš árvvoštallan maid Sámediggi galgá leat dohkkehan
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu birra guhitta mánu maŋŋá dan beaivvis go dat lea álggahuvvon ja dan maŋŋá juohke jahkebealis
- 5 gáhppálaga prošeavttas sáddejuvvojit Sámedikki girjerádjui
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttdokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Bálká girječállái

- Románat, noveallat ja muitalusat 85 000 ru
- Divttat, neavttus 75 000 ru
- Girjjit smávvamánáide 55 000 ru

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadusgollun lohkkoujuvvojit teknihkalaš buvttadeapmi ja doaimmahuslaš golut, ja doarjja rehkenastoujuvvo čuovvovaččat árkká nammii (dat mearkkaša 16 siiddu):
  - Dábalaš glatt máksomearri (prosa) 9 500 ru
  - Váddáset máksomearri (lyrihkka ja neavttus) 11 000 ruvunno

Teknikkalaš buvttadeapmin oaivvilduvvo formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrektuvradivvumat, čatnan ja olggoš. Doaimmahuslaš gollun lohkkoujuvvojit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš mudden ja korrektuvrra lohkan.

c) Illustrašuvdnagolut

- Buvttademiide main leat illustrašuvnnat badjel 20 % sáhtta addit gitta 20 000 ru rádjai doarjaga illustrašuvdnagoluide. Dat ferte vuodustuvvot čálalaččat.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtta b) buvttadangoluin rehkenastit gitta 75 % oppalaš gollun

Oppalaš gollun lohkkovuvvojit eará golut mat lágadusas leat girjji ráhkadeapmái lassin daidda mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet earret eará leat golut mat lágadusas leat viessoláigui, kontorhálldahussii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuodđovuoigatvuodáide, fágalaš kvalitehta sihkarastimii, govvardigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juohkin

- Dan lassin oažžu doarjjavuostáiváldi gitta 15 % rádjai b) buvttadangoluin vuovdaleapmái ja juohkimii.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 3 586 000 ru doarjjan sámi girjjálašvuhtii.

6.3.1.2 Musihkka

Tabella 6.3.1.2 Doarjja sámi musihka ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20010	Musihkka	1 416	1 550	1 550	1 900	350	22,6 %
Submi		1 416	1 550	1 550	1 900	350	22,6 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaibmabijut sámi musihka ovdanbuktima várás

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi musihka almmuheaddjit
- Sámi musihkkabargit
- Earát geat barget sámi musihkain

Ulbmilolahusa eavttut:

- Sámi musihka almmuhemiid mearri
- Čadahuvvon sámi musihkkadoaibmabijuid mearri

Vuoruheamit jagis 2008:

- CD-almuhemiid viidodat ja giellaguovllut
- Doaibmabijut mat movttiidahttet mánáid ja nuoraid bargat musihkain

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- CD-almuhemiid oktavuodas ferte ohcama mielde leat gárvves demo
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodášuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon

- Olbmo, organisašuvnna dahje ášahusas dohkálaš fágalaš árvoštallan maid Sámediggi galgá leat dohkkehan
- 5 gáhppálaga CD-as sáddejuvvojit Sámedikki bibliotekii
- Dán prošehtii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 900 000 ru doarjjan sámi musihkkii.

6.3.1.3 Govvadáidda/duodji

Tabella 6.3.1.3 Doarjja govvadáiddaga/duoji ovddideapmái

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20020	Govvadáidda/duodji	589	670	670	670	0	0,0 %
Submi		589	670	670	670	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanedit dáidda- ja duodjedoaimbajuid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi dáiddárat ja duojárát
- Ášahuvvon sámi duodje- ja dáiddárorganisašuvnnat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu čađahuvvon dáidda- ja duodjedoaimbajut

Vuoruheamit jagis 2008:

- Čájáhusat Norggas
- Duodje- ja/dahje dáiddakatalogat
- Dáidda- ja duodjedoaimbajut, erenoamážit mánáide ja nuoraide leat searvvis

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošehtii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodasat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 670 000 ru doarjja govvadáidagii/duodjái.

6.3.1.4 Teáhterulbmilat

Tabealla 6.3.1.4 Doarjja teáhterulbmilii til teaterformál

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20030	Teáhterulbmilat	298	500	500	600	100	20,0 %
Submi		298	500	500	600	100	20,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet sámi revy- ja amatevrateáhterdoaibma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Revy- ja amatevrateáhterjoavkkut
- Earát geat barget teáhter- ja revydoaimmain mánáid ja nuoraid várás

Ulbmilolahusa eavttut:

- Čađahuvvon sámi revy- ja teáhterčájáhusaid mearri

Vuoruheamit jagis 2008:

- Revydoaibma
- Teáhterdoaibma mánáid ja nuoraid várás
- Amatevrateáhterdoaibma

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjarave lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodasat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 600 000 ru doarjjan teáhterulbmiliidda.

6.3.1.5 Mánáid bajásšaddaneavttut

Tabella 6.3.1.5 Doarjja mánáid bajásšaddaneavttuide

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
20040	Mánáid bajásšaddaneavttut	2 024	1 900	1 900	1 900	0,0 %
Submi		2 024	1 900	1 900	1 900	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Eanet doaibmabijut sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid vástte

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Priváhta ášahusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ášahit doaibmabijuid mat movttiidahttet eanet doaimmaid sámi mánáid ja nuoraid vástte
- Eará kulturoassálastit geat barget sámi mánáiguin ja nuoraiguin

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon proševttat
- Lohku man ollu čadahuvvon proševttat

Vuoruheamit jagis 2008:

- Proševttat mat ovdánahttet odđa arenaid, deaivvadansajiid ja gaskkustanhámiid mánáide ja nuoraide
- Proševttat mat gaskkustahttet árbevirolaš máhtolašvuodá ja nannejit sámi giela, sohka buolvvaid gaska
- Arenat mat ovdánahttet mánáid bajásšaddaneavttuid báikkálaččat sámi guovlluin

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošekta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan proševtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošekta lea gárvvistuvvon, golut leat duođaštuvvon ja go prošektaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjja ii addojuvvo doaibma- ja investerengoluide
- Dán prošektii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodat rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 900 000 ru doarjjan mánáid bajásšaddaneavttuide.

6.3.1.6 Eará kulturdoaimbajut

Tabella 6.3.1.6 Doarjja eará kulturdoaimbajuid

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20050	Eará doaimbajut	a)	2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %
Submi			2 093	2 001	2 001	2 500	499	24,9 %

a) Sám edikki dorajastivra árvvoštallá doarjaga heargeviodjenorganisašuvnnaide ja -lihtuide, oktibuot 400 000 ru. Sám edikki dorajastivra árvvoštallá maiddái doarjaga Billeford duojáruid dállu ja Beassái doaimbagoovddás Kárašjogas.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit eará sámi kulturdoaimbajuid doaimmaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi kulturorganisašuvnna ja kulturbargi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu álggahuvvon doaimbajut
- Lohku man ollu čadahuvvon doaimbajut

Vuoruheamit jagis 2008:

- Sámi kulturdoalut ja festiválat
- Filmbabuvttadusaid sámi diliid birra oasseruhtadeapmi
- Artistabálkkát sámi musihkkabargiide

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjeive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjja ii addojuvvo doaimba- ja investerengoluide
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodas rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki dorajastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 500 000 ru doarjjan eará kulturdoaimbajuid.

6.3.1.7 Sámeielat govvasárggusráiddut

Tabell 6.3.1.7 Doarjja sámi govvasárggusráiddut

(1000 ru)

Poasta 200	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20060	Sámeielat govvasárggusráiddut		0	300	460	460	0	0,0 %
Submi			0	300	460	460	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit sámegeielat govvasárggusráidduid almmuheami

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámegeielat govvasárggusráidduid almmuheapmi

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu almmuhuvvon sámegeielat govvasárggusráidduid

Vuoruheamit jagis 2008:

- Sámegeielat govvasárggusráidduid
- Paraleallaalmmuheamit mátta-, julev- ja davvisámegillii

Juolludaneavttut:

- Rabas ohcanáigi lea njukčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beavvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo dalle go doarjjaoažžu ávžžuha maŋŋá go lea álggahan prošeavtta. Loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodát rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 460 000 ru sámegeielat govvasárggusráidduide.

6.3.2 Sámi lágádusat

Tabealla 6.3.2 Sámi lágádusat

(1000 ru)

Poasta 201	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
20100	Sámi lágádusat	2 273	2 473	2 473	2 579	106 4,3 %
Submi		2 273	2 473	2 473	2 579	106 4,3 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Bisuhit ja ovddidit doaimma sámi lágádusdoaimmas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat mat válđoáššis almmuhit girjjiid sámegillii

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lágáduslohku
- Lohku man ollu sámi girjjálašvuohta almmuhuvvo jagis
- Lohku man ollu lágádusat leat vuodán girjjiid

Vuoruheamit jagis 2008:

- Ásahuvvon sámi lágádusat

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Lágádus galgá leat registrerejuvvon Norggas ja mii válđoášsis almmuha sámi utgivelser
- Lágádus galgá leat almmuhan unnimusat 10 tihtala
- Lágádusa bruttogávpejohtu galgá leat unnimusat 500 000 ru jahkái
- Sámegeillii almmuheamit galget leat 75 % bruttogávpejođus
- Doarjja máksojuvvo dalle go revisora duođaštus ollislaš 2007 girjebuvttadusas ja revisora duođaštan rehketdoallu ja raporta ruđaid geavaheamis 2006:s leat buktuojvvon
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahhtajagis go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat ovddiduvvon maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

Doarjaga juohkáseapmi:

a) Vuodđodoarjja

- 15 % jahkásaš rámmas juogaduvvo ovttá mađe doarjjavuoigatdahttojuvvomiid gaska mat devdet doarjjaeavttuid

b) Doaimmadoarjja

- 50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo lágádusaide doaimma mielde, sihkkarastit ahte sámi girjjálaš-vuohta, maidái oahpponeavvut buvttaduvvojit eanet. Doarjaga juohkimis ferte válđit vuhtii lágádusa ollislaš sámi girjebuvttadeami ja sámi musihkkaalmmuhemiid 2007:s. Doarjaga rehkenastimis biddjojuvvo vuodđun árkkaid lohku (mearkkaša 16 siiddu) gárvvistuvvon sámi girjji nammii ja lohku man ollu sámi musihkkaalmmuheamit leat gárvvistuvvon 2007:s.

c) Doarjja vuovdaleapmái ja juohkimii

- 35 % jahkásaš rámmas juhkkuojuvvo sámi almmuhemiid vuovdaleapmái ja juohkimii. Doarjaga oktavuođas ovttaskas lágádussii biddjojuvvo vuodđun lágádusa iežas vuovdima gávpejođu logut ja árkkaid lohku (mearkkaša 16 siiddu) sámi girjebuvttadusas ja lohku man ollu gárvvistuvvon sámi musihkka almmuheamit 2007:s.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 579 000 ru sámi lágádusaide.

6.3.3 Sámi girjerádjjobálvalusat

Tabella 6.3.3 Sámi girjerádjjobálvalusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25100	Doarjja sámi girjerádjjoávdnasiid čohkkemii	188	200	200	200	0	0,0 %
Submi		188	200	200	200	0	0,0 %

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Girjerádjui eanet sámi girjerádjjoávdnasat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Girjerájut main leat unnán dahje eai leat oppanassiige girjerádjoávdnasat sámegillii
- Girjerájut mat dorjot doaibmabijuid prošeavttas ”Gi rom for lesing”

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu ostojuvvon sámegielat girjerádjoávdnasat

Vuoruheamit jagis 2008:

- Álbmot- ja skuvlagirjerájut máttasámi guovllus ja Deichmanske váldogirjerádju Oslos

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea čakčamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Doarjja máksojuvvo dađistaga go máksinávžžhus boahťa doarjjaoažžus mas mielde duodaštus ahte ávdnasat leat ostojuvvon
- Doarjja máksojuvvo ollásit
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkiis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja sáhtta addojuvvot gitta 20 000 ru rádjai oastit sámegielat girjerádjoávdnasiid (girjjid, jietnagirjjid, cd:in, videoi/dvd:ai)

Ortnega hálddaša Sámedikki doarjjastivra.

Jagis 2008 várrejuvvo 200 000 ru dán ulbmili.

6.3.4 Investerendoarjja ođđa sámi girjebussiide

Tabella 6.3.4 Sámi girjebussii oastin (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
25200	Sámi girjebussii oastin	a) 3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi		3 000	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

a) Veijolaš geavtkeahces rudat, fievrividuvvojit maŋit jagiide éoaggit rudaid sámi girjebussiid investeremiidda.

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Ođđaáigásaš sámi girjebusset

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Gelddat mat ožžot doaibmadoarjaga girjebussiide Sámedikki bušehtas.

Ulbmilolahusa eavttut:

- Girjebusset lonuhuvvojit

Vuoruheamit:

- Girjebusse Gáivuonas, Romssas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo

- Doarjjaoažžu ráhkada plána movt oastit ja čilge man ollu šaddet golut ja ruhtadanplána dohkkeha Sámediggi ovdalگو soahpamuš dahkkojuvvo
- Doarjjaoažžu galgá doaimmahit girjebusse unnimusat 10 jagi. Olles doarjaga dahje osiid das sáhttá gáibidit ruovttoluotta máksojuvvo jos doibma heitojuvvo dahje rievdá ovdal áigodaga loahpa
- Vuosttaš oassi doarjagis máksojuvvo dalle go oastinsohpamuš lea dahkkojuvvo
- Nubbi oassi doarjagis máksojuvvo dalle go busse lea buktojuvvo ja go doarjjaoažžu lea buktán raportta ja rehketdoalu mas duodaštuvvo doarjaga geavaheapmi
- Ii šat addojuvvo eanet doarjja doaibmabidjui dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhttá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvo Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjaga sturrodas rehkenastojuvvo vuodustuvvo ohcama vuodul.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 3 000 000 ru investerendoarjjan ođđa sámi girjebussiide.

6.4 Sámi dáiddáršiehtadus

Tabealla 6.4 Sámi dáiddáršiehtadus (1000 ru)

Poasta 207	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
20700	Dáidafaond	a)	700	700	700	0	0,0 %
20701	Stipeanda sámi dáiddáriidda	a)	1 750	1 750	1 750	0	0,0 %
20702	Doaibmadoarjja dáiddárorganisašuvnnaide	a)	1 550	1 550	1 550	0	0,0 %
20703	Govvadáidagiid ja dáiddaduoji oastinortnet	a)	350	350	350	0	0,0 %
Submi			3 818	4 350	4 350	0	0,0 %

a) Daid poasttaid hálddaša Sámi dáiddárráđđi

á) Dán poastta hálddaša Sámiid Vuorká-Dávvirat

Čujuhit ovtasbargošiehtadussii Sámedikki ja sámi dáiddárorganisašuvnnaid gaskka Sámi dáiddárráđđi bokte borgemánu 19. b. 2004. Dán šiehtadusa mielde leat Sámediggi ja Sámi dáiddárráđđi šiehtadallan dainna áigumušain ahte ođđa šiehtadus dahkkojuvvo 2008 várás, geahča 3.kapihttala. Dát šiehtadallamat boatkanedje. Dáiddáršiehtadusa § 8 vuodul oasis 1 dahkkojuvvo loahpalaš mearráduš juolludusain dáiddáriidda dan áigodahkii masa šiehtadus guoská, Sámedikki dievasčoahkkimis.

Sámi dáiddárráđđi hálddaša dáidafaondda, stipeandda sámi dáiddáriidda ja doaibmadoarjaga dáiddárorganisašuvnnaide.

Sámiid Vuorká-Dávvirat hálddaša govvadáidaga ja dáiddaduoji oastinortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo oktiibuot 4 350 000 ru daid poasttaide maidda sámi dáiddáršiehtadus guoská.

7 Ealáhus

Sámedikki deatalaš ulbmil lea nana ja ealli servodagat vuodđun bistevaš ássamii ja mánggabealat ealáhuseallimii. Árbevirolaš ealáhusdoaibmama ferte sihkkarastit, ja ođđa ealáhusaide addit ovdánanvejolašvuodaid. Sámediggi áigu ealáhuspolitihkas bokte nu bures go vejolaš fuolahit dálá ealáhusstruktuvrra vuodđun bistevaš ássamii ja mánggabealat ealáhuseallimii.

Váldoulbmil

- Nana ja ealli servodagat vuodđun bastevas̄ ássamiin ja mánggabealat ealáhuseallimiin

Oasseulbmilat

- Bisuhit ja ovddidit ealáhuseallima sámi guovlluin birasperspektiivva ja árbevirolaš máhtolašvuoda vuodul
- Bisuhit ja ovddidit mariinna ealáhuseid ávnnaslaš vuodđun sámi guovlluid ássamiin ja barggolašvuhtii
- Bisuhit eanadoalu deatalaš kulturguoddin ja barggaheaddjin sámi guovlluin
- Ovddidit ealáhusháltásaš duoji buoret gánnáheamiin ja stuorát iežas buvttaduvvon gálvvuid jođuin
- Ekologalaččar, ekonomalaččat ja kultuvrralaččat ceavzilis boazodoallu

Strategiija

- Árijjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte váikkuhit buotbeallásaš ealáhuseallima ovddideami mas doarjaruđat leat bures juogaduvvon sohkabeliid gaskka
- Árijjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte addit nuorra álggaheaddjiide vejolašvuoda álggahit iežaset doaimma
- Buoritdit rámmaeavttuid ealáhuseallima ovddideami várás sámi guovlluin ovttrasáđiid nationála ja regionála eiseválddiiguin
- Oktiirdnet váikkuhangaskaoapmegeavaheami ovttrasáđiid báikkálaš ja regionála eiseválddiiguin
- Láhčit dilálašvuodaid gelbbolašvuoda bajideapmái ja ođđahutkamii ovttasbarggu bokte gelbbolašvuoda- ja máhttobirrasiguin
- Ovttasbarggu bokte guovdilis oassálastiiguin váikkuhit dasa ahte ealáhuseovddidanbargu šaddá eanet proaktiiva ja ahte álggaheaddjit čuovvoluvvojit buorebut
- Čielggadit duodjedoaibmadoarjagiid olahusjoavkku viiddideami

7.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 7.1 Čoahkketabealla - Sámi ealáhusat (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolgga doarjagat	2 500	2 709	2 709	2 549	(160)	-5,9 %
	O hcanvuot doarjja	15 884	13 600	14 030	20 306	6 276	44,7 %
	Duodješiehtadus	8 200	8 220	8 220	8 220	0	0,0 %
Submi		26 584	24 529	24 959	31 075	6 116	24,5 %

7.2 Njuolgga doarjagat

Tabealla 7.2 Njuogga doarjagat - Sámi ealáhusat (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
301	Duodjeásahusat	2 250	2 459	2 459	2 549	90	3,7 %
302	Goahtegearret	a) 250	250	250	0	(250)	-100,0 %
Submi		2 500	2 709	2 709	2 549	(160)	-5,9 %

a) Poasta 302 Goahtegearret lea sirdojuvvon ođđa ortnegii sámi ealáhuseorganisašuvvnnat poastat 303. Dm. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhuseorganisašuvvnaide ferttejit 2008 rájes ohat doarjaga

7.2.1 Duodjeásahusat

Tabealla 7.2.1 Duodjeásahusat

(1000 ru)

Poasta 301	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30100	Duodjeinstituhtta	1 950	2 009	2 009	2 009	0	0,0 %
30022	Manndalen Husflidslag	100	150	150	180	30	20,0 %
30023	Unjárgga Sámiid Duodje	100	150	150	180	30	20,0 %
30024	Duojáriid Dállu OS	100	150	150	180	30	20,0 %
Submi		2 250	2 459	2 459	2 549	90	3,7 %

Sámediggi lea árvvoštallan gávpeorganisašuvnnaid Manndalen Husflidslag, Unjárgga Sámiid Duodji ja Duojáriid Dállu. Árvvoštallama ulbmil lei oažžut ovdan daid duodjegávpefitnodagaid ovdáneami, mat ožžot doarjaga Sámedikki bušeahta badjel ja maid dat mearkkašit báikkálaš birrasiidda.

Árvvoštallama vuodul áigut heaittihit njuolggá doarjagiid gávpeorganisašuvnnaide bušeahttajagi 2009 rájes seammás go áсахuvvo ohcanvuđot doarjjaortnet dáid várás.

2008:s árvvoštallojuvvo Duodjeinstituhtta, gč. 14. kapihttala, teavstta tabeallas 14.4.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit Duodjeinstituhtta, Manndalen Husflidslaga, Unjárgga Sámiid Duoji ja Duojáriid Dállu OSa doaimma.

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duodjeinstituhtta, Manndalen Husflidslag, Unjárgga Sámiid Duodji ja Duojáriid Dállu OS Ulbmilolahusaeavttut:
- Doaibma numo dat boahtá ovdan doaibmaplánain ja bušeahtain

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjjajuogadeami duodjeásahusaide.

2008 várás várrejuvvo 2 549 000 ru duodjeásahusaide.

7.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 7.3 Ohcanvuđot doarjja - Sámi ealáhusat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
300	Ealáhusovddideapmi	15 884	13 600	14 030	19 806	5 776	41,2 %
303	Sámi ealáhusorganisašuvnnat (odas)	a) 0	0	0	500	500	-
Submi		15 884	13 600	14 030	20 306	6 276	44,7 %

a) 2008 rájes ferttejit sámi ealáhusorganisašuvnnat ohcat doarjaga. D.m. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhusorganisašuvnnaide ferttejit 2008 rájes ohcat doarjaga.

7.3.1 Ealáhusovddideapmi

Tabealla 7.3.1 Ealáhusovddideapmi

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30030	Má?ggabealat ealáhuseallin	5 561	5 900	6 100	6 317	217	3,6 %
30000	Mariidna ealáhusat	3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %
30010	Eanadoallu	3 575	2 950	3 065	4 449	1 384	45,2 %
30040	Interreg	2 850	700	700	0	(700)	-100,0 %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	4 875	4 875	-
Submi	a) á)	15 884	13 600	14 030	19 806	5 776	41,2 %

a) 500 000 ru sirdojuvvon ruovttoluotta poastas 899 Sámi ovddidanfoandda árvvoštallan 2007:s.

á) Duodješiehtadusa poasta 30020 lea sirdojuvvon 7. kapihttala lohppii.

Ealáhusovddideapmái várrejuvvon váikkuhangaskaopmeruđaid oppalaš olahusjoavku lea Norgga sámi álbmot ja olles álbmot geográfalaš váikkuhanguovllus. Sámi álbmogii sáhtta maid addit ealáhusovddidanruđaid dakkár doaibmabijuide, mat leat vuolgán sámi boazodoalus. Ruđaid sáhtta maiddá juolludit sámi kulturvuđot ealáhusaide miehtá riikka.

Ohcanvuđot ealáhusovddidandoarjagiid geográfalaš doaibmaguovlu lea:

Mátta-Várjaga gielddas; jienastanbiirret Buodggát, Reaisavuotna, Njáván, Lávvonjarga, Ruovdavuotna, Svanvik ja Reamal, Unjargga giella, Deanu giella, Gángaviikka gielddas; Nuorttat Nuorevuotna ja Uhcavuotna ja jienastanbiire Gángaviikka čoahkkebáiki, Davvesiidda gielddas; Dáigevuona skuvlabiire, Siskkit Lágesvuotna Sáltesavjuss Beahkkirvuona sisa ja vuotnaráigge Davvesiidda gielddas, Davvenjargga gielddas; gilit Nuortaváhki ja Sárranjarga, ja jienastanbiirret Geaissavearra, Skártaváhki, Ruoššahávdna, nannánbealli Davvenjargga gielddas, Porságggu giella, Muosáid gielddas; Gádde-Iččát ja Fávle-Iččát, ja gilit Vuotkevuotna, Muotki ja Muorralvuotna, Kárášjoga giella, Guovdageainnu suohkan, Fálesnuori suohkan, Áltá suohkanis; ovddeš Dálbmeluovtta suohkan, Láhpi suohkan, Návuona suohkan, Gáivuona suohkan, Omasvuona suohkan, Ivvgu suohkan, Romssa suohkanis; Moskaluovtta, Olderbakken, Várpenjargga ja Guohcavuomi skuvlabiirret Moskavuonas, Sámi álbmot Sáccás ja loahppaoassi Leangaviikka suohkanis, Ráisavuona suohkanis; jienastanbiirret Rabbås, Skøelv ja Reinelv, Loabáid suohkan, Skániid suohkan, Rivttáid suohkanis; Gilit Øse, Kvernmo, Dalsletta, Skifte, Labergsdalen Løvdal ja Moan, Evenášši suohkanis biirit; Evenáššmárku, Duorgga (Snubba) ja Veggen, Narviikka suohkanis; Hearjjak ja jienastanbiirret Áravuopmi ja Luotnegohpi, Divtasvuona suohkan, Ulsváhke ja Sisnuorre Hábmara suohkanis ja sámi álbmot lullisámeguovllus.

Ohcanvuđot ealáhusovddidandoarjagiid geográfalaš doaibmaguovlu ii gusto duodješiehtadussii.

Boazodoallošiehtadusain lea jahkásaččat fievrriiduvvon 2 000 000 ru Sámediggái, mat galget geavahuvvot boazodoalu lassealáhusaide.

Eanadoallošiehtadusain lea jahkásaččat fievrriiduvvon 2 000 000 ru Sámediggái, mat galget geavahuvvot eanadoalu lassealáhusaide.

Vuolimus doarjjaráđji proševttaide dahje doaibmabijuide lea 30 000 ru.

7.3.1.1 Má?ggabealat ealáhuseallin

Tabealla 7.3.1.1 Má?ggabealat ealáhuseallin

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30030	Má?ggabealat ealáhuseallin	5 561	5 900	6 100	6 317	217	3,6 %
Submi		5 561	5 900	6 100	6 317	217	3,6 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ásahit mánggabealat ealáhuseallima bargosajiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Priváhta bálvaleaddji, huksema ja rusttegiid, mátkealáhusa ja eará bálvalus- ja smávvaindustriija fitnodagat ja álggaheaddjit
- Boazodoallit geat háliidit álggahit dahje viidásetovddidit lasseealáhusaid boazodoalu oktavuodas

Ulbmilolahusaeavttut:

- Álggaheaddjiidlohku
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon gelbbolašvuhtii, ođđahutkamiidda, buvttavddideapmái, buvttadeapmái, vuodimii ja vuovdaleapmái
- Doarjagiid lohku sohka beali ja agi vuodul
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon doaibmajuiide main lea birasperspektiiva
- Boazodoalu lasseealáhusdoarjagiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Ođđahutki investerendoaibmajuijut buvttadan- ja bálvalusfitnodagain, sihke álggahemiid ja dálá doaimmaid viiddideami oktavuodas
- Doaibmajuijut nissonolbmuid ja nuoraid várás ealáhuseallimis
- Buvttavddideapmi ja investeremat bozodoalliid lasseealáhusain
- Ovddidit smávva fitnodagaid mat buvttadit borramušaid sámi borramušvieruid vuodul
- Gelbbolašvuoda bajideapmi, buvttavddideapmi ja ođđahutkan
- Vásihusmátkebuktat sámi kultuvrra vuodul

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareive dáhtona.
- Dohkálaš fágagelbbolašvuohhta nu go relevánta oahppu ja bargovásihusat
- Dálá fitnodagat mat ožžot doarjaga, galget sáhttit duodaštit posiitiiva fitnodekonomalaš ovdáneami
- Dálá fitnodagat galget leat logahallojuvvon Brønnøysundregistariidda
- Doarjja ii addojuvvu bajásdoallamii, goluide mat čatnasit doaibmamii, doaibmajuiuide mat botnjet gilvvu, mobiila fievruid, láigovistiide, rádjovistiide, viste- ja opmodatoastimiidda, kursalágideami, semináraide, konferánssaide ja dakkár doaibmajuiuide mat ruhtaduvvojit almmolaš bušeahtta-poasttaid bokte
- Lasseoarjja ii addojuvvu dálá proševttaide dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuodot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon goluin. Jus lea oktasašruhtadeapmi, de sáhtta ožžut gitta 20 % rádjai. Almmolaš investerendoarjja ii sáhte leat eanet go 60 % gollomeroštallamis.
- Bajimus doarjjarádjai lea dábálaččat 300 000 ru. Dakkár ovttasbargodoaibmajuiuid oktavuodas mat mearkašit ollu báikkálaš sámi álbmogii, lea bajimus doarjjarádjai 500 000 ru
- Sámediggi ii searvva dábálaččat dakkár proševttaid ruhtadeapmái, maid gollomeroštallan lea eanet go 5 000 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 6 317 000 ru mánggabelat ealáhuseallimii.

7.3.1.2 Mariidnaealáhusat

Tabella 7.3.1.2 Mariidna ealáhusat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30000	Mariidna ealáhusat	3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %
Submi		3 898	4 050	4 165	4 165	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Eanedit mariidnaealáhusaid barggolašvuoda

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Mariidnaealáhusaid ealáhusbargit
- Guolástusregistara guolásteaddjit
- Olbmot vuollel 35 jagi ja nissonolbmot
- Gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid eaiggádat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid guolásteaddjiid lohku, geat leat vuostáiváldán doarjaga
- Daid vuollel 25 jahkásaččaid ja nissonolbmuid lohku, geat leat ožžon doarjaga
- Daid gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid eaiggádiid lohku, geat leat ožžon ruhtadeami
- Daid prošeavttaid lohku, mat viidásetráhkadit mearraborramuša

2008 vuoruheamit:

- Ovddidit ja ođasmahttit báikkálaččat heivehuvvon bivdofatnasiid
- Oastit bivdofatnasiid mat leat vuollel 25 jagi
- Ásahit ja ođasmahttit gádde- ja vuostáiváldinrusttegiid
- Investereamat gádde- ja vuostáiváldinrusttegiin
- Investereamat mariidnaealáhusaid ođđabuktagiud ovddideapmái ja viidásetráhkadeapmái

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja lea juolluduvvon ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhtona.
- Doaibmi guolásteaddjit logahallojuvvon guolástusregistarii
- Fatnasiin galget leat guollearrevuoigatvuodát
- Rusttegat main lea oastinmieđáhus
- Gádderusttegat oktasaš bálvalemiguin
- Lassedoarjja ii addojuvvo dálá prošeavttaide dahje vejolaš lassegoaluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuodot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat 300 000 ru ja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon gollomeroštusain ođđa fatnasiid oastimii ja eará doaibmabijuide mariidnaealáhusain
- Eanemust 150 000 ru rádjai dohkkehuvvon gollomeroštusain vuollel 25 jahkásaš fatnasiin

- Muđui gustojit seamma meroštallannjuolggadusat go máŋggabealat ealáhuseallimii

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 4 165 000 ru mariidnaealáhusaide.

7.3.1.3 Eanadoallu

Tabaella 7.3.1.3 Eanadoallu

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30010	Eanadoallu	3 575	2 950	3 065	4 449	1 384	45,2 %
Submi		3 575	2 950	3 065	4 449	1 384	45,2 %

Doarjaortnega ulbmil:

- Bisuhit dálá barggolašvuoda ja doallostruktuvrra

Doarjaortnega olahusjoavku:

- Doaibmi eanadoallit
- Álggaheaddjit geat háliidit álggahit eanadoalu

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid eanadoalliid lohku, geat leat ožžon doarjaga
- Daid odđáálggaheaddjiid lohku, geat leat ožžon doarjaga

2008 vuoruheamit:

- Odđahuksemat ja doaibmivistiid stuorra nuppástuhtimat
- Mašiinnat ja reaidut eanadoalus
- Gelbbolašvuoda bajideapmi ja investeremat smáviltágan borramušbuvttadeamis

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat 6 mánu maŋŋágo doarjja lea juolluduvvon ja válmmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjareivve dáhtona
- Seamma ohccái ii addojuvvo doarjja oastit mašiinnaid ja reaiduid ovdalge leat vássán 5 jagi maŋimus lohpadusa rájes
- Mašiidna- ja reaidoserviin galget leat njuolggadusat ja uhcimusat 2 doaibmi eanadoalli. Erenoamáš diliin sáhtta spiehkastit gáibádusas ahte galget leat 2 dahje eanet doaibmi eanadoalli.
- Lasseđoarjja ii addojuvvo dálá prošeavttaide dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašeami odasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Eanemusat 300 000 ru ja gitta 30 % rádjai odđavistiid ja doaibmavistiid nuppástuhttima gollomeroštallamis
- Eanemusat 100 000 ru ja gitta 50 % rádjai reaidoserviid investerengoluid meroštallamis
- Eanemusat 50 000 ru ja gitta 25 % ovttaskasohcciid mašiidna- ja reaidoinvesteremiin
- Muđui gustojit seamma meroštallannjuolggadusat go máŋggabealat ealáhuseallimii

Sámedikki doarjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 4 449 000 ru eanadoallooarjagiidda

7.3.2 Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma

Tabealla 7.3.2 Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma (1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	3 375	3 375	-
30061	Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit	0	0	0	1 500	1 500	-
Submi		0	0	0	4 875	4 875	-

a) 2008 stáhtabušehtas várrejuvui 6 500 000 ru lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii. Dás lea 10% sirdojuvvon hálddahussii hálddašit dán prográmma ja 15% lea sirdojuvvon erenoamáš prošeavttaide earret eará isahit prográmma fágalaš fora

7.3.2.1 Lotnolasealáhusat

Tabealla 7.3.2.1 Lotnolasealáhusat (1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Lotnolasealáhusat	0	0	0	3 375	3 375	-
Submi		0	0	0	3 375	3 375	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ceavzilis lotnolasdoaimmat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Álggaheaddjit geat háliidit álggahit meahcceávkkestallandoaimmaid
- Doallit geat háliidit bargat vuoddoaláhusain lotnolasat eará doaimmain
- Sámi mátkedoaimmaheaddjit geat háliidit geavahit meahci oktan vuotnaguovlluiguin resursan mátkeealáhusas
- Smáviltágan borramušbuvttadeaddjit geat maiddái doaimmahit guolástusa, boazodoalu, eanadoallu dahje meahcásteami

Ulbmilolahusaeavttut:

- Meahcceávkkestallandoaimmaid lohku
- Daid mátkedoaimmaheaddjiid lohku geain meahcci lea vuodđun doibmii
- Smáviltágan borramušbuvttadeaddjiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Meahcebuktagiid buvttavddideapmi ja kvalitehtasihkkarastin
- Meahccealáhusaid vuoddi- ja vuovdalandoaimbajut
- Ovddidit vásáhusvuđot mátkedoaimmaid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjaareivve dáhtona
- Doaimbajut mat nu uhccán go vejolaš váikkuhit lundui, kultuvrii ja birrasii negatiiva láhkai
- Meahcedoaimmat mat dávistit sámi luonddudollui
- Mátkeealáhusat mat čalmmustuhttet vásáhusa ja ekoturismma
- Prošeavttaide maid Sámediggi lea ožžon álggahuvvot sáhtta juolludit gitta 100 % rádjai gollomeroštusas

- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta oħcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 oħcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 % rádjai dohkkehuvvon goluin. Oktasaš ruhtadeami oktavuodas gitta 20 % rádjai. Almmolaš investerendoarjja oktiibuot ii sáhte leat eanet go 60 % gollomearoštusas.
- Doarjagiid bajimus ráđji lea dábálaččat 300 000 ru. Oktasaš doaibmabijuid oktavuodas mat mearkašit ollu báikkálaš sámi álbmogii, lea bajimus doarjjaráđji 500 000 ru.
- Sámediggi ii searvva dábálaččat dakkár prošeavttaid ruhtadeapmái, maid gollomeroštus lea badjel 5 000 000 ru
- Uhcimusdoarjja lea 30 000 ru.

Sámedikki doarjastivra hálddaša Sámedikki ruđaid lotnolasealáhusaide.

2008 várás várrejuvvo 3 375 000 ru lotnolasealáhusaide.

7.3.2.2 Duodji – bagadeaddjivirggit ja fidnooahppiortnet

Tabealla 7.3.2.2 Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30060	Duodji - bagadeaddjivirggit ja fidnooahppit	0	0	0	1 500	1 500	-
Submi		0	0	0	1 500	1 500	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Eanet duojárat

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojárat ja duodjefitnodagat
- Guovdilis oahppoásahusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Fidnooahppiid lohku duojis
- Duodjebagadeaddjiid lohku

2008 vuoruheamit:

- Bagadeaddjivirggit
- Fitnodagat mat váldet fidnooahppiid

Juolludaneavttut:

- Oħcanáigemearit leat guovvamánu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Prošeakta galgá álggahuvvot mañimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmmastuvvot mañimusat 2 jagi mañná doarjjarivve dáhtona
- Doarjjaoažžu galgá duođastit duohta gelbbolašvuoda dahje formálalaš gelbbolašvuoda sámi duojis
- Fidnooahppsiehtadusaid galgá fidnooahpponammagoddi (Yrkesopplæringsnemda) dohkkehit
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta oħcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 oħcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Juohke fidnoahppi nammii juolluduvvo 50 000 ru fidnoahppišiehtadusaid hálddašeapmái
- Juohke fidnoahppi nammii juolluduvvo 100 000 ruvdnosaš doarjja fidnoahppibálgán
- Juohke fidnoahppi nammii juolluduvvo 50 000 ru doarjjan hálddašangoluide
- 5 fidnoahppišiehtadusa lea eanemus maid sáhtta ásahit
- 500 000 ru várrejuvvo duodjebagadussii. Bagadusdoaimma galgá čadnojuvvo Duodjeinstituhtii

Sámedikki doarjjastivra hálddaša Sámedikki ruđaid bagadeaddjivirggiide ja fidnoahppiortnegii duojis.

2008 várás várrejuvvo 1 500 000 ru bagadeaddjivirggiide ja fidnoahppiortnegii duojis.

7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat

Tabella 7.3.3 Sámi ealáhusorganisašuvnnat (1000 ru)

Poasta 303	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %	
30300	Sámi ealáhusorganisašuvnnat	a)	0	0	0	500	500	-
Submi		0	0	0	500	500	-	

a) 2008 rájes fertejit sámi ealáhusorganisašuvnnat ohat doarjaga. Dm. ahte sii geat ovdal ožžo doarjaga ealáhusorganisašuvnnaide numo Goahtegearret ferte 2008 rájes ohat doarjaga.

Doarjjaortnega ulbmil:

- nannet sámi ealáhusorganisašuvnnaid doaimma

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi ealáhusorganisašuvnnat Norggas

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaimbajuid lohku doaimbaplánid ja bušehtaid vuodul

2008 vuoruheamit:

- Organisašuvnnat mat ollašuttet juolludaneavttuid

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvo dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 40 lahtu 31.12.06 muttus mat leat máksán lahttovuoda ja gullat uhcimusat guovtti fylkii
- Galgá ráhakaduvvot doaimbaplána maid Sámediggi dohkkeha
- Organisašuvnnat mat leat doarjjavuoigadahttojuvvo Sámedikki bušehtas, eai leat vuoigadahttojuvvo ohat
- Doarjja ii addojuvvo organisašuvnnaide mat ožžot doaimbadoarjaga stáhta bušehtaid bokte
- Doarjja máksojuvvo dan jagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat bohtán maŋimusat golggoamánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit Sámedikki ohcanvuodot doarjjaortnegiid njuolggadusat, maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07, ja 3. kapihtala gáibádusaid.

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja

50 % jahkásaš rámmas juhkkujuvvo luohtta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat devdet juolludaneavttuid

b) Doaimbadoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juhkkovuvvo gorálaččat 31.12.06 miellahttologu vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 500 000 ru sámi ealáhusorganisašuvnnaide.

7.3.4 Duodješiehtadus

Tabealla 7.3.4 Duodji (1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30020	Doaibmadoarjagat duodjái	2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
30021	Investeren- ja ovddidandoarjagat duodjái	4 394	3 200	3 200	3 200	0	0,0 %
30027	Čálgoortnegat	0	320	320	320	0	0,0 %
30028	Duoji fága- ja ekonomiijalávdegoddi	0	200	200	200	0	0,0 %
30025	Duojáriid Ealáhus Searvi - Nuolggá doarjagat	450	450	450	450	0	0,0 %
30026	Sámiid Duodji OS - Nuolggá doarjagat	1 050	1 050	1 050	1 050	0	0,0 %
Submi		8 200	8 220	8 220	8 220	0	0,0 %

Jagi 2008 várás ii leat ealáhusšiehtadus dannego duodjeorganisašuvnnaid eai ovddidan oktasašgáibádusa. Dat mearkkaša ahte Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida duodjealáhusa 2008 rámmaid.

Ealáhusšiehtadus fuojis 2007:s guhkeduvvo jahkái 2008.

Ortnet gusto olles riikki beroškeahtá Sámedikki ealáhusovddidanruđaid doaibmaguovllus.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša Sámedikki duodjeruđaid.

7.3.4.1 Doaibmadorjja

Tabealla 7.3.4.1 Doaibmadoarjagat (1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30020	Doaibmadoarjagat	2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %
Submi		2 306	3 000	3 000	3 000	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil

- Bisuhit duodjefitnodagaid

Ortnega olahusjoavku:

- Ovttalbmofitnodagat mat leat logahallojuvvon duodjeregistariid

Duodjeregistariid oavvilduvvo duojarat mat devdet čuovvovaš eavttuid:

- Ohcci ferte deavdit gáibádusaid dieđihit sámi jienastuslohkui, muhto ii dárbbas leat čálijuvvon jienastuslohkui. Erenoamáš dilálašvuodain sáhtta beassat eret dán gáibádusas.
- eaggáduššá ovttalbmofitnodaga ja lea logahallojuvvon lasseárvodivatregistariid
- lea vuodán iežasduddjuvuovvon dujjiid mat lea vuodduvvon sámi kultuvriid ja árbevieruide uhcimusat 50 000 ru ovddas earret lasseárvodivada
- duodaštus iežasdieđáhusain ahte lea reálagelbbolašvuohka sámi duojs ja/dahje duodaštus ahte lea formálalaš gelbbolašvuohka sámi duojs

Ulbmilolahusaeavttut

- Daid duodjefitnodagaid lohku, mat leat organiserejuvvon ovttaoibmofitnodahkan

Juolludaneavttut

- Ohcanáigemearri lea golggotmánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doarjjaoažžu galgá leat logahallojuvvon duodjeregistarii
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo iežasbuvttaduvvon duoji dohkkehuvvon vuovdimis, gitta 40 % radjái, eanemus doarjja lea 150 000 ru.

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 000 000 ru duojáridda.

7.3.4.2 Investeren- ja ovddidandoarjja

Tabealla 7.3.4.2 Investeren- ja ovddidandoarjagat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30021	Investeren- ja ovddidandoarjagat	4 394	3 200	3 200	3 200	0	0,0 %
Submi		4 394	3 200	3 200	3 200	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit duodjefitnodagaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat iežaset doaimmain
- Duodjedoaimmaid álggaheaddjit

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon ođđaálggaheaddjiide
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon investeremiidda
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon fitnodatovddideapmái
- Daid doarjagiid lohku mat leat addojuvvon gelbbolašvuoda bajideapmái

2008 vuoruheamit:

- Vuovdalan- ja mearkagálvoovddidanprošeavttat
- Gelbbolašvuoda bajideami doaibmabijut álggaheaddjiid ja ásahuvvon doaimmaheaddjiid várás
- Investeremat mat váikkuhit fitnodatovddideapmái

Juolludaneavttut

- Ohcanáigemearit leat guovvamánu 1. b., cuoŋománu 1. b. ja čakčamánu 1. b. 2008.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja addojuvvo gitta 40 % rádjai ovttalbmofitnodagaid ohcamiidda
- Doarjja addojuvvo gitta 50 % rádjai guovtti dahje eanet ovttalbmofitnodagaid gaskasaš oktasašivnestremiidda
- Almmolaš ruhtadeapmi oktiibuot ii galgga leat eanet go 60 %
- Eanemus doarjja ovttalbmofitnodagaide lea 300 000 ru
- Eanemus doarjja oktasašprošeavttaide lea 500 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 200 000 ru duojárida.

7.3.4.3 Čálgoortnegat

Tabealla 7.3.4.3 Čálgoortnegat

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30027	Čálgoortnegat	0	320	320	320	0	0,0 %
Submi		0	320	320	320	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit bargonávccalaš duojárid čálgoortnegiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojarat geat leat loagahaljojuvvon duodjeregistarii

Duodjeregistariin oaivvilduvvo duojarat geat ollašuttet gáibádusaid ahte:

- Ohcci ferte deavdit gáibádusaid diedihit sámi jienastuslohkui, muhto ii dárbbas leat čálijuvvon jienastuslohkui. Erenoamáš dilálašvuodain sáhtta beassat eret dán gáibádusas.
- eaiggáduššat ovttalbmofitnodaga ja leat loagahallajuovvon lasseárvodivatregistarii
- leat vuodán iežasduddjojuvvon dujiid mat lea vuodduvvon sámi kultuvrii ja árbevieruide uhcimusat 50 000 ru ovddas earret lasseárvodivda
- sáhtta duođaštit iežasdieđáhusain ahte lea reálagelbbolašvuohra sámi duojis ja/dahje duođaštit ahte lea formálalaš gelbbolašvuohra sámi duojis

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doarjagiid lohku riegádahttima dahje adopšuvvna oktavuodas
- Doarjagiid lohku álbmotoaju lasseálkkašumi ruovttoluottamáksimii.

Juolludaneavttut:

- Doarjjavuostáiváldi ferte leat loagahaljojuvvon duodjeregistarii
- Doarjjaohcan riegádahttima dahje adopšuvvna oktavuodas galgá leat sáddejuvvon sisa mañimusat 6 mánu mañjá riegádahttima dahje adopšuvvna
- Ohccit geain lea penšuvdnaaddi jahkedianas mii lea vuollel 1/2 G (álbmotoaju vuodđosubmi) dahje badjel 3 G, eai leat vuogaduvvon oazžut doarjaga dán ortnega vuodul
- Doarjja ii addojuvvo duojárida geat ožžot buohcanruđaid eará almmolaš ortnegiid vuodul

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja gitta 30 000 ru rádjai adopšuvvna dahje riegádahttima oktavuodas
- Dan buohcanruđaortnega lasseálkkašumi ruovttoluottamáksin, maid Riikkaoadjodoaimmahat mearrida

Sámedikki doarjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 320 000 ru duojáriid čálgoortnegiidda.

7.3.4.4 Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

Tabealla 7.3.4.4 Fága- ja ekonomiijalávdegoddi

(1000 ru)

Poasta 300	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30028	Fága- ja ekonomiijalávdegoddi	0	200	200	200	0	0,0 %
Submi		0	200	200	200	0	0,0 %

Duoji válđošiehtadusa vuodul galgá fágálávdegoddi mearridit ohcamiid beassat logahallojuvvot duodjeregistarii. Viidáseappot galgá ekonomiijalávdegoddi meroštallat duodjealáhusa ekonomalaš vuddosa.

2008 várás várrejuvvo 200 000 ru duoji fága- ja ekonomiijalávdegoddi.

7.3.4.5 Sámi duodjeorganisašuvnnat - Nuolggá doarjagat

Tabealla 7.3.4.5 Sámi duodjeorganisašuvnnat - Nuolggá doarjagat

Poasta 303	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
30025	Duojáriid Ealáhus Searvi	450	450	450	450	0	0,0 %
30026	Sámiid Duodji OS	1 050	1 050	1 050	1 050	0	0,0 %
Submi		1 500	1 500	1 500	1 500	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit doaimma Duojáriid Ealáhus Searvvis ja Sámiid Duodji OS:s

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Duojárid Ealáhus Searvi ja Sámiid Duodji OS

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaimmat aktivitehtaplána ja bušeahta ektui

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat addojuvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida doarjaga juogadeami sámi duodjeorganisašuvnnaide

2008 várás várrejuvvon 1 500 000 ru sámi duodjeorganisašuvnnaide.

8 Birasgáhtten ja kultursuodjalus

Sámi servodagain lea lagašvuohta lundui. Luondu lea ealáhusaid vuodus, eallinsurggiid rámma, ovddesáiggiid muosáhus ja máhtuid ja eallinvugiid vuodus. Kulturmuittut duodaštit mo sápmelaččaid oktavuoha lea leamaš eanadahkii ja lundui ja mo sii leat ávkkástallan dainna áiggiid čada. Dát guoská maiddá eanadaga ja luonddu mearkkšupmái ekonomalaš, sosiála ja oskkoldat dilálašvuodaide.

Váldoulbmil:

- Sihkkarastit sámi kultuvrra luondduvuđđosa ja suodjalit sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid dakkár vugiin mii váikkuha nannet ja viidáseappot fievrridit sámi identitehta ja kultuvrra

Oasseulbmilat:

- Duodaštit, viidáseappot fievrridit sámi historjja ja ávnnaslaš kultuvrra sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid suodjalemiin ja hálddašemiin
- Duodaštit ja oainnusin dahkat sámi árbevirolaš máhtu deahtalaš gáldun luonddu- ja birasgáhttemis.

Strategiija:

- Árjjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet sámi árbedieđuid ja sámi kulturmuittuid fuolaheami ja suodjaleami vuđđosa
- Váikkuhangaskaomiid geavaheami bokte duodaštit ja čalmmustuhttit mitalusa rádjalojsajohtalusa birra nuppi máilmmisoađi áiggi
- Bisuhit ja viidáseappot ovddidit gulahallama ja ovttasbarggu guovddáš, regionála ja báikkálaš eiseválddiiguin ja eará oassálastiiguin, nannen dihtii sámi kultur- ja birasgáhttema rámmaeavttuid
- Ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkagieldaiguin nannet sámi kulturmuittosuodjalusa
- Fuolahit sámi beroštusaid lagaš gulahallama ja ovttasbarggu bokte gieldaiguin kulturmuittolága, plána- ja huksenlága ja eará guoskevaš mearrádusaid vuodul
- Gulahallama bokte allaskuvllaiguin, dutkanásahusaiguin ja universitehtaiguin bargat dan ala ahte buoridit sámi kulturmuittosuodjalusa ja árbedieđuid dutkama
- Sierra biras- ja dálkkádatdieđáhusain čalmmustuhttit sámi árbevirolaš geavaheami hástalusaid
- Gulahallamiin guovddáseiseválddiiguin oččodit ásahuvvot biebmangearggusvuodortnega

8.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 8.1 Čoahkketabealla - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Njuolga doarjagat	1 175	182	182	1 202	1 020	560,4 %
	Oheanvuodot doarjja	a) 1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %
Submi		2 500	1 884	1 884	3 654	1 770	93,9 %

a) Sámediggi oaččui 2008 stáhtabušehtas 1 000 000 ruvdnosá lasáhusa Birasgáhttenpartemanttas. Danne lea lasáhus 750 000 ruvno dán postii. Dan lassin lea várrejuvvon 250 000 ruvno Sámedikki vistesuodjalanprošehtii Sierpmás

8.2 Njuolga doarjagat

Tabealla 8.2 Njuolga doarjagat - Sámi birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
400	Kultursuodjalusrusttegat	175	182	182	202	20	11,0 %
402	Rádjalojsajohtalaš - dutkan ja duodaštus	1 000	0	0	1 000	1 000	-
Submi		1 175	182	182	1 202	1 020	560,4 %

8.2.1 Kulturmitosudjalusrusttegat

Tabealla 8.2.1 Kultursudjalusrusttegat

(1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40001	Ceavccageadggi kulturmitosudjaleapmi (Várjjat Sámi Muse)	100	104	104	114	10	9,6 %
40002	Nuortasámi kulturbiras (Nuortasámi musea)	75	78	78	88	10	12,8 %
Submi	a)	175	182	182	202	20	11,0 %

a) Sámedikkis lea hálddašanoavddasvástádus kulturmitosudjaleapmiin. Várjjaga sámi musea ja nuortasámi musea barget sealluhan bargguiguin Sámedikki ovddas.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Suodjalit ja čalmmustahttit Ceavccageadggi kulturmitosudjalusguovllu ja Skoltebyen kulturbirrasa

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Várjjat Sámi Musea ja Nuortasámi musea

Ulbmilolahusaeavttut:

- Kulturmitosudjalusguovllut eai galgga vahágahttojuvvot
- Diehtujuohkindoaimbajuid lohku lágidemiid/galledemiid oktavuodas kulturmitosudjalusguovlluin

Juolludaneavttut:

- Gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin mearrida juohke jagi doaibmadoarjagiid juogadeami kulturmitosudjalusrusttegiidda

2008 várás várrejuvvo 202 000 ru kulturmitosudjalusrusttegiidda.

8.2.2 Sámi rádjaloovssajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi – dutkan ja duođašteapmi

Tabealla 8.2.2 Sámi rádjaloovssajohtalus nuppi máilmmisoađi áiggi - dutkan ja duođaštus

(1000 ru)

Poasta 402	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40200	Rádjaloovssajohtalaš - dutkan ja duođaštus	1 000	0	0	1 000	1 000	-
Submi		1 000	0	0	1 000	1 000	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ásahit ja čađahit dutkan- ja duođaštandoaimmaid nuppi máilmmisoađi rádjaloovssajohtalusa birra

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Árran Julevsame guovddasj/julevsámi guovddáš

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibma dan šiehtadusa vuodul maid Sámediggi ja Árran julevsame guovddasj leat dahkan ja dohkkehuvvon čálalaš bargoplána ja jahkásaš doaibmaplána vuodul

Juolludaneavttut:

- Doarjja máksojuvvo Sámedikki dohkkehan čálalaš bargoplána ja dohkkehuvvon raporttaid vuodul
- Njuolggá doarjagiid oppalaš juolludangáibádusat geahča 3. kapihttala

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkinn mearrida 2009 rádjai, juohke jagi doaibmadorjjajuolludeami doibmii (geahča šiehtadusa)

2008 várás várrejuvvo 1 000 000 ru dutkan- ja duođastusdoaimmaide Sámi rádjaloovssajohtalusa birra nuppi máilmmisoađi áiggi.

8.3 Ohcanvuđot doarjagat

8.3.1 Kulturmuutosuodjalus

Tabella 8.3.1 Kulturmuutosuodjaleapmi

(1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
40000	Sámi kulturmuutosuodjaleapmi	a)	1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %
Submi			1 325	1 702	1 702	2 452	750	44,1 %

a) Sámediggi oaččui 2008 stáhtabušehtas 1 000 000 ruvdnosaš lasáhusa Birasgáhtendepartemanttas. Danne lea lasáhus 750 000 ruvno dán postii. Dan lassin lea várrejuvvo 250 000 ruvno Sámedikki viestesuođalanprošeaktii Sierpmás kapihttalis erenoamáš golut hálddahas

Doarjjaortnega ulbmil:

- Suodjalit, fuolahit ja čalmustuhttit sámi kulturmuittuid ja -birrasiid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Kulturguovddážit, museat ja sámi organisašuvnnat
- Sámi kulturmuittuid eaiggádat ja geavaheaddjit ovttasbarggus kulturguovddážiiguin, museaiguin dahje sámi organisašuvnnaiguin

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sámi kulturmuittologahallamiid lohku 2008:s Askeladdenis (guovddáš kulturmuittodiehtovuodus)
- Álggahuvvon ođastan- ja sihkkarastindoaibmabijuid lohku
- Čadahvonn ođastan- ja sihkkarastindoaibmabijuid lohku

2008 vuoruheamit:

- Automáhtalaččat ráfáidahttojuvvo sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid registreren
- Uhkiduvvon ja áitojuvvo sámi kulturmuittuid sihkkarastin ja ođasteapmi
- Prošeavttat main leat mánga ruhtadangáldu

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvo maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhtona
- Registrenprošeavttaide galgá Askeladdena, SEFRAKa dahje Sámedikki registrerenskovvi geavahuvvot
- Sámediggi galgá sáhttit oažžut buot registrerenávdnasiid ja maiddá loahpparaportta, digitála hámis
- Sihkkarastinprošeavttat galget duođastit dárbbaslaš gelbbolašvuoda čadaheapmái ja sáddet loahpparaportta oktan dilleárvoštallama maŋŋá čadaheami
- Go priváhta eaiggádat ohcet ovttas almmolaš ášahusaiguin dahje museaiguin, de fertejit geavahanvuogiatvuodát kulturmuittuide leat čielggaduvvon

- Ásahusat ja organisašuvnnat mat ožžot doaibmadoarjagiid stáhtas, eai oaččo dábálaččat doarjaga hálddahusgoluide dán ortnegis.
- Eanet doarjja dán prošehtii dahje vejolaš lassegoluide ii addojuvvo
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Gitta 50 % rádjai doarjja dohkkehuvvon goluin ovttasruhtadeami oktavuodas, eanemusat 200 000 ru
- Gitta 70 % rádjai doarjja dohkkehuvvon goluin go Sámediggi lea áidna ruhtadangáldu, eanemusat 150 000 ru

Sámedikki doarjjastivra hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 452 000 ru kulturmuitosuodjalussii.

9 Dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan

Giella- ja kulturcakkat leat mielddisetbuktán ahte dervvašvuoda- ja sosiálafálaldat lea leamaš uhcit juvssahahtti muhtun oassái sámi álbmogis. Guovddáš ulbmil Sámedikki barggus oččodit dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid lea lasihit dieđu ja áddejumi sámi bálvalusdárbbasaeddji dárbbuin ja vuoigatvuodain.

Váldoulbmil

- Ollislaš ja dássasaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii, nugo muđui álbmogis leat

Oasseulbmilat

- Sihkkarastit Sámedikki váikkuhanfámu go dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat hábmejuvvojit ja čađahuvvojit sámi álbmoga várás
- Sihkkarastit ahte eiseválddit iešguđet dásis fuolahit ovddasvástádusa sámi dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusain
- Sihkkarastit ahte buot dásiid dearvvašvuoda- ja sosiálafágalaš bargiin lea máhttu ja gelbbolašvuohta sámi gielas ja kultuvrras, ja mánggakultuvrralaš áddejumis.

Strategiijat

- Árijalaš váikkuhangaskaoamegeavhemiin váikkuhit ahte lámhčojuvvo bivstevaččat dakkár dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus, mii lea vuodđuduvvon sámi giella- ja kulturáddejupmái buot dásiin
- Gulahallamiin ja ovttasbargguin ovddasvástideaddji eiseválddiiguin ja eará oassálastiiguin sihkkarastit Sámediggái váikkuhanfámu ja hálddašemi dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagas sámi álbmogii

9.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 9.1 Čoahkketabealla - Sámi dearvvašvuoda- ja sosiálaáŋgiruššan (1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %
	Ohcanvuđot doarjja	4 220	3 850	4 050	4 300	250 6,2 %
	Submi	4 220	3 850	4 050	4 300	250 6,2 %

9.2 Ohcanvuđot doarjagat

9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

Tabealla 9.2.1 Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

(1000 ru)

Poasta 450	Čilgehus		RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
45000	Dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat	a)	4 220	3 850	4 050	4 300	250	6,2 %
Submi			4 220	3 850	4 050	4 300	250	6,2 %

a) 500 000 ruvno sirdojuvvo ruovttoluotta poasttas 899 dearvvašvuoda rudaid ealueren ja 150 000 ruvno poasttas 80007 dearvvašvuoda- ja sosiálaseminára.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Láhččojuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus sámi geavaheaddjiide

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat, ásašusat ja ovttaskas oassálastit

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid prošeavttaid lohku, mat leat čađahuvvon plánejuvvon áigái
- Daid prošeavttaid lohku, main sámi geavaheaddjiid dárbbut láhččojuvvon dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaide lea fuolahuvvon

2008 vuoruheamit:

- Prošeavttat mat fuolahit ovttasbarggu, oktiioardnema, fágarasttideami ja prošeavtta sirdehahttivuoda eará fága- ja bálvalussurggiide
- Prošeavttat main leat mánga ruhtadangáldu
- Prošeavttat main leat konkreta doaibmajut dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusa bistevaš láhčima várás
- Prošeavttat main leat konkreta ulbmilat mo ovddidit máhtu sámi giela ja kultuvrra birra dálá dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagas
- Dearvvašvuoda- ja sosiálabargiid oahpaheapmi sámegeielas ja sámi kulturáddejumis
- Čielggadan- ja prošeaktabargu dainna áigumušain ahte heivehit dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid sámi árgabeaivái
- Doaibmajuid metodaovddideapmi ja lámčin sámi guovlluid dábálaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusa iešguđet dárbbuide
- Prošeavttat maid áigumuš lea ovddidit buriid reaidduid maiguin mihtidit ja sihkkarastit kvalitehta dain dearvvašvuoda- ja sosiálafálaldagain mat addojuvvojit sámi álbmogii
- Ovddidit fágagirjálášvuoda ja heivehit metodaidda main lea sámi giella ja kultuvra vuodđun
- 500 000 ru merkejuvvo dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeaktii máhtolašvuoda- ja gelbbolašvuodadokumentii dearvvašvuoda- ja sosiálasuorggis sámi geavaheaddjiid várás julev- ja máttasámi guovlluin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot maŋimusat dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo ja válmastuvvot maŋimusat 2 jagi maŋŋá doarjjareivve dáhttona
- Doarjja máksojuvvo ollásit go prošeakta álggahuvvo
- Galgá ráhkaduvvot prošeaktačilgehus mii válddahallá prošeavtta viidodaga, oassálastiid logu, fágalaš sisdoalu ja čatnaseami, guovddáš dáhpáhusaid ja prošeavtta vásáhusaid gaskkusteami
- Prošeavtta ulbmil galgá leat bálvalusfálaldagaid ovddideapmi sámi álbmogii várás

- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo prošeakta lea loahpahuvvon
- Metoda- ja dutkanprošeavttat galget leat čadnojuvvon dutkan- dahje oahpahusásahussii
- Prošeaktaruđat dutkamii leat ráddjejuvvon dakkár ovdaprošeavttaide, maid áigumuš lea ovddidit dutkanjurdagiid ja prošeaktaevttohusaid. Eaktun lea ahte dakkár ohcamat duodaštuvvojit leat čadnojuvvon oahpahus- dahje dutkanásahussii
- Go juolluduvvojit prošeaktaruđat oahpahit dearvvašvuoda- ja sosiálabargiide sámegeiela ja sámi kulturáddejumi, gielddaide mat gullet sámegeiela hálddašanguvlui, de lea gáibádussan ahte giela juolluda 50 % prošeaktagoluin
- Doarjja ii addojuvvo doaibma- ja investerengoluide
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošeaktii dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul, eanemusat 500 000 ru
- Hálddahasgoluide máksojuvvo gitta 10 % rádjai dohkkehuvvon goluin

Dat ráddelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 4 300 000 ru dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide.

10 Dásseárvu

Dásseárvu guoská buot servodatsurggiide ja lea danne ovttaiduvvon oassi Sámedikki barggus. Sámi nisssonolbmui lea árbeviroláččat leamaš nana sadii servodagas. Sámi nisssonolbmuid vuoigatvuohta bargui, ekonomalaš dásseárvu, vuoigatvuohta oazžut oahpu ja politiikkenevejolašvuohta leat deatalaš prinsihpat. Bargoeallin ferte lágiduvvot nu ahte sihke nisssonolbmot ja almmáiolbmot besset leat fuolaheaddjin.

Váldoulbmil

- Dásseárvosaš sámi servodat

Oasseulbmilat

- Seamma vuoigatvuođat, geatnegasvuođat ja vejolašvuođat nisssonolbmuide ja almmáiolbmuide
- Sihkkarastit máhtu ja gelbbolašvuođa sámi servodagain
- Váikkuhit dasa ahte galget leat posiitiiva miellaguottut iešguđelágan seksuála sojuide

Strategiija

- Árijjalaš váikkuhangaskaoapmegeavaheami bokte nannet dásseárvvu sámi servodagain
- Gulahallamiin ja ovttasbarguin iešguđet oassálastiiguin váikkuhit buoret dásseárvvu sohkabeliid gaskkas
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu daid sámi organisašuvnnaiguin, mat barget dásseárvvuin

10.1 Vaikkuhangaskaoamit

Tabealla 10.1 Čoahkketabealla - Dásseárvu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
	Ohcanvuđot doarjja	384	650	650	650	0	0,0 %
Submi		384	650	650	650	0	0,0 %

10.2 Ohcanvuđot doarjagat

10.2.1 Dásseárvodoaimbajut

Tabealla 10.2.1 Dásseárvodoaimbajut

(1000 ru)

Poasta 450	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
65100	Dásseárvodoaimbajut	384	650	650	650	0	0,0 %
Submi		384	650	650	650	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Doaimbajut mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat ja ášahusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Daid doaimbajuid lohku, mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain

2008 vuoruheamit:

- Doaimbajut mat ovddidit dásseárvvu sámi servodagain ja doaimbajut mat ovddidit dásseárvvu sohkašielid gaskkas sámi servodagain
- Doaimbajut mat ovddidit dásseárvvu beroškeahhtá seksuála sojuin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beavvi, eai meannuduvvo
- Doaimbajut galgá čađahuvvot dan bušeahhtajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvo ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthojuvvon
- Doarjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaimbajut lea čađahuvvot.
- Doaimbajut oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaimbajut vásašusaid gaskkustemiin galgá válddallojuvvo
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošehtii dahje vejolaš lassegoaluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo ohcama vuodul, eanemusat 100 000 ru

Dat ráddelahttu geas lea ovddasvástáduš fágasuorggis hálddaša ortnega

2008 várás várrejuvvo 650 000 ru dásseárvodoaimbajuide.

11 Riikkaidgaskasaš áŋgiruššan

Ceavzilis ovddideapmi lea máilmmi eamiálbmogiid boahhteáiggi ávnnaslaš vuodđu. Riikkaidgaskasaš ovttasbargu lea okta vuodđobáccin go galgá hehttet olbmoráhkadan dálkkádatrivadama ja unnidit birasgoaridemiid davveguovlluin.

Váldoulbmil

- Riikkaidgaskasaš oktiigullevašvuolta nannen dihtii eamiálbmotvuogatuodaid

Oasseulbmilat

- Nannet sápmelaččaid vejolašvuodaid doaibmat oktan álbmogin Barentsguovllu riikkaid rastá
- Váikkuhit dasa ahte eamiálbmotdimenšuvdna fuolahuvvo nationála ja riikkaidgaskasaš forain

Strategiija

- Árijjalalaš váikkuhangoaskaoapmegeavaheami bokte nannet oktiigullevašvuodabarggu eamiálbmogiid gaskkas
- Árijjalalaš váikkuhangoaskaoapmegeavaheami bokte nannet Ruošša beale sámi servodagaid
- Gulahallamiin ja ovttasbargguin iešguđet oassálastiiguin váikkuhit ahte eamiálbmogat čálmmustuhttojuvvojit riikkaidgaskasaš oktavuodain
- Nannet ja ovddidit ovttasbarggu daid sámi organisašuvnnaiguin, mat barget riikkaidgaskasaččat

11.1 Vaikkuhangaskaoamit

Tabella 11.1 Čoahkketabealla - Riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
	Njuolgga doarjagat	175	175	175	175	0	0,0 %
	O hcanvudot doarjja	320	350	350	350	0	0,0 %
Submi		495	525	525	525	0	0,0 %

11.2 Njuolggodoarjagat

11.2.1 Barentssa eamiálbmotkantuvra Murmánskkas

Tabella 11.2.1 Barents eamiálbmotkantuvra Murmánskkas

(1000 ru)

Poasta 400	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %	
55101	Barents eamiálbmotkantuvra Murmánskkas	175	175	175	175	0	0,0 %
Submi		175	175	175	175	0	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit Barents eamiálbmotkantuvrra Murmánskkas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Barentsčállingoddi

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibma doabmaplána ja bušeahta vuodul

Juolludaneavttut:

- Gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihttalís 3.1 njuolggá doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Sámedikki dievasčoahkkin juohká juohke jagi doaibmadoarjaga Barentsčállingoddái jođihit Barents eamiálbmotkantuvrra Murmánskkas.

2008 várás várrejuvvo 175 000 ru Barents eamiálbmotkantuvrii Murmánskkas.

11.3 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 11.3 Ohcanvuđot doarjja - Riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
551	Barentsovttasbargu	150	150	150	150	0,0 %
552	Eará riikkaidgaskasaš bargu	170	200	200	200	0,0 %
Submi		320	350	350	350	0,0 %

11.3.1 Barentsovttasbargu

Tabealla 11.3.1 Barentsovttasbargu

(1000 ru)

Poasta 551	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
55100	Barentsovttasbargu	150	150	150	150	0,0 %
Submi		150	150	150	150	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Ovddidit sámi servodagaid Ruoššas

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Organisašuvnnat ja ásašusat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Álggahuvvon ovddidandoaibmabijuid lohku sámi báikegottiin Ruoššas

2008 vuoruheamit:

- Doaibmabijut hukset ja ovddidit árbevirolaš ealáhusaid Ruoššas
- Giella- ja kulturdoaibmabijut mat searvvahit nuorra sápmelaččaid Ruoššas

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá čađahuvvot dan bušeahttajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvo ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvo Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaibmabidju lea čađahuvvon

- Doaibmabidju oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaibmabiju vásáhusaid gaskkustemiin galgá válldahallojuvvot
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošekti dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttdokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvot vuodustuvvon ohcama vuodul

SPR-N hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvot 150 000 ru Barentsovttasbargui.

11.3.2 Eará riikkaidgaskasaš bargu

Tabella 11.3.2 Eará riikkaidgaskasaš bargu

(1000 ru)

Poasta 552	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 +/- 08-Rev 07	Erohus %
55200	Eará riikkaidgaskasaš bargu	170	200	200	200	0,0 %
Submi		170	200	200	200	0,0 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Váikkuhit dasa ahte eamiálbmotdimenšuvdna nátionála ja riikkaidgaskasaš forain fuolahuvvo

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámi organisašuvnnat main lea NGO stáhtus
- ONa eamiálbmogiid bastevaš fora árktaš áirras

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmabijuid lohku, maid sámi organisašuvnnat NGO stáhtusiin lea lágidan
- Máksojuvvon doaibmadoarjagat ONa eamiálbmogiid bastevaš fora árktaš áirasii

2008 vuoruheamit:

- Doaibmabijut čuovvolit ONa eamiálbmotjuolggastusa
- Doaibmadoarjja ONa eamiálbmogiid bastevaš fora árktaš áirasii

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea cuoŋománu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doaibmabidju galgá čađahuvvot dan bušehttajagi go doarjja juolluduvvo
- Doarjja máksojuvvot ollásit go juolludaneavttut leat ollašuhthtojuvvon
- Doarjjavuostáiváldi galgá čállit loahpparaportta mii sáddejuvvot Sámediggái maŋimusat 2 mánu maŋŋágo doaibmabidju lea čađahuvvot
- Doaibmabidju oktan áigeplánain, fágalaš sisdoaluin ja doaibmabiju vásáhusaid gaskkustemiin galgá válldahallojuvvot
- Ii addojuvvo eanet doarjja dán prošekti dahje vejolaš lassegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehttdokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja meroštallojuvvo vuodustuvvon ohcama vuodul.

SPR-N hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 200 000 ru eará riikkaidgaskasaš bargui.

12 Sámi organisašuvnnat

Demokrátalaš servodat sorjá árrjalaš ja mánggabealat organisašuvdnaeallimis. Sámi organisašuvnnat leat deatalaččat sámi servodagaid ovddideamis.

Váldoulbmil:

- Bisuhit mánggabealat sámi organisašuvdnaeallima.

Strategiija:

- Árrjalaš váikkuhangaskaoapmegeavahemiin láchit dilálašvuodaid mánggabealat organisašuvdnaeallimii

12.1 Váikkuhangaskaoamit

Tabealla 12.1 Čoahkketabealla - Sámi organisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
	Ohcanvuđot doarjja	2 434	2 507	2 507	3 257	750	29,9 %
Submi		2 434	2 507	2 507	3 257	750	29,9 %

12.2 Ohcanvuđot doarjagat

Tabealla 12.2 Ohcanvuđot doarjja - Sámi riikkaviidosaš organisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
553	Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide	483	556	556	556	0	0,0 %
750	Sámi váldoorganisašuvnnat	1 951	1 951	1 951	2 451	500	25,6 %
751	Sámi politihkalaš bellođagat	0	0	0	250	250	-
Submi		2 434	2 507	2 507	3 257	750	29,9 %

12.2.1 Sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnat

Tabealla 12.2.1 Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide

(1000 ru)

Poasta 553	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
55300	Doarjja rájáidrasttideaddji sámi organisašuvnnaide	483	556	556	556	0	0,0 %
Submi		483	556	556	556	0	0,0 %

a) Sámi jienat árvvoštallojuvvo oazžut doarjaga vuodul

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ovddidit sámi rájáidrasttideaddji organisašuvnnaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:
Sámi rájáidrastideaddji organisašuvnnat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Doaibmabijuid lohku doaibmaplánaid ja bušehtaid vuodul

2008 vuoruheamit:

Sámi rájáidrastideaddji organisašuvnnat

- Sámi rájáidrastideaddji organisašuvnnat mat barget dásseárvvuin

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 20 lahtu 31.12.06 muttus mat leat máksán lahttovuođa ja lahtut mat gullet guovtti riikii Sámis
- Organisašuvdna galgá ráhkadit doaibmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- Doarjja máksojuvvon dan bušehttajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahtán maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohtta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat ollašuttet juolludaneavttuid

b) Doaibmadoarjja:

50 % jahkásaš rámmas juogaduvvo gorálaččat dan miellahttologu vuodul, mi lea 31.12.06 muttus

Dat ráddelahttu geas lea ovddasvástáduš fágasuorggis hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 556 000 ru sámi rájáidrastideaddji organisašuvnnaide.

12.2.2 Sámi válдоorganisašuvnnat

Tabealla 12.2.2 Sámi válдоorganisašuvnnat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
750	Sámi válдоorganisašuvnnat	1 951	1 951	1 951	2 451	500	25,6 %
Submi		1 951	1 951	1 951	2 451	500	25,6 %

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ovddidit sámi válдоorganisašuvnnaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Sámepolitihkalaš válдоorganisašuvnnat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sámi válдоorganisašuvnnaid lohku

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Organisašuvnnas galget leat uhcimusat 500 lahtu 31.12.06 muttus mat leat máksán lahttovuoda ja lahtut mat gullet uhcimusat golmma fylkii. Juohke báikkálaš searvvis galget leat uhcimusat 20 lahtu mat leat máksán lahttovuoda
- 3 báikkálaš searvvi sáhttet registrerejuvvot juohke gielddas jus okta dain lea nuoraidsearvi
- Organisašuvnnas ii galgga leat eahpegorálaš hálbbes lahttovuodamáksu
- Organisašuvdna galgá ráhkadit doaibmaplána maid Sámediggi dohkkeha
- 50 % máksojuvvo go boahá máksinávžžuhus, dat 50 % mii vel báhcá máksojuvvo go juolludaneavttut leat ollašuttujuvvon. Maŋimus máksinávžžuhus galgá leat boahán maŋimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

30 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohhta daid organisašuvnnaid gaskkas, mat ollašuttet juolludaneavttuid

b) Doaibmadoarjja:

70 % jahkásaš rámmas juogaduvvo gorálaččat dan miellahttologu vuodul, mii lea 31.12.06 muttus

Dat ráđđelahttu geas lea ovddasvástádus fágasuorggis hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 2 451 000 ru. sámi váldoorganisašuvnnaide.

12.2.3 Sámi politihkalaš bellodagat

Tabealla 12.2.3 Sámi politihkalaš bellodagat

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008 - / - 08-Rev 07	Erohus %	
751	Sámi politihkalaš bellodagat	0	0	0	250	250	-
Submi		0	0	0	250	250	-

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bisuhit ja ovddidit sámpolitiikalaš bellodagaid

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Registrerejuvvon sámpolitiikalaš bellodagat

Ulbmilolahusaeavttut:

- Sámpolitiikalaš bellodagaid lohku

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Sámpolitiikalaš bellodagat main lea čielga sámi ulbmilparagráfa ja mat leat registrerejuvvon Brønnøysundda bellodatregisttaris

- Dat mat devdet eavttuid galget bidjat mielde ohcamii aktivitehta- ja doaibmaplána ja bušehta
- 50 % máksojuvvo go boahhtá máksinávžžuhus, dat 50 % mii vel báhcá máksojuvvo go juolludaneavttut leat ollašuhthojuvvo. Mañimus máksinávžžuhus galgá leat boahhtán mañimusat golgotmánu 1. b. 2008
- Bellodagat mat bohtet dán ortnega vuollái – ja jos bellodagain lea ovddastus Sámedikkis ja ožžot oktiibuot eará doarjaga mii lea eanet go vuoddošubmi/vuoddoarjaga, eai leat vuoigadahttojuvvo oažžut 250 000 ruvdnosá vuoddoarjaga
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 - Daid doarjagiid hálldašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohat, ja dat gáibádusat mat leat mearriduvvo Sámedikki 2008 bušehtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Vuoddoarjaga ohcama vuodul, gitta 250 000 ru jahkásaččat
- Vuoddoarjaga ii leat sorjavaš fylkkaserviin dahje lahttologus

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 250 000 ru sámi politihkalaš bellodagaide.

13 Eará vaikkhangaskaoamit

Tabell 13.0 Čoahkketabealla - Eará vaikkhangaskaoamit (1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Váikkhangaskaoamit maid Sámediggeráđdi hálldaša	1 489	3 100	3 400	3 550	150	4,4 %
	Váikkhangaskaoamit maid Čoahkkinjodihangoddi hálldaša	2 500	2 500	2 500	2 750	250	10,0 %
Submi		3 989	5 600	5 900	6 300	400	6,8 %

13.1 Vaikkhangaskaoamit maid sámediggeráđdi hálldaša

Tabell 13.1 Vaikkhangaskaoamit maid Sámediggeráđdi hálldaša (1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
500	Regionála ovddideami ruđat	1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %
	Friija váikkhangaskaoamit a)	0	0	0	150	150	-
Submi		1 489	3 100	3 400	3 550	150	4,4 %

a) Ovdal ledje dát ruđat politihkalaš dási doaibmagoluid vuolde, Sámediggeráđdi ruđain.

13.1.1 Regiuvdnaovddideapmi

Tabell 13.1.1 Regionála ovddideami ruđat (1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
500	Regionála ovddideami ruđat	1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %
Submi		1 489	3 100	3 400	3 400	0	0,0 %

a) 100 000 ru várrejuvvojit Guovdageainnu filmafestiválii ja eanet doarjaga go dán geahčaluvo čovdojuvvo ovttasbargošiehtadusaid bokte fylkkasuohkaniguin. Sámediggi áigu juolludit ruđa Beaivváš Sámi teáhtera vistti prošehteremii.

Sámediggi lea dahkan ovttasbargošiehtadusaid Finnmárkku, Romssa, Nordlándda, Davvi-Trøndelága, Mátta-Trøndelága ja Hedmárkku fylkkasuohkaniguin. Ovttasbargošiehtadusaide gullet mángga suorggi sohppojuvvo doaibmabijut. Sámediggi áigu oččodit ovttasbargošiehtadusa Oslo giełldain.

Doarjjaortnega ulbmil:

- Nannet ja čalmmustahttit sámi kultuvrra, giela ja servodateallima ovttas daid fylkkaiguin, maiguin Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadus

Ulbmilolahusaeavttut:

- Ovttasbargošiehtadusaid proševttaid ja doaibmabijuid čuovvoleami lohku

Juolludaneavttut:

- Doaibmabijut čađahuvvojit dan vuoru mielde ja daid resursarámmaid siskkobealde maid bealit šiehtadit
- Doaibmabijut mat čađahuvvojit ovttasbargošiehtadusaid oktavuodas, gáibidit oktasaš ruhtadeami fylkkasuohkaniiguin

Sámediggeráđđi hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 3 400 000 ru daid regiuvdnapolitihkalaš doaibmabijuide maid Sámediggeráđđi hálddaša. Sámediggeráđđi sáhtta mearridit lassi gáibádusaid doarjagii.

13.1.2 Friija vaikkhangaskaoamit

Tabell 13.1.2 Friija vaikkhangaskaoamit

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Friija vaikkhangaskaoamit	0	0	0	150	150	-
Submi		0	0	0	150	150	-

Friija vaikkhangaskaoamit leat ruđat maid Sámediggeráđđi hálddaša dakkár doaibmabijuide maid Sámedikki vaikkhangaskaoamit muđui eai govčča.

Sámediggeráđđi hálddaša ortnega

2008 várás várrejuvvo 150 000 ru friija vaikkhangaskaomiide.

13.2 Vaikkhangaskaoamit maid Čoahkinjođihangoddi hálddaša

Tabell 13.2 Vaikkhangaskaoamit maid Čoahkinjođihangoddi hálddaša

(1000 ru)

Post	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
751	Sámedikki politihkalaš joavkkut	1 800	1 800	1 800	1 800	0	0,0 %
752	Opposišuvna bargoeavttut	700	700	700	950	250	35,7 %
Submi		2 500	2 500	2 500	2 750	250	10,0 %

13.2.1 Sámedikki politihkalaš joavkkut

Doarjjaortnega ulbmil:

- Bures organiserejuvvon politihkalaš joavkkut Sámedikkis

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Dat Sámedikki joavkkut main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid vuodul, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94 ja rievadan 27.05.07

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahtán maŋimusat golggotmánu 1. b. 2008
- Gáibádussan lea ahte čállojuvvo raporta ja ráhkaduvvo rehketdoallu mii čájeha mo ruđat leat geavahuvvon ja mii sáddejuvvo Sámedikki čeahkinjođihangoddái maŋimusat cuoŋománu 1. b. 2009.
- Muđui gustojit dat njuolggadusat mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.04 ja rievdadan 27.05.07

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

5 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohtta daid joavkkuid gaskkas, mat leat registrerejuvvon Sámedikkis, geahča njuolggadusaid mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, Sámediggi lea mearridan 10.02.04 ja rievdadan 27.05.07.

b) Doarjja áirraslogu vuodul:

95 % jahkásaš rámmas juogaduvvo seamma submi buot áirasiidda

Sámedikki čeahkinjođihangoddi hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 1 800 000 ru Sámedikki politihkalaš joavkkuide.

13.2.2 Opposišuvnna bargoeavttut

Doarjjaortnega ulbmil:

- Sámedikki opposišuvdna buriid bargoeavttuiguin

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Dat Sámedikki joavkkut, main lea stáhtus joavkun Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid vuodul, maid Sámediggi lea mearridan 10.02.94 ja rievdadan 27.05.07, ja mat atnet iežaset gullat opposišuvdnii

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon maŋŋá dán beaivvi, eai meannuduvvo
- Doarjja máksojuvvo dan bušeahhtajagi go dat juolluduvvo. Máksinávžžuhus galgá leat boahtán maŋimusat golggotmánu 1. b. 2008
- Gáibádussan lea ahte čállojuvvo raporta ja ráhkaduvvo rehketdoallu mii čájeha mo ruđat leat geavahuvvon ja mii sáddejuvvo Sámedikki čeahkinjođihangoddái maŋimusat cuoŋománu 1. b. 2009
- Muđui gustojit dat njuolggadusat mo Sámedikki ruđat politihkalaš joavkkuide galget geavahuvvot, maid Sámediggi lea mearridan áššis 52/06

Meroštallannjuolggadusat:

a) Vuodđodoarjja:

10 % jahkásaš rámmas juogaduvvo luohtta daid joavkkuid gaskkas, mat leat opposišuvnnas Sámedikkis

b) Doarjja áirraslogu vuodul:

90 % jahkásaš rámmas juogaduvvo seamma submi opposišuvnna joavkkuid áirasiidda

Sámedikki čoahkkijnjođihangoddi hálddaša ortnega.

2008 várás várrejuvvo 950 000 ru Sámedikki politihkalaš joavkkuide.

14 Eará doaibmabijut mat eai leat vaikkuhangaskaomit

Tabealla 14.0 Eará doaibmabijut

(1000 ru)

Poasta	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
700	Sámiiide guoski statistihkka Norggas	300	300	300	300	0	0,0 %
800	Konferánsat	858	1 085	1 085	750	(335)	-30,9 %
850	Bálkkašumiid geigen	100	100	100	100	0	0,0 %
899	Árvvoštallamat	500	1 674	1 674	500	(1 174)	-70,1 %
Submi		1 758	3 159	3 159	1 650	(1 509)	-47,8 %

14.1 Sámi statistihkka Norggas

Tabealla 14.1 Sámi stáhtistihkka Norggas

(1000 ru)

Poasta 700	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
70000	Sámi Allaskuvla/Sámi Instituhtta	300	300	300	300	0	0,0 %
Submi		300	300	300	300	0	0,0 %

Sámediggi lea dahkan rámmašiehtadusa Statistisk sentralbyrå:in (SSB) ovddidanprošeavtta ”Samiskrelatert statistikk i Norge – innhold, organisering og drift” dáfus. Šiehtadusa vuodul bidjá Sámediggi šiehtadusa čadaheami Sámi allaskuvlii/Sámi Instituhttii.

Sámediggi várre 300 000 ru Sámi allaskuvlii/Sámi Instituhttii bargat sámi statistihkain Norggas.

14.2 Konferánsat maid Sámediggi lágida

Tabealla 14.2 Konferánsat

(1000 ru)

Poasta 800	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
80001	Nuoraidkonferánsa	275	300	300	300	0	0,0 %
80002	Mánidgárdekonferánsa	182	200	200	0	(200)	-100,0 %
80003	Dásseárvokonferánsa	0	0	0	0	0	-
80004	Konferánsa gielddaiguin ja fálkkageilddaiguin	76	135	135	150	15	11,1 %
80005	Girjerádjokonferánsa	0	100	100	0	(100)	-100,0 %
80006	Skuvlakonferánsa	176	200	200	300	100	50,0 %
80007	Dearvašvuoda- ja sosiálaseminára	149	150	150	0	(150)	-100,0 %
Submi		858	1 085	1 085	750	(335)	-30,9 %

14.2.1 Nuoraidkonferánsa

Ulbmil lea movttiidahttit nuoraid áŋgiruššat servodatáššiguin. Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL) searvá nuoraidkonferánssa plánemii, čadaheapmái ja árvvoštallamii. Nuoraidkonferánsa lágiduvvo iešgudet geográfalaš guovlluin Sámis.

Jus Sámi parlamentáralaš ráđđi lágida nuoraidkonferánssa 2008:s, de galgá dat mii várrejuvvo nuoraidkonferánsii, geavahuvvot dán ulbmili.

2008 várás várre Sámediggi 300 000 ru dán ulbmili.

14.2.2 Mánáidgárdekonferánsa

2008:s ii lágiduvvo mánáidgárdekonferánsa.

14.2.3 Dásseárvikonferánsa

2008:s ii lágiduvvo dásseárvokonferánsa.

14.2.4 Konferánsa gielddaiguin ja fylkkasuohkaniiguin

Ulbmil lea nannet Sámedikki rolla sámi guovlluid servodatovddideaddjin.

2008 várás várrejuvvo 150 000 dán ulbmili.

14.2.5 Girjárdjokonferánsa

2008:s ii lágiduvvo girjárdjokonferánsa.

14.2.6 Skuvlakonferánsa

Lágiduvvo oktasaš sámi skuvlakonferánsa man fáddán leat sámi oahpponeavvut.

2008 várás várre Sámediggi 300 000 ru dán ulbmili.

14.2.7 Dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa

2008:s ii lágiduvvo dearvvašvuoda- ja sosiálakonferánsa.

14.3 Báلكkašumit

Tabella 14.3 Báلكkašumit

(1000 ru)

Poasta 850	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
85001	Dásseárvobáلكkašupmi	100	0	0	0	0	-
85002	Giellamovttiidanbáلكkašupmi	0	0	0	0	0	-
85003	Valáštallanbáلكkašupmi nuoraide	0	100	100	100	0	0,0 %
Submi		100	100	100	100	0	0,0 %

14.3.1 Dásseárvobáلكkašupmi

2008:s ii geigejuvvo dásseárvobáلكkašupmi

14.3.2 Giellamovttiidahttinbáلكkašupmi

2008:s ii geigejuvvo giellamovttiidahttinbáلكkašupmi

14.3.3 Valáštallanbáلكkašupmi nuoraide

Nuoraid valáštallanbáلكkašumi ulbmil lea movttiidahttit nuorra valáštalliid ángiruššat valáštallamiin. Guokte 25 000 ruvdnosaš valáštallanbáلكkašumi geigejuvvojit. Báلكkašupmi sáhtta geigejuvvo juogo ovttaskas valáštallái dahje servviide dahje kluppaide. Ovttaskas valáštallit geat ožžot báلكkašumi, galget leat gaskal 16 ja 25 jagi boarrásat dan jagi go báلكkašupmi geigejuvvo. Go báلكkašupmi geigejuvvo searváí dahje klubbii, de sáhtta báلكkašupmi geigejuvvo nuorat valáštalliide ge.

Bálkkašumi geigema oktavuodas ferte máksit goluid almmuheapmái, mátkkiide ja orrumii jna. Golut oktiibuot bálkkašumi geigema oktavuodas leat meroštallojuvvon šaddat 50 000 ru.

2008 várás várrejuvvo 100 000 ru dán ulbmili.

14.4 Árvvoštallamat

Tabealla 14.5 Árvvoštallamat

(1000 ru)

Poasta 899	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
89900	Doarjjarudaid árvvoštallan - kulturovddideapmi	500	1 000	1 000	500	-500	-50,0 %
89901	Sámi ášahusaid ja organisašuvnnaid árvvoštallan a)	0	474	474	0	-474	-100,0 %
89902	Eanadoalloedieđáhus	0	200	200	0	-200	-100,0 %
Submi		500	1 674	1 674	500	-1 174	-70,1 %

a) 2008:s galgá Duodjeinstituhta árvvoštallojuvvot. Dát árvvoštallan ruhtaduvvo geavtkahtes rudaiguin mat leat poastas 2006 duodjesiehtadus 200 000 ruvvnno.

Áigodaga 2008-2009 doarjjarudaid árvvoštallama ođasmahttinplána:

Poasta	Doarjjarudat	Jahki
150	Guovttegielalašvuodadoarjagat	2008
200	Kulturovddideapmi	2009

2008 várás várrejuvvo 500 000 ru dán ulbmili

15 Sámeálbmotfoanda

Jahkásaš buvttadeami geavaheapmi mearriduvvo bušehtas dan mearrádusa vuodul mii guoská váлгаáigodaga vuoruhemiide ja ángirusšansurggiide, geahča ášši 59/07.

Sámediggi juogada 2008:s 10 000 000 ruvdnosaš buvttadeami.

15.1 Sámeálbmotfoanda - juogadeapmi

Tabealla 15.1 Buohkanastabealla - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Nam ahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	O hcanvudot doarjagat	a)	0	0	0	5 800	5 800 -
	O vvdian-, čielggadan- ja duodaštanrudat	á)	0	0	0	4 200	4 200 -
Submi			0	0	0	10 000	10 000 -

a) Dás lea 2 000 000 ru várrejuvvon prošeavttaide mat movttiidahttet eanebuid geavahit giela árrjáláččat ja 800 000 ru árbevirolaš máhtu duodaštan- ja gaskkustanprošeavttaide. Dan lassin lea 3 000 000 ru várrejuvvon sámegielat girjjálašvuoda eanedeapmái.

á) Dás lea 3 000 000 ru várrejuvvon giellaprográmma ovddideapmái ja 1 200 000 ru árbevirolaš máhtu duodašteapmái ja gaskkusteapmái.

15.2 Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

Tabella 15.2 Ohcanvuđot doarjagat - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Nam ahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaovddidandoaimbajut	0	0	0	2 000	2 000	-
	Árbevirolaš máhttu - Duođaštan- ja gaskkustanprošeavttat	0	0	0	800	800	-
	Gierrjálášvuotta	0	0	0	3 000	3 000	-
Submi		0	0	0	5 800	5 800	-

15.2.1 Giellaovddideapmi - Sámeálbmotfoanda

Tabella 15.2.1 Giellaovddideapmi - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Nam ahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaovddidandoaimbajut	0	0	0	2 000	2 000	-
Submi		0	0	0	2 000	2 000	-

Doarjjaortnega mihttomeari:

- Eanet giellageavaheaddjit, vuosttažettiin váhnemat ja mánát

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat maid ulbmilin lea ásašit doaimmaid mat movttiidahttet geavahit sámegeiela njálmmálaččat

Ulbmilolahusa mihttomeari:

- Lohku man ollu prošeavttat ja doaimbajut mat eanedit giellageavaheaddjiid logu

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat movttiidahttet sámegeiela geavaheami duhkoraddangiellan
- Prošeavttat mat movttiidahttet geavahit sámegeiela árgabeaivvis
- Prošeavttat mat ovddidit árrjalaš sámegeiela geavaheami odđa ja eanet giellaguovddážiin
- Dakkár veahkkeneavvuid ovddideapmi mat váikkuhit giellaovdáneami mánáidgárdđiin ja skuvlastoáiggiortnegiin
- Prošeavttat mat odđasis ealáskahttet árrjalaš giellageavaheami dain guovlluin gos sámegeiela lea jávkan
- Giellagáhttendoaimbajut mat nannejit sámegeiela dain guovlluin gos sámegeiela lea nanus

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjeive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duođastuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuodá birra, ja ledjeho mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuotta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Doaimma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálddašeami ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtta ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalas 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 000 000 ru doarjjan giellaovddidanprošeavttaide.

15.2.2 Árbevirolaš máhttu - Duodašteapmi ja gaskkusteapmi - Sámeálbmotfoanda

Tabealla 15.2.2 Árbevirolaš máhttu - Duodašteapmi ja gaskkusteapmi - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Nam ahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Árbevirolaš máhttu - Duodaštan- ja gaskkustanprošeavttat	0	0	0	800	800	-
	Submi	0	0	0	800	800	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Doaimmat mat veahkehit duodaštit ja gaskkustit árbevirolaš máhttu buolvarájiid rastá

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Almmolaš ja priváhta ásašusat ja organisašuvnnat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Álggahuvvon prošeavttaid ja doaibmajuid lohku

Vuoruheamit jagis 2008:

- Prošeavttat mat gieđahallet servodaga organiserema, ealáhusaid, resursaávkástallama ja luondduáddejumi, biras- ja luonddudiliid, historjjálaš álbmotmáidnasiid ja muitalusaid, juoigama ja musihkkavieruid ja duoji
- Prošeavttat mat gaskkustuvvojit girjiid, filmmaid ja teáhtera bokte

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvon dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahhtajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjareive lea beaiváduvvon
- 50% juolludusas máksojuvvo go prošeakta álggahuvvo, loahppa 50% máksojuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvon, golut leat duodaštuvvon ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvon
- Doarjjaoažžu galgá ráhkadit prošeaktačilgehusa mas muitala prošeavtta viidodaga, oasseváldiid logu, fágalaš sisdoalu ja oktavuoda birra, ja ledjeho mielde vejolaš eará olbmot geain lea eahpeformalalaš gelbbolašvuotta árbevirolaš máhtolašvuodas ja gaskkustit vásihusaid prošeavttas
- Doaibma- ja investerengoluide ii addojuvvo doarjja
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid hálldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvon Sámedikki 2008 bušeahttadokumeanttas, kapihttalis 3.2 ohcanvuodot doarjjagat

Meroštallannjuolggadusat:

- Doarjja rehkenastojuvvo vuodustuvvon ohcama ja prošeaktačilgehusa vuodul

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 800 000 ru doarjjan árbevirolaš máhttu duodaštan- ja gaskkustanprošeavttaide.

15.2.3 Girjjálašvuolta - Sámeálbmotfoanda

Tabella 15.2.3 Girjjálašvuolta - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta 400	Nam ahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Girjjálašvuodaprošeavttat	0	0	0	3 000	3 000	-
	Submi	0	0	0	3 000	3 000	-

Doarjjaortnega mihttomearri:

- Lasihit sámi girjjálašvuoda almmuhemiid meari

Doarjjaortnega olahusjoavku:

- Lágádusat ja eará almmuheaddjit main lea sierra fitnodat

Ulbmilolahusa eavttut:

- Lohku man ollu sámi girjjálašvuolta almmuhuvvo

Vuoruheamit jagis 2008:

- Nuoraid girjjálašvuolta originála hámis mátta-, julev- dahje davvisámegillii, dás maiddá jietnagirjjit
- Sámeaigela duodaštangirjjálašvuolta mátta-, julev- dahje davvisámegillii
- Válbmejuvvo mánušiid almmuheapmi

Juolludaneavttut:

- Ohcanáigemearri lea guovvamánu 1. b. 2008. Ohcamat sáddejuvvo dán beaivvi maŋŋá, eai meannuduvvo
- Prošeakta galgá álggahuvvot dan bušeahttajagis goas doarjja juolluduvvo ja gárvvistuvvot maŋimusat 2 jagi dan maŋŋá go doarjjaeive lea beaiváduvvo
- 50% juolludusas máksujuvvo dalle go prošeakta álggahuvvo. Loahppa 50% máksujuvvo dalle go prošeakta lea gárvvistuvvo, golut leat duodaštuvvo ja go prošeaktaraporta lea gárvvistuvvo
- Ii addojuvvo doarjja doaibma- ja investerengoluide
- Ohcamis galgá leat mielde mánuš ja šiehtadus girječálliguin ja vejolaš govvašmejeaddjiiguin
- Doarjjaoažžu galgá raporteret prošeavtta jođu birra guhitta mánu maŋŋá dan beaivis go dat lea álggahuvvo ja dan maŋŋá juohke jahkebealis
- 5 gáhppála prošeavttas sáddejuvvojit Sámedikki girjerádjui
- Dán prošeaktii ii addojuvvo šat eanet doarjja dahje vejolaš liigegoluide
- Muđui gustojit dat njuolggadusat maid Sámediggi lea mearridan áššis 43/07 Daid doarjagiid háldašemi ođasmahttin maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja dat gáibádušat mat leat mearriduvvo Sámedikki 2008 bušeahtadokumeanttas, kapihtalis 3.2 ohcanvuđot doarjagat

Meroštallannjuolggadusat:

a) Bálká girječállái

- Románat, noveallat ja muitalusat 85 000 ru
- Divttat, neavttus 75 000 ru
- Girjjit smávvamánáide 55 000 ru

b) Buvttadeapmi

- Ollislaš buvttadušgollun lohkkujuvvojit teknikalaš buvttadeapmi ja doaimmašlaš golut, ja doarjja rehkenastujuvvo čuovvovaččat árkká nammii (dat mearkkaša 16 siiddu):
  - Dábalaš glatt máksomearri (prosa) 9 500 ru
  - Váddáset máksomearri (lyriikka ja neavttus) 11 000 ruvno

Teknikkalaš buvttadeapmin oaivvilduvvo formáhta, báberkvalitehta, ivdnegeavaheapmi, korrektuvradivvumat, čatnan ja olggoš. Doaimmahuslaš gollun lohkkovuojoit gielalaš, fágalaš ja pedagogalaš mudden ja korrektuvrra lohkan.

c) Illustrašuvdnagolut

Buvttademiide main leat illustrašuvnnat badjel 20 % sáhtta addit gitta 20 000 ru rádjai doarjaga illustrašuvdnagoluide. Dat ferte vuodustuvvot čálalaččat.

d) Oppalaš golut

- Dan lassin sáhtta b) buvttadanguoin rehkenastit gitta 75 % oppalaš gollun

Oppalaš gollun lohkkovuojoit eará golut mat lágádusas leat girjji ráhkadeapmái lassin daidda mat bohtet ovdan čuoggás b). Dat sáhttet earret eará leat golut mat lágádusas leat viessoláigui, kontorhálldahussii, mátkkiide, olggobeale konsuleantabálvalusaide, vuodđovuoigatvuodaide, fágalaš kvalitehta sihkarastimii, govvaredigeremii ja sullasaččaide.

e) Vuovdaleapmi ja juohkin

- Dan lassin oázžu doarjjavuostáiváldi gitta 15 % rádjai b) buvttadanguoin vuovdaleapmái ja juohkimii.

Sámedikki doarjjastivra hálldaša ortnega.

Jagis 2008 várrejuvvo 3 000 000 ru doarjjan sámegielat girjjálašvuhtii.

15.3 Ovdánahttin-, čielggadan- ja duodaštanvárit - Sámeálbmotfoanda

Tabella 15.3 Ovdáidan-, čielggadan- ja duodaštanruđat - Sámeálbmotfoanda

(1000 ru)

Poasta	Namahus	RR 2006	Bud 2007	Rev 2007	Bud 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
	Giellaprográmma	0	0	0	3 000	3 000	-
	Árbevirolaš máhtu duodašteapmi ja gaskkusteapmi	0	0	0	1 200	1 200	-
	Submi	0	0	0	4 200	4 200	-

Sámediggi vuorua 2008:s prográmmaid ja prošeavttaid johtuividjama, mat galget duddjot sámegiela ovdánahttima ja sámi árbevirolaš máhtu duodašteami.

Giellaprográmma

Sámegiela ealáskahttin ja nannen lea okta sámi servodaga stuorámus hástalusain otná dilis. Sámediggi vuorua danne doaibmabijuid, mat sáhttet dagahit ahte aktiivvalaš sámegielat geavaheddjiid lohku lassána. Okta vuoruhansurggiin lea giellaprográmma ovdánahttin, mii fátmasta surggiid nugo váhnemiid – mánáid, oahpponeavvoovdánahttima oktan gihppagiiguin, spealuid, digitála oahpponeavvuid/spealuid ja/dahje stohkosiid mánáidgárdemánáide. Dakkár prográmmat galget maiddá sistisdoallat giellaovdánahttinvuogiid, mat heivejit báikkálaš dási várás. Eaktun giellaprográmmaid ovdánahttimii lea, ahte bargu dahkko ovttas guoskevaš fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kultur-guovddážiiguin ja/dahje bajásšaddan- ja oahpahasásahusaiguin.

Árbevirolaš máhtu duodašteapmi ja gaskkusteapmi

Sámi árbevirolaš máhttu lea deahálaš boahhtevaš buolvvaide. Sámediggi áigu ráhkadahttit duodaštanvuogi vuoras olbmuid máhttui ja vásáhusaide, vai dat galgašii sealluhuvvot ja oahpahuuvot nuorat bulvii. Prográmma okta čuokkis lea ahte dát máhttu suodjaluvvo, ja ahte čohkkejuvvo dieđuidd hálldašeapmi biddjo muhtun sámi áshussii. Eaktun lea ovttasbargu guoskevaš fágabirrasiiiguin, sámi giella- ja kultur-guovddážiiguin ja sámi árbevirolaš máhtu hálldašeddiiguin.

Sámediggeráđđi hálldaša reanttuid ovdánahttin-, čielggadan- ja duođaštanvártin – Sámeálbmotfoandda.

Jahkái 2008 biddjo 4 200 000 ruvnno dán atnui.

16 Politihkalaš dási doaibmagolut

Tabella 16.0 Doaibmagolut politihkalaš jodiheapmi

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus %
1010 Sámedikki dievasčoahkkinn	a) 8 719	6756	6756	9000	2 244	33,2 %
1110 Sámedikki čoahkkinjodihangoddi	846	1159	1159	1250	91	7,9 %
1120 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	141	361	361	361	0	0,0 %
1210 Sámediggejoavkkut	0	2000	2000	0	(2 000)	-100,0 %
1310 Sámi parlamentáralaš ráđđi	432	550	550	1200	650	118,2 %
1410 Sámedikki doarjjastivra	567	640	640	1000	360	56,3 %
1510 Sámediggeráđđi	a) 5 979	6885	6885	6235	(650)	-9,4 %
1610 Sámedikki giellastivra	440	350	350	350	0	0,0 %
1620 Sámi giellalávdegoddi	683	1000	1000	1000	0	0,0 %
1910 Sámedikki nuorraidpolitihkalaš lávdegoddi (SN PL)	243	325	325	325	0	0,0 %
1920 Sámediggeválgá - fágalávdegoddi	485	200	200	0	(200)	-100,0 %
Submi	18 535	20 226	20 226	20 721	495	2,4 %

a) 2006 rehketdoallu čájeha dievasčoahkkima, lávdegottiid ja joavkkuid goluid oktiibuot

á) 150 000 ruvnno lea sirdojuvvon kapihtalis Eará váikkuhangaskaoamit sámediggeráđi geavahussii

16.1 Sámedikki dievasčoahkkinn

Dán bušeahtas leat ruđat Sámedikki dievasčoahkkima, fágalávdegottiid ja joavkkuid geavahussii.

Dan geažil go joavkočoahkkimat dollojuvvojit seamma áigge go lávdegodde- ja dievasčoahkkimat, lea váttis ja gáibida nu ollu návccaid sirret goluid joavkkuid ja dievasčoahkkima gaska. Danne ii leat 2008 bušeahtas sierra bušeahtapoasta joavkkuid várás. Ruđat joavkkuid várás, mat 2007 bušeahtas ledje 2 000 000 ru sirdojuvvojit danne dievasčoahkkima várás.

Áššis 27/07 Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusat – revideren, rievdaduvvui dievasčoahkkinn jodiheaddjiid buhtadus ja čadnojuvui dievasčoahkkimii searvamii. Dát rievdadus dagaha dan ahte buhtadus biddjojuvvo dievasčoahkkima ala. Dat mearkkaša maiddái dan ahte máksima sturrodas sorjá das man guhkká dievasčoahkkinn bistá, muhto sorjankeahttá das de šaddá ollislaš buhtadus dievasčoahkkima jodiheapmái leat stuorat go ovdal. 90 000 ru rehkenastojuvvo dán ulbmili 2007.s.

Jagis 2008 várrejuvvo 9 000 000 ru Sámedikki dievasčoahkkima váste.

16.2 Sámedikki čoahkkinjodihangoddi

Čoahkkinjodihangotti bušeahtas várrejuvvojit ruđat dievasčoahkkima jodiheaddji bálkái ja čoahkkinjodihangotti buhtadusaide ja mátkegoluide daid čoahkkimiid ovddas mat leat olggobealde dievasčoahkkimiid. Dan lassin fievrividuvvo ortnet 200 000 ruvnnuin fágalávdegottiid geahčademiide ja gulaskuddamiidda.

Buhtadus dievasčoahkkimiid jodiheaddjiide čatnasa, maŋŋá go Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusat reviderejuvvojedje 2007 miessemánus, dievasčoahkkimiidda searvamii. Danne fievrividuvvojit dát ruđat, mat ovdal ledje 25 000 ru dievasčoahkkimii.

Sámedikki mearrádusa vuodul áššis 17/06 Njuolggadusat ruđaid geavaheapmái Sámedikkis politihkalaš joavkkuide, rehkenastojuvvo 50 000 ru joavkoruđaid revisora dohkkeheapmái ja ruđat opposišuvnna bargoeavttuide.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 250 000 ru Sámedikki čoahkkinjodihangoddái.

16.3 Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi

Sámedikki politihkalaš dási njuolggadusaid reviderema oktavuodas 2007 miessemánus lasihuvvui bearráigeahččanlávdegotti jodiheaddjái 18 000 ru lassin dan 54 000 ruvdnui maid son oažžu go lea Sámedikki fásta lahttu. Vásáhuslogut jagiin 2006 ja 2007 čájehit dán rádjai ahte liikká ii leat dárbu lasihit ruđaid.

Jagis 2008 várrejuvvo 361 000 ru bearráigeahččanlávdegoddi.

16.4 Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR)

Sámi parlamentáralaš ráđđi (SPR) lea Ruota, Suoma ja Norgga sámedikkiid ovttasbargoorgána ja sámít Ruošša bealde leat bissovaš searvit. Guovvamánus 2007 válddii Sámediggi Norgga bealde badjelasas presideantaámmáha ja nu maiddá SPR čállingoddedoaimma. Sámediggi Norgga bealde oažžu 300 000 ru dán doibmii Norgga stáhtabušehtas. Doaisttáži ii leat lihkostuvvan oažžut eará ruhtadeami SPR doibmii. Sáttágoittiid goluid SPR čoahkkimiidda searvamis ja muđui ovddastusa ovddas máksá iešgudege Sámediggi sierra. 2008:s lágiduvvo nubbi sámi parlamentáralaš konferánša Roavvenjárggas Suoma bealde. Danne lea dárbu nannet juolludusa SPR bargui 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 200 000 ru Sámi parlamentáralaš ráđđi doibmii.

16.5 Sámedikki doarjjastivra

Vásáhuslogut jagiin 2006 ja 2007 čájehit ahte doaibma doarjjastivrras lea lassánan. Doaibma stuorru vel ain eanet dan geažil go doarjjahálddašeapmi rievdá. Dárbu lea doallat eanet čoahkkimiid jagis. Danne lea dárbu nannet poastta 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 000 000 ru Sámedikki doarjjastivrii.

16.6 Sámediggeráđđi

Poasta geavahuvvo presideanta ja várrepresideantta bálkái, golmma ráđđelahttu bálkái olles virggis mii lea 90 % várrepresideanttas bálkkás, ja politihkalaš ráđđeaddi bálkái olles virggis.

Presideantta bálká čuovvu ráđdehuslahtuid bálkká mas gessojuvvo 150 000 ru. 2008:s lea dat 907 000 ru. Bálkágoarkjun 2006:s lei 4,3 % ja 2007 borgemánu nammii lei bálkágoarkjun 5,6 %.

2007:s mearriduvvui ahte eará politihkalaš jodiheaddjiid bálká čadnojuvvo stuorradikki áirasiid buhtadusaide. Dat mearkkaša dan ahte várrepresideantta bálká galgá leat semma dásis go stuorradikki áirasiid buhtadus ovddit jagi. 2007:s dat lei 612 000 ru.

Jagis 2008 várrejuvvo 6 235 000 ru Sámediggeráđđái.

16.7 Sámedikki giellastivra

Jagis 2008 várrejuvvo 350 000 ru Sámedikki giellastivrii.

16.8 Sámi giellalávdegoddi

Juolludus galgá ovttas Ruota ja Suoma sámedikkiid ruđaiguin gokčat sámi giellalávdegotti doaimma.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 000 000 ru Sámi giellalávdegoddái.

16.9 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SNPL)

Jagis 2008 várrejuvvo 325 000 ru Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddái (SNPL).

17 Hálldahuslaš dási doaibmagolut

Tabella 17.0 Hálldahusa doaibmagolut

(1000 ru)

Poasta 01	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
-	Hálldahusa doaibmagolut	55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %
-	Investeremat	2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %
-	Erenoamáš prošeavttat (ovdal poasttas 22 Erenoamáš doaibmagolut)	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %
Submi		63 850	67 663	68 563	81 468	12 905	18,8 %

a) Poasttas lea mielde inventáraid ja dávviriid oastin diedavistái 840 000 000 ruvno maid Sámediggi oaččui 2008 stáhtabušehta bokte.

17.1 Hálldahusa doaibmagolut

Tabella 17.1 Hálldahusa doaibmagolut

(1000 ru)

Poasta 01	Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
-	Báiká- ja bargiidgolut	0	42 103	43 003	46 452	3 449	8,0 %
-	Golut ja buhtadusat mátkkiid, borrama, biilla	0	5 052	5 052	5 052	0	0,0 %
-	Eará doaibmagolut driftskostnader	0	11 090	11 090	11 567	477	4,3 %
Submi		55 094	58 245	59 145	63 071	3 926	6,6 %

Sámedikki hálldahus čadaha doaimmaid Sámedikki politihkalaš dási ovddas. Jagi 2008 bušehtta čájeha makkár doaimmat dat leat strategiijaid bokte mat leat iešguđet politihkkasurggiid ja váikkuhangaskaomiid hálldašepmái. Strategiijat bušehtas konkretiserejuvvojit viidáseappot hálldahusa bargoplánaid bokte.

Sámedikki doaibma ja bušehtta leat lassánan mealgat maŋimuš jagiid. Dan geažil fertejit Sámedikki hálldahusas leat resurssat dan ektui ahte sáhtta dárbblašláčat bearráigeahččat daid ekonomolaš váriid mat juolluduvvojit stáhtabušehtas. Erenoamážit lea dárbu nannet resurssaid ekonomija- ja doarjja-hálldašepmái.

3 926 000 ruvdnosaš lasáhussii gullá čuovvovaš:

- 350 000 ru merkejuvvon válgabargui
- 100 000 ru lea sirdojuvvon váikkuhangaskaomiin áigečála Stullán

- 650 000 ru lea árvohákanprográmma hálddašcapmái (10 % rámmas)
- 600 000 ru ekonomijadoaimma nannemii
- 226 000 ru lea bálká- ja haddegoaknjun (3,8 % jagi 2007 bušehtas)

Sámediggerádis lea fápmudus earáláhkai geavahit hálddahuslaš dási doaibmagoluid rámma siskkoale.

Jagis 2008 várrejuvvo 63 071 000 ru hálddahusa doaibmagoluide.

17.2 Investeren ja bajásdoallan

Tabealla 17.2 Investeremat ja ortnegisdoallan

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
- Oppalaš investeremat	1 081	1 100	1 100	1 147	47	4,3 %
- IKT-reaidduid ođasmahttin	444	400	400	600	200	50,0 %
- Áššem eannudanreaidu ohcanmeannudeapmái	0	250	250	200	(50)	-20,0 %
- Vistegálvvut ja reaiddut dieđavistái	0	0	0	8 400	8 400	-
- Sámediggevistti bajásdoallu	734	900	900	900	0	0,0 %
Submi	2 259	2 650	2 650	11 247	8 597	324,4 %

a) Dán poasttas lea mielde inventáraid ja dávviriid oastin dieđavistái 840 000 000 ruvno maid Sámediggi oaččui 2008 stáhtabušehta bokte.

17.2.1 Oppalaš investeremat

Poasta geavahuvvo máŋgenmášiinnaid, skánnáriid, telefovnnaid, telefaksaid, kanturgálvvuid ja eará vistegálvvuid ja reaidduid investeremiidda.

Jagis 2008 várrejuvvo 1 147 000 ru oppalaš investeremiidda

17.2.2 GDT-reaidduid ođasmahttin

Mii leat sorjaveččat ođđáigásaš ja áigeguovdilis GDT-reaidduin. Ovdal lea ráhkaduvvon ođasmahttinplána GDT-reaidduid lonuheapmái mas mielde dihtorat. Dárbu lea viiddidit ođasmahttinplána guoskat maid dáid serváriid. Danne biddjuvvo postii 200 000 ruvvnosaš lasáhus.

Jagis 2008 várrejuvvo 600 000 ru GDT-reaidduid ođasmahttimii.

17.2.3 Reaidu ohcamiid meannudeapmái doarjjahálddašeames

Prošakta álggahuvvui 2007:s. Sámedikki doarjjahálddašcapmi lea deatalaš oassi Sámedikki doaimmas. Riikarevišuvdna lea Sámedikki doarjjahálddašeami revisuvnnas jagiid 2005 ja 2006 ektui cuiggodan máŋga buoridanmuni. Sámediggi lea ođasmahttin doarjjahálddašeami ášši 43/07 mearrádusa bokte Daid doarjjaortnegiid hálddašeami revideren maid Sámedikkis sáhtá ohcat, ja 2008 bušehtas. Dát mielddisbuktá dan ahte prošavtta eavttut lea rievdan 2007 bušehta ektui.

Prošavttain ferte joatkit 2008:s vai buoret vugiin sáhtá gozihit daid gáibádusaid mat biddjojuvvojit doarjjahálddašcapmái.

Jagis 2008 várrejuvvo 200 000 ru reaidduide ohcamiid meannudeami vástte doarjjahálddašeames.

17.2.4 Vistegálvvut ja reaiddut dieđavistái

Bargo- ja searvadahttindepartemeanta lea 2008 stáhtabušehta bokte várren 8 400 000 ru vistegálvvuid ja reaidduid ruhtadeapmái dain osiin dieđavisttis Guovdageainnus maid Sámediggi galgá geavahit.

Jagis 2008 várrejuvvo 8 400 000 vistegálvvuid ja reaidduid investeremiidda diedávisttis.

17.2.5 Sámediggevisti

Sámediggi eaiggáduššá ieš sámediggeviesu Kárášjogas. Sámedikkis alddis lea ovddasvástádus máksit oktalaš bajásdoallangoluid ja eanet guhkesáigge bajásdoallanbargguid. Go plánalaččat bajásdoallá, de áiggi mielde šaddet bajásdoallangolut dan geažil unnit. Bajásdoallama mañideapmi ruđaid seastima dihte buktá vuoitto oanehis áigái ja dagaha dušše eanet goluid guhkit áiggi badjel.

Danne go Sámediggi lea stáhtalaš ásašus, de lea dat maid iešdáhkkideaddji, ja ferte dan geažil várret ruđaid plánalaččat bajásdoallamii divvut daid vahágiid mat ovdamearkka dihte bohtet čáhcevahágiin ja billistemiin. Danne lea deatalaš ahte Sámediggi mángga bušehttajagi badjel várre ruđaid maid sáhtta geavahit stuorát bajásdoallamiidda dahje divodemiide go lea dárbu. Ruđaid ferte várret mángga jagi badjel dan sivas vai čoggojit doarvái ruđat bajásdoallamii dohkálaš dásis.

Jagis 2008 várrejuvvo 900 000 ru erenoamáš bajásdoallamii- ja divodangoluid váste.

17.3 Erenoamáš proševttat

Tabealla 17.3 Erenoamáš proševttat

(1000 ru)

Čilgehus	RR 2006	Buš 2007	Rev 2007	Buš 2008	+/- 08-Rev 07	Erohus i %
- Buoret bálvalus geavaheaddjiide	230	250	250	100	(150)	-60,0 %
- Vuoigatvuoda- ja resursahálddašanlágat ja eará láhkaproseassat	500	800	800	550	(250)	-31,3 %
- Geográfalaš diehtjuohkinvuogádat - GIS	674	675	675	675	0	0,0 %
- Kvalitehtaovddideapmi vuoddoohpahas - oahppoplánat a)	2 353	1 800	1 800	2 000	200	11,1 %
- Sámi korrektuvraprogramma - Divvun á)	2 740	3 243	3 243	2 600	(643)	-19,8 %
- Sámi huksehusat Sierpmás b)	0	0	0	250	250	-
- Árvohákanprogramma c)	0	0	0	975	975	-
Submi	6 497	6 768	6 768	7 150	382	5,6 %

a) Poasta 10003 Kvalitehtaovddideapmi vuoddoohpahas-oahppoplána lea sirdojuvvon kapihttalis 4 Oahpahas kapihttalii 16.2 sierra proševttat

á) Poasta 15500 sámi korrektuvraprogramma lea sirdojuvvon kapihttalis 5 Giella kapihttalii 16.2 sierra proševttat

b) 2008 stáhtabušehtas lea Birasgáhttenpartemanta lasihan juolludusa Sámediggái 1 000 000 ruvnuin. Dáin ruđain lea várrejuvvon 250 000 ruvno sámi viessoprošektii Sierpmás

c) Dát ruđat galget earret eará geavahuvvot árvohákanprogramma fágalaš foruma ásaheapmái

17.3.1 Buoret bálvalusat geavaheaddjiide

Oassin buoret bálvalusas galgá Sámedikki elektrovnnalaš dokumeantaárkiiva rahppojuvvot 2008:s, nu ahte ddokumeantaid sáhtta geahččat njuolga.

Juohke njealjehasjagis galgá Sámedikki dievasčoahkkimii addojuvvot rehketdoallu Sámedikki ruđaid geavaheamis. Rehketdoalu raporterren heivehuvvo dainna lágiin 2008:s.

Jagis 2008 várrejuvvo 100 000 ru buoret bálvalusa addimii geavaheaddjiide.

17.3.2 Riekte- ja resursahálddašanlágat ja eará láhkaproseassat

Sámediggi várre ruđaid guovddáš riekte- ja resursahálddašanlágaid čuovvoleapmái ja johtui bidjamii. Dat leat njuolggadusat rievdan meahcegeavaheapmái, odđa plána- ja huksenlága čuovvoleapmi, Sámi vuoigatvuodalávdegotti II čuovvoleapmi, njuolggadusaid čuovvoleapmi suodjalanplána bargui luonddusuodjalanlága mielde sámi guovlluin ja áššiid čuovvoleapmi mat čatnasit guolástusrivttiide.

Jagis 2008 várrejuvvo 550 000 ru riekte- ja resursahálddašanlágaid čuovvolanbargui.

17.3.2 Geográfalaš diehtujuohkinvuogádat (GDV)

2005:s álggahuvvui GDV-prošeakta ovttas Finnmárkku fylkkagielddain kulturmuithálddašeami oktavuodas. 2008:s galgá GDV-reaiddu geavaheapmi viiddiduvvot earret eará guoskat bargui sámi báikenamaiguin.

Jagis 2008 várrejuvvo 675 000 ru Geográfalaš diehtujuohkinvuogádaga vástte (GDV).

17.3.3 Kvalitehta ovddideapmi vuodđooahpahusas - oahppoplána

Máhttoloktema – Sámegealla oktavuodas jotkojuvvo bargguin ahte ovddidit odđa oahppoplánaid.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 000 000 ru kvalitehta ovddideapmái vuodđooahpahusas – oahppoplánat.

17.3.4 Sámegealla divvunprográmma elektrovnnalaš teakstameannudeami vástte - Divvun

Máttasámegealla lea garrasit áitojuvvon, ja dan geavahit dušše moadde čuohte olbmo. Deatlaš doaimbaidju máttasámegealla nannemis lea maiddá ahte máttasámegealla geavaheaddjit ožžot dihtorraidduid veahkkin riektá čállimii. Danne jotkojuvvo prošeakta Divvun gitta jahkái 2010.

Dasto galgá 2008:s čielggaduvvot molssaeavttut doibmii, bajásdoallamii, ovddideapmái ja boahhteáiggi institušuvdnaoktavuhtii.

Jagis 2008 várrejuvvo 2 600 000 ru sámi divvunreidui elektrovnnalaš teakstagedahallama vástte – Divvun.

17.3.5 Visteprošeakta Sirpmás

Prošeakta lea Sámedikki vistesuodjalanplána boadus, Sámi huksehusaid suodjaleapmi ja hálddašeapmi. (2003). Sirbmaprošeakta álggahuvvui 2006:s ja guoská 4 vistái: guokte áitti/návsttu, guovttelanjat ássanviessu ja “skjelter”-viessu. Áiti lea gárvisin divoduvvon. Viesus lea bargu álggahuvvon muhto ii leat loahpahuvvon. Prošeakta lea muhtun muddui ruhtaduvvon olggobeale ruđaiguin.

Jagis 2008 várrejuvvo 250 000 ru Sámedikki viessosuodjalanprošektii Sirpmás.

17.3.6 Árvoháhkkanprográmma

Lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma oktavuodas várrejuvvojit ruđat earret eará fágalaš foruma ásaheapmái.

Jagis 2008 várrejuvvo 975 000 ru árvoháhkkanprográmma doibmii.

18 Bušeahttadárbbut 2009

Sámediggi vuordá ahte 2009 bušeahtta šaddá kompenserejuvvojt nationála ánggiruššamiid ektui. Dan lassin vuordit ahte bušeahtta lasihuvvo nu ahte gokčá daid bušeahttadárbbuid, mat namuhuvvojit dás vuolábealde.

2008 stáhtabušeahta rámma vuodul lea Sámediggi välljen vuoruhit ovttaskas surggiid 2009-bušeahtas. Poastta 50 rámma berre lasihuvvot 65 000 000 ruvnuin 2009:s. Vuoruhuvvon suorggit leat juogaduvvon ovttaskas váldosurggiide, ja leat čuovvovaččat:

Poasta	Čilgehus	Dept.	Buš 2009
150	Giella	MD/KGD/BSD	5 000
200	Kultuvra	KGD	30 000
300	Ealáhus	BSD/GGD/GRD/ED/EED	8 000
100	Oahpahus	MD/BSD	5 000
400	Biras ja kultursuodjalus og kulturvern	BD/KGD	5 000
450	Dearvvašvuoda- ja sosiálaá?giruššan	DFD	1 000
550	Riikkaidgaskasaš bargu	OD	2 000
01	Plána- ja huksenlága ja suodjalanbarggu čuovvoleapmi	BSD	3 000
01	Konsultašuvdnašiehtadusa čuovvoleapmi	BSD	2 000
01	Ruđat politihkalaš bargui	BSD	3 000
01	Diehtujuohkin	BSD	1 000
Submi			65 000

BSD	Bargo- ja searvadahttindepartemeanta
MD	Máhttodepartemeanta
BD	Birasgáhttindepartemeanta
KGD	Kultur- ja girkodepartementa
DFD	Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta
GGD	Giella- ja guovlodepartementa
EED	Eanadoallodepartemeanta
OD	Olgoriikadepartemeanta
GRD	Guolástus- ja riddodepartemeanta
ED	Ealáhusdepartemeanta

18.1 Giella

Sáme giella fertte suodjalit ja ovddidit oktalaččat. Njálmmálaš giella dat lea vuodđun čállingillii ja giella leahkimii. Danne lea deatlaš vuoruhit proševttaid maiguin nannet sámi hállangiella. 2009:s áigu Sámediggi vuoruhit doaibmajuid ja proševttaid guovttegielalašvuhtii olggobealde sáme giella hálddašanguovllu.

Sámi mánáin, nuorain ja ollesolbmui galgá leat vejolašvuhta gullat ja geavahit sáme giella beaivválaččat go leat ovttas eará sáme gielagiiguin. Danne fertte 2009:s ángiruššat eanet eahpeformálalaš giellaarenaid ásaheimiin. Sámi giellaguovddážat leat deatalaččat dán barggus, ja danne fertte daidda juolluduvvon rámma bajjdit.

Ollu sámi guovlluin lea olles sohka buolva massán iežas giella. Erenoamážit riddo- ja vuotnaguovlluin davvisámi guovllus. Deatlaš lea ángiruššat proševttaiguin maiguin ealáskuhtit sáme giella. Máttá- ja julevsáme giella ektui leat stuorra hástalusat. Danne lea deatlaš vuoruhit giella proševttaid dás.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 5 000 000 ru.

18.2 Kultuvra

Sámi dáidda ja kultureallin lea girjái. Sámediggi háliida buoridit rámmaeavttuid sámi dáiddáriidda ja kulturbargiide. Ferte láhčit diliid nu ahte dán girjáivuoda sáhtta gozihit ja viidáset ovddidit. Sámediggi oaidná báikkálaš, guovllulaš ja nátionála sámi ásaheavvaid deatalaš arenan sámi servodaga ovddideamis. Nátionála sámi dáiddamusea ferte duohtan dahkkojuvvot. 2009:s ferte vuoruhit stuorát juolludusa kulturviesuide, sihke doibmii ja investeremiidda.

Sámi teáhteriin lea guovddáš rolla sámi kultuvrras. Sámi teáhterat leat deatalaččat lávdedáidaga gaskkustan- ja vásihusarenan. Sámi nátionálateáhterii, Beaivváš Sámi Teáhterii, ferte sihkkarastojuvvot vuoddu dainna lágiin ahte das lea vejolašvuohta bálvalit olles sámi ássanguovllu. Danne ferte vuoruhit ruđaid dasa.

Dálá kulturásahusaide ferte addit dakkár rámmaeavttuid ahte lea vejolašvuohta ovdánit. Dát guoská erenoamážit musihkkii, revyaide, filmmaide ja teáhterii.

Nuortasámi musea huksen galgá loahpahuvvot 2009:s.

Jagis 2008 lea juolluduvvon 3 miljon ruvno Ája sámi guovddáša prošekteremii ja Statsbygg beales lea meroštallojuvvon ahte huksen álggahuvvo njukčamánu 2009. Dárbu lea oázžut investerenuđaid Statsbygg plánaid ektui. Dárbu lea ollašuttit sámi kulturviessoplánaid. Muđui čujuhit Sámedikki vuoruhanlistui čuovvovaš rusttegiid ektui: Sámi dáiddamusea, Saemien Sijte ja Várdobáiki sámi guovddáš. Sámediggi čujuha ahte guovddáš davvi álbmogii lea plánejuvvomin/ huksejuvvomin Gáivuonas.

Etnomusihkkaguovddáš

Etnomusihkkaguovddáš lea doaimbidju mii lea mielde ovttasbargošiehtadusas Sámedikki ja Finnmárkku fylkkagieldda gaska. Guovddáša ásaheavvaid dárbbasuvvojit ruđat.

Sámi dáiddaoahppu

Berre ásaheavvot sámi dáiddaoahppu. Dát rekrutterešii maiddái alit dáiddaoahppui.

Sámi festiválat

Sámi festiválat leat hui deatalaš arenat sámi kultuvrra ovddideapmái ja gaskkusteapmái. Festiválain lea mearkkašupmi sámi identitehtaovddideapmái nuoraid gaskkas. Dat guokte sámi festivála, Guovdageainnu musihkkafestivála ja Riddu Riđđu, leat mánggaid jagiid bázahallan go guoská ekonomalaš ovdáneapmái daid festiválaid ektui mat ožžot doarjaga Norgga kulturrádis.

Sámi filbmaguovddáš

Internationála sámi filbmaguovddáš dárbbasa doaimbadoarjaga sámi filbmabarggu/buvttadeami viidáset ovddideapmái nugo ráđđehusa davveguovlostrategiijas lea ulbmilin.

Dárhun 2009:s meroštallojuvvo 30 000 000 ru.

18.3 Ealáhusat

Nana ealli servodat stabiila ássamiin ja juohkelágan ealáhusaiguin lea meroštallojuvvon mihttomearri. Danne ferte háhkat buriid rámmaeavttuid sámi ássanguovvluid ealáhusbargui. Ferte ángiruššat gelbbolašvuođa bajidemiin, dásseárvvuin, ealáhushtkamiin, vuovdalemii, DGT:in ja govdafierbme-hukseamiin go galgá dustet boahhteáiggi hástalusaid maid ovddabealde sámi ealáhusat leat. Maŋŋágo

Sámediggi viiddidii Sámedikki ealáhusváikkuhangaskaomiid doaibmaguovllu, lea ruhtajearru lassánan hui ollu. Lotnolasealáhusaid árvohákanprográmma álggahuvvo jagis 2008 6,5 miljon ruvdnosaš juolludemiin.

Prográmma galgá jotkojuvvot, ja 2009 juolludeapmi ferte lasihuvvot 8 000 000 ru.

18.4 Oahpahus ja dutkan

Sámedikkis šaddet leat stuorra hástalusat lagamus jagiin Máhttoloktema – Sámegiella, heiveheami oktavuodas. Go galgá nagodit dustet daid hástalusaid, de lea dárbu nannet Sámedikki bušeahta dán suorggis. Stuorra dárbu lea lasihit oahpponeavvuid buvttadeami, sihke mánáidgárdiid, vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa ektui. Dan lassin galgá lasáhus mannat doaibmabijuide mat movttiidahttet sámegielagiid váldit ovdaskuvlaoahpaheaddjioahpu. Danne go váilot ollu sámegielat bargit mánáidgárdiin. Dasto galgá lasáhus geavahuvvot sámi dutkanáŋgiruššamiidda. Sámi dutkan lea deatalaš sámi servodaga nana ceavzilis ovdáneami sihkkarastimii, ja sámiid dáidduid nannemii birgehallas boahteáiggi hástalusaiuin. Dál eai leat Sámedikkis doarvái resurssat čuovvolit dán barggu. Lassin go áŋgiruššat nannoseappot sámi dutkanprográmmain ja prošeaktaruhtadeami lasihemiin, lea dárbu oktii-ordnet institušuvdnaáŋgiruššamiid ja áshushukseamiid, ja dasto ovddidit sámegiela diedđagiellan.

2007:s áshuhuvvui fágalaš analysajoavku mii jahkásaččat galgá buktit raportta sámi servodaga dili ja ovdánandovdomearkkaid birra. Dát dahkkojuvvui konsultašuvdnašiehtadusa ektui mii lea stáhtalaš eiseváldiid ja Sámedikki gaskka. Fágalaš analysajoavku dárbbasa dutkama ja statistihka sámi fáttáid birra ja danne lea dárbu daiguin eanet áŋgiruššat.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 5 000 000 ru.

18.5 Birasgáhtten ja kultursuodjaleapmi

Stuorraservodagas váilu ollu máhtolašvuohta sámi diliid ja sámi historijá birra. Evttohuuvon lasáhus 2009 bušeahtas galgá mannat sámi museaide. Sámi museaid ovdánahttinbargun ii leat mannan nugo lei vurdojuvnon. Danne lea dárbu addit lasáhusa sámi museaide. Lea stuorra diehtemeahttunvuohta sámi diliid birra ja sámi historijá birra erenoamážit stuorraservodagas, muhto muhtun muddui maiddá sámi servodagas. Sámi museat leat dál mánaga jagi bážahallan dáža museaid ekonomalaš ovdeaneami ektui. Erenoamážit dárbbášuvvojit resurssat vai sáhtta čuovvolit museaodastusa museasiiddaid nannema ektui. Ođđa museat maid dárbbášit vuodđudan- ja doaibmaruđaid, gč. mearrádusa áššis 6/07 Oassečielggadus Davvi Nordlándda ja Romssa sámi museadoaimma birra.

Dárbun 2009:s meroštallajuovvo 5 000 000 ru.

18.6 Dearvvašvuohta ja sosiála

Ollislaš ja dássásaš dearvvašvuođa- ja sosiálafálaldat lea deatalaš eaktu buori servodagas. Sámiin leat, go lea eamiálbmot, vuoigatvuođat mat leat regulerejuvnon nátionála lánkaaddimis ja riikkaidgaskasaš konvenšuvnnain. Guovddáš mihttomearri dásseárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalusaid ovddidanbarggus lea ahte buoridit máhtolašvuođa ja áddejumi daid dárbbuide ja vuoigatvuođaide mat sámi bálvalusdárbbášeadjiin leat. Evttohuuvon lasáhus 2009 bušeahtas galgá geavahuvvot prošeaktaruhtan dearvvašvuođa- ja sosiálasuorggi sikkobealde, ja dan hálddaša Sámediggi.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 1 000 000 ru.

18.7 Riikaidgaskasaš oktiigullelašvuotta ja eamiálbmotpolitihkka

Sámediggi áigu aktiivvalaččat searvat riikaidgaskasaš bargui eamiálbmotáššiiguin. Ferte ásahuvvot oktavuotta eamiálbmotjoavkkuiguin ja organisašuvnnaiguin doarjun dihte sin barggu olmmošvuoigatvuođaiguin ja kultursuodjalemiin. Evttohuvvon lasáhus 2009 bušehtas galgá mannat barggu čuovvoleapmái davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain ja ONa eamiálbmotjulggastusain. Dan lassin galgá lasáhus mannat Sámedikki davveguovloáŋgiruššamiid nannemii mas deattuhuvvo biras.

Sámediggi háliida nannet politihkalaš áŋgiruššama ja searvama Barentsovttasbargui. Dás čujuhuvvo dasa ahte Sámediggi lea mielruhtadeaddjin prošeavttaš davvioarje-Ruoššas mii bargá Guoládaga sámi álbmoga ektui. Dát prošeakta bistá mánŋa jagi ja eaktun lea ahte Sámediggi doarju ekonomalaččat.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 2 000 000 ru.

18.8 Ođđa plána- ja huksenlága ja suodjalanbarggu čuovvoleapmi

Deatalaš lea sihkkarastit luondduvuđđosa sámi kultuvrii, ealahusbargui ja servodateallimii buot areálaplánema oktavuodas mii dahkkojuvvo ođđa plána- ja huksenlága mielde. Dasto lea Sámedikkis vuosteággavuoigatvuohta plánain main lea stuorra mearkkašupmi sámi beroštumiide. Vurdojuvvo ahte láhka boahťa fápmui jagis 2008. Čuovvolan dihte dan ođđa vuoigatvuođa plána- ja huksenlága mielde ferte Sámediggi hábmet einnostuvvi njuolggadusaid sámi beroštumiid goziheapmái areálaplánemis ja ovddidit dárbbaslaš fágalaš kapasitehta konkrehta areálaplánaáššiid čuovvoleapmái. Birasgáhttendepartemeantta ja Sámedikki gaskka lea ovttaoaivilvuohta das ahte ođđa láhkamearrádus sáhtta buvttihit eanet barggu Sámediggái. Dan lea Sámediggi maiddái deattuhan meannudettiinis ođđa plána- ja huksenlága. Dan dagai Sámediggi maid mearrádusas oktavuodas go meannudii suodjalanbarggu njuolggadusaid luonddusuodjalanlága mielde sámi guovlluin. Sámediggái lea addojuvvon rolla mii gáibida resurssaid, konsultašuvdnabeallin golmma dásis buot suodjalanbargguin.

Dárbun 2009:s meroštallojuvvo 3 000 000 ru.

18.9 Konsultašuvdnašiehtadusa ja bušehttaprosedyraid šiehtadusa čuovvoleapmi

Konsultašuvdnašiehtadus geatnegahtta stáhtalaš eiseválddiid geahččalit šaddat ovttaoaivilii Sámedikkiin buot áššiin mat erenoamážit gusket sámiide ovdalgo mearrádusat dahkkojuvvojit. Dábálaš gulaskuddanproseassat maid oktavuodas sámi beroštumiin lea vejolaš buktit cealkámuša, eai leat doarvái. Dát buktá stuorra ovddasvástádusa sihke stáhtalaš eiseválddiide ja Sámediggái. Konsultašuvdnaortnet mearkkaša dan ahte Sámediggi ja stáhtalaš eiseválddit ovttas galget ovddidit doaibmaguoibmevuođa perspektiivva. Bargu konsultašuvnnaiguin lea buvttihan eanet doaimmaid sihke Sámediggái ja stáhtalaš eiseválddiide. Ortnet lea mielddisbuktán dan ahte Sámediggi lea ollu áššiin árat searvvahuvvon proseassaide. Dát gáibida stuorra resurssaid Sámedikkis. Danne lea dárbu nannet Sámedikki barggu konsultašuvnnaiguin. Jagi 2009 rájes galgá Sámediggi ja ráđdehus čađahit maiddái bušehttašiehtadallamiid/-konsultašuvnnaid. Dát rašonalisere oktavuodá ráđdehusas ja dihto muddui ráđdehusa ja Sámedikki gaskka. Nuppe dáfus mielddisbuktá ortnet dakkár proseassa mii ovdal ii leat leamaš ja man geažil Sámediggi dárbbasa eanet kapasitehta.

Dárbun 2009: s meroštallojuvvo 2 000 000 ru.

18.10 Ruđat politihkalaš bargui

Ođđa váлгаortnega ásaheami geažil uhccu válgabiirriid lohku muhto válgabiirret sturrot ja nu rievdá ruhtadárbu politihkalaš bargui hirbmadit.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 3 000 000 ru.

18.11 Diehtujuohkin

Lea stuorra dárbu juohkit dieđuid Sámedikki ja sámi servodatdiliid birra. Dán oaidná dain reakšuvnnain mat bohtet go sámi áššit oppalaččat ja vuoigatvuodaáššit erenoamážit digaštallojuvvojit almmolaččat. Diehtujuohkin berre nannejuvvot sihte Sámedikkis ja doaibmajuid bokte sámi guovddážiin ja almmolaš ásaheain.

Dárbun 2009:s meroštallajuvvo 1 000 000 ru.

Áššemeannudeapmi 2008 bušehtas loahpahuvvui 28.11.07 dii. 18.40

Jienasteapmi 2009 bušehtas álggahuvvui 30.11.2007 dii. 11. 40 ja loahpahuvvui 30.11.07 dii. 11.55.

Ášši 61/07

Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus

Arkiivaáššennr..
06/107606 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	16.10.07	R 121/07
Bajášáddan- ja oahppolávdegoddi	13. - 15.11.07	16/07
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	61/06

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga skábmamánu 29.b.2007 dii. 09.10.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namamus
1	16.10.07	Sámediggeráđdi	Ášši R 121/07 Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus
2	20.06.2007		Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus
3	12.09.2002		Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana gaskasaš ovttasbargošiehtadus (boaris)

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi dohkkeha ovttasbargošiehtadusa Romssa fylkkasuohkaniin dan hámis mo Sámedikki presideanta Aili Keskitalo ja Romssa fylkkasuohkana fylkkaráđdejodiheddji Paul Dahlo leaba vuolláičállán geassemánu 28. b. 2007

Bajášáddan- ja oahppolávdegotti árvalus:

Álgu

Ovttasbargošiehtadus mii dahkkojuvvui gaskal Romssa fylkkasuohkana ja Sámedikki lei dat vuosttaš ovttasbargošiehtadus mii dahkkojuvvui fylkkasuohkaniiguin. Šiehtadus lea čuovvoluvvon jahkasaš raporttaiguin Romssa fylkkadiggái ja Sámediggái, maŋimus raporta ovddiduvvui dievasčoahkkimii guovvamánu 2007.

Dađistaga lea šiehtadusa ođasmahttin- ja revišuvdnárbu badjánan, earret eará leat ollu doaibmabijut šiehtadusas čađahuvvon, ollu áššesurggiin lea leamaš ovdáneapmi ja ođđa fágasuorggit leat lassánan. Danne sohppojuvvui ođasmahttit šiehtadusa. Geassemánu 28. b. 2007 vuolláičáliiga fylkkaráđi

jodiheaddji Paul Dahlø ja dalá sámediggepresideanta Aili Keskitalo ođđa šiehtadusa, maid dál fertejit Romssa fylkkadiggi ja Sámediggi dohkkehit.

Lávdegotti ráva:

Lávdegoddi, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) labtut Synnøve Solbakken-Härkönen, Berit Anna Gaup, Rita-Alise Porsanger, Tor Dalseng, Tone Finnesen, Kjersti Myrnes Balto, Nanna Thomassen ja Jarle Jonassen, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeku (Bb) labtut, Edvard Pedersen, Vibeke Larsen, Marianne Balto ja Per-Ivar Henriksen, Čielga sámi jiena (ČSJ) labtu János Trosten, eai leat eanet mearkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju Sámediggeráđi árvalusevttohusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 35 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Bajášaddan- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
	Aili Keskitalo, čoahkkinortnegii	
1	Ronny Wilhelmsen, suoivva áššejođiheaddji	Sten Erling Jønsson
2	Aili Keskitalo	
3	Egil Olli	
4	Johan Mikkel Sara	
5	Kjersti Myrnes Balto	
	Bjarne Store-Jakobsen, čoahkkinortnegii	
6	Bjarne Store-Jakobsen	
7	Tor Mikalsen	
8	Egil Olli	Bjarne Store-Jakobsen
	Egil Olli	
9	Ronny Wilhelmsen, suoivva áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi dohkkeha ovttasbargošiehtadusa Romssa fylkkasuohkaniin dan hámis mo Sámedikki presideanta Aili Keskitalo ja Romssa fylkkasuohkana fylkkaráđdejođiheaddji Paul Dahlø leaba vuolláičállán gassemánu 28. b. 2007

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 29.11.07 dii 10.00

Ášši 62/07 Sámedikki eanandoalldiedahus

Arkiivaáššennr..
05/1648

Meannudeamit

Politihkalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	14.08.07	R 110/07
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12. - 14.09.07	010/07
Sámedikki dievasčoahkkin	25. - 28.09.07	38/07 - Ášši mañiduvvo
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	13. - 15.11.07	016/07
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	62/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga skábmamánu 29.b.2007 dii. 10.00

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	14.08.07	Sámediggeráđdi	Ášši R 110/07

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi guorrasa ovddiduvvon diedáhussii; Sámedikki eanandoalldiedáhus.

1 Álggahus

1.1 Duogáš

Sámediggeráđdi lea iežas politihkalaš prográmmas 2006 – 2009 áigodahkii mearridan hábmet ođđa eanandoalldiedáhusa sámi ássanguovlluid várás. Prográmmas čuožžu ahte lea deatalaš deattuhit eanandoalu bisuheami ja ođđabuvttadeami eanandoalu oktavuodas.

Sámediggi lea maiddái ovdal mearridan bajitdási strategiijaid sámi ássanguovlluid eanandollui. 1994:s ášáhi Sámediggi lávdegotti mii galgai ráhkadit sierra eanandoalloplána, ja lávdegotti evttohus addojuvvui Sámediggái čakčat 1995. Sámediggi dohkkehii Sámi eanandoalloplána áššis 10/96.

Sámi ealáhusráđdi vuolggahii 1999:s jurdaga ođasmahttit eanandoalloplána ja nammadii olggobeale olbmuid lávdegoddi bargat dainna. Lávdegoddi ovdanbuvttii borgemánus 2000 bargus bohtosa dokumeanttas ”Sámi ássanguovlluid eanandoalloplána – prošeakta Sámediggái”. Dán dokumeanta vuodul mearridii Sámediggi áššis 08/01 ođasmahttojuvvon eanandoalloplána.

1.2 Bargovuogit

Sámi ássanguovlluid eanandoalodieđáhusbarggus lei lunddolaš vuolggahit dan barggus mii lei juo dahkkojuvvon. Dokumeanttas "Sámi ássanguovlluid eanandoalloplána – Sámedikki prošeakta" gávdnojit ollu dieđut sámi ássanguovlluid eanandoalu birra. Danne ii leat Sámedikki mielas dán háve leamaš dárbblaš ásaht olggobeal prošeavtta, muhto lea baicce doaimmahan enaš bargguid siskkáldasat. Seammás leat váldán vuhtii ovdáneami 2001 rájes ja daid vásáhusaid maid daid jagiid leat vásihan. Mii leat referánsajovkui váldán mielde resursaolbmuid sihkkarastin dihte praktihkalaš eanandoalofágalaš lahknanvuogi barggus. Referánsajoavkkus ledje mielde Gunnar Johnsen (sávzaboanda Porsággus ja Finnmárkku Boanddaid ja Smávvalolaččaid searvvi jodiheaddji), Fred Johnsen (mielkeboanda Deanus ja Finnmárkku Boanddaidsearvvi jodiheaddji), Svein Peter Pedersen (mielkeboanda Gáivuonas) ja Ole Edgar Nilssen (fylkkaagronoma Finnmárkku fylkkamánnis). Referánsajoavkkuin leat dollojuvvon guokte čoačkima. Dasa lassin leat gulahallan poastta ja telefonna bokte. Sámediggeráđdi lea meannudan ođđa eanandoalodieđáhusa evttohusa, ja nu ii leat referánsajoavkkus ovddasvástáduš dieđáhusa sisdollui ja politihkalaš vuoruhemiide.

2 Sámi ássanguovlluid eanandoalu mihttomearit

Vuodđoealáhusain lea deatalaš sámi servodagas, sihke ealáhussan ja kulturguoddiin. Sámi servodagas deattuhit ealáhusaid ja kultuvrra oktavuoda. Danne lea deatalaš ovdánahttit ja vuhtiiváldit dan ealáhusa mii lea sámi kultuvrra ja identitehta ávnnaslaš vuodđun. Vaikko sápmelaččat leat oassin ođđaáigásaš heivehuvvon fitnodeallimis, de lea vuodđoealáhusain earenoamáš mearkkašupmi sámi guovlluid ássamii ja bargodilálašvuhtii. Árbevirolaččat leat eanandoalu, guolásteami, meahcásteami ja duoji buvttadeapmi, ja daid lotnolas buvttadeapmi, leamaš vuodđun ássamii ja barggolašvuhtii. Danne lea čielga oktavuoha gaskal sámi giliássama ja vuodđoealáhusaid sámi barggolašvuodas. Ollugat sámi servodagas válljejit iežaset ámmáha báikkálaš gullevašvuoda vuodul giliide. Danne leat vuodđoealáhusat ain nu nannosat giliin.

Nu go eará vuodđoealáhusat de lea eanandoallu maiddá guovddázis sámi kulturárbevieruid bisuheamis, ja lea deatalaš sámi guovlluid barggolašvuhtii. Sámediggeráđi politihkalaš prográmmas 2006 – 2009 áigodahkii čuožžu ahte Sámedikki váldoulbmil ealáhusain lea bisuhit dan barggolašvuoda geavaheaddjistruktuvrra mii odne lea. Muhto eanandoalu ovdáneapmi sámi ássanguovlluin lea dramáhtalaš, ja eanandoalu rámmaeavttut sámi guovlluin leat ollu rievdan daid mañimuš jagiin.

Sámi eanandoallu lea hálldašuvvon norgga eanandoalopolitihka vuodul daid mañimuš 30 – 40 jagiin, ja nu lea sámi álbmot massán deatalaš kulturárbbi. Boahtteáigái lea vuodđoealáhusa doaimmaheamis mihttomearrin váldit ruovttoluotta osiid dan kultuvrras. Danne ferte mánggabealattuoha mii ovdal lei mihtilmas sámi eanandoalus, leat guovddázis. Dat guoská sihke vuodđobuvttadeapmái mii dáhpáhuvvá dálus, ja maiddá gálvvuide mat viidasitbuvttaduvvojit dálus. Sámi biepmoarbevieruid lea deatalaš ovddidit. Dat seammás váikkuha buoret árvobuvttadeami eanandoalus.

Viidasit lea ulbmil ahte sámi ássanguovlluid eanandoallu sáhtá sihkkarastit biebmohivvodaga daidda guovlluide. Dat lea deatalaš biepmoastehusa ja birasperspektiivva ektui.

3 2001 plána čoačkkáigeassu

2001 eanandoalloplánas ledje golbma guovddáš vuoruhansuorggi – regionaliseren ja nationála eanandoalopolitihka rievdadus, sámi eanandoalu árvobuvttadanprográmma ja Sámedikki doarjjageavaheami rievdadus eanandoalu ektui. Sámedikki dievasčoačkkine mearridii áššis 8/01 bajitdási mihttomeari sámi guovlluid eanandollui:

- Sihkkarastit dássedis ássama nu vai sáhtta dainna lágiin ovdánahttit sámi giela ja kultuvrra.

Dievasčoahkkin mearridii čuovvovaš áŋgiruššansurggiid:

1. Čáhkkehit sámi eanandoalpolitihkalaš biire našuvnnaš eanandoaloperspektiivii
2. Sámi eanandoalu árvoháhkkanprográmma
3. Heivehit Sámedikki váikkuhangaskaomiid geavaheami eanandoalus

Dan seamma áššis mearridii dievasčoahkkin ahte váikkuhangaskaomiid geavaheapmi bargoreaidduid oastima oktavuodas ii galgga rievdaduvvot ovdalگو váikkuhanárvoštallan lea čadahuvvon.

Sámi eanandoalpolitihkalaš avádat ja nátionála eanandoalpolitihka regionaliseren

Stuora oassi eanandoalpolitihkas hábmejuvvo jahkásaš eanandoalošiehtadallamiin. Eanaš cealkámušat maid Sámediggi lea buktán nátionála eanandoalpolitihka hárrái, leat leamaš daid šiehtadallamiid oktavuodas. Sámediggi lea earret eará deattuhan man deatalaš lea sihkkarastit sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodu. Sámedikki evttohus rievdadit nátionála eanandoalpolitihka ii váldojuvvon vuhtii, ii ge Sámediggi ožžon miediheami ásahtit eanandoalpolitihkalaš avádaga. Sámediggi lea jerran Ráđđehusas makkár váikkuhusat WTO-šiehtadusas livčče sámi eanandollui. Sihke dan oktavuodas ja eanandoalošiehtadusa mearkkašumiid oktavuodas lea Sámediggi deattuhan guovddáš eiseválddiid ovddasvástádusa sápmelaččaid ektui eamiálbmogin.

Árvobuvttadanprográmma sámi eanandoalu váste

Ovddit plána bargguid áiggi álggahii Eanandoaldepartemeanta árvobuvttadanprográmma biepmu váste. Boazodoallu oáččui iežas árvobuvttadanprográmma 2002:s. Sámedikki áigumušat evttohuuvvon prográmmain ledje seamma go guovddáš VSP-biebmooprográmmas. Maŋŋel čájehuvvui ahte sámi eanandoallit besse unnán ávkki dan prográmmas. Sámi eanandoalus ii leat leamaš árbevierrun buvttadit gálvvuid ja márkánfievrridit ovdamearkka dihte buktagiid dihto márkana várás. Eará guovlluin leat viidásetbuvttadanfitnodagat stuora oassi eanandoallobirrasiin. Dakkár fitnodagain lea buoret vejolašvuhta ovdamearkka dihte ovdánahttit buktagiid. Sámediggi lea áŋgiruššan ovdabarggus Ráđđehusa árvobuvttadanprográmma vuoruhemiid ektui lotnolasealáhusaid váste sámi guovlluin ja sámi mátkkoštusealáhusa vuoruhemiid ektui.

Dán áigodagas lea Sámediggi deattuhan heivehit dili baicce lotnolasealáhusaid ovdánahttimii ovdal go ásahtit doaimmadoarjjaortnegiid. Luonddu- ja kultuvravuodđuduvvon mátkkoštusealáhusat leat čadahan máŋga gelbbolašvuodálokten kurssa ja máŋga mátkkoštusealáhusfitnodaga leat ožžon oastindoarjagiid. Deatalaš čoavddasáhtit sámi mátkkoštusealáhusat leat kvalitehta ja eaktivuođa deattuheapmi. Meahccealáhusat leat vuoruhuvvon suorggit leamaš sáivaguollebivddu ovddideapmi ja čáhpesmurjiin ráhkadit viinna ja dearvašvuodabiepmu.

Geahččalanrieggáid ovddastupmi Romssas sáhtta váikkuhit fierpmádaga buorideami eanandolliid ja geahččalanrieggáid gaska. Sámediggi lea maiddá čuovvolan barggu maid Deanu joatkaskuvla čadaha smávit ja báikkálaččat buvttaduvvon biepmu birra, gründerkursu ja álggahankursu birra. Lea šaddagoahtimin buoret oktavuodaga gaskal davviateatna biepmu ja mátkkoštusealáhusa, ja jus mátkkoštusealáhus vuoruhu dan ovttasbarggu biebmobuvttadeddjiguin de dat sáhtta viidat ovdánahttojuvot. Mátkkošteaddjit ja mátkkoštusealáhus jearahit dihto márkánbuktagiid ja báikkálaš biepmu.

Guovddáš eiseválddiid ekonomalaš rámmat buori muddui mearridit man gánnáhahtti eanandoallu lea. Go guoská oastingoluid de lea Sámi ovddidanfoanda juolludan ollu doarjagiid viiddidemiide. Maŋŋel go foanda stuorui 2005:s de leat earenoamážit Ivggu suohkanis viiddidan ollu šibitdáluid. Eanaš ruhtadanáššit ruhtaduvvojit ovtas Innovašuvdna Norggain. Eanandoalloossodagas lea buorre diehtujuohkinbálvalus eanandolliide, nu ahte dat dieđut mat Sámedikkis leat kanaliserejuvvojit suohkaniid bokte ja Sámedikki ruovttusiiduin.

Geavahanvuoigatvuodát Čáhppuhis Gáivuonas leat čielggaduvvon ja dasto lea báikkálaš olbmui buorre vejolašvuohta ávkkástallat meahcceresurssaiguin iežaset eavttuid vuodul. Finnmárkku-opmodaga ásaheami dihte lea vejolaš geahččaladdat giligeavtmálliid dárbbaskeahttá geavahit riekteapparáhta. Sámediggi lea oassálastán norgga-suoma Deanučázadaga hálddašemi ovttasbargui. Bargu ii leat loahpahuvvon, muhto lea dárbbaslaš boahit ovttaoavili čázadaga geavaheami ektui.

Sámediggi lea vuoruhan boraspiriid hálddašemi daid mañimuš jagiin. Sámediggi lea leamaš mielde njealji boraspirelávdegottis ja boraspiriid hálddašemi guovddáš ovttasbargolávdegottis, ja dasa lassin lea Sámediggi mángii lokten áššin daid vahágiid maid boraspiret dahket eanandollui ja boazodollui. Boraspiret leat áittan daid sávzzaide mat leat guohtumin meahcis. Jus sávzadollu galgá gánnáhit de fertejit leat buorit guođohanguovllut gos sávzzat ahtanuššet bures ja gos leat unnán vaháгат. Sámediggi lea iežas politihkas earret eará deattuhan ahte boraspiret eai galgga leat doppe gos šibihat ja bohccot guhtot.

4 Sámi eanandoallu

4.1 Historjá

Sámi álbmogis lea eanandoallu leamaš deatlaš ealáhus mángga čuohte jagi. Håkon Jarl sagas leat mitalusat šibitdoalu birra sámiid gaskkas Norlánddas juo 900-logus. Arkeologalaš gávdnosat Finnmárkkus čájehit ahte šibitdoallu muhtun sámi báikkiin gávdnui juo 1300-logus.

Oapmedoallu dahje šibitdoallu lei heiveheapmi sámi guovlluin gitta 1700-logu rádjai. Dalle go kveanat boahthohte 1700-logus de ovddiduvvui eanandoallu dainna lágiin ahte olbmot álge beldet ja gilvit eatnamiid. Eanandoalu álggu dovdomearka lei ekstensiiva heiveheapmi “nogle kør, faar og 1 eller 2 oxer at køre deres tømmer, veed(brende) og høe med”. Dasa lassin ledje olbmui soames bohcco. Šibihiid dálvebiebmun láddjedje suinniid meahcis ja jekkiin, ja dohpo sámmáliid, dakŋasiid ja jeahkáliid. Rittus geavahedje earret eará tánngaid ja debbuid veahkan ja guollebázahusaid šibitbiebmun mat guhká ledje ge deatleabbot šibitbiebmun go suoinnit. Eanandoallu ja šibitdoallu lei oassin buohtalága bivdduin, guolástusain, muorječoaggimiin ja giehtaduiin. Giehtaduijit ledje deatlaš buktagat lonuhusgávppis badjesápmelaččaiguin. Historjjalaš perspektiivvas lea sámiid ealáhusheiveheapmi leamaš dovdomearka stuorra dávggasvuodain. Máhtolašvuohta ja dáidu geavahit daid resurssaid mat ledje fidnemis čájeha ahte ledje stuorra variašuvnnat ealáhusheiveheamis áiggis áigái ja olbmuid ja guovlluid gaska.

Mañjá go ráđji Ruotain biddjojuvvui 1751:s de meroštalaš stáhta iežas Finnmárkku eatnamiid eaiggádin ja vuovdigođii eatnamiid 1775 rájes. Dalle bođii dat vuosttaš nu gohčoduvvon ”Jordutvisningsresolusjon” ja formalalaččat šattai vejolaš eaiggáduššat eatnamiid Finnmárkkus. 1863 ja 1902 mannosášanalágaid bokte mearriduvvui dáruiduhttinlinjá go stáhta šattai Finnmárkku eatnamiid eaiggát. 1902:s mearridui Stuorradiggi njuolggadusaid eanavuovdinlága mielde Finnmárkui mas čuožžu “Afhændelse må kun skje til norske statsborgere... som kan tale, læse og skrive det norske sprog og benytter dette til daglig brug” og “Udmaalte jordeiendom gis særskilt norsk navn”. Das go šattai vejolašvuohta eaiggáduššat eatnama eai šaddan makkárge stuorra váikkuhusat sámiid eanandollui. Sámit geavahedje oamastanrievtti earáláhkai go norgalaš boanda, odel ii gávdnon ja eana juogaduvvui mánáid gaska ja viidáseappot mánáidmánáide. Eanavuovdinláhka dagahii dattetge dan ahte dat sámi boanddat geat háliidedje eaiggáduššat eatnama fertejedje váldit norgalaš goarggu.

1950- ja 60-logus rievdagodii servodat dainna lágiin ahte vuodđoealáhusaid ja iešbirgejumi sadjai boahthođii eanet industiija ja spesialiseren eanandoalus ja guolástusas. Mañjá go meieriját ja njuovahagat huksejuvvojedje rievddai eanandoallu gávpeeanandoallun ja šattai vejolašvuohta diinet ruđaid. Sámi guovlluide bođii gávpeeanandoallu mealgat mañnelis go muđui riiki.

4.2 Mii sámi eanandoallu lea?

Nationála eanandoallopolitihka ovdáneami olis lea sámi eanandoallu rievdan nu ahte dat lea eanet standardiserejuvvon. Dál lea eanandoallu vuosttažettiin deatalaš ássan- ja barggolašvuodafaktuvra sámi ássanguovlluin, ja dieinna lágiin dat lea deatalaš ávnnaslaš vuodđu sámi kultuvrra áimmahuššama oktavuodas.

Vaikko eanandoallu lea eanet standardiserejuvvon, de das leat ain mánga beali mat earuhit sámi eanandoalu norgalaš eanandoalus. Dan oktavuodas sáhtá namuhit:

- **Buotbeallálaš ealáhusheiveheapmi.** Sámi ealáhusheiveheami dovdomearkan lea álohii leamaš buotbeallálašvuolta. Buotbeallálašvuodas ja ekstensiiva resursaávkkestallamis lei dat dávggasvuolta mii lei dárbbaslaš sámiid birgejumái birra jagi, sihke go guoská resursafidnemii ja dietnasa fidnemii, vuovdinvejolašvuodaide. Ealáhusheiveheapmi lei njuolga dárbbaslaš go galggai fidnet birgejumái ruđaid, ja lei strategiija riskka dássemis, vai lea buoret birgenvejolašvuolta.
- **Resursaoaidnu ja meahceávkkestallan.** Vátna resurssat resursaávkkestallamis leat suodjaluvvon dávggasvuodain. Makkárge luondduriggodat ii guorbaduvvon oalát, muhto baicce ávkkestalle mearálaččat iešguđetlágan resurssaiguin. Eanandoallu buohtalaga meahcceriggodagaiguin ávkkestallamiin lea leamaš árbevirolaš sámi resursahálddašepmi. Ovdal lávejit ollu ávkkestallat mehciin ja viežžat lassibiebmun ealliide, nugo jekkiid láddjet, doahpput jeahkáliid ja sámmáliid lassibiebmun giđđat jna. Ain dál lea meahcci deatalaš eanandollui nugo guođohanresursan, lassidienasin ja borramušjoatkan. Sávzadoalus lea meahcci dat deataleamos resursa. Vuonat mearrasámi guovlluin leat álohii leamaš deataleamos guovllut meahceávkkestallamis.
- **Riekteáddejummi.** Sámi boares vieru mielde lea nuoramusas vuosttašvuogatvuolta váldit badjelasas doalu. Dat lea leamaš ulbmillaš danne go nuoramusat dábálaččat lávejede ássat guhki-musat ruovttus ja dieinna lágiin lávii sis leat stuorámuš ovddasvástádus bargat doaluin dađistaga go vánhemat boarásmuvve. (gáldu NOU 2003: 26 s. 111) Árbevuogatvuohaláhka (Odelsoven) sámi servodagas ii leat sajáiduvvan nu bures ja dat lea leamaš veaháš riidogaskaoapmin sohka buolvasirdimiid oktavuodas, go boarraseamosat lávejit gáibidit doalu alcceaset árbevuogatvuoda (odel) vuodul, go fas sámi boares vieru mielde galgá nuoramus joatkit doaluin. Dábáleamos lei dattetge ahte nuoramus bárdni válddi badjelasas doalu, muhto dat sáhtii maid leat nieida jos son lei nuoramus. Muhto sámi guovlluid gaska ledje dattetge veaháš erohusat dán ektui.
- **Ekonomalaš heiveheapmi.** Dállodoallu, ekonomalaš buvttadandoaibman, lea ain eallimin sámi guovlluin. Dállodoallu lea dávggasis ja rašonealla ovttadat mas lea ávki sosiálalaččat ja ekonomalaččat. Sámi dállodoalus ii leat leamaš nu ollu dáhpin čohkket kapitála ja laskadit badjelbáhca.
- **Giella.** Sámeigiella lea guovddáš máhtolašvuoda gáldu sámi ealáhusaid ja luonduáddejumi birra. Sámi guovlluin lea giella hui guovddázis eanandoallobarggus. Sámeigielas leat ollu sierra sánit iešguđet beliide ja bargguide eanandoalus. Sáhtá oadjebasat dadjat ahte sámeigielas lea árjjalaš sátneriggodat ja ollu sierra sánit eanandoalu oktavuodas main boahhteáiggis ferte vára váldit.

4.3 Eanandoallu sámi kulturguoddin ja rievttálaš geatnegasvuodát

Eanandoallu lea hui deatalaš sámi kulturárbevieruid bisuheamis ja lea deatalaš bargoaddi sámi guovlluin. Ealáhusgullelašvuolta váikkuha sámi álbmoga identifiserema. Eanandoalus lea mearkkašupmi sámi kultuvrii mángga dáfus. Eanandoallu ealáhussan addá ekonomalaš vuoddu ássamii sámi guovlluin. Ássan árbevirolaš sámi guovlluin viiddis áddejumiin lea dat deataleamos earkilfaktuvra sámi kultuvrra bisuheamis, gaskkusteamis ja ovddideamis. Go sámit leat bargan eanandoaluin mánga čuohte jagi, de ealáhus iešalddis dasa lassin dagaha dan ahte sámi kultuvra doalahuvvo.

Norga lea dohkkehan mánga internationála konvenšuvnna, julggaštusa ja šiehtadusa maid bokte sámi kultuvra erenoamážit suodjaluvvo. Deataleamos internationála riektenjuolggadusat leat 1966 mannosas ON konvenšuvnna siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid hárrái 27. artihkkalis ja ILO-konvenšuvnna nr. 169 eamiálbmogiid ja ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain. Guovddáži leat maidái Biras- ja ovdáneami máilmmekonferánsa Agenda 21, 26. kapihtal, eamiálbmogiid ja sin servodagaid dohkkeheami ja nannema hárrái.

ILO-konvenšuvnna nr. 169 lea okta váldoprinsihppa eamiálbmogiid vuoigatvuođaid hárrái ahte suodjalit ja viidáset ovddidit sin kultuvrra, ja ahte eiseválddiin lea geatnegasvuohta čadahit doaibmajuid maiguin doarjut dán barggu. 14. ja 15. artihkal guoská eanavuoigatvuođaide, ja 23. artihkal geatnegahtá eiseválddiid dohkkehít gilialáhusaid j.d. deatalaš faktuvran eamiálbmogiid kultuvrra, ekonomalaš ceavcinnávcca ja ovdáneami bisuheamis. Eiseválddit fertetit maidái, jos lea dárbu, nannet ja ovdánahttit dákkár doaimma.

1966 mannosas ON konvenšuvnna siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid hárrái 27. artihkkalis lea guovddáš mearrádus internationála rievttis minoritehtaid suodjaleami hárrái. Norgga eiseválddit leat dohkkehan sámiid minoritehtan ja dan bokte dan ahte sámiin leat vuoigatvuođat dán mearrádusa ektui. 27. artihkkalis celko ahte minoritehtaid ii galgga vealahit nu ahte sis ii leat riekti, ovttas čeardda eará lahtuiguin, nannet sin kultuvrra, dovddastit ja geavahit sin oskku, dahje geavahit iežaset giela. Gažaldahkan lea leamaš vejolašvuohta positiivvalaččat vealahit. Vuodđolága § 110a ovdabargguin lea dán birra ságaskuššon, ja dábalaš dulkon lea ahte dán mearrádusa vuodul sáhtá eiseválddiin gáibidit positiivvalaš doaibmajuid maiguin ollašuttit dáid geatnegasvuođaid. Nubbi eará guovddáš gažaldat lea leamaš 27. artihkkala kulturdoahpaga dulkon. Sámiid ektui eamiálbmogin dulkojuvvo dat dábalaččat nu ahte mearrádus guoská maidái sámiid ollislaš kultur barggu ávnnaslaš eavttuide. (Sd. dieđáhus nr. 41 (1996-97). Stuorradikki justisialávdegoddi celkkii Sámelága meannudeami oktavuodas čuovvovaččat: ”Komitea guorrasa dan ipmárdussii ahte stáhtas lea geatnegasvuohta positiivvalaččat váikkuhit dan ahte sámi álbmotjoavkkus leat ávnnaslaš eavttut nannet sin kultuvrra ja giela, oazžut váikkuhanfámu sin kulturhámi fysálaš ja ekonomalaš vuđđui” (Árvalus O. nr. 79 1980-87:5)

Sámiid riektedilli lea maŋit áiggis nannejuvvon Norgga lálkaaddimis, vuosttažettiin Vuodđolága § 110a, sámelága ja finnmárkkulága bokte.

5 Dáláš dilli sámi ássanguovlluid eanandoalus

5.1 Diehtovuodđu

Go áigu lagabuidda geahčadit sámi ássanguovlluid eanandoallostruktuvrra, de lea lunddolaš váldit vuolggasaji dain guovlluin mat leat Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovllu siste. Statistisk sentralbyrå (SSB) ráhkadii sámi statistihka 2006:s SOF geografalaš doaibmaguovllu birra nugo dat lei 2005:s. SSB dadjá muhtun kommentáras statistihka birra ahte das go sámi ássanguovllut dainna lágiin ráddjejuvvojit leat čielga heittot bealit. Čielgaseamos dain lea dat go SOF geografalaš doaibmaguovlui gullet dušše guovllut davábealde Sáltoodddara. Man geažil olles máttasámi ássanguovlu báhcá olggobeallái. SSB dadjá dattetge ahte ferte hutkat vugiid movt konkretiseret máttasámi ássanguovlluid nu ahte sáhtá ráhkadit sierra sámi statistihka mas dat leat mielde.

Go SSB lea ráhkadan sámi statistihka, de danne dat diehtovuodđu ii dávis dainna diehtovuoduin mii lei ovddit eanandoalldieđáhusas. Sáhtá dadjat ahte SSB sámi statistihka addá mealgat buoret vejolašvuođaid dadjat juoga juoidá sámi ássanguovlluid dálá eanandoallostruktuvrra birra.

Čuovvovaš gielddat leat mielde diehtovuodus:

Norlánda

Olles Divttasvuona suohkan ja oasis Narviikka, Hábmira ja Evenášši suohkaniin.

Romsa

Skániid, Loabáid, Ivvgu, Omasvuona, Gáivuona ja Návuona suohkanat ollásit, ja oasis Romssa, Rivttáid ja Ráisavuona suohkaniin.

Finnmárku

Guovdageainnu, Láhpi, Fálesnuori, Poršáŋgu, Kárášjoga, Deanu ja Unjárgga gielddat ollásit, ja oasis Álttá, Muosáid, Nordkáha, Davvisiida, Gáŋgaviikka ja Máttá-Várjjaga gielddain.

5.2 Doallolohku

Doaluid lohku sámi ássanguovlluin lea njiedjan sakka. 1989:s rájes 2003 rádjai lea doaluid lohku geahppánan 1549:s 743:ii, mii vástida badjel 50% geahppáneami.

Go buohtastahtá muđui riikkain ollislaččat, de leat sámi guovlluin eanemusat geahppánan doalut. Nasionála dásis ledje 99.382 eanandoallofitnodaga 1989:s ja 58.231 jagis 2003. (Gáldu SSB, Eanandoallostatihkka 2005 tabealla 1.2.) Dát vástida ahte doalut nasionala dásis leat geahppánan 41 %:in.

Tabealla 1 Eanandoallofitnodagaid lohku SOF-guovllus

	Eanandoallofitnodagat buohkanassii	Almmáiolmmoš váldodoallin	Nissonolmmoš váldodoallin	ii-peršovnnalaš doalli
1989	1 549	1 245	283	21
1999	1 012	785	218	9
2000	980	760	212	8
2001	890	698	184	8
2002	819	638	166	15
2003	743	584	146	13

Gáldu: SSB, Sámi statistihkka 2006, tabealla 55

Seammás go doalut geahppánit, dáhpáhuvvá maiddá guovddásteapmi ja eanandoallu lea čoahkkanan stuorra eanandoallogielddaide. Muhtun guovlluin lea doaluid lohku geahppánan nu sakka ahte lea sáhka beanta eanandoalu goarráneamis. Sámedikkis ii leat doarvái buorre čilgehus dasa manne doaluid lohku geahppáneapmi sámi guovlluin lea stuorát go riikka dásis, muhto lea ágga navdit ahte dienas doaluin ii leat doarvái buorre ja ahte dálkkádat erehusat dagahit stuorát hástalusaid eanadollui sámi guovlluin go máddelat guovlluin. Dasto lea eanadoalus sámi guovlluin eanet oasi lotnolas- ja vuollekapitaliserejuvvon dálut, dat mearkkaša unnit dálut main eai leat leamaš stuorát viiddideamit, áinnas sávzadálut mat eará ealáhusaiguin/sisabođuiguin kombinerejit.

5.3 Eanandoalloeatnamat doaimmas ja gaskamearálaš doallosturrodas

Eanandoalloeatnamat mat leat geavahasas sámi ássanguovlluin leat sturron 1989 rájes. Areála viidui 115 712 dekáras 1989:s 130 933 dekárii 2003:s, mii vástida 11 – 12% lassáneami. Dát mearkkaša ahte gaskamearálaš doallosturrodas sámi guovlluin stuorui 74 dekáras 1989:s 176 dekárii 2003:s.

Struktuvrasjonaliseremis lea stuorát leaktu sámi guovlluin go muđui riikkas, geahča kapihtala 5.2. Dasa lassin sulastišgoahá doallostruktuvra sámi guovlluin eanet dan mis lea muđui riikkas. Dattetge lea deatalaš muitit ahte areálavuodu sámi ássanguovlluin ii njuolga sáhte buohtastahttit dainna mii muđui lea riikkas. Davimus riikkaoasis lea areáladárbu ollu oktavuodain guovtti gearddi stuorát go Máttá-Norggas danne go Davvi-Norggas ii sáhte guktii jagis láddjet.

Tabealla 2 Eanandoalloareála doaimmas buohkanassii SOF-guovllus. Dekárat

	Eanandoalloareála doaimmas buohkanassii	Ruhtasšattut fuodđariin, suoinnit ja silosuoinnit	Buđehat	Eará šattut bealdduin ja gárddiin	Láddjoeana ja guohtoneana	Das beldejuvvon eana
1989	115 712	8 194	936	1 446	105 136	95 288
1999	133 772	8 735	598	478	123 961	109 720
2000	134 328	7 952	597	713	125 066	109 170
2001	132 718	7 196	639	512	124 371	108 217
2002	132 931	5 848	655	545	125 883	109 941
2003	130 933	5 671	503	553	124 206	108 224

Gáldu: SSB, Sámi statistihkka 2006, tabealla 49

5.4 Doallostruktuvara buvttahanhámiid mielde

Mielkki buvttadeapmi lea ain vuodđun distriktaeanandoalus, maiddái sámi guovlluin. Mielkki buvttadeapmi lea stuorámus árvobuvttadeaddji doalu nammii ja das leat mearkkašahhti riekkisváikkuhusat gielddaide ja báikegottiide. Mielkebuvttadan doalut leat nugo tabealla vuolábealde čájeha, geahppánan 317:s 1989:s 220:ai 2003:s, mii vástida 30%. Seamma áigodagas lea gaskamearalaš doalu sturrodát sturron 12,4 mielkegusas gaskamearalaččat 1989:s 15,3 mielkegussii 2003:s. Riikkadásis dat lea lassánan 1999 rájes (eai leat logut 1989:sa) 2003:ii 13,8 šibihis 15,9 šibihii. (Gáldu: SSB, Eanandoallostatistihkka 2005 tabealla 3.5).

Riikkadásis buvttaduvvo mielki dál eanet go geavahuvvo. Maŋimus jagiin leat váldojuvvon atnui máŋga buvttadanmuddejeaddji doaibmabiju unnidan dihte ollislaš mielkebuvttadeami. 1997:s váldojuvvui atnui mielkeeriid oastin- ja vuovdinortnet. Dát ortnet lea váikkuhan eahpeoiddolaččat sámi guovlluide. Dušše Finnmárkkus vuvde 71 mieldeboandda mielkeari dan rájes go ortnet 1997:s váldojuvvui atnui jagi 2006 rádjai. Guvlui, gos eanandoallu lea uhcci ja gos mielkebuvttadeapmi illá lea deatalaš, váikkuha nationála ortnet eahpeoiddolaččat.

Doaluid lohku main leat badjel jagi boares sávzzat ja gáiccat leat áigodagas 1989-2003 geahppánan 1082:s 492:ii, mii vástida 54,5 %. Nationála dásis lea sávzadoaluid lohku unnon 28.887:s 1989:s 19.909:ii 2003:s. (Gáldu: SSB, Eanandoallostatistihkka 2005 tabealla 3.1) Dát vástida 31 % geahppáneami. Gáicádoaluid lohku lea unnon 751:s 1999:s (1989 logut eai gávdno) 588:ii 2003:s. Áigodagas 1989 rájes jahkái 2003 lassánii doaluid gaskamearalaš sturrodát main ledje badjel jagi boares sávzzat SOF-guovllus 24,5 eallis 54,3 eallái. (Gáldu: SSB, Samisk statistikk 2006, tabell 55) Nationála dásis seamma áigodagas lassáneapmi lei 31,1 eallis doalu nammii 49,6 eallái. (Gáldu: SSB, Eanandoallostatistihkka 2005 tabealla 3.5) Dát mearkkaša ahte lassáneapmi elliidlogus doalu nammii SOF-guovllus lei 121 %, go dat nationála dásis lei 59 %.

Sávzadoalut leat miehtá eanaš osiin sámi ássanguovllus, muhto dain lea erenoamáš stuorra mearkkašupmi sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Sávzadoaluid lohku lea eanemusat njiedjan ja nu leage riddo- ja vuotnaguovlluin leamaš negatiivvalaš ovdáneapmi, erenoamážit Finnmárkkus. Sávzaeláhus rahčá hástalusaiquin maid lassánan meahceávkástallan buktá, sihke dábálaš geavaheami dáfus ja borašpiriid geažil. Ealáhus rahčá maid oppalaččat fuones ekonomijain.

Tabealla 3 Eanandoallofitnodagat iešgudetlágan šibihiiguin ja gaskamearálaš šibitlohku SOF-guovllus

	Eanandoallofitnodagat main leat					Šibitlohku gudege eanandoallofitnodagas			
	Gussaeallit	Gusat	Badjel 1 jagi boares sávzzat	Mielkegáiccat	Spiinnit	Gussaeallit	Gusat	Badjel jagi boares sávzzat	Mielkegáiccat
1989	388	317	968	114	29	23,5	12,4	24,5	55,2
1999	317	259	559	80	45	29,9	14,2	44,1	66,3
2000	297	246	539	76	34	30,3	14,6	45,3	68,8
2001	286	233	511	67	32	30,9	14,6	48,0	72,3
2002	269	228	476	60	28	32,8	14,8	51,1	77,2
2003	250	220	437	55	26	34,7	15,3	54,3	80,3

Gáldu: SSB, Sámi statistihkka tabealla 52

5.5 Vuovdedoallu

Árbevirolaččat lea sámi vuovdedoalu dovdomearkan leamaš várrugas čuollamat go lávejit váldit boaldinmuoraid, huksenávdnasiid ja čuolddaid lávvo- ja goahtehuksemii. Muhtun guovlluin lávejit lahttet ja dieinna lágiin fievrridit hirssaid sahá lusa. Vuovdegeavaheapmi lea leamaš lunddolaš ja deatalaš oassi sámi guovlluid meahcegeavaheamis.

Váldomuorrašládja sámi guovlluin lea soahki. Sogiiguin ávkástallui eanemusat ja dat váldojuvvojedje sihke boaldámuššan iežas atnui ja vuovdinmuorran. Muoraid hatti ja jearaldaga geažil lea muorra-buvttadeamis šaddan gánnáhahtti oalgealáhus min guovlluin. Romssa fylkkas ja Norlándda davimus osiin ráhkaduovvotit soga maid sponpláhtat. Registreremat čájehit ahte Davvi-Norggas lastavuovddit (erenomážit soagit) sihke lasket ja suhkot eanet ja eanet. Dál šaddet muorat johtileabbot go dat čuhppojuvvojit, man geažil ollu resursat misket meahccái ja guohtumiid kvalitehta hedjona. Maiddái boazodollui lea ávkálaš go vuovddit čuhppojuvvojit ja dikšojuvvojit ja go guohtoneatnamat doalahuvvojit.

Beahcevuovddit leat leavvan gitta Davvi-Norgga siskkit osiide. Beahci lea deatalemos ekonomalaš meahcceresursa ja dat geavahuvvo fiellun, hirsan ja meahcepanelan. Sámi guovlluin lávejit dábálaččat leat smávva sahát, mat dájvja ledje eanandoalu oalgealáhussan. Guossa lea dábálaččat buktuojvonn riikaoassái ja lea dat muorrašládja maid eanemusat leat gilván. Sámi guovlluin dat ii gávdno nu ollu.

Strategisk Bygdeutviklingsplan for Finnmark 2005-2008 nammasaš plána logut čájehit man ollu fylkkas leat vuovdedoallopmođat ja vuovdeareálat. Vuovdekultuvrra loguid vuodđun lea mañimuš vihtta jagi gaskamearri. Logut čájehit ahte šaddu lea mealgat stuorat jahkásaččat go geavaheapmi, geahča tabealla dás vuolábealde.

Tabealla 4 Vuovdedoallopmođat ja vuovdeareála Finnmárkku fylkkas

Vuovdedoallopmođaid lohku	1 163
Ollislaš vuovdeareála (daa)	12 500 000
Ávkálaš vuovdeareála goahcevuovdi (daa)	829 000
Ávkálaš vuovdeareála lastavuovdi (daa)	150 000
Bissovaš goahcevuovdi (m ³)	1 900 000
Bissovaš lastavuovdi (m ³)	5 000 000
Ollásit gilvojuvvon areála (daa)	20 000
Jahkásaš gilvin (daa)	200
Jahkásaš gaskamudden (daa)	2 500
Jahkásaš šaddu goahcevuovdi (m ³)	130 000
Lastavuovddiin jahkásaš ávkástallan (m ³)	20 000
Goahcevuovddiin jahkásaš ávkástallan (m ³)	1 500
Jahkedoaimma ollásit	30
Ávkálaš goahcevuovdi suodjaleapmi (daa)	132 604
Goahcevuovddiid suodjaleapmi %:in ávkálaš vuovddiin	16 %

Gáldu: Strategisk Bygdeutviklingsplan for Finnmark 2005-2008, kapihtal 2.6.

Logut čájehit ahte Finnmárkkus lea mealgat stuorát geavahanvejolašvuohta. Strategalaš giliovddidanplánas čujuhuvvo earret eará ahte lea vejolašvuohta lasihit báikkálaš árvobuvttadeami muorrabuvttademiin ja eará bioenergijjaulbmiliiguin. Namuhuvvo maiddái vejolašvuohta háhkat dietnasa smávtilágan doaimmaiguin nugo ceahkkumiin ja meahccepanelaiguin. Sámediggi oaidná stuorra vejolašvuođa lasihit čuohppama maiddái eará sámi ássanguovlluin.

5.6 Eará buvttadeamit

Eanaš eanandoallu sámi guovlluin lea šibitbuvttadus nugo mielki, sávzzat ja gáiccat. Sámi guovlluid eanandoallu buvttada dattetge ollu eará buktagiid go dáid. Earret eará gávdno buvttadus nugo spiinnit, villaspiinnit ja biebmolottit. Maŋimus áiggiid leat ollu doalut buvttadišgohtán suinniid vuovdimassii. Dát leat dattetge sorjavaččat das ahte lea árjjalaš ja nana eanandoallu mii sáhtta oastit suinniid. Dálkkádatrievdamiid geažil ja go bohccuid ealát fuotnu, sáhttet boazodoallit gártat eanet go ovdal oastit suinniid. Suoidnebuvttadeapmi lea maid deatalaš kultureatnadaga bajásdoallamii.

Ođđaset buvttadusain sáhtta namuhit honnetbuvttadeami ja urtasiid šaddadeami. Heastadoallu lea dábalaš lotnologa eará buvttadusain, muhto leat maiddái doalut mat erenoamážit fáallet vásihusaid ja feara makkár doaimmaid heasttaiguin. Heastadoalut leat laskan mealgat, ja lea eanaš nuorra nieiddaid astoáiggedoaibma, muhto dát doaibma lea mielde addimin leavttu eanandoalu árvobuvttadeapmái.

5.7 Barggolašvuohta eanandoalus

Sámi identitehta ja kultuvra čatnasit lávga árbevirolaš sámi ealáhusaide. Sámi ássanguovlluin leat leamaš vuodđoealáhusat ealáhusaid gaskkas eanemusat ja leat ain. SOF-guovllus davábealde Sáltooduodara barget eanandoalus, vuovdedoalus, guolástusas (ja boazodoalus) 1831:s SSB loguid mielde. Dát lea 10,3 % bargiin, geahča tabealla dás vuolábealde. Nissonlohku dain ealáhusain lea mealgat unnit go albmáid mearri. Albmáid gaskkas leat 16,0 % ja nissonolbmuin dušše 3,7 % barggus ovtta dain ealáhusain.

Riikadásis barget 3,4 % vuodđoealáhusain. (Gáldu: SSB, Registervuodot barggolašvuodastatistihkka, 4. jahkenjealjahas 2006, tabealla 9). Sámi guovlluid eanandoalus barget mealgat eanet olbmot go riikadásis muđui. Vuodđoealáhusaid bokte leat sámit álohii beassan ovddidit ja bisuhit sin kultuvrra ja giela. Go vuodđoealáhusat suodjaluvvojit ja ovddiduvvojit sámi guovlluin, de nanne dat maiddái sámi álbmoga ássan- ja bargovuodavejolašvuodaid.

SSB logut čájehit ahte geavaheaddji ja náittosbeallálaš bargaba sullii 1 jahkedoaimma doalu nammii (SSB: eanandoallohkan 1999). Doaluid lohku sámi guovlluin lea 743, geahča kap. 5.2. Dát mearkkaša ahte 1831 gaskkas geat barget vuodđoealáhusain leat birrasii 40 % barggus eanandoalus.

Tabealla 5 Barggolašvuotta vuodđoealáhusain

Barggolašvuotta proseanttain 2004:s juogaduvvon ealáhusjoavkkuid gaskka SOF-guovllus davábealde Sáltoduoddara. SOF-guovllu 2005 juogadeapmi lea biddjon vuodđun.	Goappašat sohkabealit	Albmát	Nissonat
SOF-guovlu davábealde Sáltoduoddara buohkanassii	100,0	100,0	100,0
Eanandoallu, vuovdedoallu ja guolástus	10,3	16,0	3,7
Industriija ja bákteruvkedoaimma	7,2	10,0	3,8
Olju ja luonddugássa roggan	0,3	0,5	0,0
El-fápmu ja čáhci	1,1	1,7	0,3
Huksen- ja rusttetoaimma	8,2	14,3	1,0
Gálvogápmi, hotealla- ja restaurántadoaimma.	13,6	12,6	14,8
Fievrrideapmi ja gulahallan	6,5	9,8	2,5
Finánsabálvalusat	0,5	0,5	0,6
Fitnodatbálvalusat, opmodatdoaimma	3,9	4,5	3,2
Almmolaš háldd., suodjalus ja sosiáladáhkádusat	10,9	10,8	10,9
Oahpahus	10,1	6,5	14,4
Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat	22,2	7,9	39,0
Eará sosiála ja peršovnnalaš bálvalusat	4,6	4,1	5,1
Namutkeahces	0,7	0,7	0,7

Gáldu: SSB, Sámi statistihkka 2006, tabealla 39

5.8 Eanandoalu riekkisváikkuhusat

- Eanandoallu čatnašuvvá eará ealáhusaide mángga láhkai, earret eará:
- Eanandoallu addá olles dahje oasseáigge bargofámu eará ealáhusaide
- Eanandoalus leat resurssat nugo areálat, huksehusat ja mašinnat mat sáhttet leat vuodđun eará ealáhusaid ovddideapmái
- Eanandoalu olbmot sáhttet ásahtit bargosajiid eará ealáhusain go eanandoalus
- Eanandoallu dárbbasa eará ealáhusaid gálvvuid ja bálvalusaid, sihke investeremiid ja golahusa oktavuodas
- Eanandoallu buvttada gálvvuid maid eará ealáhusat sáhttet nálástuhttit

Eanandoalu riekkisváikkuhussan sáhtta lohkat barggolašvuoda ja ekonomalaš gávpejođu guovllus ja gielddas. Eanandoallu lea dakkár vuodđoealáhus mii váldoáššis fievrrida gálvvuid eret guovllus ja mii buvttiha doaimmaid bálvalussektuvrii ja eará das vuolggahuvvon doaimma.

Ollu fitnodagat vuvdet gálvvuid ja bálvalusaid eanandollui, ja eanandoallogálvvuide čatnasa viiddis nálástuhttin- ja gávppašandoaimma. Ollu dain bargguin mat ovdal dahkkojedje doalus, leat earát váldán badjelaset ođđaset áiggis.

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) geavaha "Utsyn over norsk landbruk. Tilstand og utviklingstrekk 2005" dienas- ja barggolašvuodamultiplikáhtorin 1,5. Dat mearkkaša ahte juohke jahkedoaimma mii čadahuvvo eanandoalu vuodđobuvttadus lea sullii dat seamma go bealle jahkedoaimma eará ealáhusain. NILF čállá dattetge ahte dienas- ja barggolašvuodamultiplikáhtora dássi lea eahpesihkar ja vuodđuduvvo boares analysaide 1984:s. Multiplikáhtora váikkuhus molsašuddá guovlluid ja doaimmavugiid gaskka. Sámedikki árvvoštallama mielde lea multiplikáhtora váikkuhus sámi ássanguovlluin 1,5.

Tabella 6 Barggolašvuotta eanandoalus

	Jahkedoaimma
Njuolga barggus eanandoalus	743 jahkedoaimma
Barggus eará ealáhusain multiplikáhtor 1,5 váikkhusain	370 jahkedoaimma
Eanandoalu ollislaš barggolašvuotta	1 100 jahkedoaimma

Eanandoalu ollislaš barggolašvuotta sámi guovlluin lea 1100 jahkedoaimma go váldá vuhtii daid riekkisváikkhusaid mat eanandoalus leat eará ealáhusaide.

Eanandoalus leat eará deatlaš riekkisváikkhusat go mat bajábealde leat ožžojuvvon mielde.

Eanandoalu riekkisváikkhusat leat:

- **Lokaliserenfaktuvra.** Bisuha ássama sámi guovlluin mii fas lea deatlaš sámi kultuvrra ja sámegeiela doalaheapmái. Dieinna lágiin váikkuha eanandoallu nationála ja internationála geatnegasvuodaid ja ovddasvástádusa ollašuttima go guoská sámi kultuvrra, giela ja servodateallima sihkkarastimii.
- **Bálvalusdási giliin.** Eanandoalu geažil šaddá eará doaimma ja dat addá ekonomalaš vuodu bálvalusdási bisuheapmái gielddain.
- **Kultureatnadat.** Eanandoallu hálddaša ja bisuha kultureatnadaga sámi guovlluin, ja dasto sosiála ja kultuvrralaš kvalitehta giliin.
- **Bufferdoaimma bargomárkanis.** Eanandoallu lea doallan dahje geavahan bargonávccaid dain áigodagain goas lea leamaš alla bargguhivuohta. Bargonávccaid geavaheapmi eanandoalus lea dávvgas, erenoamážit go eanandoallu lea bearašdoaimma ja bearašbargonávccaiguin ávkkástallojuvvo dávgasit ja dat leat oktiordnejuvvon.
- **Dállodoallu.** Eanandoallu lea dávjá oassin ealáhusávkástallamis lotnolaga eará ealáhusaiguin ja dienasgálduiguin man oktavuodas dálldollui sihkkarastojuvvo dohkálaš dienasdási. Dállodoallu ekonomalaš ovttađahkan lea leamaš árbevirolaš ja deatlaš heiveheapmi sámi guovlluin.
- **Giella ja kultuvrralaš mihtilmasvuotta.** Ealli eanandoallu váikkuha daid osiid bisuheamis sámi gielas mat leat mihtilmasat ja erenoamážit eanandoalus. Almmá eanandoalu haga šaddá sámegeiella geafit. Eanandoallu váikkuha maiddái kultuvrralaš mihtilmasvuoda doalaheami iešguđet osiin sámi ássanguovlluin, omd. mearrasámiid ja boazodoallosámiid mihtilmasvuoda.

Eanandoallu ja buotbeallálaš bargo- ja ealáhuseallin lea sorjavaš nubbi nuppis ássama ja barggolašvuoda doalaheami oktavuodas sámi guovlluin. Eanandoallu okto ii sáhte bisuhit ássama ja bálvalusdási giliin, ja dan ii sáhte maid eará ealáhuseallin okto dahkat. Muhtun ferte jearahit gálvvuid ja bálvalusaid jos lagašgávpi, kafeeja ja bensinstášuvdna galget ceavzit. Eanandoallu lea vuodđoaláhus mii dárbbáša eará sektuvrraid gálvvuid ja bálvalusaid. Bargit eanandoalus ožžot dietnasa mii geavahuvvo oastit gálvvuid ja bálvalusaid báikkálaš ealáhuseallimis. Dieinna lágiin ávkkástallet eanandoallu ja eará ealáhusat guđet guimmiineasetguin.

5.9 Árvobuvttadeapmi eanandoalus

Norsk Institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF) ráhkada jahkásaš doaimmaguorahallamiid eanandoalus. Dát statistihkka lea vuodđuduvvon rehketdollui ja soaittahagas välljejuvvon doaluid dieđuide miehtá riikka. Ollásit guoská iskkadeapmi 928 dollui 2005:s. Davvi-Norggas ledje mielde 113 doalu, main 59 ledje Norlánddas, 39 Romssas ja 15 Finnmárkkus. Doaimmaguorallamat bidjet vuodu earret eará jahkásaš eanandoallosiehtadallamiidda.

Tabella vuolábealde čájeha mielke- ja biergobuvttadeami Davvi-Norggas 2005:s. Okta jahkedoaimma lea 1845 diimmu. Dan golmma mielke- ja biergobuvttadusas gussaelliid, gáicámielkebuvtadusa ja sávzabiorgobuvttadusa hárrái lei iešguđet sturrodas, ja dain ledje sierralágan bargogáibádusat ja ekonomalaš boadus.

Tabealla 7 Doaibmavuogit 2005

	Mielki, gussaeallit	Gáicamielki	Sávzza birgu
Oasseváldidoaluid lohku	71	15	16
Eanandoalloareála, dekárat	290	123	184
Diimmut geavahuvvon eanandollui	3 504	2 928	2 187
Doaibmabadjebáza doalu nammii ruvnuiguin	279 500	221 100	128 100
Mávssut bargguide/dahje kapitála jahkedoaimma nammii ruvnuiguin	175 300	172 700	152 400
Nettodienas doalu nammii ruvnuiguin	446 100	474 900	405 400
Man ollu vealgi, %:guin	53	55	24

Gáldu: NILF – doaibmaguorahallamat eanandoalus, dievasmahtti preassadieđáhus 29.11.06, Bodáddjo distriktakantuvrras.

Ollislaš árvobuvttadeapmi lea deatalaš lohku servodatekonomalaš geahčastagain. Eanjalastojuvvon lea árvobuvttadeapmi sámi guovlluid eanandoalus meroštallojuvvon doalu nettodietnasa vuodul, juogaduvvon doallošlájaid.

Tabealla 8 Meroštallojuvvon ollislaš nettodienas sámi guovlluin

	Doaluid lohku	Doalu nammii	Submi
Buot sávzadoaluid ollislaš buvttadusdienas	437	405.400	177.159.800
Buot mielkedoaluid ollislaš buvttadusdienas	220	446.100	98.142.000
Buot gáicadoaluid ollislaš buvttadusdienas	55	474.900	26.119.500
Ollislaš buvttadusdienas ruvnuiguin			301.421.300

Ollislaš árvobuvttadeapmi sámi guovlluid eanandoalus lea 300 miljon ruvno. Dasa lassin lea meahcceávkkestallan álohii leamaš deatalaš sámi guovlluid eanandollui. Dattetge lea váttis meroštallat makkár ekonomalaš mearkkašupmi das lea eanandollui. Luossabivdu lea leamaš deatalaš meahcceresursa sámi guovlluide. Ovdamearkka dihte bivdojuvui Deanujogas 2006:s sullii 46 tonna luossa Norgga bealde, maid gaskkas sullii 60% manai luossareiveaiggiid. Dat logut maid leat árvvoštallan luossabivddus leat vuosttašgiehtaárvvut ja daid sáhtta dieđusge stuorruđit go váldá atnui eanet viidásetnáláštuhhtima. Dieđusge ieš luossa buvttan, muhto maiddá luossabivdu mátkkoštus-buvttan, mas mielde doaimmat ja láchimat nugo idjadeamit, suhkan, serveren jna.

5.10 Boraspiret

Sávzadualut gillájit fámuhisvuodain boraspirehálddašeami geažil. Boraspirehálddašeami ulbmil ahte sáhttit bisuht sihke ceavzilis boraspirenáli ja ealli eanandoalu buktá ollu hástalusaid goappašiid beliide. Stuorradiggedieđáhusas nr. 15 (2003-2004) "Rovvilt i norsk natur" (boraspiriid birra Norgga luonddus) muittuha komitea ahte Norggas lea geatnegasvuohta sihkkarastit ahte buot stuorra boraspirenálit sáhttet eallit Norgga luonddus. Seammás celkkii komitea ahte ain ferte leat vejolaš bargat eanandoaluin boraspireguovlluin nu ahte dat gánniha.

Vaháгат maid boraspiret leat dagahan leat laskan 2003 rájes 2006 rádjái. 2006:s attii Romsa buhtadusa 521 sávzza ja 3365 lábbá ovddas, ja 2003:s addojuvui 433 sávzza ja 2980 lábbá ovddas. Geatki dat lea sávzzaid ja lábbáid stuorámuš vašálaš Romssas, doppe buhtaduvvojedje 2162 ealli 2006:s. Dasto 627 ealli maid albbas lei goddán. Dasa lassin máksojuvui buhtadus 111 ealli ovddas maid gonagasgoaskin lei goddán ja 101 ealli maid guovža lei goddán.

Finnmárkkus lea guovža stuorámuš vahátdahkki sávzadualus. 2006:s máksojuvui buhtadus 351 sávzza ovddas maid guovža lei goddán. Geatki lea nubbin stuorámuš vahátdahkki ja 254 sávzza ovddas maid geatki lea goddán máksojuvui buhtadus, ja dasto boahdá albbas 202 ealli ovddas lea máksojuvvon buhtadus maid albbas lea goddán. Ii ovttaga sávzza ovddas máksojuvui buhtadus maid gonagasgoaskin dahje gumpe lei goddán 2006:s

Tabealla 9 Máksojuvvon buhtadus Finnmárkkus ja Romssas juogaduvvon jagiid mielde

Jahki	Ohcamiid lohku	Luitojuvvon		Massojuvvon		Buhtaduvvon		Submi	Sávzzaid/lábbáid lohku mat leat buhtaduvvon, juogaduvvon vahátdahkkiid gaska					
		Sávzzat	Lábbát	Sávzzat	Lábbát	Sávzzat	Lábbát		Albbas	Geatki	Guovža	Gumpe	Goaskin	Eará
2003	46	4425	6958	217	771	106	448	987956	104	447	3	0	0	0
2004	38	3577	5476	238	673	96	276	729054	195	175	0	0	1	1
2005	49	4393	7084	436	999	291	561	1850281	152	280	407	0	5	8
2006	40	3797	6045	337	935	232	575	1752213	202	254	351	0	0	0
Romsa														
2003	270	23022	37863	1079	5786	433	2980	5574888	855	1171	82	0	93	1212
2004	242	21601	35730	1019	5761	401	2907	5463919	735	1561	125	0	98	789
2005	241	22958	37312	1286	6761	582	3647	7239987	796	2187	89	0	121	1036
2006	236	23015	37897	1173	6436	521	3365	6827172	627	2162	101	0	111	885

Gáldu: Luondduhálddašan direktoráhta

5.11 Kultureatnadat rievdadusas

Kultureatnadahkan oaivvilduvvojit eatnamat maid olbmot leat dikšon ja gilván ja mat leat šaddan eanandoalu guhkes áiggi kultiverema bokte nugo šibitdoalu, (guođoheapmi ja fuođdarbuvttadus) ja eatnama dikšuma bokte dálldollui (bealddut). Dál lea kultureatnadat billašuvvamin go eanandoallu ollu báikkiin lea heaittihuvvon. Dán geažil hilskuluvvet, bohtuluvvet/suovkaluvvet ja meahcciluvvet dat eatnamat mat ovdal ledje gilvojuvvon dahje geavahuvvojedje láidumin. Dieinna lágiin billašuvvet eanandoalloeatnamat ja geahčastat billašuvvá. Dasa lassin luskkiidit vistit ollu báikkiin.

Eananláhka dadjá oppalaččat ahte gilvojuvvon eana galgá dikšojuvvot. Eatnamiid sáhtta ieš dikšut dahje láigohit eará dolluide. Eanasuodjaleapmi lea vuoruhuvvon nationála mihttomearri. Guovddás báikkiin ferte eastadit heaittiheami, ja giliin fas ferte hehttet vesáluvama.

Kultureatnadat lea deatalaš buot guovlluin. Kultureatnadat addá gullevašvuoda sidjiide geat leat eret doppe, ja addá vásihusaid mátkkošteaddjiide. Ealli kultureatnadat addá luondduvásihusaid ja lea loaktinfaktuvra sidjiide geat ássat ja johtet. Hurtigrute-máđiijas lea ássamis ja kultureatnadagas mearkkašupmi, dan ektui maid mátkkošteaddjit sáhttet oaidnit. Rabas johttingeainnut leat deatalaččat dainna jurdagiin ahte mii galgat beassat oaidnit min luonddu. Dás lea sáhka sihke psyhkálaš ja fysálaš dearvvašvuodas.

Árvvolaš visttiid divodandoaibmabijut leat deatalaččat kulturmuittun. Jos ollugat sáhtášedje searvat kulturmuittuid ja kultureatnama seailuhanbargui, de sáhtášii boares bargovuogi fievrredit viidáseabbot. Gaskkustuvvon historjájat ja duođasteapmi leat deatalaččat go galgá leat oktavuoha kulturmuittuide ja kultureatnamii. Diehtjuohkimiin addojuvvo ádejuvvo kultureatnadaga ja kultureatnadaga árvvuid birra.

Buoremus vuohki dikšut eanandoalu kultureatnadaga lea ahte eanandoallu ávkkástallá eatnamiiguin ja guođoha daid. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta addá almmolaš doarjaga eanandollui birasánjiruššamiid váste mángga doarjjaortnega bokte. Dat leat nationála, regionála ja gielddalaš birasdoarjagat.

Tabealla 10 Doarjagiid sturrodat Finnmárkku fylkkas lei 2006:s:

	Miljon ruvnnuiguin
Nationála buvttadandoarjja	33,3
- Areála- ja kultureatnadatdoarjja	
- Elliid meahcceguodohandoarjja	2,4
- Elliid guodohandoarjja	1,1
Regionála birasdoarjja eanandoalus (jahkásaš dikšun ja guodoheapmi kultureatnadagas)	2,1
Gieldalaš birasdoarjja SMIL (visttiid divodeapmái ja beldejuvvon eatnamiid oddasis ráhkadeapmái)	1,5
Gieldalaš vuovderudat (gilvimiidda, njáskamiidda j.d.)	0,6

Finnmárkkus guhtot meahcis oktiibuot 25 000 sávzza ja lábbá. Dasa lassin guhtot 5 000 gussaealli gittiin seamma fylkkas, mat juohkásit 160 doalu gaska.

Romssas leat čuovvovaš juolludanrámmat biras- ja kultureatnadahkii 2007:s:

SMIL – doarjja sierralágan birasdoaimmaide eanandoalus: 3 800 000 ruvnnu

NMSK – doarjja ealáhus- ja birasdoaimmaide vuovdedoalus: 2 000 000 ruvnnu

6 Rámmaeavttut

6.1 Guovllulaš rámmaeavttut

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta addá juohke jagi ruđaid Innovašuvdna Norgii ja fylkkamánii giliovddideapmái. Departemeanta lea lálkaásahusaiguin addán njuolggadusaid giliovddidanruđaid geavaheapmái 2007:s. Eanandoalloguovdásaš ealáhusovddideami ulbmilin lea háhkat gánnáhahti bargosajiid ja váikkuhit ássama ja barggolašvuoda olles riikkas. Departemeanta deattuha ahte eanandoallopoltihkka oppalaččat ja eanandoalloguovdásaš ealáhusovddideapmi erenoamážit galgá leat gaskaoapmin distriktapolitihkalaš mihttomeriid juksamis.

Giliovddidanfoandda ruđat leat deataleamos váikkuhangaskaoamit Eanandoallo- ja biebmodepartemeanttas maiguin juksat ealáhusovddideami mihttomeari ja eanandoalu oktavuodas. Dán oktavuodas lea fylkkamánis, Innovašuvdna Norggas, fylkkagiieldain ja giieldain hirbmat deatalaš sadi, guđesge sierra – ja erenoamážit ovttasbarggus. GO-ruđaid ulbmilin lea lálčit diliid ealáhusovddideapmái vuodđun guhkes áiggi, gánnáhahti árvobuvttadeapmái ja lávdaduvvon ássamii eanandoalu resurssaid vuodul oppalaččat ja eanandoallopmodagaid vuodul erenoamážit.

Eanandoallošiehtadallamiin 2006:s šadde bealit ovttaoavilii ahte Norlándda, Romssa ja Finnmárkku fylkkain ja Namdalenis ii galgga leat bajimus ráđji man ollu sáhtta oazžut doarjaga. Doarjja sáhtta addojuvvot doaimavisttiid investeremiidda gitta 30 % ráđjai dohkkehuvvon gollumeroštallamis. Dasa lassin sáhtta addojuvvot loatna reantodoarjjan, nu ahte doarjaga ja reantodoarjaloana submi sáhtta addojuvvot gitta 80 % dohkkehuvvon gollumeroštallamis.

Tabealla 11 GO-ruđat leat juogaduvvon čuovvovaččat 2007:s golmma davimus fylkkas:

	GO-doarjja	Loatnarámma vuodđun reantodoarjagii
Norlándda	26,5	50,4
Romsa	17,9	37,8
Finnmárku	12,4	26,6
SUBMI RIIKKAS	371,0	700,0

Tabealla 12 Ruđat ekologalaš eanandollui 2007:s golmma davimus fylkkas:

	Submi ruvnnuiguin
Norlánda	400 000
Romsa	400 000
Finnmárku	375 000
SUBMI RIIKKAS	7 000 000

6.2 Nasionála rámmaeavttut

Ráđđehusa eanandoallopolitihka váldolinjját oidnojit Soria Moria-julggaštusas ja stáhtabušehtas. Stuorradiggedieđáhusas nr. 19 (1999-2000) leat maiddá eanandoallopolitihka deatlaš eavttut.

Soria Moria-julggaštusas dadjá Ráđđehus earret eará čuovvovaččat eanandoalu birra:

"Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av landet. Landbruket i Norge har flere funksjoner: produsere trygg mat og sikre matforsyningen og samtidig bidra til sysselsetting og bosetting over hele landet. Landbruket er mangfoldig og omfatter jordbruk, skogbruk, beitebruk og reindrift, og den er viktig også for næringer som reiseliv, kultur og næringsmiddelindustri. Norsk matjord er en begrenset ressurs som det er et nasjonalt ansvar å ta vare på for våre etterkommere. Målet er å opprettholde et levende landbruk over hele landet."

Dasto oidno viidáseabbot ahte Ráđđehus háliida earret eará addit doaibmadoarjjaortnegii čielgaseabbo distriktaprofiila, áŋgiruššat giliovddidandoaibmabijuiguin ja ovddidit odđa politihka duottarguovlluide.

6.3 Internasionála rámmaeavttut

WTO-šiehtadallamiid mat leat jođus, bohtosis šaddá leat stuorra mearkkašupmi sámi ássanguovlluid eanandollui. Lea hui eahpesihkar goas dákkár šiehtadus vejolaččat sáhtta leat gárvvis ja makkár sisdoallu das lea. Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea ráhkadan áigequovdilis stáhtusa WTO-šiehtadallamiin eanandoalu oktavuodas. Stáhtus lea áigequovdilastojuvvon 2007 njukčamánu. Departemeanta dadjá ahte dat váddáseamos šiehtadallanfáttát eanandoalus čatnasit márkanvejolašvuodaide, ja čatnasit erenoamážit oppalaš tuollovuoládusaide ja movt meannudit sensitiiva ja erenoamáš eanandoallobuktagiid ja man viidát. Daddjojuvvo ahte leat maiddá ollu stuorra čovvddetkeahtes váttisvuodát eará šiehtadallansurggiin go eanandoalus.

Ministarčoahkkimis Hongkongas juovlamánu 2005 šattai ovttaoaivilvuolta ahte buotlágan eksportadoarjagat galget heaittihuvvot ovdal go jahki 2013 nohká. Stuorra oassi dain sihkkojuvvojit implementerenáigodaga beallemuttos, mii mearkkaša ovdal go jahki 2010 lea nohkan. Eavttuid ektui movt earálágan eksportadoarjagat, omd. eksportakredihtta, stáhtagávpefitnodat ja biebmogálvo-veahkki galget meannuduvvot, galgá šaddat ovttaoaivilvuolta ovdal cuoŋománu loahpa 2006:s. Dasto šattai ovttaoaivilvuolta das ahte buot dávvirat (meroštallojuvvon tuollolinján) galget juogaduvvot njealljin báddin dađi mielde man alla tuollomáksomearit dain leat. Iešguđet tuolloluoitimat galget dahkkojuvvo dađi mielde dain dávviriin makkár báddái gártet, dainna vuolggasajiin ahte alimus tuollomáksomearit galget eanemusat unniduvvot. Seammás galgá sáhttit meroštallat muhtun buktagiid sentitiivan, ja dain galgá unnibut vuoliduvvot tuollu. Go guoská sikkáldas doarjagii, šattai ovttaoaivilvuolta ahte lahttoriikkat juogaduvvojit golmma báddái dađi mielde man alla sikkáldas doarjjadássi dain lea, ja dat riikkat main lea alimus doarjjadássi galget vuolidit sikkáldas doarjaga eanemusat. EO gártá dalle bajimus báddái, USA ja Japána nubbin ja buot eará riikkat dan maŋimus báddái. Seammás šattai ovttaoaivilvuolta das ahte dat riikkat dan goalmmát báttis main lea alla relatiiva doarjjadássi (das Norga maid mielde) galget sihkkut veaháš eanet. Das man ollu sihkkut tuollovuoládusaid ja sikkáldas doarjaga, galgá šaddat ovttaoaivilvuolta ovdal cuoŋománu 2006 loahpa.

Juovlamánu 2005 ovddosmannanplána ii leat čuvvojuvvon. Vuolggasadjin lea dattetge ahte tuollo-máksomearit ja doarjjadássi galget unniduvvot.

Dat riikkat main lea alimus doarjjadássi galget unnidit eanemusat. Doarjjoaassi buvttadanárvvu ektui lea alimus davimus riikkaosis – ovttaskas doaluin (dat unnimusain) lea doarjjoaassi gitta 60 % rádjai. 2003 doaibmaguorahallamiin leat doarjagat eanandoalus rehkenastojuvvon dietnasiid ektui. Romssas ja Finnmárkkus leat doarjagat 57 % ja 53 % buvttadandietnasiin. Vástesaš logut Østfolddas ja Hedmárkkus leat 18 % ja 25 %. Buvttadandoarjagiid unnideapmi eanandoalus čuohcá eanemusat guovlluide main leat alimus doarjagat, mii mearkkaša sámi guovlluide. Østlandii dat ii čuoza seamma sakka danne go doarjagat eai leat nu stuorra oassi buvttadanárvvus go davimus riikkaosis.

7 Hástalusat sámi guovlluid eanandoalus

7.1 Dárbu buoridit gánnáhahttivuođa ealáhusas

Eanandoalu dietnasat bohtet márkanhattiin ja njuolga doarjjan eanandoallošiehtadusa bokte. Haddi maid boanda sáhtá oažžut márkanis sorjá ollu ulbmilhattis mii šiehtaduvvo eanandoallošiehtadusas. Unniduvvon ulbmilhattit čuhcet sámi ássanguovlluid eanandoalu buvttadandietnasiidda ja gánnáhahttivuhtii. Gáibáduš ahte doalli galgá leat registrerejuvvon momsadivatlogus lea dagahan dan ahte ollu doallit sámi riddo- ja vuotnaguovlluin eai šat leat vuoigadahttojuvvon oažžut buvttadandoarjaga. Dasa lassin eai sáhte dat doalut main lea unnán dienas ávkkástallat dienasvuoládusain vearu rehkenastima oktavuodas. Nu čuohcáge dat garraseamosit sámi guovlluid eanandollui.

Mañimuš logijagiin lea leamaš garra strukturrašonaliseren sámi ássanguovllus, geahča viđát kapihttalís. Dasa leat lunddolaččat mánga siva manne nu ollu doalut sámi guovlluin heaittuhuvvojit, muhto deataleamos lea dattetge áiggis áigái man gánnáhahtti doallu lea. Buorre gánnáhahttivuohta mearrida diedusge válljeho doalli heaittidit doalu vai joatkit dainna. Gánnáhahttivuohta mearrida maid dan ahte háliiditgo nuorat váldit badjelaset doalu ja maiddái ahte leago vejolaš álggahit lassiealáhusaid dahje viidáset náláštuttit doalus. Nugo dilli dál lea eanandoalus oppalaččat, de ii leat gánnáhahttivuohta doarvái buorre mainna ákkastallat doaluid heaittiheami.

7.2 Liigebuvttadus ja liigekapasitehta

Nationála dásis lea mielkki ja bierggu liigebuvttadeapmi várra stuorámuš hástalussan ovddosguvlui. Mielkebuvtadeami oktavuodas lea liigekapasitehta sihke vuodđobuvttadusas ja industriijas. Liigekapasitehta boahťá oidnosii gávpejohtodivadaga sturrodagas ja dan geavaheamis márkanmuddendoaibmabijuide. Gávpejohtoráđi 2005 jahkediedáhusa ja rehketdoalu loguin oidno ahte márkanmuddengolut meierijásektuvrras 2005:s ledje birrasii 193 miljon ruvnono. Stuorámuš oassi márkanmuddendoaibmabijuin čatnasit vilgesvuosttá muddeneksportii, skuvlamielkki haddevuoládussii ja vuoja eksportii.

Nu guhká go eanandoallu sámi guovlluin ferte maid heivehallat daid seamma márkanmudden doaibmabijuid mielde mat muđui leat riikkas, de čuohcá liigebuvttadus nationála dásis báikkálaš dássái. Dat mearkkaša dan ahte boanddat sámi guovlluin fertejit máksit liigebuvttadusa goluid, ja dasa lassin fertejit dat boanddat geat vel leat báhcán juogadit daid goluid. Oppalaččat dagaha dat dan ahte gánnáhahttivuohta ovttaskas doalu nammii unnu.

7.3 Mielkebuvttadus

Hástalusat mielkebuvttadusas sámi guovlluin leat viidát ja čatnasit erenoamážit mielkeeriid oastin- ja vuovdinortnegii. Dasa lassin leat hástalusat dan ektui movt dainna milkkiin mii buvttaduvvo sámi guovlluin ávkkástallat ulbmillaččat. Nationála dásis lea deatalaš ahte nu stuorra oassi go vejolaš riikka borramušgálvvuin lea Norggas buvttaduvvon ja ahte dat buvttadusjuohku mii dán rádjai lea leamaš bisuhuvvo. Guovddáš mihttomearrin lea ahte Davvi-Norga ja sámi guovllut bisuhit dan buvttadusoasi mii lea leamaš dán rádjai mielkebuvttadusas ja ahte náláštuttin ja gávpejohtu dáhpáhuvvá guovllus. Deatalaš lea ahte Davvi-Norga ii šatta vuodđoávnnasbuvttadeaddjin.

Eanandoallu lea čađamuddejuvvon ealáhus mii dagaha dan ahte liigebuvttadus riikkadásis čuoheá vástesaččat sámi guovlluid eanandollui. Vaikko buvttadus sámi guovlluin lea dušše 1 % nationála buvttadusas, de fertejit boanddat min guovlluin liikká heivehallat daid seamma márkanmudden doaibmabijuid mielde go eará boanddat riikkas. Mielkeeriid oastin- ja vuovdinortnet lea leamaš deatalemos márkanmudden mañimuš jagiid. Jagi 2003 rájes lea leamaš vejolaš gávppašit mielkeeriiguin priváhta dasa lassin go stáhtain. Haddi 2005:s lei 9,48 ruvno lihtteris go osttii priváhta Finnmárkkus ja 3,50 ruvno go osttii stáhtas.

Politiikalaččat lea unnán dáhttu luvvet sámi guovlluid dán ortnegis, nu ahte ain šáddat vásihit deattu eriid vuovdima hárrái. Hástalussan sámi guovlluin lea sihkkarastit ahte mielkeearit bissot guovllus eaige jávkká eret doppe, muhto fievrividuvvojit eanandollui rekrutterenearrin dahje juo ahte eará boanddat sáhttet daid oastit alceseset.

7.4 Rekrutteren eanandollui

Gaskamearálaš ahki eanandoalu opmodagaid badjeli vándimis lea šiega 40 jagi. Gaskamearálaččat lea juohke njealját nisssonolmmoš geat váldet doaluid badjelasaset. Nisssonolbmot váldet badjelasaset eanet unnit doaluid go stuorra doaluid. Dan njeallje mañimuš jagis ovdal eanandoallohkamiid 1999:s válde 20 % nisssonolbmot badjelasaset doaluid mat ledje eanet go 150 dekára go fas vástesaš logut go guoská doaluide vuollel 150 dekára lei 27 %. 1999:s ledje sullii 40 % albmáin geat válde badjelasaset doalu muhtun hámis eanandoalloahppu, vástesaš lohku nisssonolbmuid ektui 1999:s lei birrasii 10 %. (SSB. Eanandoallohkan 1999).

Deatalaš lea sihkkarastit nisssonolbmuid rekrutterema eanandollui, ja buoridit nisssonolbmuid dili eanandoalus. Sámi ássanguovlluid eanandoallu dárbbáša eanet nisssonolbmuid ealáhusas. Dat váikkuha earret eará ássama ja barggolašvuoda sihkkarastima giliin. Dat buorida maiddái šláddjás eanandoallobuvttadeami ja árvobuvttadeami vejolašvuodaid. Dan oktavuodas čujuhit ahte nisssonolbmuid lea leamaš nana sadji sámi eanandoalus, ja ahte ovdal lei nu sámi guovlluin ahte nisssonolbmot dat eanaš barge doaluin. Ovdal gohčoduvvui sámi eanandoallu nissoneanandoallun. Teknologalaš ovdánemiin fárrolagaid lea eanandoallu šáddan almmáiolbmuid bargun. Jáhku mielde ollu eanandoalu nisssonolbmot háliidit buoridit vejolašvuodaid ođđasis ealáskuhttit dološ borramušdábiid.

Rekrutterema nannema oktavuodas eanandoalus lea hástalussan juksat mánáid ja nuoraid. Ovdelis sohkaolvvaid ektui leat ollu unnánot geat besset bajásšaddat muhtun doalus. Positiiva miellaguottut dollui ja positiiva vásihusat das leat deatalaččat jos mánát ja nuorat galget sáhttit jurddašit boahhteáiggi eanandoalus. Dán oktavuodas sáhtta Sámediggi bargat dan ala ahte sámi oahppoplána geavahuvvo eanandollui integrerema oktavuodas oassin oahpahusas. Eanandoalloahppu luonddudoallosurggiin joatkkaskuvllain (eanandoalloskuvllain) lea deatalaš boahhteáiggi eanandollui sámi ássanguovlluin.

7.5 Dárbu buoridit buvttášláddjivuoda

Sámi vuodđoealáhusat buvttadit ollu standárdabuktagiid. Dat leat válđoáššis biergu mii buktojuvvo njuovahagaide ja mielki dolvojuvvo meieriijáide. Dáin buvttadanhámiin deattuhuvvo sakka valljodat. Sámi eanandoalus leat diehttelas vejolašvuodat buvttadit stuorát šláddjivuodaid borramušaid. Buohtalaga nana oastinfámuiguin ja stuorát šláddjivuodain lea stuorra vejolašvuolta buvttadit eanet árvvuid. Olbmot mákset eanet gálvvuid ovddas mat leat earáláganat go standárdabuktagat mat leat buvttaduvvon stuorra guovddáštahttojuvvon rusttegiin. Álgomerken ja kvalitehtamerken leat deatalaš doaimbajibut maiguin buoridit árvobuvttadeami eanet oalgebuktagiiguin.

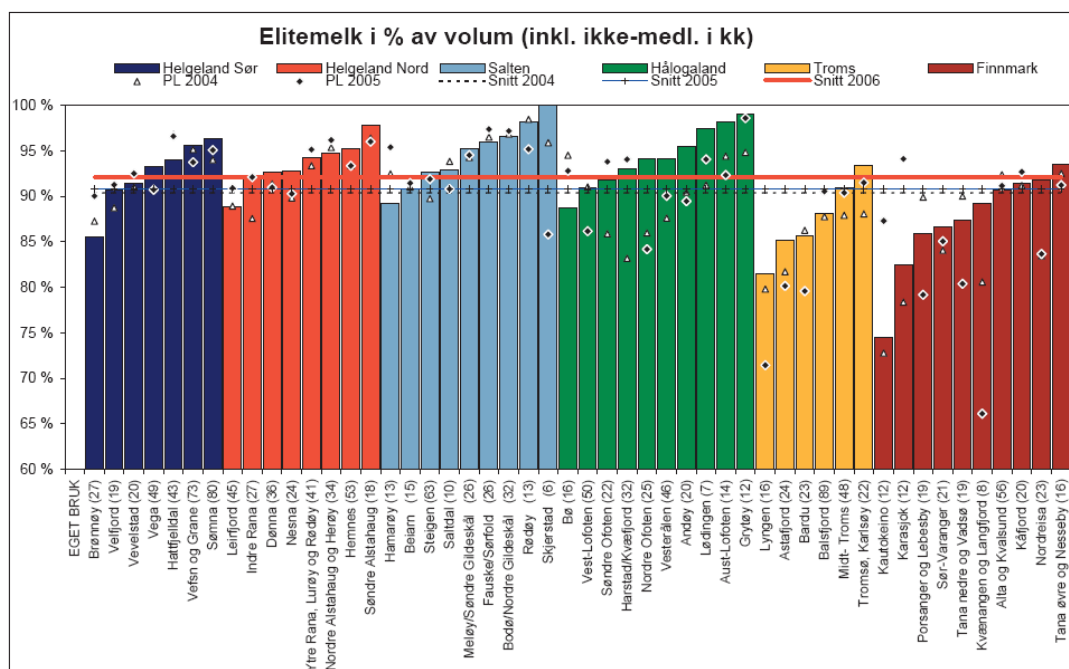
Hástalussan ovddosguvlui lea lasihit buktagiid šláddjivuoda, ja berre eanet áŋgiruššat oalgebuktagiiguin ja kvalitehtabuktagiiguin.

7.6 Rávrendárbu

Fágabiras unnu go boanddaid lohku geahppána sámi ássanguovlluin. Dan dilis go guovllus leat unnán boanddat ja unnit fágabirrasat, lea hástalussan sihkkarastit ahte boanddain lea vejolašvuolta oažžut dárbbášlaš rávvagiid. Dasto ii leat buot gielddain eanandoallohoavda ja sis geat barget eanandoaluin leat dávjá eará doaimmat vel lassin. Boađusin dás šaddá ahte gielddain lea unnit áigi fállat oaivadusa boanddaide.

TINE Rádgivning čujuha "Faglig rapport KU 2006" nammasaš raporttas gusaid mielkebuvttadeami bohtosiidda jagis 2006. Dieđut leat válđoáššis vižžojuvvon gussabearráigeahčus, dearvasvuodačállosiin, vuvdojuvvon mielkki kvalitehtas ja suvrafuodaranalysain. Raporta čájeha ahte muhtun sámi guovlluin rahčet oažžut optimála buvttadusa. Dát muitala midjiide ahte leat vejolašvuodat buoridit. Vuolábealde čuovvu raportta govva 18 mas oidno elitemielseoassi ollislaš buvttadusa ektui. Jáhkkit ahte dát tabealla addá buori geahčastaga das makkár gielddain leat buorit vejolašvuodat buoridit. Tabealla čájeha earret eará ahte Guovdageainnu, Kárašjoga ja Ivvgu gielddain leat mealgat unnit oassi elitemielseoassi go gaskamearáláččat Davvi-Norggas.

Govva 1 Elitemielkki oassi oppalaš buvttadeami ektui

Figur 18.

Dán áiggi goas gielddat geavahit unnánot resurssaid eanandollui, lea erenoamáš deatalaš bisuhit geahččalanrieggáid. Dát addet dieđuid eana- ja šaddogilvimis, ja leat mielde bisuheamen dakkár fágalaš birrasa maid eanandoallu dárbbáša.

Ovttaskas eanandoallis leat ain vejolašvuodát buoridit gánnáhahttivuoda dainna lágiin ahte vuolidit goluid. Mekaniseren- ja kapitálagolut eanandoalus leat ain stuorrát, ja go leat leamaš dihtomielaččat goluid ektui de leat nagodan buoridit gánnáhahttivuoda. Erenoamážit livččii vejolašvuolta vuolidit goluid omd. mašiidnaovttasbarggu bokte, muhto dat gáibida miellaguottuid rievdama ja movttidahttima.

Finnmárkkku, Romssa ja Norlándda fylkkamánni eanandoalloossodagat, Innovašuvdna Norga, Norgga dutkanráđđi ja Biras- ja biodiehtaga universitehta álggahedje prošeavtta man namma lea “Landbruksbygg i arktis” 2000:s. Davvi-Suomas ja Davvi-Ruoŧas leat buorit ja guhkes vásihusat sihke birgo- ja mielkebuvttadeamis galbma návehiin. Vásihusat prošeavttas čájehit ahte mielkegusain šaddá alladot proteinaproseanta ja ahte šibitdoavttirgolut leat unnit galbmanávehiin. Dán lágan visttiid lea maid veaháš hálbbit hukset ja dat unnidivččii doaibmagoluid, sihke ođđa ja ođastuvvon visttiin, sámi guovlluin. Dat go gáibiduvvo ahte 2024 rájes galget šibihat leat luovus návehiin, de dat maid dagaha stuorrát gáibádusaid rávvenbargui.

8 Sámedikki ealáhusovddidandoarjagiid geavaheapmi

8.1 Mihttomearit ja strategijiat

Jagiid 2006-2009 Sámediggeráđi politihkalaš prográmmas lea bajimuš čanastat Sámediggeráđi doibmii. Ealáhusovddideami ulbmilin leat ”nana ja ealli sámi servodagat, main leat juohkelágan ealábusat ja kultur- ja servodateallin”.

Eanaš juolludusat mannet ovddidanfoandda geográfalaš doaibmaguovllu siskkobeallai. Njuolggadusaid ulbmiljoavkun lea meroštallojuvvon sámi álbmot Norggas ja olles álbmot geográfalaš doaibmaguovllu siste.

Doarjja addojuvvo earret eará ovdaproševttaide, investeremiidda, buvttavoddideapmái, álggahanstipeandan, doaibmadoarjjan duodjái ja márkanfievrrideapmái. Duoji ealáhusšiehtadus dahkkojuvvui 2005:s ja rámmán leat leamaš birrasii 8,5 miljon ruvno jahkái. Doarjjaproseanta ja máksimála doarjjasturrodát molsašuddá ohcamiid ulbmila ektui. Buot doaibmabijuide ja investeremiidda gáibiduvvo viehka stuorra iežasoaasi.

8.2 Doaibmaguovlu

Sámi ovddidanfoandda doaibmaguovlu lea stuoris ja dasa gullet gielddat ja oasit muhtun gielddain. Foandda geográfalaš doaibmaguovlu lea ráddjejuvvon olles dahje osiide 27 gielddas. Geahčastat dain gielddain oidno kapihttalas 5.1. Daid gielddaide lassin gullet sámi álbmot Sáčča ja Leaŋgaviikka gielddain ja máttasámeaguovllus Sámi ovddidanfoandda doaibmaguvlui.

8.3 Váikkuhangaskaoamit

Sámedikki doarjjastivra hálldaša earret eará ealáhusovddidanruđaid ja duoji ealáhusšiehtadusa ruđaid. Foanda sáhtá addit doarjaga čuovvovaš ulbmiliidda eanandoalus:

- Investerendoarjaga visttiide
- Investerendoarjaga oasit mášiinnaid ja bargoreaidduid
- Oktasaš doaibmabijuide, doaibmabiddjoproševttaide jna.

Doarjja doaibmavisttiide lea ráddjejuvvon bajásguvlui 250.000 ruvdnui, gitta 30 % gollumeroštusas. Doarjjavuoigatdahttojuvvon leat ođđa visttit, viiddideamit ja stuorát ođastusat. Mášiinnaide ja bargoreaidduide maid sáhtá addit gitta 25 % ovttaskas ohccái ja gitta 50 % bargoreaidoservviide/mašiidnarieggáide. Bajimus rádji ovttaskas ohccái lea 50.000 ruvno ja 100.000 ruvno bargoreaidoservviide/mašiidnarieggáide.

8.4 Váikkuhangaskaomiid geavaheapmi

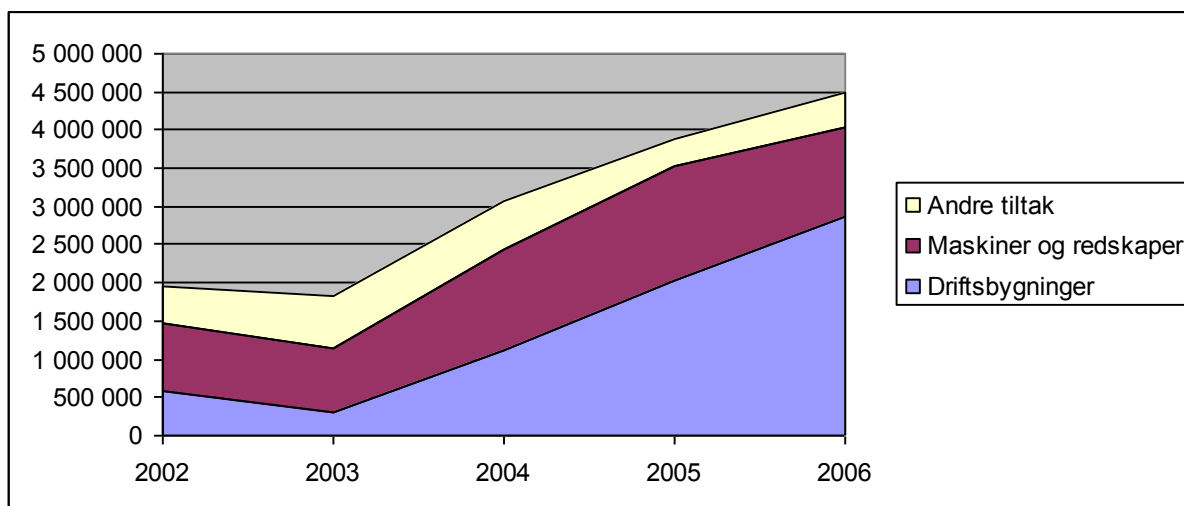
8.4.1 Doarjja eanandoalu investeremiidda

Sámediggi lea deatalaš ruhtadanoasálaš sámi guovlluid ealáhusaid oktavuodas. Áigodagas 2002 - 2006 lea juolluduvvon sullii 109 miljon ruvno Sámi ovddidanfoandda bokte iešguđet ealáhusovddidanproševttaide sámi doaibmaguovllus. Birrasii 14 % daid gaskkas, 15,2 miljon ruvno lea mannan eanandoalloulbmiliidda. Tabealla vuolábealde čájeha ollislaš juolludusaid ja movt doarjja eanandollui juohkása. Birrasii bealli doarjagis lea mannan mašiinnaide ja bargoreaidduide.

Tabella 13 Poasta 51.1 SOF - Doarjagiid juohkáseapmi iešguđet ealáhusaide 2002-2006

Sámi ovddidanfoanda	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006	%
Doaibmavisttit	573 000	29	317 000	17	1 120 000	36	2 042 000	53	2 860 000	64
Mašiinnat ja bargoreaiddut	910 700	47	828 000	45	1 309 000	43	1 476 000	38	1 177 325	26
Eará doaibmabijut	465 000	24	680 000	37	644 000	21	371 000	10	458 400	10
Submi eanandoallu	1 948 700	8,4	1 825 000	7,2	3 073 000	14,3	3 889 000	21	4 495 725	21,9
Submi SOF	23 252 700	100	25 289 300	100	21 468 200	100	18 517 000	100	20 510 772	100

Govva 2 Juolludusat iešguđetlágan eanandoalloulbmiliidda Sámi ovddidanfoandda bokte jagiin (2002 - 2006)

Gáldu: Sámediggi

Beroštupmi eanandoalu váikkuhangaskaomiide lea lassánan mealgat jagi 2002 rájes. Doaimbavuovllu viiddideapmi lea vissa okta sivva dasa. Nubbi čilgehus lea bajiduvvon doarjjasturrodad doaimbavisttiide. Eanandollin lea maiddái leamaš veaháš čoaská čolait doaimbavisttiid viiddidemiide gitta jagi 2003 rádjai guovddáš eanandoallopoltiikka geažil.

Doarjja gielddaid gaska čájeha ahte stuorra eanandoallogielddaide dat lea mannan stuorámus oassi ollislaš juolludusain mat leat addojuvvon eanandollui.

Tabella 14 Juolludusat eanandoalloulbmiliidda Sámi ovddidanfoandda bokte ruvnuiguin movt juohkásan gielddaid gaska 2006:s.

Giella	Juolluduvvon gildii
Ivgu	757 000
Gáivuotna	531 325
Kárašjohka	480 000
Deatnu	367 000
Loabát	300 000
Romsa	278 000
Mátta-Vájjgat	276 000
Áltá	212 000
Rivttát	203 000
Omasvuotna	200 000
Davvisiida	200 000
Divttasvuotna	180 000
Unjárga	130 000
Guovdageaidnu	70 000
Skánit	65 000
Hábmir	37 000
Návuotna	21 000
Poršángu	10 000
Submi	4 317 325

Gáldu: Sámediggi

Gielddaid politihkas ja áŋgiruššamiin eanandoalu ektui lea mearkkašupmi dasa man ollu ohcamat bohtet Sámi ovddidanfondii. Ollu oktavuodđain dat lea olbmuid duohken ja leago gielddain doarvái buorre apparáhta mii sáhtta oaivadiit ja juohkit dieđuid eanandolliide áigeovvdilis ortnegiid birra.

8.4.2 Lotnolasealáhusat

Doaibmadoarjjaortnet heaittihuvvui 2005:s ja man sadjái bodii earret eará duoji ealáhusšiehtadus. Lotnolasealáhusat ovddiduvvojit dál ovddidandoaibmabijuiguin earret eará duodješiehtadusa bokte ja sierra strategijiguin meahccealáhusaid ovddideami oktavuodas. Sámi ovddidanfoandda doarjja manná válđoáššis unnitlágan doaimmaide. Dán lágan smávvalaprofiila oide lotnolasaid main leat sihke ođđa ja árbevirolaš ealáhusheivehallamat mielde.

9 Áŋgiruššansuorggit

9.1 Duogáš

Eanandoallu sámi ássanguovlluin lea issorasat rievdan maŋimuš logjagis, ja lea sivva ballat ahte ovdá-neapmi joatkašuvvá jos eai álggahuvvo dárbbalaš doaibmabijut.

Unnán sáhtta jáhkkit ahte hástalusaid eanandoalus sáhtta čovdit buvttadusa lasihemiin, geahča kapihttala 7.2 hástalusaid birra liigebuvttadusa geažil. Seammás lea ballu ahte fievrridemiid stáhtas ferte unnidit WTO-šiehtadallamiid geažil, geahča kapihttala 6.3.

Gili- ja ealáhusovddideapmi lea deatalaš mainna gievrudat sámi servodaga ja vai dat ii leat nu rašši go guoská rievdadusaide nationála ja internationála čanastagaid ja ekonomalaš struktuvrraid oktavuodas. Nana strukturrašonaliserema vuodul mat leat leamaš eanandoalus, lea dárbu ovddidit ođđa ealáhusaid ja lassiealáhusaid vai ássama ja barggolašvuoda sáhtta bisuhit eanandoalus ja eanandollii gullevaš doaimmain. Navdit ahte vuodđobuvttadeapmi eanandoalus ii leat doarvái jos galgá bisuhit doaluid logu ja olbmuid ealáhusas nu movt Sámedikki beales sávašeimmet, earret go jos árvobuvttadeapmi ealáhusas bajiduvvošii mealgat.

Danne lea hui deatalaš ahte álggahuvvojit doaibmabijut maiguin sihkkarastit dan ahte maiddá boahteáiggis lea vuodđu birget eanandoaluin sámi ássanguovlluin. Dán oktavuodas lea ágga fuomášit ahte álbmot doarju hui ollu eanandoalu. Synovate/MMI lea 1979 rájes čađahan jahkásaš iskkademiid Norges Bondelag ja Norsk Landbruksamvirke ovddas dan birra makkár miellaguottut olbmuin Norggas leat eanandollii. 2007 iskkadeamit čájehit Synovate/MMI mielde ahte stuorra eanetlohku álbmogis ain doarju eanandoalu go guoská viidodaga bisuheapmái.

9.2 Buoret gánnáhahttivuohta

Gánnáhahttivuođa sáhtta buoridit gávpejođu lasihemiin dahje goluid vuolidemiin. Buvttadeami lasiheapmi orru unnán realisttalaš, ja danne lea oanehot áiggi badjel buoremus vuohki unnidit goluid ja dieinna lágiin buoridit gánnáhahttivuođa.

NILF lea čájehan ahte buori gánnáhahttivuođas eanandoalus lea oktavuohka dasa ahte lea dihtomielalaš buotlágan goluid oktavuodas. Lea dárbu áŋgiruššat oktasaš oaivadusbálvalusa hárrái dainna áigumušain ahte unnidit dárbbasmeahttun goluid. Unniduvvon árja buvttadusas sáhtta buoridit bohtosa doaluin ja sáhtta maid buorebut ávkkástallat daid báikkálaš resurssaiguin mat doppe leat. Jođus leat máŋga miellagiddevaš prošeavtta maid ulbmilin lea unnidit eanandoalu goluid. Prošeakta ”Landbruksbygg i Arktis” maid Finnmárkku fylkkamánni eanandoalloossodat lea čađaheamen lea okta ovdamearka.

Doarjjastivra lea ollu jagiid addán doarjaga doaibmavisttiid ja mašinnaid ja bargoreaidduid investeremiidda. Dat lea váikkuhan posiitiivaččat ja man geažil golut eanandoalus leat geahppánan ja ásaheamit fas lassánan. Rámmat maid Doarjjastivra hálddaša leat dattetge uhccit. Dárbu oažžut eanet ruđaid doaibmavisttiid divodemiide ja investeremiidda lea ollu stuorát go dat ruđat mat Sámedikkis leat geavahusas áiggis áigái. Mii oaivvildit ahte ferte álggahit stuorát prográmma eanandoalu doaibmavisttiid divodeami ja huksema váste. Dát berre leat stuorát ovttasbargoprošeakta Sámedikki, Innovašuvdna Norga, Fylkkamánni eanandoalloossodaga ja Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta gaska.

Min rávvagat:

- **Doaibmavisttiid ruhtadeapmi eanandoalus.** Go gáibádusat doaibmavisttiide leat lassánan ealliid dearvvašvuoda ja kvalitehta sihkkarastima geažil eanandoalus, ja dasto lea stuorra dárbu ođasmahttit doaibmavisttiid, de lea dárbblaš buoridit ruhtadanvejolašvuodát mealgat sámii guovlluin. Ferte álggahuvvot stuorát ovddidanprográmma doaibmavisttiid váste eanandoalus ovttasbargoprošeaktan eanandoalu guovddáš oasálaččaid gaska.
- **Ovttasbargočovdosat.** Deatalaš lea ahte váikkuhangaskaoapmeapparáhta ain movttiidahtta ovttasbargočovdosiid eanandolliid gaska vuolidan dihte goluid. Ovttasdoaibmačovdosiid berre viidáset joatkit vai boanddat barggašedje ovttas doaibmavisttiid hárrái.

9.3 Mielkepolitihkka

Mielkebuvttadeamis sámii guovlluin lea unnán mearkkašupmi nationála dásis, muhto dat lea hui deatalaš eanandoalu bisuheapmái sámii guovlluin. Ollu guovlluin lea mielkebuvttadanbiras nu unni ahte vel eanet unnideapmi sáhtta beanta goaridit ja measta jávkadit eanandoallobirrašiid.

2006 eanandoallošiehtadallamiin šadde oasálaččat ovttaoaiviliid ahte biddjojuvvo oasálaččaid gaskaš bargojoavku mii galgá evalueret ja geahčadit mielkeeriid oastin- ja vuovdinortnegiid. Bargojoavkku bargun lei erenoamážit deattuhit:

- Mielkeeriid juogu buvttadeaddjiid, doallosturrodagaid ja distrivttaid gaska.
- Váikkuhusaid mielkebuvttadeami ekonomijai, oanehis ja guhkes áiggis.
- Servodatekonomalaš váikkuhusaid.

Bargojoavku geigii loahpparaportta njukčamánu 2007. Bargojoavkku eanetlohku oaivvilda maŋŋá go leat geahčadan gusamielkeeriid gávpejohtoortnega, ahte dat doaibma nugo lea jurddašuvvon ja buorida dávggasvuoda mielkearreortnegis ja ortnet lea láchčojuvvon ealáhusa struktuvraovddideami váste. Eanetlohku oaivvilda ahte dáláš eanandoallopolitihkalaš ulbmiliid vuodul ii leat mihkkege man vuodul berrešii rievdadit ortnega. Bargojoavku rávve ahte ortnet vuovdinvejolaš eriguin bisuhuvvo ja ahte ortnega váldoprinsihpat eai rievdaduvvo vuđolaččat. Norgga Boanddaid- ja smávvalolaččaid ovddasteaddjit gal baicce rávvejit heaittihit mielkeeriid oastin- ja vuovdinortnegiid.

Sávaldat lea buorebut atnit ávkki mielkkis. Ovttasbargofitnodagaid bokte Davvi-Norggas lea ollu jagiid áŋgiruššon dan ala ahte nannet ovttasbarggu Davveoarje-Ruošša ja Davvi-Norgga gaska. Tine lea geavahan viehka ollu resurssaid beassat davveoarje ruošša márkaniidda. Guoládatnjárga lea hui stuorra márkka davvinorgalaš eanandoallogálvvuide. Lunddolaš lea geahččalit ovddidit márkaniid nuppe bealde ráji go mielkebuvttadeapmi ja kapasitehta lea allat Davvi-Norggas. Das livččii ávki davvinorgalaš eanandolliid ja ruoššalaš golaheaddjiide sáhtášedje šaddat buorit mielkebuktat. Barentsguovllus lea hástalusán láchit eanet ovttasbarggu riikkarájiid rastá. Dál leat nu ollu formalalaš cakkat mat hehttejit dán lágan ovdáneami.

Dásto lea sávaldahkan eanet viidáset náláštuhttit mielkki. Hástalusat dán oktavuodas leat ollu, earret eará lea deatalaš ávkkástallat buorebut mielkekapasitehtain ja sihkkarastit eanet ráhkadeami ja viidáset náláštuhttima min guovlluin. Detnui lea áshuvvon ultrafiltrerenrusttet Tine rusttegiid oktavuodas. Ultrafiltreren addá mielkebuktaga Kvarg (Kesam) maid sáhtta geavahit maŋgalágan meierijábuktagiidda. Ovttage eará rusttegis Norggas ii leat diekkár rusttet. Dát lea dagahan dan ahte ii šat leat

dárbu eksporteret konsummielkki eret fylkkas. Kvarg-buvttadus Deanu rusttegis sihkkarastá ahte buot mielki oažžu jođu Finnmárkkus. Danne lea deatlaš álggahit eanet doaimbajuid dainna áigumušain ahte viidáset náláštuhit báikkálaččat.

9.4 Nationála eanandoallopolitihka regionaliseren

Dárbu lea nuppástuhtit nationála eanandoallopolitihka sámi ássanguovlluin. Sámediggi berre ovttrasáidid fágaservviiguin oččodit oahpu ja čielggadusa das movt nannoseabbot regionaliseret nationála eanandoallopolitihka daid vásihusaid ja málliid vuodul mat leat eará riikkain ja guovlluin. Jos omd. Davvi-Norga livččii (vejolaččat ávádat 7) sierra eanandoallopolitihkalaš ávádat, de sáhtášii geahččalit eanandoallopolitihkalaš málle mii eanet lea heivehuvvon daid hástalusaide ja luonddu attáldagaide mat leat sámi guovlluin. Odđa guovllulaš nationála eanandoallopolitihka válđoassin sáhtá leat čuovvovaš:

- Buvttasorjajaš doarjaga eanet deattuheapmi. Stuorát doarjja eanadekára nammii dollui roavafuođđariid borri elliide, dásset doaimbadoarjaga ja sullasaš.
- Eanet deattuhit báikkálaš resurssaid geavaheami ja ávkkástallama.
- Šibihiid guođoheapmi deattuhuvvo eanet.
- Eanet ángiruššat oalgebuvttadusain ja báikkálaš sierrabuktagiiguin.
- Stuorát deaddu eanandollui ássan- ja kulturpolitihkalaš váikkuhangaskaopmin.
- Stuorát vejolašvuodát geahčadit sektoriserejuvvon váikkuhangaskaomiid mat hehtejit árbevirolaš sámi lotnolasealáhusaid ovddideami ja bisuheami.

Mánnga siva dasa manne dákkár čovdosis livččii ávki sámi guovlluide guhkkit áiggi vuollái:

a) Buvttasorjjasmeahtun doarjja unnidivččii deattu buvttadit nu ollu go vejolaš unnimus vejolaš haddái. Oktasaš buorit nugo ealli kultureatnadat, biedgguid ássan, sámi kultuvrra doalaheapmi ja borramušgálvosihkarvuolta das maid Davvi-Norgga eanandoallu buvttada, leat hui deatlaš buktagat maid buvttasorjjasmeahtun doarjagiid bokte sáhtášii máksit. Sámedikkis lea čielga mihttomearri ahte eanandoallu galgá váikkuhit ássama ja barggolašvuoda doalaheami, ja leat sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodđun. Danne lea buvttasorjjasmeahtun doarjja buoret váikkuhangaskaopmi go váikkuhangaskaomit mat movttiidahtet eanet buvttadit ja vel eanet struktuvrrašonaliseret.

b) Buvttasorjjasmeahtun doarjja unnida buvttadanbákku ja dan vuodul lea álkit ekologalaččat heivehallat sámi guovlluid luonddu attáldagaid ektui. Jos ekologalaš doarjagiid sáhtášii eanet njuolga máksit, de sáhtášii jorahit ain eanet ekologalaš buvttadeami guvlui, ja almmá daid čavga gáibádusaid haga mat Norgga eiseválddiin dál leat ekologalaš eanandoalu meroštallamii.

c) Boahhteáiggi sámi eanandoallu vuoitá guhkkit áiggi vuollái jos eanet ángiruššá oalge- ja kvalitehta-buktagiiguin dan sadjái go buvttadit ollu ja hálbái. Gávdnojit stuorra vejolašvuodát buvttadit erenoamáš ja gelddolaš buktagiid.

d) Sámi guovlluin lea stuorra meahcceresurssat mat sáhttet leat vuodđun ealáhusovddideapmái. Go galgá nannet eanandoalu ealáhus- ja dienasvuodu, de lea dárbu ahte ealáhussii sihkkarastojuvvojit stuorát meahceávkástallan vejolašvuodát. Eanandoallopolitihka regionaliserema oktavuodas berre geahččalit báikkálaččat ja guovllulaččat heivehuvvon hálddašanmálliid go guoská meahcceresurssai- guin ávkkástallamii. Dán oktavuodas lea deatlaš ovttas bargat boazodoalu beroštumiiguin.

9.5 Eanet báikkálaččat náláštuhit

Árbevirolaččat lea sámi eanandoallu buvttadan mánngalágan buktagiid iežas atnui. Maŋimuš 20-30 jagis leat jávkan ollu árbevierut ráhkadit sierra buktagiid. Norgga eanandoallopolitihka dagahii dan

ahte sámi guovlluid eanandoallu huksejuvvui sakka 1970-logus, muhto dan geažil jávke seammás dat erenoamáš borramušárbevierut. Seammás go nissonolbmot ”beavttálmahttojuvvo ja rašonaliserejuvvo” eret doalus, jávke maid báikkálaš borramušbuktagat. Nu leage smávvdási buvttadeapmi sámi eanandoalus vuogádatalaččat billistuvvon maŋimuš logijagiin. Okta buorre vuohki movt háhkat oalge- ja kvalitehta buktagiid lea ođđasis ealáskuhttit dološ árbevieruid. Sámi árbevieruid sáhtta fas ealáskuhttit ja dat sáhttet šaddat gánnáhahtti kvalitehtavejolašvuohtan maiguin háhkat ođđa bargosajiid ja aktivitehtaid gilliide. Dás lea sáhka kultuvrra ealáskuhttimis ja váldimis fas atnui daid árbevieruid mat sámi eanandoalus ovdal leat leamaš dan ektui ahte nálástuhttit vuoddoávdnasiid vuovdinvejolaš buvttan. Sámi eanandoalu huksen lei vuodđuduvvon dasa ahte sáhtii ávkkástallat báikkálaš resurssaiguin ja buvttadit dain borramuša.

Lea vejolašvuohta viežžat buriid ovdamearkkaid eará riikkain movt sáhtta gilvalit šláddjivuođa ja kvalitehta ektui, iige meari ja hatti ektui. Borramušriikkas Frankriikkas leat omd. ollu smávvdadoalut boaittoheale guovlluin ja lea ollu smávvtlágan nálástuhttin. Frankriikka meierijásuorggis lea ollu eanet lávdaduvvon struktuvra go Norggas.

Sámediggi jáhkká ahte borramušain mii buvttaduvvo sámi guovlluin sáhtta gilvalit kvalitehta dáfus ja ahte golaheaddjit sáhttet maid atnit dan eksohtalažžan ja geasuheaddjin. Danne berre aktiivvalaččat bargat dan ala ahte álgomearka eanet geavahuvvošii borramušgálvvuin. Iskan čájeha ahte golaheaddjiid mielas lea álgomerken deatalaš, ja das fertejit sámi guovlluid boanddat atnit ávkki.

Eanandoallu sámi ássanguovllus ferte leat beaktil ja rašonealla jos galgá sáhttit čuovvut ovddideami mielde riikkadásis go guoská kvalitehtii ja buvttadandásái. TINE 2006 iskkadeamit, mat leat kapihttalas 7.6, čájehit ahte doalliin ovttaskas sámi gielddain leat hástalusat go guoská mielkki kvalitehtii. Strategijian lea leamaš ja lea ain buvttadit mielkki nu ollu lihtteriid go vejolaš. Dakkár buvttadeapmi man vuodđun lea buvttadit nu ollu go vejolaš ja mas leat ollu áŋgiruššanfaktuvrrat doalu oktavuodas eai buvttet ávkki ovddosguvlui, ja dasto lea dat sihke divrras ja gáibida ollu resurssaid. Buvttadeamis berre nannoseabbot deattuhit duohta árvobuvttadeami oazžuma ja vuodđudit dan doalu iežas resurssaide. Dakkár áiggis goas ii leat várra sadji buoridit dietnasa stáhtalaš fievrídemiid bokte eanandollui, lea dárbu geahčadit lagabuidda molssaeaktosaš dienasgálduid, ođđa márkaniid dahje ođđa vuogi mielde geavahit doalu resurssaid. Dasto lea dárbu lagabuidda geahčadit movt buorebut sáhtášii ávkkástallat doalu ja meahci resurssaiguin unnidan dihte áŋgiruššanfaktuvrraid goluid.

Vuodđudusa KSL Matmerk ulbmilin lea nannet norgga borramušbuvttadusa gilvalannávcca dan bokte ahte bargat kvalitehtastivremiin, gelbbolašvuođain ja oainnusin dahkat gilvoovdamuni ja vuoddu eanandaolu ja márkana guovdu. Bargun lea earret eará mearkaortnegiid ”Spesialitet” ja ”Beskyttede betegnelser” hálddašeapmi ja viidáset ovddideapmi.

Spesialitet-mearka heive norggas buvttaduvvon borramušbuktagiidda main lea erenoamáš kvalitehta go guoská álgoávdnasiidda, buvttadanvugiide dahje smáhkkii. ”Beskyttede betegnelser” lea almmolaš mearkaortnet mii addá vejolašvuođa lágain suodjalit buvttanamahusaid eanandoalu borramuš-ávdnasiin, guliin ja guollegálvvuin main lea dihto árbevierru ja/dahje mihtilmasvuohta ja leat vuolgán dihto geográfalaš guovllus. Ortnege lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ásahan 2002:s EU riikkaid minstara mielde.

Borramušmearka čájeha ahte mearkaortnet lea deatalaš strategijja sihkarastit buoret ja stuorát borramuššlájaid norgga márkaniin. Šláddjivuohta mii vuodđuduvvo nana báikkálaš árbevieruide ja mihtilmas kvalitehtaide, ja mii sáhtta addit ahtanuššuvuođu báikkálaš árvobuvttadeapmái ja optimismma.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta ásahan KSL Matmerk ođđajagimánu 1. b. 2007 rájes ja vuodđudusa viidáset bargu lea oiddolaš sámi ássanguovlluid eanandollui. Go ortnegat šaddet eanet dovddus ja buorebut ovddiduvvon, de addet dat várra lassiarvvu olles árvoráiddu bokte, go

buohtastahtta standardabuktagiiguin volummárkanis. Jáhku mielde addet mearka- ja bearráigeahččan-ortnegat buriid eavttuid báikkálaš ja árbevirolaš buktagiidda daid osiide borramušmárkanis gos jerrojuvvojit erenoamášt buktagat ja šláddjivuolta. Smávvalágan buktagiid márkanfievrrideapmi vuolggabáikki identifiseremiin lea guhká leamaš sukseassa earret eará Frankriikkas ja Italias, ja maŋit áiggis maiddái Norggas. Beroštupmi sámevuhtii oppalaččat bealušta ahte dakkár áŋgiruššamiin leat stuorra vejolašvuoddat sámi guovlluid vuolggasaji vuodul.

Organisašuvdna Norsk Bygdeturisme og Gardsmat (NBG) lea riikkaviidosaš lahttoorganisašuvdna doaimmaide nugo giliturisma ja doalloborramuš Norggas. Organisašuvdna geavaha internehta aktiivvalaččat barggus ja das lea earret eará sierra ruovttusiidu mas juohká dieđuid doaluin vuovdima birra. Organisašuvdna doaibmá maiddái fágalaš ja sosiálalaš fierpmáhkan ja mas leat eanet go 500 lahtu miehtá riikka.

Smávvalágan borramušbuvttadusain áŋgiruššan šaddá ollugiidda hui ođas dáláš mielke- ja biergo-gávpejođu ektui, ja šaddá dárbu oázžu ođđa máhtolašvuoda ollu surggiin. Dát ođđa buvttadeapmi gáibida dađistaga eanet gelbbolašvuoda, erenoamážit jos áigu olahit stuorra márkaniidda olggobealde báikkálaš márkaniid. Ođđa ja viiddis márkaniid lea dávjá dárbu juksat jos doaibma galgá šaddat doarvái gánnáhahttin. Sámi guovlluin lea báikkálaš márkan unni. Danne leat stuorát hástalusat mat čatnasit báikkálaččat viidáset nálástuhttimii ja vuovdimii go eará osiin riikkas.

Jos galgá lihkestuvvat barggus buoridit doalu árvobuvttadeami ja ealáskuhttit boares lotnolasealáhusaid earret eará oalge- ja kvalitehtabuktagiiguin áŋgiruššama bokte, de lea hui deatalaš oázžut nissonolbmuid eanet boahit ruovttoluotta eanandollui. Árbevirolaččat leat nissonolbmot leamaš ”áimmahuššanboanddat” ja bargan siste ja olgun ja leat váikkuhan doalus loaktima. Nissonolbmot leat maiddái leamaš deatalaččat árbevieruid fievrrideami oktavuodas nuoraide, erenoamážit borramuš- ja duodjeárbevieruid gaskkusteamis. Maŋimus áiggiid lea nissonolmmoš leamaš deatalaš kvalitehta sihkkarastima oktavuodas doalus. Jos sámi borramušárbevieruid galgá sáhttit váldit fas atnui ođđa ja ereáliiggánis oalgabuvttan sámi eanandoalus, de fertejit nissonolbmot geain leat leamaš árbevierut doaibmat guovddázis dán lágan áŋgiruššamis.

- Eanandoallobuktagiiguin áŋgiruššan márkaniidda mat leat gergosat máksit ja mat jerret šláddjivuoda, birra, árbevieruid ja mihtilmasvuoda, ferte leat bajimus strategijjan. Borramuškultuvrras eanet áŋgiruššat báikkálaš ja guovllulaš mihtilmasvuodain lea guhkes áiggi bargu ja gáibida ollu. Dattetge lea dárbu áŋgiruššat sihkkarastin dihte ahte maiddái boahtteáiggis lea birgenvejolaš eanandoallu sámi ássanguovlluin. Dien lágan áŋgiruššamiin lea dárbu earret eará:
- **Gávdnat báikkálaš ovttasbargočovdosiid.** Báikkálaš borramušbuktagiid viidáset nálástuhttima ja buvttadeami oktavuodas lea vejolaš gávdnat ovttasbargočovdosiid. Huksengolut unnat mealgat go eanandoallit ja earát gávdnet ovttasbargočovdosiid min giliin. Dien lágan máŋggageavatvisttiin sáhtta buvttadit vuosttaid ja vuoja, geassáduvvon guliid, buvttadit honnega, suovastuhttit guliid ja biergguid jna.
- **Fierpmádat buvttadeaddjiid gaskka ja buvttadeaddjiid ja fágabirrasa gaskka.** Dárbu lea ovddidit fierpmádatovttasbarggu sámi árbevierrobuktagiid buvttadeaddjiid gaskka. Dat vuogádat maid Norsk Bygdeturisme og Gardsmat leat huksen lea buorre ovdamearka fierpmádahkan buvttadeaddjiid gaskka ja buvttadeaddjiid ja kundáriid gaskka. DGT-teknologiija lea mearrideaddji go galgá ovddidit buresdoaimmi fierpmádaga mas golaheadjit eanekalis vugiin ožžot dieđuid das makkár buktagat leat vuovdemassii. Seammas lea dárbu hukset fierpmádaga oalgegálvobuvttadeaddjiid gaskka jos galgat oázžut eanet šláddjás buktagiid. Borramušbearráigeahčus lea ovddasvástáduš ráhkadit vuogádagaid eanandoalu borramušgálvosihkarvuhtii. Dát gáibida lávga ovttasbarggu borramušbuvttadeaddjiid ja Borramušbearráigeahču gaskka sihke guovddáš dásis ja báikkálaččat.
- **Márkanmáhtolašvuolta ja márkanoktavuolta.** Márkaniskadeapmi lea deatalaš eaktu oalge- ja kvalitehtabuktagiiguin áŋgiruššamis. Deatalaš lea iskat makkár buktagiid olbmot sávvet, ja čatnat daid oktii daid gáibádusaide mat golaheadjiin leat ja makkár sodju márkaniin lea. Oanehaččat

daddjojuvvon, de berre bargat dan ala vai oažžut vástádusa dasa makkár buktagiid golaheaddji háliida.

- **Gelbbolašvuohta ja máhtolašvuođa ovddideapmi.** Dárbu lea viidát áŋgiruššat gelbbolašvuođa lokten doaibmajuiiguin. Lunddolaš lea ahte álggahuvvo oahpahušplána eanandoallobuktagiid báikkálaččat viidáset náláštuhhtimis joatkkaskuvllaid olis. Lunddolaš lea maid ahte dat gelbbolašvuohta sámi borramušaid náláštuhhtimis mii lea johtán buolvvas buolvii heivehuvvo plánii.
- **Álgo- ja kvalitehtamerken.** Márkan lea mielas máksit eanet dakkár gálvvuid ovddas mat leat earálgáanat ja mat leat mihtilmasat. Dattetge gáibida hui ollu garrasit bargat márkanfievrrideamiin jos áigu almmuhit sámi borramuša mearkanamain. Ferte oažžut almmolaš kapitála jos galgá nagodit ásahtit márkansaji sámi buktagiidda divreset haddái go standárdagálvu lea.
- **Ovttasbargu eanandoalu ja boazodoalu gaskka.** Eanandoalus leat ollu surggiin dat seamma hástalusat go boazodoalus, nugo lasihit buktagiid šláddjivuođa ja ávkkástallat ollu buorebut báikkálaš resurssaiguin. Lea stuorra vejolašvuohta oažžut stuorát árvobuvttadeami jos eanandoallu ja boazodaollu barggašeigga ovttas viidáset náláštuhhtima, ráhkadeami, márkanfievrrideami, profilerema ja vuovdima hárrái. Jos eanandoallu ja boazodoallu ávkkastalašeigga álgoávdnasiiguin gaskaneaska de livččii stuorra vejolašvuohta goappašiin beliin oažžut ávkki goabbat guoimmiska. Boazodoalus leat álggahuvvon mobiila boazonjuovahagat. Ovttasbargu dán lágan mobiila rusttegiid geavaheamis sáhtta unnidit goappašiid ealáhusaid goluid.
- **Báikkálaččat buvttaduvvon borramuš ja ekologalaš buktagat.** Golaheaddjit geat leat min márkan háliidit oastit báikkálaččat buvttaduvvon borramušaid ja ekologalaš buktagiid. Beroštupmi sámi servodaga hárrái lassána mátkkoštusealáhusa oktavuodas ja juohke geasi johtet guovllu čađa ollu turisttat. Mis lea riikkaidgaskasaš márkka mii boahdá min lusa juohke geasi, ja hástalus lea ovddidit dakkár buktagiid ja vuovdinarena mat geasuhit turisttaid. Go eanet áŋgiruššat báikkálaš ja guovllulaš viidáset náláštuhhtimiin báikkálaš kultuvrra ja historijá vuodul, de gozihuvvo dainna maid mátkkoštusealáhusa dárbu náláštuhhtujuvvon borramuša ektui. Eaktun dasa lea ahte kártejuvvo ovdagihtii makkár borramušárbevierut mis leat sámi borramuša ektui ja maid dál lea vejolaš buvttadit ja vuovdit. Sámi eanandoalus lea maid juoga fállat norgga eanandollui ja borramušbuvttadussii.

9.6 Láhčit dilálašvuođaid lotnolasealáhusaide

Lotnolasealáhusat leat álohii leamaš deatalaččat ássamii sámi guovlluin. Ovdalis áiggiid lei eanaš lotnolasoktavuohta eanandoalu ja guolástusa gaskka ja dainna ožžo doarvái dietnasa dálodollui. Maŋŋá lea eanandoaluin bargojuvvon lotnolaga earret eará huksen- ja rusttetdoaimmain ja gieldda bargguiguin. Dál oaidnit ahte boanddat eanet ja eanet servet ođđa ealáhusaide DGT, media ja bálvalusaid buvttadeami oktavuodas. Go dat ovddit áiggit ”bággejedje” guoimmi eret doalus, de addá dat áigodat diehtujuohkin- ja gulahallanteknologiijain vejolašvuođa váldit bargguid ruovttoluotta giliide ja dollui. Jáhkkit ahte boahteáiggi heiveheamit gávdnojit várra lotnolagaid árbevirolaš ealáhusaid, ođđa máhtolašvuođa ja ođđa teknologiija gaskka.

Vaikko lotnolasealáhusat rivdet, de lea guolástus muhtun guovlluin ain deatalaš oalgealáhus eanandollui, muhto dávjá eará hámis go ovdal. Nu sáhttetge omd. guollebiebman, mearrageavaheapmi ja mariidnašlájaid biebman leat deatalaš oalgealáhusat boahteáiggis. Boanddain oppalaččat leat buorit eavttut bargat guollebiebmamiin ja molssaeaktosaš mariidnašlájaid biebmaniin, dan sivas go ealáhusat vuodđuduvvojit ovttalágan jurddašuvuohtái ja prinsihpaide. Lassi dienas boanddaide sámi guovlluin ferte dattetge boahtit mánggalágan doaibmajuid bokte ja mángga suorggis. Luondduresursat okto eai leat doarvái oažžut ovdáneami ja ođđa ealáhusdoaimma. Olmmošlaš resursat gelbbolašvuođa hámis šaddet deataleamos gilvalanfaktuvran. Ovttaskas eanandoalli árbevirolaš gelbbolašvuohta ferte ovddiduvvot ođđa gelbbolašvuođain earret eará márkana ja buvttaovddideami hárrái. Go galgá ávkkástallat dainna ovdamuniin mii lea oktasaš sámi kultuvrras, gielas ja eallinvugiin de sáhtta

buoremus vuogi mielde ealáskuhttit árbevirolaš lotnolasealáhusaid ja ovddidit bargosajiid maid resursabásan lea doallu.

Vejolaš lea buoridit barggolašvuođa iešguđet ealáhusaiguin ja sámi mátkkoštusealáhusain lotnolagaid áŋgiruššamiin. Dieinna lágiin sáhtta viidáset fievrredit árbevirolaš sámi ealáhusheiveheami. Dán lágan heiveheapmi leat dávggas mángga láchkai. Maiddái dat go luondduresurssaiguin ávkastallan lea dávjá čadnojuvvon áigodahkii, man geažil lea dárbu oažžut eará dietnasiid. Jos ovttá ealáhusain ii diine nu bures, de sáhtta dorvvastit eará dietnasiidda. Lotnolasealáhusain lea dat vejolašvuolta ahte goappašat náittosbeallásaččaid bargosadji sáhtta leat ruovttus.

Eanandoalloopmodagaid resurssaid ja boanddaid gelbbolašvuođa vuođul ealáhusdoallin lea buorre ásaheit ođđa doaimmaid ja hutkat juoga ođđa. Dán sáhtta dahkat sihke árbevirolaš ealáhusaid ja ođđa ealáhusaid oktavuodas. Opmodagas leat resurssat areálaid hámis mii sáhtta geavahuvvot ođđa buvttademiide, ja visttiid sáhtta atnit ávkin ođđa ealáhusain nugo omd. turistadoaimmas. Dattetge leat peršovnnalaš resurssat deataleamos faktuvrrat ásaheapmái ja ođđa hutkamii. Ollu boanddain lea eanet beroštupmi buoridit dietnasa ja bargoáŋgiruššamiid doalus go váldit dahje lasihit eará bálkábarggu olggobealde doalu. Danne oaidnit ahte lea vejolašvuolta ovddidit ealáhusa doalus. Otnáš márkandili geažil lea unnán sávahahtti buvttadit eanet árbevirolaš eanandoallobuktagiid, spiehkastahkan leat dattetge buktagat sávzzain ja lábbáin. Eatnašat goittotge háliidit joatkit dainna maid barget dál, vejolaččat veaháš viidábut. Jos ođđa ealáhusaide eanandoalu oktavuodas galgá šaddat stuorát mearkkašupmi, de fertejit miellaguottut ja geavahus viehka ollu rievdat.

Dál ferte ollu hástalusaid láchit lotnolasealáhusaid ovddideapmái. Earret eará ballet muhtun boanddat ásaheames lassidoaimma doalus. Lassidoaimma ásaheapmi sáhtta dagahit nu stuorra ekonomalaš investeremiid ahte šaddá stuorra eahpesihkarvuolta boahhteáiggi dienasvejolašvuodaid ektui. Dasto lea dávjá nu, ahte bargoáŋgiruššan mii gáibiduvvo ođđaásahemiid oktavuodas, lea stuorát go dat resurssat mat leat doalus. Dát hástalusat dagahit ahte vaikko boanddain leat buorit ideat lassi-ealáhusaid hárrái, de ii leat nu gallis áigi ja ekonomijja duohtan dahkat ideaid. Seammaláhkai lea dilli ođđa sohkačuolvaiddoalliin ja sii dávjá barget aivve fal eanandoaluin. Nuorat buolva lea duostilet go vánhenuolva ásaheit lassidoaimma doalus. Doalut leat šaddan stuorát struktuvrarašonaliserema geažil. Dát dagaha ahte báhcá unnit áigi eará doaimmaide go bargui doalus. Áŋgiruššamat lassiealáhusaiguin dagahit ahte boanda ferte eanet vuhtii váldit márkanbeliid go ovdal. Boanddaide lea sihkkarastojuvvon árbevirolaš buktagiid gávpejohtu mearriduvvon ulbmilhaddái ovttasdoaimmaorganisašuvnnaid bokte, ii ge haddi leat sorjan boandda iežas márkanáŋgiruššamiin. Lassiealáhusaid ásaheapmi gáibida ođđa bargovugiid ja eará gelbbolašvuođa go mii boanddain árbevirolaččat lea leamaš.

Soria Moria-julggaštusa kapihttalas 15 čuožžu:

- Regjeringen vil sette i verk et verdiskapningsprogram for næringskombinasjoner i samiske strøk (Ráđdehus áigu álggahit árvobuvttadanprográmma sámi guovlluid lotnolasealáhusaid váste)
- Regjeringen vil satse på samisk reiselivsutvikling som skal sikre og styrke næringslivet i samiske områder (Ráđdehus áigu áŋgiruššat mátkkoštusa ovddidemiin mii galgá sihkkarastit ja nannet sámi guovlluid ealáhusaid)

Rámmaeavttuin lea stuorra mearkkašupmi lotnolasealáhusaide, maid guovddáš eiseválddit dábálaččat mearridit. Dat leat earret eará vearro- ja divatnjuolggadusat, márkanmudden doaimmabijut, earre-ortnegat šibitsektuvrras ja guolástusealáhusas ja mohtorjohtolaga njuolggadusat meahcis. Jos áŋgirušášii olles árvoráidduin álgoávdnasiid buvttadeami rájes gitta golaheaddji rádjái, de dat sáhtášii addit lotnolasealáhusaide birra jagi barggu ja buori ekonomijja. Dákkár áŋgiruššamiid guovddáš oassin lea rámmaeavttuid buorideapmi.

Ođđa lotnolasealáhusaid doalu vuodul sáhtta ovddidit mat leat nugo:

- **Máhtolašvuhtii vuodđuduvvon ealáhusat** diehtjouhkima oktavuodas, media j.d. DGT-teknologijain. Ovdamearkan sáhttet leat skuvlagirjijt sámi guovlluid eanandoalu ja luonddudoalu vuodul.
- **Ođđa mariidna šlajat** ođđa ealáhussan sámi riddo- ja vuotnaguovlluid doaluin. Skálžžuid, gáranasbáhtiid j.d. biebman addá ođđa vejolašvuodaid lotnolasealáhusaide.
- **Ruoná fuolahusa** oktavuodas leat eanandoalus lassidienasvejolašvuodát. Go leat eanet boarrásat geat ellet guhkit, nu gohčoduvvon ”eldrebølgen”, de rahppojuvvo vejolašvuohta boarrásiid fuolahusas eanandoalu olis. Dat fálddagat maid boarrásat dál ožžot leat iešguđet láganat ja dávjá gieldda beaiveguovddážiin j.s. gos boarrásat sáhttet omd. duddjot. Eanandoallu sáhtta addit boarrásiidda áibbas earálágan fálddaga nugo fysálaš lihcadeami, olggostullama ja astoáiggevásihusaid.
- **Urtasat ja muorjijt.** Norgga murjiid, urtasiid, šattuid ja rahttadagaid ivdneávdnasiin leat dievva ávkkálaš ja dearvvaslaš antioksidánttat. Ealáhusvejolašvuodát eai leat lahkage geavahuvvon. Ollu dutkanraporttat čájehit ahte gávdno márkka dán lágan buktagiidda. Válđoáššis nugo borramuša ja juhkamusa, kosmetihka ja čálgu ja medisiinna ja dearvvasvuodabiebmu oktavuodas. Ollu ávdnasat sáhttet leat gávppálaččat miellagiddevaččat nugo antioksidánttat miettaurttain ja dielkogoppásiin, antimikrobioláš ávdnasat luopmániin ja gáiccamurjiin, ivdneávdnasiin, oljuin, buoidesivrrain ja ollu deatalaš enzymain.
- **Eará meahcebuktagat.** Ollu meahcebuktagat sáhttet leat vuodđun lotnolasaide eanandoaluin. Meahcealáhusaid ovddidandiedáhusas (2007) leat namuhuvvon ollu buktagat mat sáhttet leat áigeuovdilát meahcealáhusaid ovddideamis. Murjiide ja urtasiidda lassin leat dat sáiváčáhcebidu, guobbarat, meahcešattuid kultiveren. Guovddážiis dáid ovddideami oktavuodas lea buoridit rámmaeavttuid bargat meahcealáhusaiguin, kvalitehtasihkkarastimiin, gelbbolašvuoda bajideimiin ja dutkamiin ja ovddideimiin, vuovdimiin ja márkambargguin ja buoridit fierpmádaga ja ovttasbarggu ealáhusas.
- **Mátkkoštusealáhusas** leat ain vejolašvuodát eanandoalus. Erenoamážit sámi guovlluin leat ovddiduvvon viehka unnán mátkkoštanbuktagat dahje giliturismadoaimbajijut eanandoalu vuodul. Sámediggi lei mielde proševttas man ulbmilin lea ráhkadit gárvves birrajohtinpáhkaid giridiin ja hurtigrute nmmasasá fatnasiin man oktavuodas sámi kultuvra ja sámi vásihusat leat guovddážiis. Proševttas biddjojuvvui deaddu gelbbolašvuoda bajideapmái, fierpmádathuksemii, báhkemii ja márkantfievrrideapmái/vuovdimii. Luonddu- ja kulturvuodot mátkkoštusas leat stuorra vejolašvuodát iešalddis ja daid sáhtta viidáset ovddidit. Sámis lea erenoamáš kultuvra ja eamiálbmogat riehta buvttavovddideimiin sáhttet leat miellagiddevaš mátkkoštusulbmil ollugiidda.

9.7 Gelbbolašvuoda ovddideapmi ja fierpmádagaid huksen

Ođđaáigásaš eanandoaluin bargu bidjá stuorra gáibádusaid boandda gelbbolašvuhtii. Sámediggi jáhkka ahte gelbbolašvuoda gáibádusat sturrot ain boahteáiggi hástalusaid geažil birasáddjás ja ekologalaš doaimbavugiid, olámuttu resurssaid viidáset nálástuhttima ja márkantfievrrideami/vuovdima oktavuodas. Dat gáibida eanet gelbbolašvuoda jos boanddat galget nagodit ávkkástallat daid vejolašvuodaiguin mat leat smávvalágan turismmas lotnolaga eanandoaluin. Deatalaš lea hukset gelbbolašvuoda ja buohtalastit sámi árbevieruid dáláš servodatgáibádusaid mielde.

Eanandoalu ja sáiváčáhcebidu váste lea ášahuvvon davvinorgga gelbbolašvuodaguovddáš. Deatalaš lea nannet dutkama ja ovddidit gelbbolašvuoda ođđa ealáhusaid, márkantfievrrideami, buvttavovddideami, márkantfievrrideami j.d. ektui. Gelbbolašvuodaguovddáš lea okta oassi NAV:s mas olles Davvi-Norga lea ulbmiljoavkun. Deatalaš lea sihkkarastit ahte guovddáš bargá maiddái sámi beliiguin eanandoalu ja sáiváčáhcebidu oktavuodas.

Fuones ovdáneami geažil eanandoalus lea siva árvoštallat ahte berrešii go Sámediggi árrjaleabbot čuollat ealáhusa beali. Boanddas gii háliida ovddidit ealáhusdoaimma stuorábuččat ja gártá

váltisvuodaide almmolaš muddemiid geažil, lea dárbu oažžut veahki jeavddalaččat. Dat go ferte doallagoahtit šibihiid luovus návehiin 2024 rájes ovdamearkka dihte buktá stuorra rávagáibádusaid. Boanddat sáhttet dárbbasit bagadusa maid jos áigot vuovdigoahtit viidáset náláштуttjuvvon doallo-buktagiid. Sámediggi berre leat árjjalaččat mielde dainna áigumušain ahte oččodit eret daid dárbbasmeahttun cakkiid boanddaid ealáhusovddideamis. Hui deatalaš lea politihkalaš proseassaid bokte iskat duodai álkiduhttit njuolggadusaid. Sámediggi sáhtta leat deatalaš dán oktavuodas. Sámediggi ii berre gal leat mielde addimin konkreta eanandoallofágalaš oaivadusa. Dat barggut gullet válđoášsis fylkkamánniide, gielddaide ja geahččalanrieggáide.

DGT-teknologiija sáhtta eanet geavahuvvot doalu doaimmaid ovddideapmái. Interneahta aktiivvalaččat geavaheapmi, sihke kanálan márkaniid ektui, siskkáldas fierpmádahkan eará boanddaiguin ja veahkkeneavvun odđa buktagiid ovddideami oktavuodas doalus.

Dat joatkkaskuvllat mat fálet eanandoallo- ja luonddufágalaš oahpu riikkaoasis leat stuorra resursan eanandollui. Lunddolaš lea joatkit ovttasbarggu viidáset Davvinorgga gelbbolašvuodaguovddážiin. Joatkkaskuvllat ovttasráđiid elektrovnnalaš luohkkálanjaiguin sáhttet leat mielde bargamin gelbbolašvuoda bajidemiin ja addit doliide oahpu. Deatalaš lea ahte skuvllat bajásdollet máhtolašvuoda eana-, šibit- ja eanandoallobuvttadeami birra.

Mii rávvet:

- **Álggahit gelbbolašvuodaprográmma árvobuvttadeami nannemii.** Joatkkaskuvllat sáhttet fágain eanandoallu ja boazodoallu šaddat báikkálaš gelbbolašvuodaguovddážiin go guoská ohppui, maŋŋáohppui ja ovddideapmái dan oktavuodas ahte nannet árvobuvttadeami vuodđoealáhusain. Nannoseabbot ángiruššat fierpmádagaide vuodđuduvvon oalge- ja kvalitehtabuktagiiguin gáibida gelbbolašvuoda, sihke teorehtalaš ja geavatlaš gelbbolašvuoda. Danne lea deatalaš láchit báikkálaš buvttovddideami, vejolašvuolta láigohit buvttadanbargoreaiduid ja láchit eará lunddolaš oktasádoaimmaid. Eanandoalu Davvinorgga gelbbolašvuodaguovddáža geavaheapmii livččii lunddolaš dás.
- **Fitnodeapmi.** Dárbu lea nannoseabbot oččodit fitnodeami fágan joatkkaskuvllaide vai šaddá stuorát fokus odđa ealáhusaide eanandoalu oktavuodas. Fitnodeapmi lea mearrideaddji odđa doaimmaid ásaheamis ja dáláš doaimmaid ovddideamis go galgá buvttadit eanet árvvuid ja oažžut eanet bargosajiid sámi guovlluide. Eanandoalu siskkoabealde leat stuorra ja ollu odđa vejolašvuodas, ja jos dain galgá oažžut ávkki, de fertejit fitnodeamit dustet vejolašvuodaid, ovddidit odđa fitnodatlaš konseapta maid vuodul sáhtta vuodđudit fitnodaga.
- **DGT-teknologiija ovddideapmi eanandoalus.** Diehtjuohkin- ja gulahallanteknologiija lea dárbbaslaš go galgá a) háhkat fierpmádagaide buvttadeaddjiid gaskka, b) buktit dárbbaslaš gelbbolašvuoda gillái, c) sáhttit márkanfievrridit ja vuovdit márkanis olggobealde báikkálaš márkana ja d) ovddidit ealáhusaid ja giliid birra vuolde. Gelbbolašvuoda oktavuodas leat erenoamáš vejolašvuodas láchit gáiddusoahpahusa DGT bokte.
- **Rájárástá ovttasbargu.** Davveoarje-Ruošša ja Norgga sámi gielddaid gaskka lea ovttasbargu ja dat leat huksen fierpmádaga mánggaid jagiid. Deatalaš lea joatkit ovttasbarggu ustivuoda gielddaiguin ja doarjut dan. Lea sávahahtti regionaliseret gávpepolitihka Norgga ja Ruošša gaskka man oktavuodas sáhtta vuhtii válđit daid mihttomeriid mat sámiin leat ain eanet ovttas bargat. Ovdamearkan sáhtta leat mielkki fievrrideapmi Finnmárkkus Davveoarje-Ruššii ja oastit bohccobierggu Davveoarje-Ruoššas. Inter-regovttasbargu Davvikalohtas lea buvttihan ollu ovttasbargooktavuodaid, erenoamážit Deanus ja Tornedalena ja Omasvuona/Gáivuona- guovllu gaskka. 2007 rájes álggahuvvo odđa interreg-prográmma, man oktavuodas leat vejolašvuodas geahčadit daid strategiijaid ja doaimbajuid maid lávdegoddi lea evttohan stuorát oktavuodas ja hukset fierpmádaga ja ovttasbarggu miehtá Davvikalohta. Berre ovdamearkka dihte leat vejolaš geahčadit čovdosiid man oktavuodas Ohcejoga boanddat sáhttet vuovdit mielkki ja bierggu rusttegi rájá duohken Deanus/Karášjogas oktasá viidáset náláштуttimii. Dalle sáhtta ovddidit sierra Deatnu-buktagiid.

9.8 Meahcceresurssaiguin ávkkástallan

Sámi gilleservodagain eai leat čielga rájít iešguđetlágan doaimmaid gaska meahcis. Álohii ii leat nu álki geassit ráji ealáhuslaš luondduresurssaiguin ávkkástallama, áhpásmahttinávkkástallama ja árbevirolaš-/kultuvrralaš doaimmaid gaska. Dát guoská erenoamážit luondduresurssaiguin ávkkástallamii meahcis. Dát lea juste áibbas nuppelágan go almmolaš sektuvrraid gaskasaš luondduresursavuodá hálddašeapmi. Dan sáhtá govvat sektuvrraid bokte mat leat Fylkkamánni birasgáhttenossodat, Stáhtavuovddit, Finnmárkkuopmodat, eanandoalloeiseválddit ja Boazodoallohálddašeapmi. Dát buktá dávjá ruossalasvuodáid geavaheaddjiid ja hálddašeaddjiid gaska das makkár vuoigatvuodát gili olbmui leat luondduresursaid ealáhuslaš ávkkástallama oktavuodas. Seammás lea mis sektuvrajuohku lálkaaddimis, lágain ja njuolggadusain mat leat heivehuvvon eará eaiggátstruktuuvraide go mat mis leat Davvi-Norggas. Dán oktavuodas suodjaluvvojit maid nannosit allmenneha beroštumit ja báikki olbmui šaddá unnán vejolašvuohta báikkálaččat stivret ja hálddašit resursaid.

Innovašuvdna Norggas lea ovddasvástádus dan golmma oassái juhkkovuvvon innovašuvdnaprográmmas mas lea sullii 35 miljon ruvdnosaš ruhtarát 2007:s. Dat ođđa golmmaoasat innovašuvdnaprográmma lea oaivilduvvon innovašuvdnii fitnodagain ja dat deattuha oktavuohatabeliid oasálaččaid gaska árvoráiddus. Ángiruššan galgá fokuseret golbma doaibmabiddjosuorggi: Industiijalaš huksema, muorrabuktagiid ja árbevirolaš muoraid ja innovašuvdnavuogádagain. Dat manimus doaibmabiddjosuorgi siskkilda doaibmabijuid mat váikkuhit innovašuvdna fitnodagain, dutkamis ja ovddideamis ja gelbbolašvuodá bajideamis. Oahpahus ja gelbbolašvuodá bajidan doaibmabijut leat maiddái deatalaš gaskaoamit. Meahccedoalus sámi guovlluin lea hástalussan ávkkástallat daid vejolašvuodagain maid árvobuvttadanprográmma lálhá. Erenoamážit lea hástalussan sámi guovlluin ovddidit dálás ja ođđa oalgebuktagiid muorraávdnasiid vuodul. Dál gávdnojit ollu doallosahádoalut mat vuvdet sierra buktagiid báikkálaš márkanis. Dát bidjá vuodá ođđajurddašeapmái ja ođđabuvttadeapmái man oktavuodas sáhtá váldit vára ja ávkkástallat dainna maid meahcis sáhtá viežžat. Soahkevuvddiid ektui lea hástalussan eanet čuohppat, go fas beahcevuvddiid ektui lea hástalussan ávkkástallat dimpariiguin buorebut nu ahte válljet vuovdimassii dan mas oážžu buori hatti.

Meahcceláidumiiguin ávkkástallan lea buorre ovdamearka movt geavahit báikkálaš resursaid ja seammás váldit vára biologalaš šláddjivuodas. Dattetge ii leat boraspirehálddašeamis dárbbalaš luohhtamuš ahte sáhtášii oážžut oktasaš ádejemii ja ángiruššamiid meahcceláidumiid hárrái deatalaš resursan. Dál lea nu ahte boares ja árvvolaš kultureatnadagat vesáluvvet danne go ollugat eai duostta luoitit olggos šibihiid go balahit daid boraspiriin. Mehciin buorebut ávkkástallamis lea deatalaš ahte sámi ealáhusat eanandoallu ja boazodoallu leat ovttas ja ovttasbarget gáibádusa hárrái hálddašit meahci. Deatalaš lea ahte Sámediggi lálhá diliid nu ahte dat guokte ealáhusa ovttasráđiid bargaba buoridit boraspirehálddašeami ja gáhttet meahci stuorát lihkahallamiid vuostá.

Boraspiréváttisvuodát sámi guovlluin leat laskan mealgat ja sávzadoalus dat lea okta dain stuorámuš hástalusain. Sávzaboanddat sámi guovlluin leat massán ollu elliid boraspiriide. Dárbu lea viiddidit bivdoáiggi vai lea vejolaš bivdit daid elliid maidda lea addojuvvon bivdolohipi. Váttis dálkkádatlaš ja geografalaš dilid váttasmahttet bivddu ja dan eari masa lea addojuvvon bivdolohipi ii leat vejolaš deavdit jos bivdoáigi ii viiddiduvvoš. Doallit gártet ekonomalaš vahága lassin gillát ollu oktavuodáin maid psyhkálaččat go fertejit ohat ja duodaštit ráppiid. Ollu oktavuodáin mearrida boraspire-giksi sáhttet go joatkit doaluin vai fertejitgo heaittihit dan. Dat go boraspiret leat laskan gáržžida ollu oktavuodáin guođohan vejolašvuodáid sámi guovlluin, ja guohtoneatnamiid ja boraspiriide geažil šaddet giččut.

Sámediggi evttoha:

- **Geahččalanortnegat giligeavahanmálliiguin.** Giliide Davvi-Norggas berre rahpat vejolaš-
vuoda čadahit geahččalanortnega nu ahte ožžot ráddjejuvvon geavahanguovllu gos gili olbmot
sáhttet ávkkástallat mehciin nu ahte earáid geavaheapmi ii galgga hehttet dan, ja seammás besset
bearráigeahččat lagašguovvluid geavaheami. Dát sáhttá maid dávistit báikkálaš
geavahanárbevieruide giliin.
- **Mánngageavatplánat meahcegeavaheapmái.** Meahci geavaheapmi lea muddejuvvon mánngga
sektuvralága bokte. Báikkálaš ja guovllulaš mánngageavatplánaid geahččaleami bokte
meahcegeavaheami hárrái sáhttá ovttasbarggu bokte sektuvraberostumiid gaskka nugo
boazodoallu, eanandoallu, olggustallanberostumit, gielddaid ja stáhtalaš hálddašeapmi gozihit
sihke ealáhus-, olggustallan- ja oppalaš servodatberostumiid.
- **Boraspriid hálddašeapmi.** Boraspiret buktet stuorra váttisvuodaid eanandollui sámi guovlluin.
Boazodoalus ja eanandoalus leat oktasaš berostumit muddet boraspirenáli nu ahte boazo- ja šibit-
vaháгат unniduvvojit dohkkehahtti dássái. Boraspireváttisvuohhta gáržžida dál eanandoalu vejolaš-
vuoda ávkkástallat mehciin. Meahcis guodoheapmi lea váttis nu guhká go nu ollu masset elliid.
- **Vuoveresurssaiguin ávkkástallan.** Vejolašvuodát livčče ovddidit oalge- ja kvalitehtabuktagiid
muorraávdnasiid vuodul mii sáhttá leat deatalaš oalgealáhus eanandoalus. Buvttaovddideapmi ja
odđabuvttadeapmi leat deatalaččat go galgá fuomášit ideaid ja álgagiid ja dasto ollašuttit odđa
vejolašvuodaid dán sektuvrra siskkobealde. Guovddáš strategiijan leat dasto maiddái
movttidahttin ja gelbbolašvuoda bajideapmi.

9.9 Vuoigatvuodát mehciin

- Deatalaš lea sihkkarastit eanandollui rievtti guođohit šibihiid meahcis. Finnemákkulágas § 23 lea
láhkacas ahte eanandoalu opmodagas lea riekti guođohit stuorra elliid maid sáhttá dálvit
biebmat doalus. Sámediggi oaivvilda ahte vástesaš vuoigatvuohhta ferte gustot eará sámi
ássanguovlluin maid. Dasto lea deatalaš ahte eanandoallu ovttasráđiid boazodoaluin gávdna
dakkár jierpmálaš ja ceavzilis hálddašančovdosiid mat vuhtii váldit goappašiid ealáhusaid dárbbu.

Das bessetgo boanddat mohtorfievrruiguin meahcis vánddardit sáhttá leat mearkkašupmi ealáhusa
ovddidanvejolašvuodaide. Seammás sáhttá eará olbmuid mohtorfievrruiguin válddardeamis meahcis
leat negatiivvalaš váikkuhusat eanandollui. Sámediggi diehtá ahte prošeakta ”Motorferdsel og
samfunn” (MoSa) lea loahpahuovvon, ja loahpparaporta lea geigejuvvon Luondduhálddašan
direktoráhtii mii lea bargoadi.

9.10 Kultureatnadat

Kultureatnadagas lea mearkkašupmi eanandoalu identitehtii ja gullelašvuhtii. Kultureatnadagas leat
stuorra buvttadanárvvut dolluide ja mearkkašahtti vásihusárvvut oppalaččat buohkaide. Kultureatnadat
leat ovdu mii sorjá buvttadusas ja maid mii oazžut ovttas borramušbuvttadusain. Das lea stuorra árvu
maid báikkálaš álbmogii ja sidjiide geat johtet dán eatnadagas. Vásihusárvui lea mearrideaddji ahte
lagašguovllut geidnui ja eará johttinmáđijaide rahpet geahčastaga. Jos galgá hehttet vesáluvva ja
bajásdoallat kultureatnadaga, de lea áibbas mearrideaddji ahte lea doaibmi ja ealli eanandoallu, ja dalle
erenomážit buvttadus guođohanelliid vuodul.

10 Oktavuoha Finnmárkkuopmodahkii (FeFo)

Go Finnmárkkus galgá sihkkarastit birgenvejolaš eanandoalu, de lea deatalaš ahte aktiiva boanddaide sihkkarastojuvvojit eanadoalloeatnamat ja ahte haddi lea dohkálaš dásis. Finnmárkkuopmodat (FeFo) sáhtta leat deatalaš dákko.

FeFo dadjá strategalaš plánastis ahte árvobuvttadeamis galgá leat ávki oktasašvuhtii, ja ahte eatnamiid vuovdin- ja láigohanhattit galget danne čuovvut márkana, nu ahte vuoiu ii juohkásuva botnjut ja atte jobbárástivejolašvuođaid. Sámediggi lea ovttaoaivilis prinsihpalaččat ahte eatnamiid vuovdin- ja láigohanhattit dábálaččat galget čuovvut márkana. Dán oktavuodas eaktuduvvo ahte FeFo eanadoalloeatnamiid vuovdima ja láigoheami oktavuodas doalaha eatnama árvvu eanadoalloareálan iige vejolaš boahhteáiggi dutkasadjearéalan. Sámediggi oaivvilda ahte lea deatalaš ahte FeFo go lea váldo eanaeaiggát Finnmárkkus várre doarvái eatnamiid eanadoalloulbmiliidda.

010/07 Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvalus:

Álggahus

Sámediggi lea ovdal mearridan bajimus strategiijaid eanadoalu várás sámi ássanguovlluin. 1994 nammadii Sámediggi lávdegotti mii galggai ráhkadit sierra eanadoalloplána ja lávdegotti evttohus geigejuvvui Sámediggái 1995 čavčča. Sámediggi dagai mearrádusa ássis 1996:s.

1999 álggahii Sámi ealáhusráđđi eanadoalloplána ođasmahttima. Olggobeale lávdegoddi nammaduvvui dán bargui. Lávdegoddi geigii barggus borgemánus 2000 ja gohčodii dan eanadoalloplána sámi ássanguovlluid várás – prošeakta Sámediggái. Dán dokumeantta vuodul mearridii Sámediggi áššis 08/01 reviderejuvvon eanadoalloplána.

Mearkkašumit:

Lávdegoddi, Norgga Sámiid Riikasearvvi (NSR) lahtut Lene Hansen, Susanne Amalie Andersen, Mikkel Nils A. Sara, Tor Mikalsen ja Jarle Jonassen, Bargiidbellodaga (BB) sámediggejoavkke lahtut Marianne Balto, Knut Store, Henrik Eriksen, Bjarne Store-Jakobsen, Marit Kirsten A. Gaup, Per Edvind Varsi ja Grethe Amundsen, Guovddášbellodaga (GB) lahttu Olaf Eliassen, máttasámiid listta lahttu Kirsten Appfjell-Eira ja Jobttisámiid listta (JL) lahttu Per A. Bævr, oaivvildit ahte lea buorre go Sámediggi dieđáhusa vuodul beassá digaštallat daid hástalusaid mat sámi eanadollui leat bohciidan. Eanadoallu lea okta dain geađgejuvggiin man ala sámi servodat lea huksejuvvon, ja lea deatalaš borramušbuvttadeaddji ja deatalaš ássamii.

Lávdegoddi, earret lahtu Olaf Eliassen Guovddášbellodagas oaidná ahte kapihttalas 9.2 ”Buoret gánnáhahttivuohta”-čuoggás, daddjojuvvon ahte buvttadeami lassáneapmi orru leamen uhccán realisttalaš, ja ahte oanehut áiggi badjel buoremus vuohki lea unnidit goluid ja dieinna lágiin buoridit gánnáhahttivuođa. Lávdegoddi oaivvilda dattege ahte sámi eanadoallu ferte sáhttit searvat lassánan buvttadeapmái. Sámi guovlluid eanadoalus leat rabas buvttadannávccat dakko bokte ahte leat eatnamat, bargofámut ja visttit mat eai geavahuvvo. Danne sáhtta gánnáhahttivuohta maiddá buoriduvvot lassáneami buvttadeami bokte almmá stuorra goluid haga. Dieđusge ferte maiddá deattuhit ahte goluid sáhtta vuolidit dainna lágiin ahte buorebut ávkkástallá bijusfaktoriiguin ja geavaha jierpmálaš ovttasbargočovdosiid nu go maiddá boahdá ovdan dieđáhusas. Eanadoalu gánnáhahttivuođa buorideapmi lea eaktun dasa ahte bisuhit buvttadanovttadagaid logu ja oazžut eanebuid álgit fidnui.

Lávdegoddi oaivvilda danne ahte maiddá mielkeearit fertejit dahkkojuvvot buorebut olámuddui sámi eanadollui. Mielkeeriid márkanhaddi lea menddo allin ja smávva doalliin eai leat gallásis ráđđi gilvvohallat mielkeeriid alde márkanháttiid geažil. Golut šaddet menddo stuorrát ja váldá menddo

guhkes áiggi ovdalgo mielkeearit rentegohtet. Danne ferte gávdnat eará ortnegiid vai mielkeearit šaddet olámuddui sámi guovlluide.

Lávdegoddi lea ovttaoavilis das ahte stuorát deaddu meahcceresurssaiguin ávkkástallamii, nu mo lea válldahallojuvvon kapihttalis 9.8 ”Meahcceresurssaiguin ávkkástallan”, sáhtta šaddat deatalaš sisabohtogáldun sámi guovlluin. Meahcceresurssaid viežžan ii dattege lohkkjuvvo ealáhussan ja dát ráddje ja eastada vejolašvuoda ávkkástallat dáid resurssaiguin oassin eanadoalu dietnasis. Danne ferte meahcceresurssaid viežžan oažžut stáhtusa ealáhussan.

Lávdegoddi oaidná ahte kapihttalis 5.10 lea boraspiriid váikkuhus eanadollui namuhuvvon. Maiddá sámi eanadoalus leat vaháгат ráfáiduhthuvvon boraspiriid geažil. Lávdegoddi oavvilda ahte boraspirehálddašepmi ferte ain buoriduvvot. Erenoamážit váilot resurssat máddodatgoziheapmái, ja dát hehte dakkár hálddašepmi mii čuovvu Stuorradikki mearrádusa ja regionála hálddašanplánaid. Lávdegoddi oavvilda ahte fertejit várrejuvvot doarvái resurssat vai máddodatgoziheami sáhtta čađahit dohkálaččat.

Lávdegoddi oaidná posiitiivan ahte diedđáhus namuha ekologalaš buktagiid boahhtevaš áŋgiruššansurggiid oktavuodas. Oppalaččat stuorát fuomášupmi biras- ja dálkkádatáhtalusaide dahká ekologalaš doalu áigeoavdileabbon eanadoalus. Olbmot jearahit eanet ja eanet ekologalaš buktagiid ja lávdegoddi čujuha dasa ahte ráđđehusa mihttu lea ahte 15 proseanta borramušbuvttadeamis ja borramušgeavaheamis 2015:s galgá leat ekologalaš. Maiddá sámi guovlluin lea náka ja vejolašvuhta čađahit ekologalaš doalu. Sáhtta earret eará namuhit ahte sámi guovlluin eai leat nu ollu billeboatkakahasat ja vaháteallit go máddeleabbos, ja danne ii dárbbas riškkuhit nu ollu kemiijalaš ávdnasiid. Ekologalaš doallu heive maid bures go áŋgiruššá báikkálaččat buvttaduvvon borramušaiiguin, máŋggadáfot buktagiiguin, kvalitehtain ja borramušihkkarvuodain.

Lávdegoddi gávnnaha ahte eanadoaloopmodagat sámi ássanguovlluin árbevirolaččat leat leamaš oalle smávvat. Dát lea mielddisbuktán ahte sámi álbmot lea ferten leat hui dávggas resursaávkkástallamis. Ođđaset áiggis šattai nu ahte ollu smávva doalut heaittihuvvojedje. Dát mielddisbuvttii dávjá ahte dat láigohuvvojedje eret goanjádalaide mat fas sáhte lasihit dollo- ja ealáhusvuodu.

Konsešuvdnalágaid bokte lei almmolašvuodas ovdadastinvuoigatvuolta ja dainna lágiin sáhte hálddašit gávppašepmi eanadoaloopmodagaiguin nu ahte dat vuosttažettiin geavahuvvojedje eanadoaloáigumušaide. Ođđa konsešuvdnalágas massii almmolašvuolta dán vuoigatvuoda hálddašit gávppašepmi vuollel 100 mihtosaš eanadoaloopmodagaiguin go ovdadastinvuoigatvuolta jávkka. Dát opmodagat vuvdojuvvot dál liberála ássan- ja doaimmahangeaskku gáibádusain ja ođđa eaiggádat eai beroš láigohit eanadoalloáigumušaide.

Lávdegoddi oaidná ahte okta čuovus dás lea ahte eanadoallu sámi ássanguovlluin uhccu garrasit. Dát mielddisbuktá ahte ovttaskas doalli eallin- ja ealáhusvuoddu jávká. Eará váikkuhus lea ahte stuorra doalut ostet smávva opmodagaid lasseenan. Danne geafahuvvet sámi ássanguovllut go ássiidlohku uhccu ja mii fas dagaha ahte sámi giella ja kultuvra jávká.

Lávdegoddi oavvilda ahte dárbbasuvvo oktasaš nationála áŋgiruššan. Dát mearkaša ahte vuollel 100 mihtosaš eanadoalloopmodagaid ii sáhte šat vuovdit astoáigeopmodahkan almmá ássan- ja doaimmahangeaskkuin. Ferte fas čađahit doaimbajuid mat addet almmolašvuhtii vejolašvuoda hálddašit gávppašepmi vuollel 100 mihtosaš eanadoalloopmodagaiguin. Sámi eanadoalu rámmaeavttuid ii sáhte standardiseret Norgga eanadoalopolitihka mielde earret eará go doallosturodagat leat smávvat sámi ássanguovlluin. Sámedikki váldoulbmil sámi eanadoalus lea ahte barggaheapmi ja doallostruktuorra bisuhuvvo dál dásis.

Lávdegoddi registrere ahte riikkaidgaskasaš rámmaeavttuin lea mearkašupmi sámi eanadollui. Eanaš doalut mat leat doaimmas sámi guovlluin, leat huksejuvvon 1970- ja 1980-logus. Dáid doaluin lea stuorra dárbu ođasmahtit visttiid nu ahte dat ollašuhthet eanadoalloeiseválddiid gáibádusaid. Sámi

guovlluid eanadoallit leat vuordán vistedivodemiiguin dassážiigo WTO-šiehtadusat čilget. Dan ovdal lei hui stuorra eahpesihkarvuohta eanadoalu EU-heiveheami oktavuodas. Dát viehka guhkes eahpesihkarvuohta boahttevaš riikkaidgaskasaš rámmaeavttuid ektui leat jáhkkimis leamaš mielde dagaheamen ahte dálloallit leat riehkidan ja ain riehkidit ortnegisdoallamis ja ođasmahttimis vistiid. Dan lassin leat riikkaidgaskasaš gáibádusat dagahan ahte ollu doalut sámi ássanguovlluin leat heaittihuvvon.

Lávdegoddi gávnnahe ahte doaibmi boanddat álohii fertejit sihkkarastojuvvot eatnamiid eanadoalloaaimmaide. Stuorámuš eanaeaiggádin Finnmárkkus lea FeFo:s deatlaš servodatbargamuššan várret doarvái eatnamiid eanadollui.

Lávdegoddi gávnnahe ahte Finnmárkkukommišuvdna galgá čielggadit geavahan- ja eaiggáduššanvuoigatvuođaid daidda eatnamiidda maid FeFo dál hálddaša. Doaibmi boanddat lea dakkár joavku mas sáhttet leat dákkár vuoigatvuođat. Jus leš nu de boanddat ožžot eaiggáduššan- ja geavahanvuoigatvuođa nuvtá.

Lávdegoddi, earret lahtu Per A. Bahr Jobttisámiid listtus oaidná ahte vuollegis haddi eanadoalloareálaid badjeliiváldima oktavuodas lea mearrideaddjin dasa ahte boanddat duođas sáhttet oazžut doarvái eanadoalloareálaid.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat muđui makkárga mearkkašumit dahje evttohusat áššái ja rávve Sámedikki dohkkehit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusevttohusa.

016/07 Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvalus:

Mearkkašupmi

Lávdegoddi, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut, Tor Mikalsen ja Per Bjørn Lakselvenes, Bargiidbellodaga sámediggejoavkke (Bb) lahtut Knut Store, Per Edvind Varsi, Henrik Eriksen ja Marit Kirsten Gaup, Áarjel Læstoe (ÁL) lahttu Kirsten Appfjell-Eira, Guovdageainnu jobttisámelistu (JSL) lahttu Per A. Bahr, Dáloniid Listu lahttu Isak Mathis O. Hætta ja Guovddášbellodaga (Sp) lahttu Olaf Eliassen, hálidit oktavuodá ealáhusdoaimmaheaddjiiguin ja eanandoalloeiseválddiiguin.

Lea deatlaš ahte Sámediggi oazžu duohta váikkuhanfámu eanandoallopoltihka hábmemei. Jus galgá lihkestuvvat, de ferte ásaht buori gulahallama boanddaide ja eanandoalloeiseválddiide. Dát mearkkaša earret eará ahte Sámedikkis galgá leat guovddáš rolla eanandoallošiehtadallamiin. Ovdal go šiehtadallamat álget, de berre Sámediggi ságastallat Eanandoallo- ja biepmodepartemeantta politihkalaš njunnožiiguin vai beassá ovdanbuktit daid erenoamáš hástalusaid mat gávdnojit sámi guovlluin, ja boktit áddejumi daidda hástalusaid mat eanadoalus leat sámi ássanguovlluin. Sámedikki vuoruheamit dáid eanandoallošiehtadusa loahppabohtosiin galget leat guovddáš áššin. Ovdal dáid ságastallamiid Eanandoallo- ja biepmodepartemeantain ferte Sámediggi ságastallat sámi ássanguovlluid ealáhusserviiguin. Buorre oktavuodda ealáhusdoalliiguin lea eaktun dasa ahte Sámedikkis galgá galgá doarvái bures dovdat sámi ássanguovlluid eandoalu hástalusaid. Dávjá lea dárbu gulahallat ealáhusdoalliiguin ja eanandoalloeiseválddiiguin, olgobeale daid jahkásaš eanandoallošiehtadallamiid. Ovdamearkka dihte go áiggeguovdilis láhkaprossessaid oktavuodas.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat muđui makkárgge mearkkašumit dahje evttohusat áššái ja rávve Sámedikki dohkkehít čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusevttohusa ja mearkašumiid mat bohte Ealáhus- ja kulturlávdegotti čoaččimis 12.-14.09.07 ášši 10/07 Sámedikki eanandoalldiedáhus.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 32 čoaččis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Olaf Eliassen, áššejođiheadji	
2	Henrik Eriksen suoivvan- áššejođiheadji	
3	Tor Mikalsen	Olaf Eliassen
	Tor Mikalsen	
4	Terje Tretnes	Olaf Eliassen
		Henrik Eriksen
	Terje Tretnes	
	Olaf Eliassen, čoaččkinortnegii	
5	Marianne Balto	Terje Tretnes
	Marianne Balto	
6	Olaf Eliassen	Terje Tretnes
7	Klemet Erland Hætta	Terje Tretnes
		Bjarne Store-Jakobsen
	Klemet Erland Hætta	
8	Bjarne Store-Jakobsen	
9	Egil Olli	
10	Henrik Høgmo	
11	Berit Anne Gaup	
12	Willy Ørnebakk	
13	Olaf Eliassen, áššejođiheadji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi čujuha iežas mearkkašumiide ja doarju muđui Sámediggeráđi diedáhusa eanandoalu birra.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.11.07 dii. 12.10

Ášši 63/07

Sámedikki eanandoalldiedáhus - lassediedáhus

Arkiivaáššennr..
05/164806 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	16.10.07	R 128/07
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	13. - 15.11.07	15/07
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	63/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku mánu 00.b.2007 dii. 00.00.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namabus
1	16.10.07	Sámediggeráđdi	Ášši R 128/07 Sámedikki eanandoalldiedáhus - lassediedáhus

Ášši meannuduvvui áššis 62/07 Sámedikki eanandoalldiedáhusas gos Ealáhus- ja kulturlávdegoddi gieđahalai ášši odđasis.

Ášši 64/07

Cealkámuš 2008/09 boazododallošiehtadussii

Arkiivaáššennr..
07/349706 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđi	14.08.07	R 107/07
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12. - 14.09.07	011/07
Sámedikki dievasčoahkkin	25. - 28.09.07	41/07 - Ášši mañiduvvo
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	64/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga skábmamánu 29. b. 2007 dii. 13.35

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	14.08.07	Sámediggeráđi	Ášši 107/07

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi áigu ovdal 2008/2009 boazodoallošiehtadallamiid buktit cealkámuša čuovvovaš surggiin:

- Dásseárvu boazodoalus
- Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide
- Divadagat

Álggahus

Boazodoallošiehtadusa ekonomalaš rámma jahkái 2008 lea 97 miljon ruvno ja dat lea lassánan 4,5 miljon ruvnuin guovtti mañimuš šiehtadusa ektui. Šiehtadusa rámmat leat unnon jahkásaččat mañimuš áiggis vaikko boazodoalus leat leamaš ja leat ain hástalusat. Sámediggi lea mángii čujuhan dan ja lea danne duhtavaš go rámma lea lassánan 4,5 %:in 2007/2008 šiehtadusas.

Dásseárvu boazodoalus

Boazodoallu lea guovddáš barggolašvuoda faktuvra ja kultuvrra guoddi ealáhus buot guovlluin gos lea sámi boazodoallu. Boazodoalu nissoniid resurssat ja sosiála áŋgiruššan ealáhusas leat mávssolaččat. Boazodoalu kultuvrralaš ja ekonomalaš ceavzilvuoda eaktun lea ahte nissonolbmot servet ealáhusas maiddái boahhteáiggis. Sámedikkis lea beroštupmi bisuhit nissonolbmuid resurssaid boazodoalus, ja dan máhtolašvuoda mü dain nissoniin lea.

Sámedikki mielas lea buorre go doaibmadoarjaga mearri nissonolbmuid geain lea siidaoassi lea stuorát go earáide, ahte lea beallalašdoarjjaortnet, ja ahte várrejuvvo sierra submi šiehtadusas nissonolbmuid guoski doaibmabijuid. Dáid ortnegiid geažil eai leat dattetge nissonolbmot searvan eanet, danne berrejit bealit guorahallat doaibmabijuid mat buorebut searvadahttet boazodoalu nissonolbmuid.

Sámediggi váillaha oppalaš čálgoortnegiid nissonolbmuid vástte oadjovuogiatvuodaid ektui, ja ahte buhtadusat áhpehisvuoda, riegádahttima ja smávva mánáid áimmahuššama oktavuodas buoriduvvojit ávkin vuoddoealáhuseid nissonolbmuid. Dohkálaš čálgoortnegiin lea stuorra mearkkašupmi nissoniid rekruutteremii boazodollui.

Sámedikkis lea beroštupmi doalahit ja lasihit bargoresurssaid boazodoalus ja erenoamáš deatalaš lea searvadahttet boazodoalu nissonolbmuid doaimmas, dan sáhtta duohtan dahkat earret eará árvobuvttadandoaibmabijuid bokte. Jos plánešii buorebut árvobuvttadeami orohagain, de sáhtášii sihke rekruutteret nissonolbmuid ja nuoraid ealáhussii ja dasto oazžut ekonomalaččat ja ekologalaččat ceavzilis ealáhusa.

Mihttomearit ja doaibmabijut:

Oččodit nissonolbmuid eanet searvat ealáhussii ja nannet sin saji.

- Movttidahttet dáseárvvu buorideami boazodoalus dan bokte ahte nannet boazodoalu nissonolbmuid ekonomalaš rámmaeavttuid.
- Árvvoštallat doaibmabijuid mat sihkkarastet dássásaš čálgoortnegiid (áhpehisvuoda, riegádahttima ja buohcci mánáid áimmahuššama oktavuodas) boazodoalu nissonolbmuid, nugo dábálaš bargiin leat.
- Čanastagat Árvoháhkkanprográmma njuolggadusaide mat movttidahttet nissonolbmuid eanet bargat prošeaktaoasálašžan.

Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide

Boazodoalu ovddidanfoanda lea deatalaš ollu surggiin olles sámi boazodoalloguovllus ja dat lea hui deatalaš nuorra boazodoalliid rekruutterendoaibmabijuid ektui. Foandda buvttadeapmi 2008:s lea 39,8 miljon ruvnno, dás lea 20,9 miljon ruvnno merkejuvvon dihto doaibmabijuid. Buorre lea go Boazodoalu ovddidanfoanda lea posiitiivalaččat ovdáneamen ja lea nannejuvvon guovtti mañimuš jagis. Sámediggi oaidná erenoamáš deatalažžan nannet foandda vel eanet boahhtevaš šiehtadallamiin, ja heivehit foandda njuolggadusaide nu ahte ortnegiiguin juksojuvvojit dat mihttomearit mat leat biddjojuvvon. Hálbbes ealihanbohccuid loatna ja doarjja guodohanbarttaide ja eará boazodoallorusttegiidda leat ortnegat maiguin sáhtášii buoridit rekruutterema boazodollui ja dieinna lágiin leat hirbmat deatalaččat servodatovdáneami doalaheamis ja heiveheamis.

Muhtun osiin boazodoalloguovllus leat huksen áididit ja ásahan njuovahagaid. Dás lea leamaš ávki go guoskevaš guovlluin leat eanet njuovvan go buohtastahtta loguiguin mat čájehit man ollu bohccot dolvojuvvojedje njuovahagaide 2003 rájes 2005 rádjai. Sámediggi oaihvilda ahte lea deatalaš láchit diliid fysálaš doaibmabijui nugo hukset infrastruktuorra njuovvamiid ektui dain guovlluin gos dat dán rádjai ii leat vuoruhuvvon, muhto maiddá leat máškit earret eará miessenjuovvan- ja árranjuovvandoarjagiid ektui. Deatalaš lea sihkkarastit ahte váldonjuovvan čađahuvvo árrat njuovvanáigodagas ja ovdal go bohccot bohtet dálveguohtoneatnamiidda, muhto váldo mihttomearrin ferte leat movttiidahttet eanet njuovvat.

Mañimuš jagiin leat leamaš várrejuvvon ruđat bohccobierggu márkanfievrrideapmái main leat leamaš posiitiivlaš bohtosat ja márkanidilli lea mealgat buoret go ovdal. Dárbu lea oktilaččat bargat bohccobierggu márkanfievrridemiin. Dasto oaidná Sámediggi ahte lea dárbu struktureret márkanfievrridandoaibmabijuid ja sihkkarastit ahte njuovvojuvvo nu ollu go lea vejolaš. Dasto lea

deatalaš ahte oastit dihtet goas bohccobierggu fitne ja man ollu, vai sii dihtet goas sáhttet oastit bohccobierggu.

Sámediggi oaidná maiddá ahte oahppostipeandaortnet bisuhuvvo ain 2008:s, dat lea hui buorre danne go lea deatalaš movttiidahttit nuoraid váldit oahpu, danne go gealbolokten boazodoalus dárbbasuvvo. Sámediggi lea hui duhtavaš oahpahalliortnegiin mii lea doaibman dohkálaččat ja lea váikkuhan ahte ollu eanet nuorain dál lea leamaš vejolašvuohta váldit reala- ja formálalaš gelbbolašvuođa boazodoalus.

Boazodoallit geat masset ollu bohccuid vuorddekeahces lihkohisvuođain, sáhttet ohecat doarjaga boazodoallošiehtadusa njuolggadusa kapihttala 4 vuodul. Sámediggi lea ovdal juo cuiggodan ahte váttisvuohta dán ortnegis lea dat go eai gávdno ruđat maid addit ohcamiidda mat devdet njuolggadusa gáibádusaid. Dát caggá boazodolliid ohcamis dán lágan vahágiid ovddas doarjaga luondduroassofoanddas danne go eaktuduvvo ahte dat vaháгат buhtaduvvojit boazodoalu iežas ekonomalaš ortnegiid bokte. Jos njuolggadusain galgá leat makkárga ulbmil, de ferte sihkkarastit ruđaid vai lea vejolaš addit buhtadusaid stuorát vahágiid ovddas dalle go lea dárbu. Dasto ii liiko Sámediggi eisege das go dán njuolggadusa mielde ii leat vejolaš oazžut doarjaga daid vahágiid ovddas maid sivvan lea njuohpan ealát. Guođohanmuddemiid nugo áigodatguohtoneatnamiid áigemeiriid ja orohatjuoguid geažil ii leat vejolaš beare sirddašit ealuid jos ealát njuohpá, dasa lassin sáhttet guhkes johtimat ja sirddašeamit go ferte fievrridit bohccuid, buvttihit siiddaide stuora vahágiid ealáha njuohpama geažil.

Ođđa boazodoalloláhka bidjá ođđa rámmaid ja eavttuid boazologu heiveheapmái. Sámediggi áigu dán oktavuodas čujuhit ahte lea deatalaš bisuhit šiehtadusvuđot doaibmabijuid guovddáš doaibmabidjun boazologu heivehanproseassas. Siidaosiid eaktodáhtolaš lotnun lea doaibmabidju mii lea áshuvvon ekonomalaš ja ekologalaš diliid láchimii ceavzilis boazodoalu ovddideami dihte. Deatalaš lea ahte dain guovlluin gos ain lea menddo stuora boazolohku ealáha ektui, ferte ain leat fáaldat siidaosiid eaktodáhtolaš lotnuma hárrái.

Jahkásaččat várrejuvvo 2,0 miljon ruvnno Boazodoalu ovddidanfoanddas Sámediggái. Ruđat galget geavahuvvot boazodoalu lassealáhusaide. Sámediggi lea mángga jagi geavahan viehka ollu ruđaid nannet boazodollui guoskevaš sierranas ealáhusdoaimmaid. Iešguđet duodjebuktagiid buvttadeapmi ja vuovdin lea deatalaš oassi boazodoalu árvoháhkamis ja Sámedikki barggus duoji ealáhusšiehtadusain lea eahpitkeahttá leamaš stuorra ávki boazodoallobearrašiid. Sámedikki gaskaoapmegeavahus 2006:s čájeha ahte lea juolluduvvon 2,8 boazodoalu lassealáhusaide. Dáin várrejuvvon ruđain lea juolluduvvon 1,3 miljon ruvnno duodjeprošeavttaide, 1,5 miljon ruvnno fas leat juolludusat boazodollui guoskevaš sierranas ealáhusdoaimmaide. Lea deatalaš joatkit várrejumi Sámediggái vai sihkkarastojuvvo oktilisvuohta ja einnostuvvuvuohta Sámedikki gaskaoapmegeavahusas ja bušehtas.

Juolludusat boazodoallošiehtadusa bokte čuvvot bušeahhtajagi eaige boazodoallojagi nugo ovdal. Dát lea dagahan dan ahte boazodoallit eai oáččo miessedoarjaga misiid ovddas mat njuovvojuvvojit muđui njuovvanáigodagas. Boazodoalus leat dábálaččat golbma njuovvanáigemeari, ovdal ragáda njuovvan, ovdal juovllaid njuovvan ja dálvenjuovvan, ja váldonjuovvanáigi lea čakčat. Miessedoarjaga addojuvvo dušše misiid ovddas mat njuovvojuvvojit áigodagas 15.08. – 31.12. Dat mearkkaša dan ahte misiid ovddas mat njuovvojuvvojit dálvit ii máksojuvvo doarjaga. Okta deatalemos boazodoallopoltihkalaš mihttomeriin lea movttiidahttit eanet njuovvat. Dán vuodul ávžžuha Sámediggi beliid rievdadit ortnega nu ahte maiddá dálvenjuovvama ovddas sáhttá oazžut doarjaga.

Buvttadandoarjaga áigumuššan lea movttiidahttit eanet buvttadit. Maŋŋa go buvttadandoarjaga rehkenastima vuodđun biddjojuvvui kaleandarjahki, de leat muhtun boazodoallit gártan dan dillái ahte eai oazžo buvttadandoarjaga dan buvttadeami ovddas mii manná badjel 400 000 ruvnno. Ná gártá dalle go váldonjuovvama iešguđet sivaid geažil ferte dahkat maŋŋa juovllaid ja boahte váldonjuovvan čadahuvvo čuovvovaš čavčča. Bohccot leat losimusat ja leat buoremus vuimmis ovdal ragátáiggi ja ovdalgo čakčat johttájit dálveguohtoneatnamiidda, danne lea ulbmilleamos

njuovvat stuorámus oasi árračavčča. Sivvan dasa go muhtumin gártet njuovvat easkka maŋŋá juovllaid, sáhtta leat guohton- ja doaibmadilli. Dát iešalddis ii leat buorre doibmii ja boazodolliid mielas lea hui eahpeoiddolaš, go sii dasa lassin masset vejolašvuoda oažžut buvttadandoarjaga. Go buohtastahtta boazodoalu eará vuodđoealáhusaiguin, de lea dat erohus ahte boazodoalu doaibmaminstara mearrida luondu birra jagi, ja dán berrejit bealit vuhtii váldit šiehtadallamiin ja sihkkarastit ahte 400 000 ruvdnosaš ráđji ii gusto jos buvttadus guovtti doaibmajagis mearrašuvvá kaleanddarjagi mielde.

Sámediggi áigu fas čujuhit dasa ahte livččii dárbu rehkenastit boazovahágiid buvttadandoarjaga vuodđun. Buvttadandoarjaga rehkenastin čuoheá ain hui eahperievttalaččat daid boazodolliide geat jahkásaččat masset ollu bohccuid go dat vuddjojit geainnuid alde ja togamáđiijain, ja masset bohccuid luonddu ja eará sivaidd geažil. Ornet geanohtta boazodoallošiehtadusa dienasjevdema beaktivuoda ja unnudahtta boazodolliid dietnasa guovlluin gos leat stuora vahágat.

Njuolgga doarjagiid mearit eai leat rievdaduvvon 2007/08 šiehtadallamiin, dušše miessedoarjja lea stuoriduvvon. Sámediggi lea duhtavaš dáinna, muhto áigu čujuhit ahte lea deatalaš muddet buot meriid njuolgga doarjagiin indeaksa mielde.

Ođđa boazodoaloláhka gustogođii geassemánu 1. b. 2007. Lágas lea doalloaba heaittihuvvon ja dan sadjái lea bohtán doaba siidaoassi. Lágas lea ođđa mearráduš, § 12, man vuodul sáhtta ásahtit buohtalas siidaortnega dábalaš siidaoasi oktavuodas. Buohtalas siidaortnega sáhtta addit dušše ovttá mánnái, ja son sáhtta dan doallat gitta čieža jagi, oavil lea ahte buohtalas siidaoassi váldá badjelasas siidaoasi dan maŋŋá. Dán mearrádusa ulbmilin lea ásahtit máškidis rekrutterenortnega. Buohtalas oasi oamasteaddjis leat seamma vuoigatvuodát ja geatnegasvuodát go siidaoasi oamasteaddjis, ja danne oavvilda Sámediggi ahte buohtalas siidaoassi berre oažžut sierra ortnegiid boazodoallošiehtadusas.

Mihttomearit ja doaibmabijut:

Buorre rekrutteren ja einnostuvvi ekonomiija boazodoalus

- Nannet boazodoalu ovddidanfoandda ja fuolahit ahte foandda njuolggadusaid váikkuhit rekrutterema.
- Doaibmabijut márkanfievrredeami ja njuovvan- ja gávpejohtostruktuurra ektui.
- Bisuhit oahppostipeandaortnega ja oahpahalliortnega
- Šiehtadallanbealit berrejit sihkkarastit dárbbalaš ekonomalaš eavttuid kapihtala 4 ollašuhhtima váste. Doarjja mearkašahtti boazovahágiid oktavuodas liuhisvuodaid geažil boazodoallošiehtadusa njuolggadusas.
- Bidjat ortnega mas boazodoallit sáhttet oažžut buhtadusa vahágiid ovddas go bohccot eai sáhte guohtut go ealát lea njuohpan.
- Dáláš buhtadanfoanda ortnet ii buhtat boazovahágiid mat leat vuollel 10 % ja buhtada dušše 60 % ollislaš vahágiin, Sámediggi bivdá ahte dát rievdaduvvo.
- Bisuhit ortnega siidaosiid eaktodáhtolaš lotnuma hárrái.
- Buot njuovvamat ja boazovahágat berrejit biddjojuvvot doarjaga vuodđun.
- Dain oktavuodain go guovtti doaibmajagi njuovvan gártá seamma kaleanddarjahká, berre buvttadandoarjaga 400 000 ruvdnosaš ráđji muddejuvvot dan ektui.
- Árvvoštallat doaibmágo dáláš juogadančoavdda ulbmila mielde.
- Njuolgga doarjagiid mearit boazodolliide muddejuvvot hadde- ja golluovdáneami mielde.
- Ásahtit sierra ortnegiid buohtalas siidaortnetoassái.

Divadat

Boazodoallošiehtadallamiin lea Norgga Boazosápmelaččaid riikkasearvi (NBR) gáibádusainis, ja Sámediggi cealkámušainis, ollu gerddiid bivdán njulget boazodoalu divatortnegiid dan ektui movt eanandoalus leat. Stáhta lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bokte addán dieđu ahte divatgažaldaga ii leat vejolaš čilget daid jahkásaš boazodoallošiehtadallamiin.

Dán vuodul lea Sámediggi ovttrasáđiid NBR:in buktán cealkámušaid prinsihppadieđahussii boazodoalu divatortnegiid ektui. Mii oaivvildit ahte dáláš divatortnegiid boazodolliid váste berre rievdadit. Min prinsihpalaš vuolggasadji lea ahte eanandolliin ja boazodolliin fertejtit leat ovttalágan divatortnegat.

Sámediggi čujuha cealkámušas ahte boazodoallu ferite máksit divada bargofievrruid investeremiid ja doaimma oktavuodas muhto eanandoallu gal ii dárbbas máksit. Dáláš divatortnet vealaha boazodoalu go eanandoalus lea oiddoleabbo divatortnet. Sámediggi lea bivdán bidjat geatnegahtti dajaldagaid prinsihppadieđahussii divatortnegiid rievdadeami birra boazodoalus nu ahte dat vástidit eanandoalu divatortnegiidda.

Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvalus:

Álggahus

Sámediggi meannuda cealkámuša 2008/2009 boazodoallošiehtadussii.

Evttohus:

Evttohus Norgga Sámiid Riikkasearvi (NSR) lahtuin Lene Hansen, Susanne Amalie Andersen, Mikkel Nils A. Sara, Tor Mikalsen ja Jarle Jonassen, Bargiidbellodaga (BB) sámediggejoavkke lahtuin Marianne Balto, Knut Store, Henrik Eriksen, Bjarne Store-Jakobsen, Marit Kirsten A. Gaupe, Per Edvind Varsi ja Grethe Amundsen, Guovddášbellodaga (GB) lahtus Olaf Eliassen, máttasámiid listta lahtus Kirsten Appfjell-Eira ja Jobttisámiid listtu (JL) lahtus Per A. Bævr

Evttohus 1

Lasáhus teakstaoassái "Muhtun osiin bozodoalloguovllus leat huksen .." kapihttalas Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide:

Berre ásahuvvot doarjja geasehit ealli bohccuid njuovahakkii vai bohccobiergohattit boazodoalliide jevdejuvvojit, ja vai njuovjuvvo eanet. Dát lea erenoamáš deatalaš árvoháhkamii boazodoalus.

Ođđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Ásahit doarjaga geasehit ealli bohccuid njuovahakkii

Lasáhus teakstaoassái "Sámediggi oaidná maiddá ahte ...." kapihttalas Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide:

Sámediggi oaidná dattege ahte várrejumit dán ortnegii eai leat lassánan, vaikke vel beroštupmi dán ortnegii lea leamaš stuoris. Stuorra beroštupmi lea dagahan ahte otne lea dakkár dilli ahte fidnoahppibáلكá iešguđet fidnoahppái lea njiedjan. Dát lea leamaš hui unohas. Fidnoahppibáلكá boazodoalus berre leat seamma stuoris go eará fidnoahppiortnegiin. Fágareiveortnet boazodoalus berre danne nannejuvvot ekonomalaččat.

Ođđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Fágareiveortnet boazodoalus berre nannejuvvot ekonomalaččat.

Lasáhus teakstaoassái "Ođđa boazodoalloláhka .." kapihttalis Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide:

Vai ođđa boazodoallolága áigumušat ollašuttuojuvvojit mas siiddaide lea biddjojuvvon ovddasvástádus juogadit boazologu, de lea hui deatlaš ahte siiddaid vuoigatvuođat čielggaduvvojit ja ahte siidarájit mearriduvvojit. Dát berre nu guhkás go leš vejolaš dahkkojuvvot eaktodáhtolaš šiehtadusaid vuođul siiddaid gaskkas. Jus dattetge bohciidit soahpameahttunvuođat siiddaid gaskasaš rájiid alde, de berre áshuvvot almmolaš juridihkalaš lávdegoddi mii čielggada lagabui guoskevaš guovlluid riektediliid. Šiehtadusbealit berrejit várret ruđaid dán jagi šiehtadallamiin dákkár lávdegoddi.

Ođđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Šiehtadusbealit berrejit árvoštallat ásaht juridihkalaččat sorjjasmeahttun lávdegotti mii guorahallá siidarájiid daid guovlluin gos dat dárbbasuvvo. Dan oktavuodas berrejit várrejuvvot ruđat dán barggu várás.

Ođđa teakstaoassi kapihttali Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide " Jahkásaččat várrejuvvo 2,0 miljon ....":

Go sisabahkkemat boazoguohtunguovlluide leat lassánan, de dat buktá orohagaide stuorra hástalusaid, ja sii dárbbasit danne sihke ekonomalaš ja juridihkalaš veahki.

Ođđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Berrejit várrejuvvot ruđat juridihkalaš veahkkái orohagaid várás lassánan sisabahkkemiid geažil boazoguohtunguovlluide.

Lasáhus teakstaoassái "Sámediggi áigu ain čujuhit dasa ahte livččii dárbu ..." kapihttalis Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide:

Dain guovlluin gos massimat boraspiriid geažil leat hui stuorrát, lea várra ahte boazodoallit masset buvttadanbálkkašumi stuorra boraspirevahágiid geažil, go sis dalle ii leat vejolaš njuovvat nu mo lei sávahahtti. Boraspirevahágiid buhtadus berre danne maiddái leat mielde buvttadanbálkkašumi meroštallamis.

Ođđa teakstaoassi ovdal teakstaoasi "Ođđa boazodoalloláhka gustogođii ...." kapihttalis Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide:

Orohatdoarjja berre lasihuvvot lassáneami áššehivvodaga geažil. Ollu orohagain lea uhccán ekonomalaš vejolašvuohta ja uhccán resurssat čuovvolit dan lassáneami áššehivvodaga mii vásihuvvo earret eará gulaskuddancealkámušaid oktavuodas. Lassegelbbolašvuođa ja olggobeale veahki dárbu stuorru, ja Sámediggi oaidná danne deatlašžan ahte orohagaid ekonomiija nannejuvvo.

Ođđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Orohatdoarjja lasihuvvo orohagaid lassáneami áššehivvodaga geažil.

Odđa kuvlačuokkis oassái Mihttomearit ja doaibmabijut:

- Njuolgga doarjagiid máksomearri berre lasihuvvot

Kuvlačuogát Oasis Ulbmilat ja doaibmabijut rievdaduvvojit čuovvovaččat:

- Várrejumit Sámediggát jotkojuvvojit
- Buot njuovvamat ja massimat berrejit leat vuodđun buvttadanbálkkašumi meroštallamii.
- Dain dilálašvuodáin go guovtti doallojagi njuovvan dáhphuvvá seamma kaleanddarjagis, berre buvttadanbálkkašumi 400 000 ruvdnosaš ráđji muddejuvvot dan ektui.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat muđui makkárge mearkkašumit dahje evttohusat áššái ja rávve Sámedikki dohkkehit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusevttohusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 29 čoahkis.

- Ealáhus- ja kulturlávdegotti mearrádusárvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Lávdegottii ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Kirsten Appfjell-Eira, áššejođiheadđji	
2	Marit Kirsten Gaup	
3	Sten Erling Jønsson	
4	Jarle Jonassen	Sten Erling Jønsson Egil Olli Marianne Balto
	Jarle Jonassen	
5	Berit Marie P. E. Eira	Jarle Jonassen Sten Erling Jønsson
6	Egil Olli	Berit Marie P. E. Eira Marit Kirsten Gaup
7	Jarle Jonassen Kirsten Appfjell-Eira	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi áigu ovdal 2008/2009 boazodoallošiehtadallamiid buktit cealkámuša čuovvovaš surggiin:

- Dásseárvu boazodoalus
- Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide
- Divadagat

Álggahus

Boazodoallošiehtadusa ekonomalaš rámma jahkái 2008 lea 97 miljon ruvno ja dat lea lassánan 4,5 miljon ruvnuin guovtti maŋimuš šiehtadusa ektui. Šiehtadusa rámmat leat unnon jahkásaččat maŋimuš áiggis vaikko boazodoalus leat leamaš ja leat ain hástalusat. Sámediggi lea mángii čujuhan dan ja lea danne duhtavaš go rámma lea lassánan 4,5 %:in 2007/2008 šiehtadusas.

Dásseárvu boazodoalus

Boazodoallu lea guovddáš barggolašvuoda faktuvra ja kultuvrra guoddi ealáhus buot guovlluin gos lea sámi boazodoallu. Boazodoalu nissoniid resurssat ja sosiála áŋgiruššan ealáhusas leat mávssolaččat. Boazodoalu kultuvrralaš ja ekonomalaš ceavzilvuoda eaktun lea ahte nissonolbmot servet ealáhusas maiddái boahhteáiggis. Sámedikkis lea beroštupmi bisuhit nissonolbmuid resurssaid boazodoalus, ja dan máhtolašvuoda mii dáin nissoniin lea.

Sámedikki mielas lea buorre go doaibmadoarjaga mearri nissonolbmuid geain lea siidaoassi lea stuorát go earáide, ahte lea beallalašdoarjjaortnet, ja ahte várrejuvvo sierra submi šiehtadusas nissonolbmuid guoski doaibmabijuid. Dáid ortnegiid geažil eai leat dattetge nissonolbmot searvan eanet, danne berrejit bealit guorahallat doaibmabijuid mat buorebut searvadahttet boazodoalu nissonolbmuid.

Sámediggi váillaha oppalaš čálgoortnegiid nissonolbmuid váste oadjovuoigatvuodaid ektui, ja ahte buhtadusat áhpehisvuoda, riegádahttima ja smávva mánáid áimmahuššama oktavuodas buoriduvvojit ávkin vuoddoealáhusaid nissonolbmuid. Dohkálaš čálgoortnegiin lea stuorra mearkkašupmi nissoniid rekrutteremii boazodollui.

Sámedikkis lea beroštupmi doalahit ja lasihit bargoresurssaid boazodoalus ja erenoamáš deatalaš lea searvadahttit boazodoalu nissonolbmuid doaimmas, dan sáhtta duohtan dahkat earret eará árvobuvttandoaibmabijuid bokte. Jos plánešii buorebut árvobuvttadeami orohagain, de sáhtášii sihke rekrutteret nissonolbmuid ja nuoraid ealáhussii ja dasto oazžut ekonomalaččat ja ekologalaččat ceavzilis ealáhusa.

Mihttomearit ja doaibmabijut:

Oččodit nissonolbmuid eanet searvat ealáhussii ja nannet sin saji.

- Movttidahttit dásseárvvu buorideami boazodoalus dan bokte ahte nannet boazodoalu nissonolbmuid ekonomalaš rámmaevttuid.
- Árvvoštallat doaibmabijuid mat sihkkarastet dássásaš čálgoortnegiid (áhpehisvuoda, riegádahttima ja buohcci mánáid áimmahuššama oktavuodas) boazodoalu nissonolbmuid, nugo dábálaš bargiin leat.
- Čanastagat Árvoháhkkanprográmma njuolggadusaide mat movttidahttet nissonolbmuid eanet bargat prošeaktaoasálážžan.

Boazodoalu ovddidanfoanda ja doarjja siidaosiide

Boazodoalu ovddidanfoanda lea deatalaš ollu surggiin olles sámi boazodoalloguovllus ja dat lea hui deatalaš nuorra boazodoalliid rekrutterendoaimbajuid ektui. Foandda buvttadeapmi 2008:s lea 39,8 miljon ruvno, dás lea 20,9 miljon ruvno merkejuvvon dihto doaibmajuid. Buorre lea go Boazodoalu ovddidanfoanda lea positiivalaččat ovdáneamen ja lea nannejuvvon guovtti maŋimuš jagis. Sámediggi oaidná erenoamáš deatalažžan nannet foandda vel eanet boahhtevaš šiehtadallamiin, ja heivehit foandda njuolggadusaid nu ahte ortnegiiguin juksojuvvojit dat mihttomearit mat leat biddjojuvvon. Hálbbes ealihanbohccuid loatna ja doarjja guođohanbarttaide ja eará boazodoallorusttegiidda leat ortnegat maiguin sáhtáši buoridit rekrutterema boazodollui ja dieinna lágiin leat hirbmat deatalaččat servodatovdáneami doalaheamis ja heiveheamis.

Muhtun osiin boazodoalloguovllus leat huksen áididiid ja ásahan njuovahagaid. Dás lea leamaš ávki go guoskevaš guovlluin leat eanet njuovvan go buohtastahttá loguiguin mat čájehit man ollu bohccot dolvojuvvojedje njuovahagaide 2003 rájes 2005 rádjai. Sámediggi oaivvilda ahte lea deatalaš láhčit diliid fysálaš doaibmajuiiguin nugo hukset infrastruktuurra njuovvamiid ektui dain guovlluin gos dat dán rádjai ii leat vuoruhuvvon, muhto maiddá leat máškit earret eará miessenjuovvan- ja árranjuovvandoarjagiid ektui. Deatalaš lea sihkkarastit ahte váldonjuovvan čađahuvvo árrat njuovvanáigodagas ja ovdalgo go bohccot bohtet dálveguohtoneatnamiidda, muhto váldo mihttomearrin ferte leat movttiidahttit eanet njuovvat.

Berre ásahuvvot doarjja geasehit ealli bohccuid njuovahahkii vai bohccobiergohattit boazodoalliide jevdejuvvojit, ja vai njuovvojuvvo eanet. Dát lea erenoamáš deatalaš árvoháhkamii boazodoalus.

Maŋimuš jagiin leat leamaš várrejuvvon ruđat bohccobierggu márkanfievrrideapmái main leat leamaš positiivvalaš bohtosat ja márkandilli lea mealgat buoret go ovdal. Dárbu lea oktilaččat bargat bohccobierggu márkanfievrridemiin. Dasto oaidná Sámediggi ahte lea dárbu struktureret márkanfievrridandoaimbajuid ja sihkkarastit ahte njuovvojuvvo nu ollu go lea vejolaš. Dasto lea deatalaš ahte oastit dihtet goas bohccobierggu fitne ja man ollu, vai sii dihtet goas sáhttet oastit bohccobierggu.

Sámediggi oaidná maiddá ahte oahppostipeandaortnet bisuhuvvo ain 2008:s, dat lea hui buorre danne go lea deatalaš movttiidahttit nuoraid váldit oahpu, danne go gealbolokten boazodoalus dárbbasuvvo. Sámediggi lea hui duhtavaš oahpahalliortnegiin mii lea doaibman dohkálaččat ja lea váikkuhan ahte ollu eanet nuorain dál lea leamaš vejolašvuohta váldit reala- ja formálalaš gelbbolašvuođa boazodoalus. Sámediggi oaidná dattege ahte várrejumit dán ortnegii eai leat lassánan, vaikke vel beroštupmi dán ortnegii lea leamaš stuoris. Stuorra beroštupmi lea dagahan ahte otne lea dakkár dilli ahte fidnooahppibáلكá iešguđet fidnooahppái lea njiedjan. Dát lea leamaš hui unohas. Fidnooahppibáلكá boazodoalus berre leat seamma stuoris go eará fidnooahppiortnegiin. Fágareiveortnet boazodoalus berre danne nannejuvvot ekonomalaččat.

Boazodoallit geat masset ollu bohccuid vuorddekahtes lihkohisvuođain, sáhttet ohcat doarjaga boazodoallošiehtadusa njuolggadusa kapihttala 4 vuodul. Sámediggi lea ovdal juo cuiggodan ahte váttisvuohta dán ortnegis lea dat go eai gávdno ruđat maid addit ohcamiidda mat devdet njuolggadusa gáibadusaid. Dát caggá boazodolliid ohcamis dán lágan vahágiid ovddas doarjaga luondduroassofoanddas danne go eaktuduvvo ahte dat vaháгат buhtaduvvojit boazodoalu iežas ekonomalaš ortnegiid bokte. Jos njuolggadusain galgá leat makkárge ulbmil, de ferte sihkkarastit ruđaid vai lea vejolaš addit buhtadusaid stuorát vahágiid ovddas dalle go lea dárbu. Dasto ii liiko Sámediggi eisege das go dán njuolggadusa mielde ii leat vejolaš oažžut doarjaga daid vahágiid ovddas maid sivvan lea njuohtan ealát. Guođohanmuddemiid nugo áigodatguohtoneatnamiid áigemeiriid ja orohatjuoguid geažil ii leat vejolaš beare sirddašit ealuid jos ealát njuohtpá, dasa lassin sáhttet guhkes johtimat ja sirddašeamat go ferte fievrridit bohccuid, buvttihit siiddaide stuora vahágiid ealáha njuohtpama geažil.

Ođđa boazodoalloláhka bidjá ođđa rámmaid ja eavttuid boazologu heiveheapmái. Sámediggi áigu dán oktavuodas čujuhit ahte lea deatalaš bisuhit šiehtadusvuđot doaibmabijuid guovddáš doaibmabidjun boazologu heivehanproseassas. Siidaosiid eaktodáhtolaš lotnun lea doaibmabidju mii lea ášahuvvon ekonomalaš ja ekologalaš diliid láchimii ceavzilis boazodoalu ovddideami dihte. Deatalaš lea ahte dain guovlluin gos ain lea menddo stuora boazolohku ealáha ektui, ferte ain leat fáladat siidaosiid eaktodáhtolaš lotnuma hárrái. Vai ođđa boazodoallolága áigumušat ollašuhthtojuvvojit mas siiddaide lea biddjojuvvon ovddasvástádus juogadit boazologu, de lea hui deatalaš ahte siiddaid vuoigatvuodát čielggaduvvojit ja ahte siidarájit mearriduvvojit. Dát berre nu guhkás go leš vejolaš dahkkojuvnot eaktodáhtolaš šiehtadusaid vuodul siiddaid gaskkas. Jus dattetge bohciidit soahpameahttuvvuodát siiddaid gaskasaš rájiid alde, de berre ášahuvvot almmolaš juridihkalaš lávdegoddi mii čielggada lagabui guoskevaš guovlluid riektediliid. Šiehtadusbealit berrejit várret ruđaid dán jagi šiehadallamiin dákkár lávdegoddi.

Go sisabahkemat boazoguohtunguovlluide leat lassánan, de dat buktá orohagaide stuorra hástalusaid, ja sii dárbašit danne sihke ekonomalaš ja juridihkalaš veahki.

Jahkásaččat várrejuvvo 2,0 miljon ruvnno Boazodoalu ovddidanfoanddas Sámediggái. Ruđat galget geavahuvvot boazodoalu lassealáhusaide. Sámediggi lea máŋga jagi geavahan viehka ollu ruđaid nannet boazodollui guoskevaš sierranas ealáhusdoaimmaid. Iešguđet duodjebuktagiid buvttadeapmi ja vuovdin lea deatalaš oassi boazodoalu árvoháhkamis ja Sámedikki barggus duoji ealáhusšiehtadusain lea eahpitkeahhtá leamaš stuorra ávki boazodoallobearrašiidda. Sámedikki gaskaoapmegeavahus 2006:s čájeha ahte lea juolluduvvon 2,8 boazodoalu lassealáhusaide. Dáin várrejuvvon ruđain lea juolluduvvon 1,3 miljon ruvnno duodjeprošeavttaide, 1,5 miljon ruvnno fas leat juolludusat boazodollui guoskevaš sierranas ealáhusdoaimmaide. Lea deatalaš joatkit várrejumi Sámediggái vai sihkarastojuvvo oktilisvuohta ja einnostuvvuvuohta Sámedikki gaskaoapmegeavahusas ja bušehtas.

Juolludusat boazodoallošiehtadusa bokte čuvvot bušehttajagi eaige boazodoallojagi nugo ovdal. Dát lea dagahan dan ahte boazodoallit eai oaččo miessedoarjaga misiid ovddas mat njuovvojuvvojit muđui njuovvanáigodagas. Boazodoalus leat dábálaččat golbma njuovvanáigemeari, ovdal ragáda njuovvan, ovdal juovllaid njuovvan ja dálvenjuovvan, ja váldonjuovvanáigi lea čakčat. Miessedoarjja addojuvvo dušše misiid ovddas mat njuovvojuvvojit áigodagas 15.08. – 31.12. Dat mearkkaša dan ahte misiid ovddas mat njuovvojuvvojit dálvit ii máksojuvvo doarjja. Okta deatalemos boazodoallopoltiikalaš mihttomeriin lea movttiidahttit eanet njuovvat. Dán vuodul ávžžuha Sámediggi beliid rievdadit ortnega nu ahte maiddái dálvenjuovvama ovddas sáhttá oazžut doarjaga.

Buvttadandoarjaga áigumuššan lea movttiidahttit eanet buvttadit. Maŋŋá go buvttadandoarjaga rehkenastima vuodđun biddjojuvvui kaleanddarjahki, de leat muhtun boazodoallit gártan dan dillái ahte eai oazžo buvttadandoarjaga dan buvttadeami ovddas mii manná badjel 400 000 ruvnno. Ná gártá dalle go váldonjuovvama iešguđet sivaiddat geažil ferte dahkat maŋŋá juovllaid ja boahhte váldonjuovvan čadahuvo čuovvovaš čavčča. Bohccot leat losimusat ja leat buoremus vuoimmis ovdal ragátáiggi ja ovdalgo čakčat johttájit dálveguohtoneatnamiidda, danne lea ulbmilleamos njuovvat stuorámuš oasi árračavčča. Sivvan dasa go muhtumin gártet njuovvat easka maŋŋá juovllaid, sáhttá leat guohton- ja doaibmadilli. Dát iešalddis ii leat buorre doibmii ja boazodolliid mielas lea hui eahpeoiddolaš, go sii dasa lassin masset vejolašvuoda oazžut buvttadandoarjaga. Go buohtastahttá boazodoalu eará vuodđoealáhusaiguin, de lea dat erohus ahte boazodoalu doaibmaminstara mearrida luondu birra jagi, ja dán berrejit bealit vuhtii váldit šiehadallamiin ja sihkarastit ahte 400 000 ruvdnosas ráđji ii gusto jos buvttadus guovtti doaibmajagis mearrašuvvá kaleanddarjagi mielde.

Sámediggi áigu fas čujuhit dasa ahte livččii dárbu rehkenastit boazovahágiid buvttadandoarjaga vuodđun. Buvttadandoarjaga rehkenastin čuoheá ain hui eahperievtalaččat daid boazodolliide geat jahkásaččat masset ollu bohccuid go dat vuddjojit geainnuid alde ja togamáđiijain, ja masset bohccuid luonddu ja eará sivaiddat geažil. Ortnet geanohuhttá boazodoallošiehtadusa dienasjevdema beaktilvuoda ja unnudahttá boazodolliid dietnasa guovlluin gos leat stuora vahágat.

Dain guovlluin gos massimat boraspiriid geažil leat hui stuorrát, lea várra ahte boazodoallit masset buvttadanbálkkašumi stuorra boraspirevahágiid geažil, go sis dalle ii leat vejolaš njuovvat nu mo lei sávahahtti. Boraspirevahágiid buhtadus berre danne maiddái leat mielde buvttadanbálkkašumi meroštallamis.

Njuolgga doarjagiid mearit eai leat rievdaduvvon 2007/08 šiehtadallamiin, dušše miessedoarjja lea stuoriduvvon. Sámediggi lea duhtavaš dáinna, muhto áigu čujuhit ahte lea deatalaš muddet buot meriid njuolgga doarjagiin indeaksa mielde.

Orohatdoarjja berre lasihuvvot lassáneami áššehivvodaga geažil. Ollu orohagain lea uhccán ekonomalaš vejolašvuohta ja uhccán resurssat čuovvolit dan lassáneami áššehivvodaga mii vásihuvvo earret eará gulaskuddancealkámušaid oktavuodas. Lassegelbbolašvuođa ja olggobeale veahki dárbu stuorru, ja Sámediggi oaidná danne deatalažžan ahte orohagaid ekonomijja nannejuvvo

Ođđa boazodoallohka gustogođii geassemánu 1. b. 2007. Lágas lea doallodoaba heaittihuvvon ja dan sadjái lea boahtán doaba siidaoassi. Lágas lea ođđa mearrádus, § 12, man vuodul sáhtta ásahtit buohtalas siidaortnega dábalaš siidaoasi oktavuodas. Buohtalas siidaortnega sáhtta addit dušše ovttá mánnái, ja son sáhtta dan doallat gitta čieža jagi, oavil lea ahte buohtalas siidaoassi váldá badjelasas siidaoasi dan maŋŋá. Dán mearrádusa ulbmilin lea ásahtit máskidis rekrutterenortnega. Buohtalas oasi oamasteaddjis leat seamma vuoigatvuodát ja geatnegasvuodát go siidaoasi oamasteaddjis, ja danne oavvilda Sámediggi ahte buohtalas siidaoassi berre oažžut sierra ortnegiid boazodoallošiehtadusas..

Mihttomearit ja doaibmajijut:

Buorre rekrutteren ja einnostuvvi ekonomijja boazodoalus

- Nannet boazodoalu ovddidanfoandda ja fuolahit ahte foandda njuolggadusaid váikkuhit rekrutterema.
- Doaibmajijut márkanfievrrideami ja njuovvan- ja gávpejohtostruktuurra ektui.
- Ásahtit doarjaga geasehit ealli bohccuid njuovahakkii.
- Bisuhit oahppostipeandaortnega ja oahpahallortnega.
- Fágareiveortnet boazodoalus berre nannejuvvot ekonomalaččat.
- Šiehtadallanbealit berrejit sihkkarastit dárbbalaš ekonomalaš eavttuid kapihttala 4 ollašuhhtima váste. Doarjja mearkkašahtti boazovahágiid oktavuodas lihuhisvuodaid geažil boazodoallošiehtadusa njuolggadusas.
- Bidjat ortnega mas boazodoallit sáhttet oažžut buhtadusa vahágiid ovddas go bohccot eai sáhte guohtut go ealát lea njuohpan.
- Dáláš buhtadanfoanda ortnet ii buhtat boazovahágiid mat leat vuollel 10 % ja buhtada dušše 60 % ollislaš vahágiin, Sámediggi bivdá ahte dát rievdaduvvo.
- Šiehtadusbealit berrejit árvvoštallat ásahtit juridihkalaččat sorjjasmeahttun lávdegotti mii guorahallá siidarájiid daid guovlluin gos dat dárbbášuvvo. Dan oktavuodas berrejit várrejuvvo ruđat dán barggu várás.
- Bisuhit ortnega siidaosiid eaktodáhtolaš lotnuma hárrái.
- Berrejit várrejuvvo ruđat juridihkalaš veahkkái orohagaid várás lassánan sisabahkkemiid geažil boazoguohtunguovlluide.
- Várrejumi Sámediggái jotkojuvvojit.
- Buot njuovvamat ja massimat berrejit leat vuodđun buvttadanbálkkašumi meroštallamiin..
- Dain dilálašvuodain go guovtti doallojagi njuovvan dáhpáhuvvá seamma kaleanddarjagis, berre buvttadanbálkkašumi 400 000 ruvdnosas ráđji muddejuvvo dan ektui.
- Árvvoštallat doaibmágo dáláš juogadančoavdda ulbmila mielde.
- Njuolgga doarjagiid mearit boazodolliide muddejuvvojit hadde- ja golluovdáneami mielde.
- Orohatdoarjja lasihuvvo orohagaid lassáneami áššehivvodaga geažil.
- Njuolgga doarjagiid máksomearri berre lasihuvvot.

- Ásahit sierra ortnegiid buohtalas siidaortnetoassái.

Divadat

Boazodoallošiehtadallamiin lea Norgga Boazosápmelaččaid riikkasearvi (NBR) gáibádusainis, ja Sámediggi cealkámušainis, ollu gerddiid bivdán njulget boazodoalu divatortnegiid dan ektui movt eanandoalus leat. Stáhta lea Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta bokte addán dieđu ahte divatgažaldaga ii leat vejolaš čilget daid jahkásaš boazodoallošiehtadallamiin.

Dán vuodul lea Sámediggi ovttasráđiid NBR:in buktán cealkámušaid prinsihppadieđahussii boazodoalu divatortnegiid ektui. Mii oaivvildit ahte dáláš divatortnegiid boazodolliid váste berre rievdadit. Min prinsihpalaš vuolggasadji lea ahte eanandolliin ja boazodolliin fertejtit leat ovttalágan divatortnegat.

Sámediggi čujuha cealkámušas ahte boazodoallu ferte máksit divada bargofievrruid investeremiid ja doaimma oktavuodas muhto eanandoallu gal ii dárbbas máksit. Dáláš divatortnet vealaha boazodoalu go eanandoalus lea oiddoleabbo divatortnet. Sámediggi lea bivdán bidjat geatnegahtti dajaldagaid prinsihppadieđahussii divatortnegiid rievdadeami birra boazodoalus nu ahte dat vástidit eanandoalu divatortnegiidda.

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusevttohusa.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.11.07 dii. 14.45

Ášši 65/07

Diedáhus meahcceealáhusaid ovddideami birra - loahpalaš meannudeapmi

Arkiivaáššennr..
04/2713

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	16.10.07	R 123/07
lávdegoddi	13. - 15.11.07	15/07
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	65/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui duorastaga 29.11.07 dii. 14.45.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	16.10.07	Sámediggeráđdi	Ášši 123/07 Diedáhus meahcceealáhusaid ovddideami birra - loahpalaš meannudeapmi

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi guorrasa ovddiduvvon diedáhussi; Diedáhus meahcceealáhusaid ovddideapmi birra - loahpalaš meannudeapmi.

1. Álggahus

1.1 Diedáhusa duogáš

Sámediggi lea ealáhuspolitihkas vuoruhan daid ealáhusaid, mat doaimmahuvvojit lotnolasat. Duogáš dasa lea ahte resurssat mat leat sámi guovlluin eai leat mángga oktavuodain leamaš doarvái buktit birra jagi doaimma. Dan sivas lea Sámedikki ealáhuspolitihkka vuodđuduvvon dan ala ahte ásahit doaimmaid mat addet sihke birrajagi bargosajiid ja oasseáiggi bargosajiid. Ávkástallan meahcceresurssaiguin lea leamaš oassi dán politihkas seammás go meahccegeavaheapmi lea leamaš hui dehálaš fáddán Finnmárkkulága ja Finnmárkkuopmodaga ovdabargguin.

Sámedikki juolludan váikkuhangaskaoamit meahcceealáhusaide leat vuosttažettiin leamaš doaimmadoarjja. Muhtun ovddidanprošeavttat leat čađahuvvon, earret eará guokte sáivaguolástanprošeavtta ja bivdofatnasiid ruhtadeapmi sáivaguolásteami várás 1990- jagiin. NIBR árvvoštalai lotnolasealáhusortnega 2001. Doaimmadoarjjaortnet loahpahuvvui 2005 danne go

váikkuhangaskaoapmegeavaheapmi ii ollašuhhtán ruhtageavaheami ulbmila. Cuonomanu 22. - 24. b. 2002-mannosaš Lotnolasealáhusaid dieđáhusas daddjojuvvo ná:

Buvttaovdáneami, gelbbolašvuodalohtema, vuordin ja márkánfievrrideami fierpmádatbuksema ja ođasmahttin doaimmaid vuorubeapmi lea buoret vuohki hábmet eanet boahteáiggebeivebuvvon ealáhusovdáneami go čielga doaimmadoarjjaortnega bokte. Váikkuhangaskaoamit jotkojuvvojit investeremiidda, álggahanstipendi, meahccealáhusaid ávkkástallan doarjagiidda ja gelbbolašvuodalohtemii.

Dieđáhusa meannudeamis mearridii dievasčoahkkin čuovvovačča áššis 33/02:

"Sámediggi váldá diehtun Dieđáhusa lotnolasealáhusaid birra ja doarju dieđáhusa rievdadusevttobusaid mat bohtet ovdan dieđáhusas. Sámediggi bivdá abte ráhkaduvvojit ođđa njuolggadusat dieđáhusa vuodul ja dat ovddiduvvojit dievasčoahkkimii."

Dievasčoahkkin dohkkehii Meahccealáhusa doaimmadoarjjaortnega gaskaboddasaš njuolggadusaid áššis 09/06. Mearrádusas daddjojuvvo ee.:

Sámediggi ferte árvvoštallat dárbbášuvvo go bissovaš doaimmadoarjjaortnet meahccealáhusaide. Dasto ráhkaduvvojit strategijat ceavzilis meahccealáhusaid ovdánahttimii ja rámmaeavttut meahccealáhusii.

1.2 Čielggadanbarggu čađaheapmi

Fitnodagat mat gávppašit meahccebuktagiiguin leat bivdojuvvon čájehit visogova doaimmasteaset. Lea dollojuvvon čoahkkin Goahtegearregiin ja Sámi bivdo- ja meahcástanservviin 09.01.07, ja Sámi bivdo- ja meahcástansearvi lea maiddá buktán čálalaš evttohusa 20.01.07. Dieđáhus meannuduvvui dievasčoahkkimis 27.02 - 02.03.07.

1.3 Definišuvnnat ja ráddjejumit

Sápmelaččat leat ávkkástallan mehciin vuosttažettiin iežaset várás, muhto maiddá veaháš vuovdimassii. Meahcceresurssat leat árbevirolaččat mearkkašan ollu dálodollui. Dáid resurssaid haga ii livčče sámi guovlluid dálá ássanmálle ja ealáhusheiveheapmi vejolaš. Ealáhusaid beavttálmahttin ja rationaliseren ja gáibádus stuorat dinestussii lea dagahan ahte ealáhusain leat doalut sturron ja ahte ealáhusat leat measta dušše ovttá fidnui heivebuvvon. Dan lassin lea sihke meahceávkkestallan ja meahccejohtalus gáržžiduvvon. Dát lea váttásmahtán meahcceresursaávkkestallama iežas várás ja gávpeoktavuodas. Sámi servodat gal geavaha meahci resursan maiddá boahteáiggis ge, ja lea deatlaš láhčit dilálašvuodaid dasa ahte dat dáhpáhuvvá dainna lágiin ahte boahte buolvvat besset seamma bures ávkkástallat dáiguin resurssaiguin go dálá buolva ge lea beassan dahkat.

Sápmelaččaid árbevirolaš meahceávkkestallanmáhtus lea stuorra árvi. Dán máhtu lea deatlaš fuolahit amas jávkat. Dás lea sáhka sihke duođasteamis ja gaskkusteamis dán máhtu nuoraide. Norga lea dohkkehan riikkaidgaskasaš konvenšuvnnaid main lea mearkkašupmi árbevirolaš máhttui – biologalaš šláddjivuodakonvenšuvnna, mii geatnegahtá eiseválddiid láhčit dilálašvuodaid nu ahte eamiálbmogiid árbevirolaš máhtut fuolahuvvojit.

Meahccealáhusat lea viiddis doaba. Ráddjen dihtii strategijaoasi ferte čielggadit ja ráddjet doahpaga. Meahccealáhusaide gullet dán dieđáhusas sáivaguolásteapmi, smávva fuoddu ja meahccemurjjiiguin, urtasiguin ja guobbariiguin ávkkástallan ja villa šattuid ja guollejávrriid dikšun. Dál gávdnojit jo doaimmat mat viidásetnáláштуttet dakkár meahccebuktagiid nu mo čáhpesmurjjiid, čáhpesmuorjeviinna, muorjemeasttu ja dillda. Okta deháleamos osiin meahccealáhusas lea sáivaguolásteapmi mas lea guliid bivdin ja viidásetnáláштуpmi mielde. Sáivačáhceguliid šaddadeapmi ja biebmán sáhttet leat áigegeovdilát guhkesáiggi perspektiivvas. Turisma mii lea vuodđuduvvon

meahcásteapmái, lea maiddá mielde dán dieđáhusas dannege meahccegeavaheapmi lea dákkár turismma vuodđu. Dán lágan turisma sáhtá sisttisdoallat sáivaguolásteami ja smávvafluodđobivddu, luondduvásáhusaid, geoturismma ja ekoturismma. Geoturisma lea turisma mii fuolaha, nannet ja deattuha báikkálaš iešvuodaid – birra, kultuvrra, estetihka, kulturárbbi – ja mii bohtá báikegoddái buorin. Ekoturisma lea vuosttažettiin ráddjejuvvon turismii mii geavaha luonddu vuodđun.

Meahcis leat ollu iešguđetlágan geavaheaddjit ja geavaheaddjiberoštusat:

- Boazodoallit
- Eanadoallit
- Muorračuohppan iežas atnui ja vuovdimassii
- Ávnnasteapmi
- Lustaoaggut
- Ealgabivdit
- Rievssatbivdit ja eará smávvafluodđobivdit
- Giddalodden
- Luossabivdit
- Sáivačáhcebivdit
- Murjejeaddjit
- Monnejeaddjit ja urtasiid, guobbariid ja eará meahccešattuid čoaggit
- Mátkealáhusdoaimmat mat geavahit meahcceresurssaid
- Áhpásmahttin
- Eará doaimmat nu go mineráladoaimmat ja eará huksenberoštusat

Dán oktavuodas eai leat vuovdedoallu, boazodoallu, eanadoallu dahje dábálaš gilvagardeallu mielde meahcedoahpagis. Muorračuohppan gullá árbevirolaš vuovdedollui. Goahtegearret lea evttohan ahte muorračuohppan gálgá leat oassi meahccealáhusaid ángiruššamis ja galgá váldot fárrui dán dieđáhussii. Muhtun duojárát dárbbasit ávdnasiid maid fidne meahcis – erenoamážit báhkiid ja eará muorraávdnasiid. Ávnnasteapmi gullá meahcástandoahpagii.

Riddoguolásteapmi ja eará mearradoaimmat eai gula meahcástandoahpagii, muhto dan dahket dakkár doaimmat fiervvás go debbuiguin ja stáráiguin ávkkástallan ja monnen ja uvjačoaggin.

Strategiijaplánas ferte leat 5 jagi áigeperspektiiva. Dán dieđáhusa strategiijat leat mielde ollislaš ealáhusplánas sámi guovlluid várás. Doaimbaidjooassi váldojuvvo mielde jahkásaš bušehtaide.

Dán dieđáhusa ulbmil ii leat čielggadit meahcásteami vuoigatvuodaid.

Sámi bivdo- ja meahcástansearvvis lea iežas áddejupmi das mii meahcci lea:

"Meahcásteapmi leamaš ovdal ja lea ain dál oassin min beainválaš birgejumis. Olbmot leat ágggiid čađa ávkkástallan meahcci riggodagain. Dáloolbmot leat murjen, bivdán guliid, bordán jeabkáliid, bivdán smávvaelliid, lodden, láddjen, gárdun rievssahiid, muoraid čuollan ja bivdán ealgga. Meahcis maid atne dálosápmelaččat beargečoraggiid. Dat lea min árbevierru ja meahcci leamaš ja lea ain min ruoktu ja vuodđun min identitehti. Dát árbevierru lea ain ollislaččat eallime omd. Guovdageainnus. Diehtit ahte guovdageaidnolaččain lea okta dain vuolimus gaskamearálaš sisabođuin Norggas. Dattege eat sáhte lobkat ahte olbmot dáppe leat geafit. Lea justa meahcásteapmi mii ain addá midjiide birgejumi. Meahcásteapmi dagaba maiddá ahte olbmot loktet ággi dáppe.

Vuodđun birgejupmái lea ahte olbmot lea máhttu ja oadjebasruohta meahccái ja meahcástallamii ja ahte olbmot maiddá lea máhttu dasa mo meahcci riggodagain sáhtá ávkkástallat ja ahte son dovdá meahcci. Dákkár máhttu lea árbevirolaš máhttu.

Birgejumis lea sábkka golmma bealis:

1. *Ekonomálaš – nammalassii dan abte olmmoš birge ekonomálašat beaivválaš eallimis*
2. *Máhtolašvuohka – olmmoš máhtta ja hálddaša dárbbaslaš bargguid, vieruid, doaimmaid, duovdagiid ja dálkki vai birge*
3. *Sosiálalaš - olmmoš birgehallá earáiguin ja juogada earáiguin nugo árbevierru leamaš omd. verddevuodas*

Meahcásteapmi lei ja lea oassin olbmo ekonomálaš birgejumis. Dat buvttii sihke lasi beaivválaš láibái ja lassi ruđa dálldollui. Meahcásteapmi buktá lasi beaivválaš láibái olbmuid Guovdageainnus ja danin sii birgejit vaikko ruđalaš dienas ii leat nu badjin. Meahcásteapmi mearkkaša ollu birgejumái maiddá olbmuid geain lea ruđalaš váldodienas, muhto dattege eai leat čadnon vuoddoealáhussii. Nu sáhtta de dadjat abte meahcásteapmi lea ain lunddolaš eallinvuohki Guovdageain olbmuid gaskkas."

1.4 Dilálašvuodát main lea mearkkašupmi meahcceealáhusaide

Eanadoallo- ja biebmodepartemeanta lea ráhkadan doaibmaplána sáivaguolásteami várás 2006. Doaibmaplána ulbmil lea eanedit ángiruššama sáivaguolásteamiin Norggas. Das leat vuoruhuvvon doaibmabijut dakkár fidnuguolásteami ja guolástanturisma várás, mas leat mielde maiddá buvttaovdideapmi, vuovdaleapmi, vuovdin, distribušuvdna, dutkan, luhtehasgiedahallan ja guollegeahpedeapmi. Departemeanta lea maid evttohan ovtasbargovugiid sáivaguolásteapmái. Plánas leat mearriduvvon golbma árvoláhki sáivaguolásteapmái; sáivačáhceguliid fidnuguolásteapmi, sáivaguollebiebman ja guolástanturisma. Buot árvoláhkiin leat njeallje lađđasa; resursavuodđu/vuoddoávnas, buvttaovdideapmi, vuovdaleapmi ja distribušuvdna ja vuovdin.

Ráđdehusa Soria Moria-julggastusas daddjojuvvo:

- Ráđdehus áigu čadahit árvohákanprográmma lotnolasealáhusaid várás sámi guovlluin.
- Ángiruššat sámi mátkeealáhusovddidemiin mü galgá sihkkarastit ja nannet ealáhuseallima sámi guovlluin.

Goappašat ángiruššamat ožžot mearkkašumi meahcceealáhusaid ovddideapmái sámi guovlluin jus dat čadahuvvojit. Lotnolasealáhusdoahpagis leat meahcceealáhusat guovddázis Sámedikki oainnu mielde. Sámediggi celkkii evttohusas prográmmii ahte lea deatalaš čadahit prográmma vai jotkojuvvo dat árbevirolaš ealáhusheiveheapmi, mas lotnolasealáhusat leat deatalaččat.

Dálá plánaid lassin leat ovddeš čadahuvvon prošeavttain mearkkašupmi boahttevaš ángiruššamii meahcceealáhusaiguin. Dat meahcceealáhusprošeakta maid earret eará Sámediggi ruhtadii, loahpahuuvui 1996. Finnmarksforskninga (1996) loahppacealkka lei ahte:

- Ferte oččodit buoret organiserema bivdolađđasiid ja vuostáiváldinlađđasiid gaskkas ja oččodit guolásteaddjiid iežaset buorebut organiseret.
- Fitnodagat fertejit bidjat eambbo návccaid buvttaovdideapmái ja márkanháltasaš doaibmabijuide.
- Lea dehálaš bargat viidáseappot resursaávkástallanbuoridemiin (dikšunbargguin) oppalaččat.
- Fitnodagat fertejit buoridit siskkáldas diliideaset dakko bokte ahte buoridit oppalaš guolástan- ja ekonomijagelbbolašvuodaset.
- Ain lea dárbu oahpahit guolásteaddjiid.
- Bivdosiid ja odđa teknologija ferte ovddidit dađistaga.

Ollu lágat ja njuolggadusat muddejit ávkástallama mehciin ja meahccebuktagiiguin. Mohtorjohtolatláhka mudde sihke bievlavuodjima ja vuodjima muohteatnamis. Lága § 4 loгахallá daid johtolagaid, maidda johtalangiiddus ii gusto. Gielddus ii gusto vuoddoealáhusaid (eanadoalu,

boazodoalu) dárbblaš fievrreapmái, geaidnohuksemiidda ja ášahuvvon johtolatruttuide. Lágaid vuodul lobáš johtoleapmi lea nappo viehka viiddis, muhto lea dattetge muhtumin váttis bidjat rájiid dan ektui mii dat “dárbblaš fievrreapmi” lea ealáhusdoaimmaheami oktavuodas. Gielddat sáhttet addit sierralobiid mohtorjohtolálgas dihto rámmaid siskkoibealde.

Mohtorjohtoláhkka galgá rievdaduvvot 2008:s. Dan oktavuodas lea Luondduhálldášandirektoráhta čállán raportta mohtorjohtolaga viidodaga ja vásihusaid birra ja sádden láhkaevttohusa gulaskuddamii.

Biebmobearráigeahčču hálldáša ollu lágaid ja njuolggadusaid main lea mearkkašupmi meahcebuktagiid viidasetráhkadeapmái ja vuovdimii. Láhka biebmobuvttadeami ja biebmosiikkarvuoda jed. Birra (biebmoláhka) lea okta dain deataleamos lágain. Lága ulbmil lea fuolahit sihkkaris biebmovádnasiid ja ovddidit dearvvašvuoda, kvalitehta ja geavaheaddjideastta.

Finnmárkkuoopmodat hálldáša Finnmárkkuo eatnamiid. FeFo lea ráhkadan strategalaš plána áigodahkii 2007-2010. Okta dain bajimus ulbmiliin lea:

Tilrettelegge for at ressursene i Finnmark fortsatt gir grunnlag for utvikling av samisk kultur, reindrift, utmarksbruk, næringsutøvelse og samfunnsliv for øvrig.

FeFo lea bidjan čuovvovaš strategalaš láidestusaid doaibmaguovllu meahci várás:

FeFo vil sikre og styrke utmarkens kvaliteter innen biologisk mangfold og produktivitet, som identitetsskaper og arena for næring og opplevelser. FeFo vil legge vekt på lokale høstings- og jakttradisjoner.

FeFo njuolggadusrievademiin lea stuorra mearkkašupmi meahceávkástallamii. Go suovvá earáid go báikkálaš geavaheaddjiid ávkástallat mehciin, de meahcceresursagilvu stuorru. Dás lea sáhka earret eará suovvamis buohkaid geavahit firpmiid, loahpaheamis sáivaguolástusa 5 km ráji olgoriikkalaččaid várás ja loahpaheamis finnmárolaččaid lubmenvuoigatvuoda main lea mearkkašupmi guovlluid báikkálaš geavaheaddjiide.

2. Meahccealáhusaid viidodat

2.1 Gávppašeapmi meahcebuktagiiguin ja bivdin- ja oaggunkoarttaid vuovdin

Meahccealáhusas lea ráddjejuvvon doaibma. Go vel riikkadásis ge ii leat gallásis meahccealáhus birra jagidoaibman. Dattetge ii leat statistihkka mii čájeha gallis barget meahccealáhusain sámi guovlluin. Váttis lea oážžut visogova das dannego ii leat ovttaga almmolaš orgánas ovddasvástádus čohkket dákkár dieđuid. Planteforsk 24/98 raporttas lea geažiduvvon ahte lea vejolaš Romssas ja Finnmárkkus čoaggit gitta 1000 tonna luopmániid maid árvu lea 50 miljon ruvno. Seamma raporttas lea meroštallojuvvon ahte lea 98 800 hektára sarriteana ja 36 800 hektára jokŋa-, čáhpesmuorje- ja eará danjaseana.

Vuolábealde leat čohkkejuvvon sahte dieđut sámi guovlluin. Dát čájehit muhtun muddui man ollu doaimmat leat iešguđet meahccealáhusain.

Guovdageainnu suohkan čađahii stuorra sáivačáhceguolástusprošeavtta áigodagas 2002 – 2004, mii jotkojuvvui 2006 rádjai. Álggálggus galge prošeavttas leat mielde jávrrit sihke Guovdageainnus ja Kárášjogas, muhto jávrrit Kárášjogas váldojuvvojedje eret prošeavttas go guolli gehččojuvvui resursan mátkkoštanealáhusa oktovuodas ja iige váttisvuotán. Loahpalaš gollomeroštus lei 2.894.000 ru maid Gieladepartemeanta ruhtadii 2.200.000 ruvnnuin, Sámediggi 694.000 ruvnnuin. Dasa lassin juolludii Guovdageainnu suohkan maid doarjaga. Guolleuostáiváldin ášahuvvui, muhto lanjaid láigošiehtadus celkojuvvui eret 2006:s. Álgo prošeaktaplána mielde, mas lei 4,0 ruvdnosaš rámma, galggaí 115 tonna bálkásan guolli bivdojuvvot Guovdageainnu suohkanis. Buohkanassii

goddojuvvui 94 tonna guolli 2006 rádjái. Seammás čađahuvvojedje guollebiologalaš iskkadeamit earret go jagiid 2005 ja 2006. Guovdageainnu suohkana 2007 geassemánu loahparaporttas čuožžu:

"Rámmaeavttut oažžut sáivaguolásteami ealábussan eai leat doarvái buorit odne oažžun dibtii bivddu gánnáhahttin. Buoredan dibtii dán de berret iskat doaimmaid nu go ásahit fas buktindoarjjaortnega dahje doaimmadoarjaga guolásteadiide, vejolaččat goappašiid ortnegiid. Lea vejolaš árvoštallat guolleturisma ovtta ealábusbivdduin buoredan dibtii gánnáhahttivuoda.

Muhto jus galgá libkostuvvat oažžut sáivaguolásteami gánnáhahtti ealábussan, de leat dat čatnasan dasa ahte ásahuvvo nana guollevuostáiváldinrustet ja vuovdinapparáhta sáivaguollái."

Vuosttaš ráporttas 2004:s čujuhuvvo vel dárbbui buoredit bivddu vai sáhtta nannet gánnáhahttivuoda.

Tabella 1. Earit ja bohtosat 7 válljejuvvon jávrru bivdimis Guovdageainnus (2004 golggotmánu ja geassemánu 2007 ráporta):

Jahki	Earri kg	Bivdojuvvon kg
2002	43 000	29 241
2003	31 533	29 906
2004	20 042	22 838
2005	11 500	6 066
2006	7 300	6 348

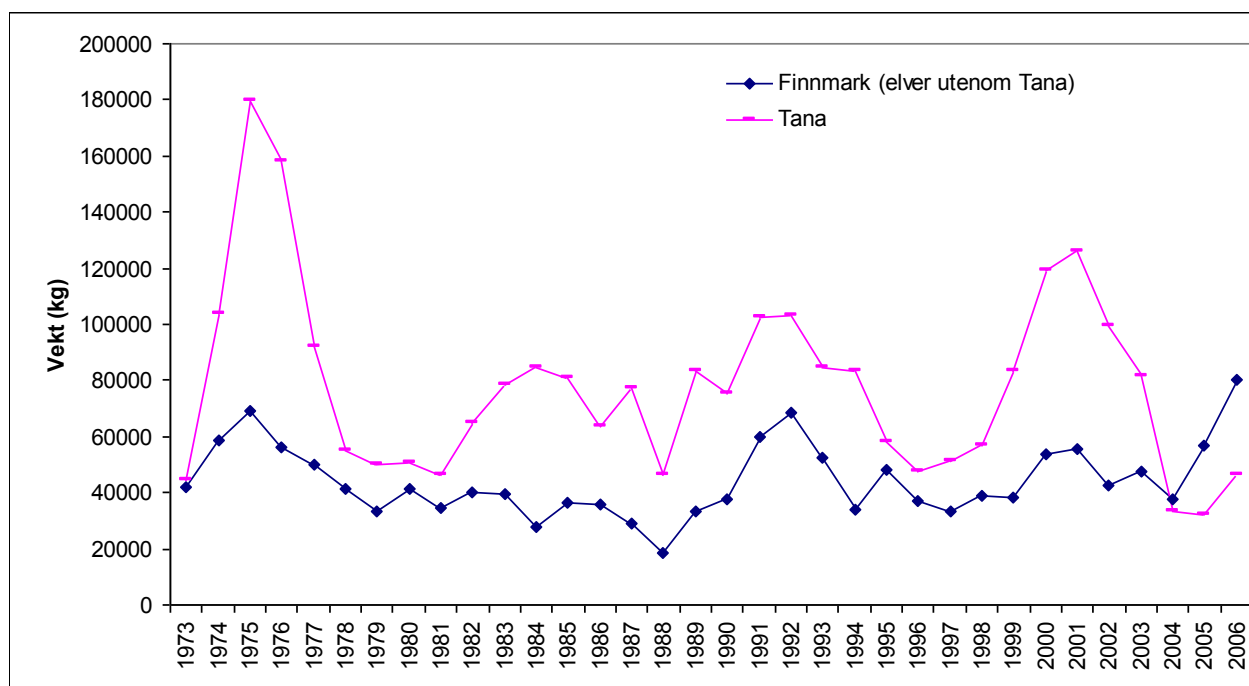
Vuvdojuvvon oaggunkoarttaid ja bivdinkoarttaid lohku čájeha muhtun muddui dákkár doaimma sturrodaga. Dattetge dát ii čájjet guolásteami dahje bivddu resursaváldinhivvodaga dahje bistima.

Tabella 2. Vuvdojuvvon sáivačáhceoaggunkoarttaid (earret luosa) ja bivdinkoarttaid lohku Romssas ja Finnmárkkus (Statsskog)

Jahki	Finnmárku				Romsa	
	Oaggunkoarttat earret finnmárolaččaid		Smávvafođđobivdu		Oaggunkoarttat	Smávvafođđobivdu
	Oktiibuot	Olgoriikalaččat	Oktiibuot	Finnmárkkku olggobealde		
2002	3379	2775	4919	1789	5163	3649
2003	3929	3095	5782	2592	5184	3008
2004	4158	3308	6340	3066	4841	2709
2005	4293	3223	7138	3596	5389	3168

Tabella čájeha ahte smávvafođđobivdiid lohku Finnmárkkus lea lassánan sakka. Vuvdojuvvon bivdinkoarttaid lohku olbmuid Finnmárkkku olggobealde lea duppalastojuvvon 2002 rájes. Oaggunkoarttaid vuovdin čájeha maiddái lassáneami, muhto ii fal seamma ollu go smávvafođđobivdinkoarttaid lohku lea lassánan. Tabella čájeha maiddái ahte olgoriikalaččat dat ostet eanemus oaggunkoarttaid (75-80 %) dan ektui maid olbmot Finnmárkkku olggobealde ostet. Finnmárkkku ássit eai dárbbas oastit koartta beassat oaggut sáivačázis nu ahte tabella ii čájjet ollislaš gova sáivaguollebivddus.

Bivdojuvvon luossahivvodat rievdá ollu jagis jahkái. Govus čájeha galle kilo luosa lea goddojuvvon Finnmárkku jogain ja Deanus 1973 rájes 2006 rádjai. Govus ii čájjet suoma beal goddojuvvon luosa.

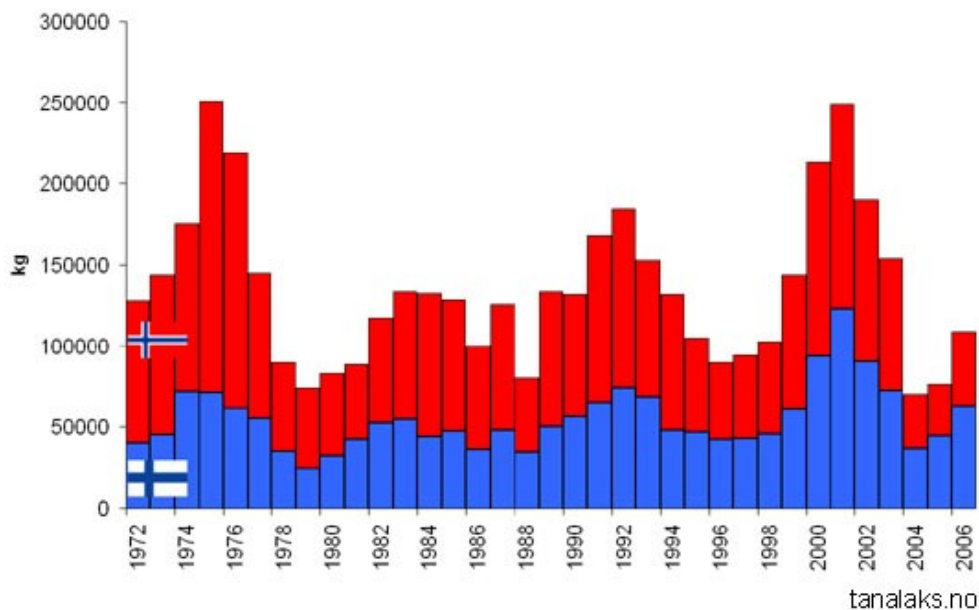
Bivdojuvvon luossahivvodat njeiejai mearkkašahtti láhkai 2001 rájes 2006 rádjai Deanučázadagas. Luossahivvodat lea vuolit dásis go fuonimus jagiin 1996 ja 1997. Sáhttet leat sierranas sivat dasa nu go lunddolaš rievdamat luosa laskamis ja das man ollu luossa gorgge čázadahkii, garra bivdu sihke ieš čázadagas ja vuonas, dávddat, luhtehasat jna.

Tabella 3. Galle kilo luossa lea bivdojuvvon Deanučázadagas (Finnmárkku Fylkkamánni)

Jahki	Oktiibuot kg	Norgga bealde kg	Suoma bealde kg
2001	248 574	125 910	122 664
2002	190 108	99 547	90 561
2003	153 741	81 423	72 318
2004	69 997	33 184	36 813
2005	76 468	32 015	44 453
2006	108 968	46 039	62 929

Mii guoská luossabivddu gálvojohtui, de dahká oaggunkoartavuovdin Deanučázadaga Norgga bealde gaskal 6 ja 7 miljon ruvnnu. Álttájogas dagaha luossabivdu sullii 9 miljon ruvdnosáš árvobuvttadeami – submái gullet earret eará oaggunkoarttat, idjadeapmi, fievrrideapmi ja suhkandienas. Go geahččá luossabivddu ollislaččat Finnmárkkus, de bivdojuvvui 2001:s 247 066 kg luossa mearas ja 181 538 kg jogain. Jagis 2006 bivdojuvvui 126 000 kg luossa Finnmárkku jogain.

2003 rádjai lea sálaš leamaš stuorát Norgga bealde go Suoma bealde. 2004 rájes lea Suoma beale sálaš leamaš stuorát go Norgga bealde. Tanalaks.no lea ráhkadan čuovvovaš statistihka das mo luossasálaš juohkása Norgga ja Suoma gaskkas:

2.2 Almmolaš doaimmadoarjja meahcceealáhusaide

Sámedikkis leat leamaš doaimmadoarjjaortnegat lotnolasdoalliid várás ja gaskaboddasaš ornet meahcceealáhusaid várás jagiin 2006 ja 2007. Dáid statistihkaid dieđut sáhttet muhtun muddui čájehit meahcceealáhusaid viidodaga. 2002-2005 áigodagas gustojedje seamma njuolggadusat, muhto dainna spiehkastagain ahte proseantamearri vuoliduvvui 50 proseanttas 25 prosentii guovtti maŋimus jagis.

Tabealla 4. Meahcceealáhusaid doaimmadoarjjaohccit (Gáldu: Sámediggi)

Jahki	Ornet ja proseantamearri	Daid lohku geain lea stuorámuš gálvojohtu	Daid ohcciid lohku geain lea maddái meahcceealáhus	Gálvojohtosubmi oktiibuot	Doarjja
2002	Lotnolascealáhusat 50 %	15	39	792 000	396 000
2003	Lotnolascealáhusat 50 %	12	49	653 600	326 800
2004	Lotnolascealáhusat 25 %	7	28	403 000	101 500
2005	Lotnolascealáhusat 25 %	2	18	583 804	39 600

Tabealla čájeha dan gálvojohtosupmi, maid doaimmadoarjjaohccit oktiibuot leat almmuhan ealáhusskoviin. Doarjagiid juohku iešguđet ealáhusaide lea vuodđuduvvon dasa ahte dan ealáhussii, mas lea stuorámuš gálvojohtu, fievrriiduvvo maddái dát doarjja. Jagis 2005 leat dušše guokte ohcci almmuhan meahcceealáhusa stuorámuš gálvojohtogáldun. Oktiibuot 18 ohcci almmuhedje gálvojođu meahcceealáhusas. 2005 rádjai lea váldooassi doarjjavuostáiváldiin leamaš boazodoallit.

Meahcceealáhusaid ođđa gaskaboddasaš njuolggadusat bohte fápmui 2006. Dalle čavgejuvvojedje gáibádusat ahte meahcceealáhusdoallit galge duođastuvvot ja logahallojuvvo.

Tabealla 5. Meahcceealáhusaid doaimmadoarjjaohccit 2006 (Gáldu: Sámediggi)

Jahki	Ornet ja proseantamearri	Daid lohku geain lea stuorámuš gálvojohtu	Daid ohcciid lohku geain lea maddái meahcceealáhus	Gálvojohtosubmi oktiibuot	Doarjja
2006	Gaskaboddasaš njuolggadusat 50 %	4	4	232 800	116 400

2.3 Meahcástanfitnodagat

Sámi guovlluin leat uhcán meahccefítnodagat main lea birrajagi doaibma. Sis geat váldet vuostái meahccebuktagiid, lea dát lassin eará doibmii. Aage Pedersen čilge dan dán láhkai:

Aage Pedersen Asi lea meahccegálvvuid oastin seamma ollu bálvalus dolluide go dat lea dienas fitnodabkii. (Dm. ahte nettoboadus manjá bálká- ja geasehangoluid lea uhcci).

Dan guđa jearahuvvon doaimmas mat geavahit meahci doaimmasteaset, leat njeallje fitnodaga addán dieđuid meahcceealáhusdoaimma birra. AVEC (Arntzen vin og cigar) Porsággus váldá vuostái čáhppesmurjiid mas bealli vuvdojuvvo viidáseappot ja reasta geavahuvvo viidnaráhkadeapmái. 35-50 olbmo vuvdet čáhppesmurjiid 350 000 ru - 400 000 ru ovddas. Dušše okta olmmoš lea virggis fitnodagas. Dan lassin son bálkáha olbmuid dárbbu mielde go váldá vuostái murjiid ja go bidjá viinna nu ahte oktiibuot leat 2 jahkeberggu fitnodagas. Earret muorjegávppi ráhkada fitnodat viinna ja fievrriid sisa viinna, olivenoljju ja risottoriissa. Fitnodaga gálvojohtu oktiibuot lea 3,1 miljon ruvnu.

Midnattssol produkter Ivgovuonbađas váldá vuostái čáhppesmurjiid sullii 120 000 ru ovddas jahkái. Gaskal 10 ja 15 olbmo čogget murjiid. Eaiggát árvoštallá ahte fitnodagas lea okta jahkeberggu ja vejolaččat guokte.

Tabella 6. Čájeha jođihuvvon meahccebuktagiid árvvu (Aage Pedersen A/S)

	2004		2005		2006	
	Submi	Olbmot	Submi	Olbmot	Submi	Olbmot
Rievssahat	90.000	25	204.000	38	38.000	20
Luopmánat	176.200	100	89.400	31	45.300	21
Gálvojođu submi	266.200		293.400		83.300	

Aage Pedersen Deanus barggaha ovttá olbmo ovttá mánu vuostáiváldit ja jođihit dáid meahccebuktagiid.

Tabella 7. Čájeha jođihuvvon meahccebuktagiid árvvu (Nordlysmat)

	2005	2006
	Submi ru	Submi ru
Meahcceealáhus	417.000	570.000

Bakken AS/Nordlysmat doaimmaha meahcceealáhusa, ja viidáset náláštuhhtá meahccebuktagiid. Fitnodat geavaha vuosttažettiin dáid resurssaid:

- Murjiid: čáhppesmurjiid, luopmániiid, joŋaid, sarrihiiid.
- Urtasiid: háđjarásiid, reatkkáid, olbmoborranrásiid, rásselávkkiiid, lágešlasttaid, skierrelasttaid, gárveniid jna.
- Guliid: rávddu.

Buktagat náláštuhhttojuvvojit dildan, gløggan, chutneyan, geassáduvvan guollin, oljun, urttasettegin jna. Eanaš oassi murjiin, urtasiin ja guliin čogget/bivdet ieža.

Toril Bakken eaiggáduššá ja doaimmaha Bakken AS/Nordlysmat. Son doaimmaha odđáigásaš lotnolasealáhusa, mas meahcceealáhus doaimmahuvvo lotnolasat oaivademiin árktalaš guovlluid ealáhusovddideamis, mátkealáhusas, biebmobuvttadeamis ja birasbeavttálmahttimis. Fitnodagas leat 1,5 jahkeberggu mas buot leat nissonbargosajit.

2.4 Beroštusorganisašuvnnat ja ealáhusorganisašuvnnat

Guovtti organisašuvnnas leat meahcceávkástallit dahje lotnolasealáhusdoaimmaheaddjit ulbmiljoavkun.

Tabealla 8. Čájeha daid beroštusorganisašuvnnaid ja ealáhusorganisašuvnnaid lahttologuid, main leat meahcásteaddjit dahje lotnolasealáhusdoaimmaheaddjit ulbmiljoavkun.

Jahki	Goahtegearret	Sámi bivdo- ja meahcástansearvi
2004	105	
2005	39	0
2006	101	139

Sámi bivdo- ja meahcástansearvi - Samisk fangst og utmarksforening lea aiddo vuodđuduvvon searvi 2006 mas leat 139 lahtu. Searvi lea politihkalaččat bealátkeahces beroštusorganisašuvdna man ulbmil lea ovddidit ja joatkit árbevirolaš sámi kultuvrii vuodđuduvvon meahccegeavaheami ja meahcásteami sámi guovlluin. Searvi ulbmil lea ee. fuolahit ja joatkit árbevirolaš sámi fuodđobivddu, guollebivddu, meahcásteami, kultuvrii vuodđuduvvon čoaggima ja eará árbevirolaš meahccegeavaheami. Searvi galgá maiddá sihkkearastit ceavzilis ávkástallama meahcceresurssaiguin, fuodđo- ja guolleresurssaiguin vuodđuduvvon árbevirolaš luonddugeavaheapmái sámi kultuvrra vuodđul. Dat galgá maiddá sihkkearastit báikkálaš álbmogiid vuoigatvuoda doaimmahit luonddudoalu árbevirolaš meahcceguovlluineaset.

Kántorčujuhus lea Guovdageaidnu.

Goahtegearret (Samenes naturressursforbund - SNF) vuodđuduvvui 2002. Njuolggadusain daddjojuvvo:

1. SNF's formål er å fremme og ivareta utmarks- og kombinasjonsutøverens interesser i de samiske bosettingsområder, økonomisk, sosialt og kulturelt.
2. SNF skal arbeide for sambånd blant utmarks- og kombinasjonsutøvere og for å styre utviklingen i næringen. Dette må skje på grunnlag av den sedvanemessige rettsoppfatning og de prinsipper næringsvirksomheten tradisjonelt bygger på.
3. SNF skal arbeide for å fremme samenes rett til tradisjonell ressursutnyttelse av naturen.

Goahtegearret lea jahkásaččat ožžon 250 000 ruvdnosaš doaibmadoarjaga Sámedikki bušeahta bokte. Kántorčujuhus lea Kárášjohka.

Bivdi lea mearrasámi fuodđo- ja guollebivdosearvi man ulbmil lea ovddidit ja fuolahit mearrasámiid beroštusaid ja vuoigatvuodaid merrii ja mearas. Geográfalaš doaibmaguovlun leat buot báikkit gos mearrasámit ášset. Bivdi ideologiija lea čadnojuvvon dan duohtavuhtii ahte mearraresurssat eai gula dušše ealáhusaide, muhto maiddá servodahkii, ja ahte olles ássan ja kultuvra leat vuodđuduvvon mearraresurssaide, ja dát resurssat gullet álbmogii.

Bivdi vuodđuduvvui cuoŋománu 24. b. 2005. Bivdis ledje 35 lahtu 2005. Searvi oaččui 200.000 ru doaibmadoarjaga 2007 ovddas. Kántorčujuhus lea Porsáŋgu.

Earret dáid organisašuvnnaid de leat báikkálaš meahccesearviit maidda meahcásteaddjit ja earát gain lea beroštupmi ávkástallat mehciin, servet.

3. Meahccealáhusa váldohástalusat ja vejolašvuodát

Ollu ferte dahkkojuvot ovdalgo meahccealáhusat sáhttet ovdánit posiitiivalaččat. Dás lea sáhka dakkár áššiin maid meahcásteaddji ieš sáhtá čoavdit, maid olles ealáhus ferte čoavdit dahje mas almmolaš eiseválddiin lea ovddasvástáduš.

Ferte movttidahttit daid meahcásteaddjiid geat háliidit váldit meahccealáhusaid eallingeaidnun, vai doaimmat lassánit. Meahcásteaddjit ieža dat fertejit leat ángirat dalle go almmolašvuohta sáhtta leat mielde láhčimin diliid nu ahte meahccealáhusaid árvohahkan lassána. Go bidjá ovddasvástádusa meahccásteaddjiide, de dat mielddisbukta ahte sii ožžot eaiggátvuođa dáid rahčamušaide. Dát fas dagaha eanet rahčama ja stuorát beroštumi meahcásteaddjiid bealis vai meahccealáhusaid árvohahkan lassána.

Kvalitehta:

- Árvoláhkis lea hui dehálaš ahte dat gáibádusat maid Biebmobearráigeahčču bidjá buhtisvuhtii ja dárkkistandagaldumiide sihke bivddu/čoaggima, fievrreami, viidásetnáláštuhtima ja vuovdima oktavuodas.
- Buorre kvalitehta dain buktagiin dahje vuodđoávdnasiin, maid márkan jearaha. Dat mearkkaša earret eará ahte guliin eai leat luhtehasat eai ge dávdat, ahte sturrodat lea heivehuvvon márkaniid ja ahte das lea sensoralaš kvalitehta (hája, máisttu, čoahku ja sullasačča dáfus).
- Go galgá ávkkástallat meahcceresurssaiguin, de lea hástalussan ahte daid lea álki fidnet vai sáhtta sihkkarastit johtilis ja fuolalaš fievrreami. Dát gusto erenoamážit sáivačáhceguliide go johtilis galmmiheapmi lea áibbaš dárbašlaš vai vuodđoávdnasiin lea buorre kvalitehta.
- Resursaviežžama beavttálmahttin sáhtta oanidit resursaviežžama mealgadit ja buoridit vuodđoávdnasiid kvalitehta. Dás lea maid sáhka váldimis atnui ođđa teknikaid nu go merddiiguin bivdit guliid.
- Buoret gelbbolašvuohta buot lađđasiin resursaviežžama rájes vuovdima rádjai sáhtta movttiidahttit meahcásteaddjiid buoridit meahcebuktagiid kvalitehta.

Sihkkarastit vuodđoávnasháhkama

- Ferte leat dakkár vuostaiváldinvuogádat, mii sihkkarastá vuodđoávdnasiid johtilis giedahallama ja vuovdima dahje gálvvuid viidásetnáláštuhtima.
- Fáhtet doarvái vuodđoávnassáhppojeaddjiid. Meahcceávdnasiid viežžan lea áddjás bargu. Fáhtet doarvái murjejeaddjiid sáhtta leat stuorra hástalussan go gánnahttivuohta ii leat buorre meahccealáhusain.
- Doaimmaheaddjiin fertejit leat einnostuvvi rámmaeavttut maid sáhttet vuhtiváldit. Eanaš guollejávrrit ja eará meahcceresurssat sámi guovlluin eai leat priváhta oamastusas, muhto leat jogo stáhtaeatnamis dahje gullet Finnmárkkuopmodahki masa buohkaidvuoigatvuohta gusto. Jus doaimmaheaddji galgá vuodđudit doaimmas meahcceresurssaide, nu go guliide muhtun guovllus, de ferte son diehtit ahte dát resursa lea sutnje sihkkarastojuvvon guhkit áigái.

Haddi ja buvttaovddideapmi

- Meahcebuktagat fertejit gilvohallat eará biebmogálvvuiguin mat leat hálbbit ja álkit buvttadit. Meahcebuktagiid profileren árkatalaš buvttan sáhtta dahkat álkibun fidnet buoret hatti. Buoret haddi meahccegálvvuin dagaha meahccealáhusa eanet gánnahttin ja geasuheaddjin.
- Go meahccealáhus lea uhca ealáhusaš, de das ii leat olus ođđahutkkalaš doaimma ja buvttaovddideapmi. Meahcebuktagiid buvttaovddideapmi ferte vuoruhuvvot vai fidne buoret hatti ja vai buvttaduvvojit iešguđetlágan buktagat. Hástalussan lea fuolahit ahte árkatalaš buktagiid alla biepmusárvvut eai njejea viidásetbuvttadeamis. Dutkan čájeha ahte go čáhppesmurjjiin ráhkada sáhpi, dildda ja eará buktagiid, de njidjet biepmusárvvut mearkkašahtti ja erenoamážit antioksydántasisdoallu (flavonoiddat) njiedjá.

Ođđa meahccedoaimmat

- Turismma mii lea vuodđuduvvon meahccegeavaheapmái, ja árbevirolaš meahccegeavaheami sáhtta oktanaga ovddidit. Hástalus lea eastadit riiddu árbevirolaš meahccegeavaheamiin ja báikkálaš álbmoga guovlogeavaheamiin. Ovddideapmi ferte dáhpuhuvvat báikkálaš álbmoga eavttuid vuodul ja stivrejuvvot dan vuodul.
- Dakkár mátkkealáhusbuktagiid gaskkusteapmi, mat leat vuodđuduvvon meahccegeavaheapmái, lea uhccán oktiordnejuvvon. Vuovdin ja vuovdaleapmi dáhpuhuvvá Interneahta, áigečállagiid dahje oahppásiid bokte. Vejolaš stuorát ángiruššan dán lágan buktagiiguin eaktuda ahte vuovdaleapmi ja vuovdin dáhpuhuvvá ásahuvvon fierpmádagaid bokte.

Nissonolbmot

- Go lotnolasealáhusortnet árvvoštallojuvvui 2001, de čájehii árvvoštallan ahte dušše 27 % doaimmadoarjagis manai nissonolbmuid. Erenoamážit sáivaguolásteamis leat eatnašat almmáiolbmot. Strategiijabarggus ferte erenoamážit vuhtiiváldit vuodđudeaddjiid mat leat nissonolbmot, vai sihkarstojit nissonolbmuid bargosajiid ásaheamit. Dán oktavuodas ferte earret eará murjiid viidásetnáláštuttima ja murjiid ja urtasiid dutkan ja ovddideami vuoruhit ovdalebbui. Eará hástalus lea sihkarastit ahte nissonolbmot sáhttet álggahit meahceávkástallamiid doppe gos leat leamaš enaš almmáiolbmot.

Meahccealáhusaid **vejolašvuolta lea** buoremusat meroštallojuvvon Finnmárkku sáivaguolásteamis. Skotvold ja eará (1991) meroštallet ahte sáivačáziin sáhtta bivdit 170 tonna guliid go vuhtiiváldá badjel 4 km² sturrosaš jávriid. Dušše Guovdageainnus meroštallojuvvo vejolažan bivdit 67 tonna sáivaguliid. Sáivaguliid márkanveadju Skandináviass merroštallojuvvo 43 000 tonnasažžan mas Norggas lea vejolaš bivdit 4 974 tonna (Skotvold ja eará 1991). (Luossa ii leat mielde dain loguin). Olles Norggas gávppášuvvojedje 176 tonna sáivačáhceguolit 2001.

Buot vejolašvuodát mat leat meahcebuktagiid ovtteamis mátkkealáhusain, eai leat eai lahka ge geavahuvvon. Dat ahte stuorra oasis sámii guovlluin leat ”buiga meahcci”, geasuha sihke Norgga ja olgoriikka turisttaid. Dattetge leat iešguđetlágan háliidusat oastiid gaskkas das man bures lágiduvvon ja olahatti buvttá galgá leat. Olgoriikaturisttat háliidit gárvásit lágiduvvon mátkkiid maid vásiheapmi lea guovddážiis, dan sajis go norgalaččat háliidit ieža lágidit dakkár mátkkiid.

Dávjjibut ja dávjjibut ovtastuvvo sáivačázis oaggun mátkkoštemiin dain guovlluin Máttá-Norggas ja eará Davvirikkain, mat leat privatiserejuvvon. Beroštupmi dakkár vásihusaide lea stuorrumin ja vejolašvuolta adno leat stuoris. Dás ii leat sáhka dušše mátkkiid gaskkusteamis, muhto maiddái idjadeamis, borramušdárjjodeamis, oahpisteamis. Oaggunkoarttaid vuovdin lea eará vejolaš dienasgáldu.

Čakčamánuid bivdojuvvot ollu rievssahat sámii guovlluin. Bivdu lea uhccán lágiduvvon ii ge leat oppa oktiordnejuvvon ge. Dat lea dagahan ahte lahka geannuid ja dakkár guovlluin gosa lea álki beassat, bivdojuvvo hui ollu. Rievssatbivdiid lohku lea stuorámuš vuosttaš bivdovahkus. Báikkálaš mátkkoštanfitnodagain lea vejolašvuolta buoridit dietnasa jus lágida rievssat- ja smávva vuodđobivddu buorebut ja buorida ovttasbarggu dan oktavuodas. Hálddašanovttasbargu eanaeaggáid ja Finnmárkkuopmodaga gaskkas sáhtášii leat doaimmabidju mii buoridivččii báikkálaš fitnodagaid dietnasa aiddo dalle.

Vejolašvuodát ávkástallat meahcceurtasiiguin- ja murjiiguin ealáhusovddideamis leat guhkin eret geavahuvvon. Mánnga dutkanraportta čájehit ahte dakkár buktagiin livččii johtu. Dás lea vuosttažettiin sáhka biepmus ja juhkamušas, kosmetihkas ja buorredohkálašvuodas ja dálkasiin ja dearvvašvuodabiepmus. Bioforsk (2007) namuha mánnga ávdnasa murjiin mat beroštattet gávppálaččat nu go antioksidánttat, antimikrobiologalaš ávdnasat, ivdneávdnasat, oljjut, buoidesuvrrit

ja mánga deatalaš enzymat. Bioforsk (2007) deattuha ahte hádjarássi sáhtášii geavahuvvot vuodđun buvttá- ja ealáhusovddideamis. Hádjarašis ja alášbađverásis leat erenoamáš ollu antioksidánttat. Bioforsk namuha maiddáa ahte luopmániin ja váraniin leat erenoamáš ollu antibakteralaš ávdnasat (ellagitanniinnat).

4. Bistevaš doaibmadoarjjaortnega vuoddu árvvoštallan meahccealáhusaid várás

Dievasčoahkkima mearrádus áššis 09/06 mielddisbukta ahte doaibmadoarjjaortnega dárbu galgá árvvoštallojuvvot. Dás ferte vihkkedallat dárbbášuvvojit go doaibmadoarjjaortnet, ovddidan- ja investerendoaibmabijut ja eará rámmaeavttut mat leat mávssolaččat meahccealáhusaide.

Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit sáhttet muhtun dáhpáhusain dagahit buori ovdáneami ođđa ánggirusšamiid oktavuodas. Doaibmadoarjja lea geavahuvvon buoridan dihtii doaimma ruđalaš vuoddu. Dakkár ortnegat leat eanadoalus, boazodoalus ja duodjealáhusas. Guolástusain heaittihuvvui dákkár doarjja 1990-logus, ja dan sadjái čađahuvvojedje vuovdin- ja márkanovddideaddji doaibmabijut. Vásáhusat duodješiehtadusain čájehit ahte vaikko vel duodješiehtadus lea dahkkojuvvon, de lea ain váttis duodaštit man ollu gávppášuvvo dujjiiguin nu guhká go ii leat miige dujiid gávppašcapmái guoski dohkkehanortnet. Seammas guoská meahccealáhusaide ge. Eai leat matge oktasáš vuovdinorganisašuvnnaid mat sáhttet duodaštit meahcebuktagiid gávppašeami. Ii ge leat vejolaš sirret meahccealáhusaid livnnetdokumeanttain. Dása eai leat dieđut mat vuodđuduvvojit livnnetdokumeantaide doarvái dárkkit. Gaskaboddasáš doaibmadoarjjaortnet mii gusto guokte jagi, lea vuoddujuvvon livnnetdokumeantaide, ja dál jo sáhttit vissásit dadjat ahte duodašteapmi lea váilevaš.

Meahccealáhusaid doaibmadoarjaga gaskaboddasáš njuolggadusain daddjo viđat čuoggás - Juolludaneavttut:

Meahccealáhusaid gávpejohtu galgá leat unnimusat 25.000 ruvnu. Bálkádienas sus gii bargá meahccealáhusain ii galgga leat eamet go 200.000 ruvnu.

Doaba gávpejohtu dás lea brutto gávpejohtu mas lea gessojuvvon eret momsa ja almmolaš doarjja. Gávpejohtu galgá gávpejohtolađas, nugo vuostáiváldinrusttet ge, duodaštit. Gávpejohtu dáid lađđasiid olggobealde sáhtta dohkkehuvvot jos ohcci sáhtta ovddidit rehketdoalu ja ealáhuskovi.

Ii oktage dan njealjásis geat leat ožžon doaibmadoarjaga 2006:s, leat čájehan duodaštusa vuostáiváldinrusttegis dahje rehketdoalu, muhto dušše ealáhuskovi. Njuolggadusain ii leat dárkileappot meroštallojuvvon makkár rehketdoallu galgá dohkkehuvvot. Jus gáibida dárkilastojuvvon rehketdoalu, de šaddet rehkedoallogolut stuorrát vejolaš doaibmadoarjaga ektui. Ođđa rehketdoallolága fápmuibidjan 2006 gal buorida rehketdoalu veaháš, muhto rehketdoallu bissu ain menddo fuotnin doaibmadoarjjaortnega vuodđun. Áidna mii vel báhcá, lea ahte dohkkehuvvon vuostáiváldinrusttegat dahkikit vuovdinloguid vuoigatlašžan. Muhto dakkár rusttegat eai gávdno earret guollevuostáiváldinrusttega Guovdageainnus. Eará váttisvuohta mehciin lea ahte dasa ii gávdno miige ealáhuskodaid nu mo eanadoalus ja mearraguolásteamis lea – meahcci gahččá guolásteapmi-dahje eanadoallu-doahpagiid vuollái ja dalle dan ii leat vejolaš sirret sierra ealáhuskodain Brønnøysund-registariin.

Bruttogávppašcapmi meahccealáhusas lea hui uhcci. Meahcásteaddjiid gaskamearálaš buktin AVECii Porsáŋgui lea leamaš sullii 10.000 ruvnu. 25 000 ruvnuosaš gáibádus uhcimus gávppašcapmái doaibmadoarjaga oažžuma eaktun lea vuollegaš go vel rehkenastá ahte goluid ferte eret geassit vai oažžu duohta dietnasa. Jus ulbmil lea ovddidit ceavzilis meahccealáhusa, de ferte bruttosubmi oktan doarjagiiguin goittot leat unnimusat 350.000 - 400.000 ruvnu. Dat dagašii olles jahkesisabođu. Go

jurddaša daid ráddjejuvvon meahcceresurssaid mat leat ja dan duohtadili ahte meahccealáhusat leat jahkodatealáhusat, de ii oro dat leamen miige realisttalaš ulbmiliid. Go buohtastahtta eanadoaluin mii maiddá lea hui bargogáibideaddji ealáhus, de čájehit eanadoalu heaitimat ahte vaikko vel gávyjeorru lea eanet go 350 000 ruvnnu, de heitet bonddet eanadoaluin aiddo dannego das báhcá uhccán dienas.

Go árvvoštallá galgá go ásahuvvot bastevaš doaimbadoarjjaortnet, de ferte vuhtii váldit man ollu resurssaid galgá geavahit hálddašit ja gozihit ortnega. Ii galgga ásahtit ortnegiid mat gáibidit ollu resurssaid. Dán dáhpáhusas ii gánnit ásahtit doaimbadoarjjaortnega go lea nu uhccán meahcásteapmi.

Go NIBR árvvoštalai lotnolasealáhusaid ortnega 2001, de lei okta loahppajurdagiin ahte duodje- ja meahcástandoaimma ii lean ovdánan dan áigodagas go doaimbadoarjja addojuvvui, ja ahte bálkásisaboahu lassánii mealgadit – doaimbadoarjja ii váikkuhan ovddidit ealáhusdoaimma dán guovtti ealáhusas. Mearrideaddji gažaldat lea dalle ahte lea go oppa vejolaš ge lassánahttit árvoháhkama meahcásteamis jus ii ásat subsidiaortnegiid. Jus duodas váldá ealáhusa váldohástalusaid, de lea vejolaš oáčohit buori ovdáneami meahccealáhusain. Muhto dat eaktuda ahte leat ekonomalaš váikkuhangaskaoamit earret eará buoridit buktagiid kvalitehta, beavttálmahttit resursageavaheami, ásahtit vuostáiváldinrusttegiid, bargat buvttavddidemiin ja bargat vuovdalemiin. Daid ekonomalaš doaimbajibuid lassin lea dárbu sihkkarastit resurssaid álkit olaheami meahcis. Doaimbadoarjjaortnega molssaeaktu lea geavahit ruđaid ovddidan- ja vuovdalanbargui ja nannet rámmaeavttuid vai sáhtta bargat meahccealáhusaiguin.

Ovddidandoaimbajibuid vuoruheapmi lea buoret vuohki oččodit ealáhusovddideami boahhteáiggi várás go dušše doaimbadoarjjaortnet. Váikkuhangaskaoapmeortnegat háhkamiidda, álggahanstipeanddat, meahcceávkástallandoarjagat ja gealbudeapmi jotkojuvvo. Dát mielddisbukta ahte meahcceávkástallama doaimbadoarjagiid gaskaboddasaš njuolggadusat, mat leat doaimmas 2006:s ja 2007:s, heaittihuvvojit 01.01.2008 rájes.

Jus galgá ásahuvvot jahkásaš fitnodatdoarjja, de dat ferte ráddjejuvvot dakkár ovddideapmái, vuovdimii ja vuovdaleapmái maid mángga ealáhusdoalli dahje fitnodaga, mat vuostáiváldet meahcebuktagiid, doaimmahit. Dat mearkkaša ahte ferte bidjat doaimbangaibádusaid ja ahte áigumuš ferte leat meahcebuvttajođu eavttuid buorideapmi.

5. Meahccealáhusaid ovddidanulbmil

Meahccealáhusaid ovddidanulbmil lea lassánahttit árvoháhkama sámi guovlluin meahcebuktagiid buoret geavahemiin.

Meahcceresurssaid buoret ávkástallan sáhtta váikkuhit alit sisabođuide sámi guovlluin. Dat sáhtta maiddá sihkkarastit barggaheami dakkár guovlluin main eai leat mánggalágan ealáhusat. Meahccealáhusaid ávkástallan čatnasa dihto jagiáigái. Dát mielddisbukta ahte meahccealáhusa ferte eanaš diliin doaimmahit lotnolassii eará ealáhusaiguin. Guhkkit áigge vuollái fertet leat ulbmilin háhkat birrajagi gánnáhahtti ealáhusdoaimma man vuodđun lea meahcceresurssaid ávkástallan. Go ulbmilin lea birrajagi bargu unnida dát investeremiid guovtti ieš guđet ge lágan doaimmaide ja dainna lassánivččii dienas sámi guovlluin.

Jus válddát meahccái vuodđuduvvon mátkealáhusbuktagiid lassin, de šaddet meahcceresurssat dakkár lassáneaddji árvoháhkama vuodđun maid muđui livččii váttis juksat. Don oáččut mángggageardái ruovttoluotta go vuovddát hálbbes meahcebuktaga stuorat fáldalaga oassin dahje lassebálvalussan. Dakkár lassebálvalusat sáhttet leat sáhtosteampi, idjadeapmi, guossoheapmi, oahpisteampi, kárttaid ja eará veahkkeneavvuid vuovdin, luonddumuosáhusat, báikkálaš historjá ja kultuvra jna.

Mehccealáhusaid ovddidandoaimmaid ulbmiljoavku lea sii guđet geavahit meahci árbevirolaš vugiid mielde ealáhussan ja sii guđet geavahit meahci mátkceallima oktavuodas.

6. Áŋgiruššansuorggit ja strategijat

Strategiiaplána ferte ráddjet dainna ulbmiliin ahte vuoruhá áŋgiruššamiid mat fas addet sámi ealáhuseallimii eanet dietnasa dahje eanet barggu. Kultuvrii vuodđuduvvon meahcebuktagat leat dehálaččat kultuvrra oktavuodas, muhto dan olis ferte ealáhusevddideapmi ja lassáneaddji árvoháhkkan leat guovddázis. Ávkkástallan kultuvrra vuodul lea maiddái dehálaš go dat sirdá nuoraide dakkár dološ árbevieruid ja gelbbolašvuoda go nuohtuma, luossabivddu buođuin ja gárduma. Vuoiŋgastanmátkkit main leat meahcebuktagat, váikkuhit ollu buorredili dovdami ja loaktimii, muhto dat ii galgga leat Sámedikki vuoruhemiid deháleamos ulbmiljoavku.

Áŋgiruššama meahccealáhusaiguin ferte čatnasahttit árvoháhkkanprográmmii lotnolasealáhusaid várás sámi guovlluin, áŋgiruššami sámi mátkcealáhusaiguin ja Eanan- ja biebmodepartemeantta sáivaguollebivddu doaibmapláni.

Meahccealáhusaid ovddideamis lea deatalaš ovttasbargat ásahuvvon gelbbolašvuodabirrasaiguin nu go joatkkaskuvllaiguin main lea luonddudoallu, allaskuvla- ja universitehtabirrasaiguin mat vuoruhit ealáhusevddideami ja Bioforsk:in mas lea sáivaguolásteapmi okta dain áŋgiruššansurggiin.

Meahccái vuodđuduvvon mátkcealáhusaid oktavuodas ferte sihkkarastit ahte luondu ii vaháhttojuvvo bastevaččat dakkár doaimma geažil ja ahte báikkálaš kultuvra lea dat mii gaskkustuvvo. Mátkcealáhusevddideapmi galgá dáhpáhuvvat ceavzilis vuogi mielde. Sámediggi sáhtta čuovvut daid seamma prinsihpaid mat gustojit ekoturismafitnodagaide. ONa rávvagat dakkár fitnodagaide leat ahte dat čuvvot jagi 2002 Quebec-julggaštusa vuodđojurdagiid. Das daddjojuvvo ahte mátkcealáhusevddideapmi

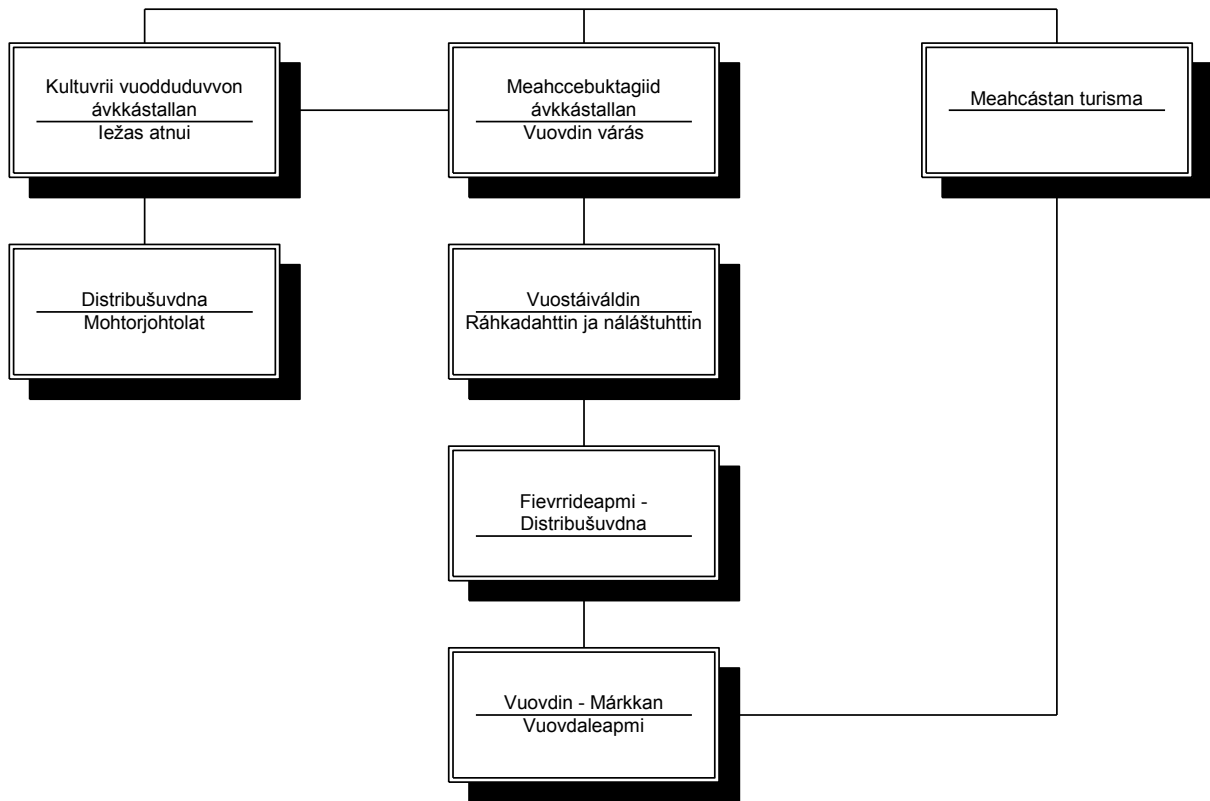
- fáallet lundui vuodđuduvvon muosáhusaid
- váikkuhit árjjalaččat luonddu- ja kultuvragáhttemii
- váldet vuhtii báikkálaš kultuvrra
- leat buorin báikkálaš servodahkii
- fáallet muosáhusaid mat sisttisdoallet oahppankonseapta mas guossit ohppet luonddu, birrasa ja báikkálaš kultuvrra birra.
- álot fuolahit ahte nu uhccán go vejolaš čuohtá lundui, kultuvrii ja birrasii

Daid rávvagiid maid Quebec-julggaštus bidjá, sáhttet sámi mátkcealáhusevddideapmi viehka muddui ollašuttit. Sámi mátkceallimis lea dávjá sáhka smávva mátkcealáhusevddideapmi, maid ulbmiljoavku leat ovttaskasturisttat dahje smávva joavkkut. Hástalus lea caggat luonddubillistemiid bievlavuodjima ja eará fievrredeami geažil.

Meahccealáhusat galget ovddiduvvot nu guhkás go vejolaš almmolaš doaibmadoarjaga haga.

Meahccealáhusat galget ovddiduvvot golmma árvoláhki vuodul; kultuvrii vuodđuduvvon ávkkástallama vuodul iežas atnui, meahcebuktagiid ávkkástallama vuodul vuovdima várás ja lundui vuodđuduvvon turisma vuodul. Go áigu vuovdit meahcebuktagiid, de lea dehálaš vuoruhit álgoávdnasiid vuostáiváldima, fievrredeami ja distribušuvnna ja vuovdima ja márkastima. Meahccái vuodđuduvvon ealáhuseallin ráddjejuvvo dán oktavuodas guolásturismii ja smávva vuodđobivdui. Govus vulobealde čájeha meahccealáhusaid golbma árvoláhki:

Ealáhuslaš meahcebuktagiid ávkkástallan

Sámedikki politihkka meahccealáhusaid ovddideamis galgá vuodđuduvvot buvttaovddideami vuoruheapmái, gelbbolašvuoda ovddideapmái, vuovdima ja márkanastima fierpmádathuksemii ja oddahutkamii. Ná livččii buoret vuohki ovddidit ealáhusovddideami boahhteáiggi várás go doaibmadoarjjaortnegiin. Váikkuhangaskaoapmeortnegat investeremiidda, álggahanstipeanddaide, doarjagiidda ávkkástallat meahccealáhusaiguin ja gealbudeapmái bisuhuvvojit.

6.1 Meahccealáhusaid rámmaeavttut

Mánggalágan njuolggadusat heađuštit meahccealáhusaid doaimmaheami ja dakkár hehttehusat leat bievlavuodjima ja dálvevuodjima ráddjen, ráddjemat guollejávrriid geavaheamis. Hástalus lea jávkadit hehttehusaid meahccealáhusaid doaimmaheamis sámi guovlluin seammás go sihkkarastá ceavzilis biras- ja luonddugeavaheami. Dát mearkkaša maiddái daid lágaid čuovvoleapmi, main lea mearkkašupmi mohtorjohtolahkii mehciin. Dán oktavuodas lea dehálaš ulbmil sihkkarastit lagat ovttasbarggu boazodoallo- ja eanadoalloealáhusain go dát beroštumit leat guovdilát.

Vejolaš dikšundoaibmabijut ja fysihkalaš doaibmabijut eaktudit lagaš ovttasbarggu Finnmárkkuopmodagain ja eará eanaeiggádiiguin Finnmárkku olggobealde. Meahcásteaddjit geat álggahit doaimmaid fertejit beassat plánet ja investeret vuorddehahti láchkai ja guhkesáigásaččat. Beassat geavahit jávrriid guhkesáigásaš eavttuid vuodul lea mearrideaddji dehálaš erenoamážit go lea investerejuvvon ollu márkanastimii ja jávrriid dikšumii.

Strategiija: Sihkkarastit meahcásteaddjiide lobi geavahit meahcceresurssaid ceavzilis vuogi mielde.

6.2 Kvalitehtasihkkarastin

Kvalitehtasihkkarastidettiin lea dehálaš geahččat meahccealáhusaid oppa árvoláhki ollislašžan luonddusváldima rájes, reaidogeavaheami, fievrredeami, vuostáiváldima, náláštuhttima, márkanastima ja gitta vuovdima rádjai. Jus okta lađas ii doaimma, de dat váikkuha árvoláhki oassái mii vel báhcá. Dat guoská erenoamážit dasa jus lea sáhka biepmus ja go biebmobuhtisvuohta mearrida biebmohkkarvuođa. Ovttasbargu Biebmobearráigeahčuin mearrida lea go vejolaš sealluhit dološ sámi biebmoráhkadanvugiid seammás go buvttadeapmi ii vuolit biebmogálvosihkkarvuođa. Vuostáiváldinrusttegat fertejit sáhttit vuostáiváldit álgoávdnasiid go dat meahcis váldojuvvojit. Vuostáiváldinrusttegis fertejit seammás diehtit ahte sii duođaid ožžot álgoávdnasiid álgoávnasbuktiin. Bures doaimbi vuostáiváldinrusttega ceavzineaktun lea ahte leat olbmot dahje berošteaddjit geain lea ovddasvástádus ja háliidit jodihit vuostáiváldinrusttega. Kvalitehtasihkkarastin ii guoskka dušše buktagii, muhto maiddá lassebálvalusaide mat čatnasit meahcebuktagii, nu mo fuolahussii, fievrredeapmái jna.

Maŋimus logi jagi leat guokte stuorra prográmma čadahuvvon sáivaguliid dikšumii. Ulbmil lei buoridit guoli kvalitehta ja buoridit sáivaguliid vuostáiváldindiliid. Eahpesihkkaris lihkestuvvanfáktor dákkár prošeavttain lea ahte gávdnojit go olbmuid dahje birrasiid main lea iežaset beroštupmi jodihit prošeavttaid nu ahte dat sáhttet jotkojuvvot maŋŋágo prošeaktaáigi lea nohkan. Jus dákkár prošeavttain ii oáččo bistevaš beavttu, de ii galgga geavahit almmolaš prošeaktaruđaid dákkár prošeavttaide. Dan lea álkimus oaidnit aiddo dakkár prošeavttain main guollejávrriid dikšun lea guovddáš oassi. Jus eai bivdde jávrriid maŋŋágo doaimbaidju lea loahpahuvvon, de moatti jagi maŋŋá lasket fas njoammu luhtehasaiguin giksašuvvi guolit ja smávvaguoλλάžat dakkár hivvodahkan mat eai oppa stuoro ge.

Strategiija 1: Kvalitehtasihkkarastit doaimbajuid meahccealáhusaid árvoláhki buot lađđasiin.
Strategiija 2: Oktiiordnet meahcebuktagiid vuostáiváldima vai sihkkarastá biebmogálvvuid kvalitehta.
Strategiija 3: Sealluhit ja viidásetovddidit sámi biebmorábevieruid.

6.3 Gealbudeapmi, dutkan ja ovddideapmi

Livččii gealbudandárbu máŋgga suorggis. Meahcebuktagiid gieđahallamis leat kvalitehta ja buhtisvuohta mearrideaddji dehálaččat buktagiid vuovdima ja viidásetnáláštuhttima oktavuodas. Leat uhccán dieđut márkanáddejumi birra go meahcci lea oassin mátkaaláhusáŋgiruššamis. Guolástanoahpisteapmi lea ođđa doaba Norggas – lea dárbu oahpahit eanebuid guolleoahpisteaddjin nu ahte sii maiddá ohppet sámi kulturáddejumi ja sámi ealáhusaid birra.

Go leat leamaš ollu sisabahkkemat meahccái dahje go resursahálldašeapmi lea mealgadit rievdan meahcis, de lea dárbblaš atnit dutkama ja ovddideami ulbmilin. Dat lea dárbblaš dannego ferte leat fágalaš vuodđu čadahit dákkár doaimbajuid. DjO ferte geahččalit dakkár ođđa bargosajiid ásahtit mat leat vuodđuduvvon meahcceresurssaide.

Meahccealáhusain leat leamaš uhccán buvttavddideapmi. Dávjá dárbbášuvvo stuorát buvttavddideapmi go áigu viidáseappot gárvvistit. Viidáset náláštuhttimiin sáhtáši lassánahttit dinema ja árvoháhkama fitnodagas. Ovdamearkan sáhtta namuhit meahcástanfitnodaga mii lea hutkan ollu ođđa buktagiid dušše čuovžžas. Fitnodat fállá dáid buktagiid: varas čuovžža, varas čuovžáfilea, liekkassuovastuhttojuvvon jorba čuovžža, liekkassuovastuhttojuvvon čuovžáfilea bihpporseaguhusain, liekkassuovastuhttojuvvon filea sitrovdnabihpporiin, liekkassuovastuhttojuvvon filea urtasiiguin, suovastuhttojuvvon filea, lánastuhtton filea, tomáhtačuovžža, sináhpačuovžža, suvračuovžža, čuovžagáhkuid, čuovžaputtega, čuovžamoussea ja čuovžakaviára.

Odđa buvttadanteknikkat ja -vuogit sáhttet beavttálmahttit buvttadusa. Dat sáhtta leat seaillostuhttin (hermetiseren), vakuumpáhkken jna.

Árvirolaš máhttu mo geavahit luonddu resurssaid lea dávjá čadnon boarrásiidda ja sidjiide geat leat bajásšaddan meahcci geavahemiin. Dát máhttu sáhtta leat mearkkašupmin nuoraide geat áigot ásahit doaimmaid main leat meahcebuktagat.

Strategiija 1: Nannet meahcásteaddjiid gelbbolašvuoda nu ahte sii nákkejit buvttadit meahcebuktagiid main lea buorre kvalitehta.

Strategi 2: Viidáset fievriddit árbevirolaš máhttu vai dát sáhtta leat vuodđun ealáhusovdáneamis.

6.4 Vuovdin ja márkanastin

Leat iešguđetlágan hástalusat sierranas árvoláhkiin das mii guoská vuovdimii. Smávva ealáhusdoaimmaheaddjiin eai leat ekonomalaš eai ge bargoresurssat bargat vuovdimiin ja vuovdalemiin. Hástalus lea fuolahit ahte fitnodagažiid buktagiid sáhtta vuovdit odđa márkaniin vuollegis goluiguin. Bibmojuvvon guolli lea gievra gilvalit luondduguliin gávpemárkaniin. Vuolit haddi ja buorre kvalitehta biebmoguliin dagahit stuorra hástalusaid luondduguliid vuovdiide. Vuolit haddi murjiin mat fievrividuvvojit riiki olgoriikkas, maid váikkuhit. Dán oktavuodas lea lunddolaš čujuhit čuvži maid lea váttis vuovdit guovlluide dahje mátkkošteaddjiide geat eai leat hárvánan vilges guollái. Bibmon luossa lea deháleamos guollešládja Norgga restauráinggain, ja stuorra hástalus lea ealáhusaide jođihit vuovdit báikkálaš buktagiid báikkálaš olbmuide.

Stuorámus oassi mátkeeallindoaimmain leat oanehis áigodagain, mat eai bistte go mánu dahje guokte. Go áigu sihkkarastit buoret sisabohtovuodu, de fertejit báikkálaš mátkeealáhusoassálastit fállat enet molsašuvvi buktagiid go daid maid odne fállat. Márkaniid ferte váikkuhit nu ahte lea vejolaš vuovdit meahcebuktagiid eará áiggiid go dábálaš jagiáigodagain.

Meahccái vuodđuduvvon mátkeealáhusbuktagiid márkanastimis ferte čalmmustahttit ekoturismma mas erenoamážit deattastuvvojit sámi árbevierut. Dákkár strategiija heivešii sámiid luonddugeavahepmái ja váikkuhivččii ekologalaččat ceavzilis ovdáneapmái luonddugeavaheamis.

Rievssatbivddu vuovdima organiseren lea summal. Jus lágdivččii rievssatbivdiid guovlluide main bivdiid lohku lea uhcit, de dáhkdivččii sihkkaret sállasa ja de oččošii buoret hatti buktagis. Jus attášii dakkár dáhkádusaid, de diedášii márkan makkár vuordámušat sis sáhtášedje leat go oasttášedje dakkár bálvalusaid.

Strategiija 1: Čalmmustuhttit meahcebuktagiid sihke ekologalaš ja árkatalaš buvttan alit hatti dihtii.

Strategiija 2: Čalmmustit ekoturismma mátkeealáhusovddideamis.

Strategiija 3: Viiddidit mátkeealáhusfálaldaga meahcebuktagiiguin dábálaš jagiáiggiid olggobealde.

Strategiija 4: Čuovvolit meahceávkástalliid ekonomalaš doarjagiin dakkár pilohtaprošeavttaide, mat ángiruššet meahcealáhusaiguin

6.5 Movttidahttin, fierpmádat ja ovttasbargu

Meahcásteaddjit leat uhca ja seagáš jovkkoš, ja unnitlogus lea dát váldodietnasin. Danin ferte oaččohit ásahemiid mat háliidit álggahit meahcásteami olles áigge doaibman. Dát eaktuda lagaš čuovvoleami gealbobirrasin sihke plánen- ja ásahandásis.

Lea dárbu oaččohit meahcásteaddjiid fierpmádahkan doaibmat, nu ahte sin beroštumit fuolahuvvojit. Dat guoská oktasaš biergasiid geavahepmái, ovttasbargui vuostáiváldinrusttegiid oktavuodas ja oktasaš johtimii fievrriiguin doppe gos dan lea vejolaš oktiordnet. Ja dát guoská áinnas ge

meahcebuktagiid vuovdimii ja márkastimii. Dannege leat nu uhccán meahcásteaddjit, de lea dárbbaslaš ovttas bargat vai árvoháhkkan meahcceealáhusain lassána.

Norggas lea veaháš gelbbolašvuohta meahcceealáhusaid birra. Hástalus lea oacčohit dáid birrasiid ja sámi meahcásteaddjiid gulahallat.

Ángiruššan meahccái vuodđuduvvon mátkeealáhusbuktagiiguin eaktuda ahte ásavuvvo oktavuoha gaskal daid Norgga oassálastiid geat leat jo márkanis. Dát guoská daidda oassálastiide geat leat jo válljen bargat fuodđobivdduin ja guollebivdduin, eará meahcebuktagiiguin ja guovllu ealáhuseallimiin muđui. Ii leat vuodđu ásahtit sierra sámi mátkeealáhusorganisašuvnna mas lea meahcci váldobuvttan.

Strategiija 1: Movttidahttit ja čuovvolit ásavemiid meahcceealáhusdoaimmain.

Strategiija 2: Lassánahttit meahcceealáhusaid árvoháhkama fierpmádagain ja ovttasbargguin.

7. Ekonomalaš ja hálddahušlaš váikkuhusat

Sámedikki bušehta rámmat leat menddo gáržžit dasa ahte dustet hástalusaid oazžumis posiitiivva ovddideami buot meahcceealáhusaid surggiin. Danne ferte bargu bistit máŋga jagi. Sámediggi lea ožžon 6,5 miljon ruvno 2008 várás lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmmii. Dán prográmmii gullá maid ángiruššan mátkeealáhusaiguin sámi guovllus. Goappašat ángiruššamat leat oassin Ráđđehusa Soria Moria-julggáštusas. Dán dieđáhusa eanaš ángiruššamat galget fárrui árvoháhkkanprográmmii ja ruhtaduvvot dan bokte. Dan lassin ferte ovttasbargat sihke čađahemiin ja ruhtademiin ovttas eará oassálastiiguin numo Innovasjon Norge:in, fylkkagielddaiguin, fylkkamánniin, Bioforsk:in ja gielddaiguin. Ovttasbargu guovddášeiseválddiiguin ferte vuoruhuvvot nu ahte várrejuvvojit ruđat stáhtabušehtas meahcceealáhusaid ovddideapmái sámi guovlluin maiddá máŋgá 2008.

Meahcceealáhusaid ovddideapmi galgá leat oassin Sámedikki ealáhusovddideami oppalaš ángiruššamis. Sámi ovddidanfoandda árvvoštallama bohtosiid čuovvoleapmi lea deatalaš vai šaddá oktilis ealáhusángiruššan sámi guovlluin.

Hálddahušlaš váikkuhusat gáibidit ollesvirggi jus buot strategiijat galget čađahuvvot oktanaga. Go dán ángiruššama čatná árvoháhkkanprográmmii, de šaddá ollislaš ángiruššan dakkár ealáhusovddidemiin masa maiddá meahceávkástallan gullá. Eanaš strategiijat eaktudit doarjjajuolludeami, mü fas eaktuda čavga čuovvoleami Sámedikki bealis.

8. Meahcceealáhusdieđáhusa čuovvoleapmi, boađusárvvoštallan ja evalueren

Galgá ráhkaduvvot jahkásaš doaimmaplána mü muitala ahte galgá čađahit dieđáhusa strategiijaid meahcceealáhusaid ovddideapmái. Dieđáhusa strategiijat galget gustot vihtta jagi. Sámedikki bušehtta galgá stivret jahkásaš doaimmaid. Juohke jagi dárkkistuvvo prográmma ovdáneapmi. Čađaheapmi galgá árvvoštallojuvvo go prográmma lea bistán vihtta jagi.

015/07 Ealáhus- ja kulturlávdegotti árvalus:

Álggahus

Sámediggi heaittihii lotnolasealáhusaid doaibmadoarjjaortnega 2005:s. Dán oktavuodas mearredii dievasčoahkkin gaskkaboddasaš njuolggadusaid, mat guske meahcceávkkestallama doaibmadoarjagiidda. Dát galge gustot gaskaboddasačcat gitta 2007 radjai. Sámediggi mearredii ahte dán áigodagas galge ráhkaduvvot strategiijat mo ovddidit ceavzilis meahccealáhusa ja doarjjaortnegat meahccealáhusa várás. Sámediggi ságaškušai meahccealáhusdiedáhusa guovvamánus 2007. Seammás lágiduvvui maid seminára meahccealáhusaid birra.

Mearkkašumit:

Lávdegotti lahtut, Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut, Tor Mikalsen ja Per Bjørn Lakselnes, Bargiidbellodaga sámediggejoavkkeku (Bb) lahtut Knut Store, Per Edvind Varsi, Henrik Eriksen ja Marit Kirsten Gaup, Áarjel Læstoe (AL) lahttu Kirsten Appfell-Eira, Guovdageainnu jobttisámelisttu (JSL) lahttu Per A. Bævr, Dáloniid Listtu lahttu Isak Mathis O. Hætta, ja Guovddášbellodaga (Sp) lahttu Olaf Eliassen, oaivvildit ahte meahccealáhusaid ovdánahttinbarggus, lea deatálaš earuhit meahccealáhusaid ovdánahttinbarggu ja lotnolasealáhusaid árvoháhkkanprográmma ovdánahttinbarggu. Dát loktešii meahccealáhusaid árvvu sierra ealáhussan, ealáhus mas leat stuorra ovdánañvejolašvuodát.

Dan lassin oaivvilda lávdegoddi meahccealáhusaid ovdáneapmi sorjá mánggalágan rámmaeavttuin. Jus galggaš lihkostuvvat ovddidit ealáhusdoaimmaid, de ferte álggahit ulbmillaš doaibmabijuid mat ruhtaduvvojit várrejuvvon ruđaiguin Sámedikki bušeahtas.

Jahkásaš doaibmabidjoplánaid ráhkadeami oktavuodas berre ovttasbargat siinguin geat barget meahccealáhusa ja sin organisašuvnnaiguin, vái sihkarasttášii ealáhusa dárbbuid buoremus lági mielde, ovdalگو doaibmabidjoplána mearriduvvo Sámedikki dieavasčoahkkimis.

Diedáhus meahccealáhusaid ovddideami birra berre leat vuodđun go ealáhussiehtadus dahkkojuvvo meahccealáhusaid várás. Dán siehtadusas fertejit leat dárbbaslaš rámmaeavttut nu ahte meahccealáhusa árvoháhkkan lassána, nugo ekonomii ja meahccegeavahanvuoigatvuohta.

Guovddášbellodaga (Sp) lahttu Olaf Eliassen, Guovdageainnu jobttisámelisttu (JSL) lahttu Per A. Bævr ja Dáloniid Listtu lahttu Isak Mathis O. Hætta, oaivvildit ahte ferte heaittihit 5 kilomehtera ráji mi lea biddjon olgoriikkalaččaide vuoigatvuohtan beassat bivdit guliid Finnmárkku mehčiid jávriin. Lahtuid mielas berre guovllu olbmuid árbevirolaš geavahanvuoigatvuohta nannejuvvot sierra lágain. Ja vuodjinlobiid addit dušše guovlluolbmuide, amas joavdelas vuodjin lassánit.

Dáloniid Listtu lahttu Isak Mathis O. Hætta, háliida ahte Sámediggi álggaha mánggalágan doarjjaortnegiid mat njuolgut dorjot meahccealáhusa, ja addet ruhtadoarjagiid oastit dárbbaslaš veahkkeávdnasiid, rusttegiid, barttaid ja nu ain, maiddái ásahta ortnegiid mat leat veahkkin ovdánahttit doaimmaid ja dorjot dutkamiid ja eará áigumušaid mat gusket meahccealáhussii ja sámi kultuvrii.

Sámediggi ja dan bokte ekonomalaš váikkuhangaskaoamit leat deataleamos veahkkin go galgá čuovvolit meahccealáhuspolitihka ulbmiliid ja njuolggadusaid sámi servodagas.

Ruhtadoarjagat galget leat mielde ovddideamen ceavzilis meahccealáhusa, kválitehta, buvttadannávcca, ja loktet sisbođu, ja seammás leat mielde dásálasvuodá nannemin ealáhusa fitnodagaid gaska.

Oppalaččat deatalaš meahcceealáhusa ovvideami oktavuodas:

Doarjjaortnegat dárbbaslaš doallobiergasiidda, doarjja meahcebarttaide, eará doaibmarusttegiidda, doarjja vuostáiváldinrusttegiidda, oahppostipeanddat ja doarjja erenoamáš meahcástallanfálaldagaide mánáidgárddiin. Sámediggi maid hálida doarjut ovddidan- ja ruhtadanbargguid meahcceealáhusas mat leat siskkobealde foandda ulbmil- ja doaibmagoovllu.

Sámediggi atná deatalažžan ahte meahcceealáhusa doaimmaheaddjit besset hukset dárbbaslaš ealáhusbarttaid ja rusttegiid sin doaibmanguvlui.

Doarjjaortnet mii gullá doaibmadoarjagii, buvttadandoarjagii, gálvofievrridandoarjagii ja beallelašlášussii, bistá dassážiigo ealáhusšiehtadus lea dahkkojuvvon, ja mii leat gergosat šiehtadišgoahhtit eará ortnegiid meahcceealáhusii.

Viidáseabbot evttoha dát *seamma labttu abte* doarjjaortnet galgá doaibmat gaskkaboddasaččat dassážiigo meahcceealáhusa doarjjaortnet doaibmagoahhtá.

Doaibmadoarjja dahká 10.000,- ru juohke olbmossii doaibmi fitnodagas.

Fitnodagat gos nissonolbmot leat eanetlogus, ožžot 25.000,- ru juohke bargi nammii mii lea nissonolmmoš.

Fitnodagaide maid nuorat vuollel 30 jagi jođihit, ožžot 25.000,- ru juohke bargi nammii.

Buvttadanmáksun meroštallojuvvo 50 % divatgeatnegas vuodimis. Buvttadanmaksu ii addojuvvo dan divatgeatnegas dietnasis mii lea badjel 600.000,- ru juohke bargis meahcceealáhusfitnodagas..

Gálvofievrridandoarjja lea 18,- ru kilos sáivačázeguolis maid lea diedđihan Sámediggái gustojeaddji njuolgadusaid mielde.

Go náittosguoimmit leaba goappašagat seamma meahcceealáhusas, de addojuvvo 35.000,- ruvdnosáš lassedoaibmadoarjja.

Nugo eará iehčanas ealáhusdoalliin ge, de eai leat meahcceealáhusdoalliin seamma vuoigatvuoddat go bálká bargiin čálgoortnegiid dáfus. Sidjuidde ferte ráhkadit sierra čálgoortnegiid vai sin čálgodilli ja sosiála sihkarvuohta buorrána.

Lávdegotti ráva

Lávdegottis eai leat eanet mearkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi árvalusevttohusa.

Evttohus 1, áirras Johan Mikkel Sara, Sámit Mátta-Norggas

Diedđáhus meahcceealáhusaid ovddideami birra – loahpalaš meannudeapmi

Berre ásaheavvot gelbbolašvuodaguovddáš meahcceealáhusaid váste mii earret eará galgá bargat ovddidanprošeavttaiguin meahcceealáhusaid oktavuodas.

Guovddáža ulbmilin berre leat addit veahki earret eará ásaheavvot, márkafievrrideapmái – meahcebuktagiid, árbevirolaš máhtolašvuodá jna. ovddideapmái.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 36 čoahkis.

- Johan Mikkel Sara evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Lávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkvuorrolistu ja replihkat

	Sáhkvuorru	Replihkka
1	Isak Mathis O. Hætta, áššejođiheaddji	
2	Henrik Eriksen	
3	Johan Mikkel Sara	
4	Jánoš Trosten	Bjarne Store-Jakobsen
	Jánoš Trosten	
5	Olaf Eliassen	Bjarne Store-Jakobsen
6	Johan Mikkel Sara	
7	Magnhild Mathisen	Tor Mikalsen
		Jánoš Trosten
	Magnhild Mathisen	
8	Tor Mikalsen	Isak Mathis O. Hætta
		Olaf Eliassen
		Bjarne Store-Jakobsen
	Tor Mikalsen	
9	John Nystad	
10	Isak Mathis O. Hætta	
11	Jarle Jonassen	
12	Johan Mikkel Sara, čoahkkinortnegi	
13	Marianne Balto	
14	Kjersti Myrnes Balto	
	Isak Mathis O. Hætta	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegi	
	Gunn-Britt Retter, čoahkkinortnegi	
	Olaf Eliassen, čoahkkinortnegi	
	Johan Mikkel Sara, čoahkkinortnegi	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegi	
	Aili Keskitalo, čoahkkinortnegi	
	Isak Mathis O. Hætta, čoahkkinortnegi	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi guorrasa ovddiduvuon dieđáhussi; Dieđáhus meahccealáhusaid ovddideapmi birra - loahpalaš meannudeapmi

Berre ásahuvvat gelbbolašvuodaguovddaš meahccealáhusaid váste mii earret eará galgá bargat ovddidanprošeavttaigui meahvvealáhusaid oktavuodas.

Guovddáža ulbmil berre leat addit veahki earret eará ásahemiide, márkanfievrideapmái - meahccebuktagiid, árbevirolaš máhtolašvuodá jna. ovdáneapmái.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 29.11.07 dii.17.50.

Ášši 66/07

Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - revideren

Arkiivaáššennr..
06/9506 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Čoahkkinjodihangoddi	31.10.07	R 008/07
lávdegoddi	13. - 15.11.07	
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	66/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku skábmamánu 28.b. 2007 dii. 18.45.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namabus
1		Čoahkkinjodihangotti	Ášši 008/07 Njuolggadusat Sámedikki politihkalaš dássái - reideren
2	2007 čakčamánu	KS-Konsulent AS	Godtgjøring til folkevalgte Forslag til nytt regelverk med særlig fokus på kompensasjon for tapt næringsinntekt

II Evttohusat ja mearkkašumit

Čoahkkinjodihangotti mearrádusárvalus:

Ođđa spábbačuokkis vuosttas spábbačuoggá maŋábeallái čuo. 2:

- Olbmos gi oazžu bálkká ollesáiggi politihkárin ja vejolaš maŋábálkká Sámedikkis, ii leat vuoigatvuohta maiddái oazžut buhtadusa vejolaš eará ámmáhiid dahje doaimmaid ovddas Sámedikkis.

Čuo. 2.4.1 goalmát lađas, mii lea massojuvvon bargodietnasa birra iehčanas ealáhusdoliide, rievdaduvvo čuodjat ná:

Sáhtta buhtadit massojuvvon bargodietnasa iehčanas ealáhusdoliide gitta kr 2000 rádjái beaivái. Massima galgá duodaštit maŋimus jagi livnnegiin. Massojuvvon bargodietnasa beaivái rehkenasá go juohká ealáhusdietnasa 260 beaivái. Dietnasii galgá lasihit vejolaš eanadoallogessosa ja unnimusgessosa.

Iehčanas ealáhusdoalli sáhtta molssaeaktun oazžut buhtaduvvot máksojuvvon sadjásažžii gitta kr 2000 rádjái beaivái. Dán galgá duodaštit duodaštuvvon dieđáhusain vearráeiseválddiide bálkádietnasiid, bargoaddivvadiid ja vearrogeassimiid birra.

Plána- ja finánsalávdegotti árvalus:

Álggahus

Čoahkkinjođihangoddi lea buktán árvalusa rievdadit njuolggadusaid, Sámedikki politihkalaš dási várás, mat maŋnemus mearriduvvojedje 27.05.07. Dát lea čuovvoleapmi Sámedikki giedahallamii, dahkkon miessemánus 2007. Čoahkkinjođihangoddi evttoha maiddái lasáhusa bálká- ja buhtadusovtastahttimii. Maŋnel Sámedikki giedahallama, ášši 27/07, lea čoahkkinjođihangoddi čielggadan váttisvuoda, mii lea čuožžilan eaáláhusdoaimmaheddjiid massojuvvon dietnasa hárrái, KS-Konsulent AS vehkiin, geat leat árvoštallan golbma iešguđetlágán buhtadanmodealla.

Mearkkašumit:

Olles lávdegoddi, *Norgga sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtut* Roger Pedersen, Aili Keskitalo, Kirsti Guvsam, Miriam Paulsen, Ann-Mari Thomassen ja Gunn Britt Retter (*NSR/SaB*), *Bargiidbellodaga sámediggejoavkke lahtut (BB)* Magnhild Mathisen, Egil Olli, Sten Erling Jønsson, Willy Ørnebakk, Hilde Anita Nyvoll ja Wiebke Synnøve Slåtsveen ja *Sámeálbmotbellodaga lahttu (SaB)* Terje Tretnes, buktet čuovvovaš mearkkašumi:

1) Lávdegoddi dáhttu ahte čoahkkinjođihangoddi ollislaččat guorahallá Sámedikki njuolggadusaid politihkalaš dási várás, maiddái jus ležžet dasa gullevaš dárkkistemit, ja muđui daid njuolggadusaid mat gusket áirasiid dárbbuide. Dás čujuhuvvo Sámedikki mearrádussii, mearkkašupmi áššái 27/07. Dán árvoštallamis deattuhuvvo earenoamážit lassi bargonoađđi, mii lea biddjon muhtun stivrraide, ráđiide ja lávdegottiide, dan geažil go ovddasvástáduš ja áššehivvodat lea lassánan.

2) Lávdegoddi dáhttu viidáseabbo ahte čoahkkinjođihangoddi viežžá vásáhusaid eará politihkalaš čoahkkanemiin, ahte viežžá ráđi Riikkarevišuvnnas, Vearrodirektoráhtas ja vel earáin jus ležžet.

3) Lávdegoddi dáhttu maiddái ahte bargu ollášuhttojuvvo jagi 2008:s.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja rávve Sámedikki mearridit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Čoahkkinjođihangotti árvalusevttohusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 33 čoahkis. Jienasteapmi čađahuvvui ná:

- Lávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
1	Sten Erling Jønsson, áššejođiheadji	
2	Miriam Paulsen	
3	Jánoš Trosten	
4	Olaf Eliassen	Jarle Jonassen
	Olaf Eliassen	
5	Rita-Alise Porsanger	Bjarne Store-Jakobsen
6	Jánoš Trosten	
7	Olaf Eliassen, čeahkinortnegi	
	Sten Erling Jønsson	

VI Sámedikki mearrádus

Ođđa spábbačuokkis vuosttas spábbačuoggá maŋábeallái čuo. 2:

- Olbmos gii oažžu bálkká ollesáiggi politihkárin ja vejolaš maŋgabálkká Sámedikkis, ii leat vuoigatvuohta maiddá oažžut buhtadusa vejolaš eará ámmáhiid dahje doaimmaid ovddas Sámedikkis.

Čuo. 2.4.1 goalmát lađas, mii lea massojuvvon bargodietnasa birra iehčanas ealáhusdoliide, rievdaduvvo čuodjat ná:

Sáhtta buhtadit massojuvvon bargodietnasa iehčanas ealáhusdoliide gitta kr 2000 rádjái beivái. Massima galgá duođastit maŋimuš jagi livnnegiin. Massojuvvon bargodietnasa beivái rehkenasá go juohká ealáhusdietnasa 260 beivái. Dietnasii galgá lasihit vejolaš eanadoallogessosa ja unnimusgessosa.

Iehčanas ealáhusdoalli sáhtta molssaeaktun oažžut buhtaduvvot máksojuvvon sadjásažžii gitta kr 2000 rádjái beivái. Dán galgá duođastit duođastuvvon dieđáhusain vearráiseválddiide bálkádietnasiid, bargoaddidivvadiid ja vearrogeassimiid birra.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 28.11.07 dii 19.15

Ášši 67/07 Boazodoallu Trollheimenis

Arkiivaáššennr..
06/461506 / 25 - 58

Meannudeamit

Politihkalaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	14.08.07	R 105/07
Ealáhus- ja kulturlávdegoddi	12. - 14.09.07	009/07
Sámedikki dievasčoahkkin	25. - 28.09.07	34/07 - Ášši mañiduvvo
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	67/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui beajadaga skábmamánu 30.b. 2007 dii.09.10

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	14.08.07	Sámediggeráđdi	Ášši R 105/07
2			Raporta Trollheimena boazodoallu

II Evttohusat ja mearkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Trollheimena boazodoalus leat mánga hástalusa. Stuorámuš hástalussan lea ahte boazodollui eai leat sihkkarastojuvvon eatnamat boahhteáigái. Alimusrievtti 1981 duomu geažil Trollheimena boazodoalu birra, ii adnojuvvo boazodoalus leat vieruiduvvanrievttálaš vuodđu ja danne adnojuvvojit boazoguohtuneatnamat leat olggobealde sámi boazoguohtunguovlluid, gč. Boazodoallolága. Danne sorjá boazodoallu dáin šiehtadusain mat leat dahkkojuvvon eanaeaiggádiiguin dahje das ahte stáhta bággolotnu boazodoallovuogatvuoda. Láigošiehtadusat eanaeaiggádiiguin ii atte doarvái buori einnostuvvivođa ealáhussii. Danne go Trollheimen-láhka addá rievttálaš vuodđu bággolotnumii, de lea váttis árvoštallat daid váikkuhusaid maid eanaeaiggádiid láigošiehtadusa eretcealkin mielddisbuvttášii. Dattetge lea čielggas ahte dakkár dilli šattašii váttisin boazodollui. Dan lassin eai sáhte boazodoallit luohttit dasa ahte bággolotnunašši boadus šattašii ahte eatnamat duodas bággolotnojuvvošedje boazodollui buorrin. Ii ge leat boazodollui dáhkiduvvon ahte bággolotnojuvvon eatnamat leat bággolotnojuvvon guhkit áigái go 2047 rádjai.

Boazodoallit vuottahalle 1981 áššis (Trollheimen-duopmu) go eai nagodan duodaštit ahte sámiin lea historjjálaččat vieruiduvvan vuogatvuodta Trollheimenis. Ii ge oamastusa dahje dološ áiggi rájes geavaheami eaktu lean ollašuhthuvvon. Dat ahte sáhttit duodaštit ahte sámit leat leamaš guovllus áiggiid čađa, lea danne mearrideaddjin boazodoalu eanavuogatvuodaide. Danne ferte guhkit áiggi vuollái joatkit guorahallat sáhtta go háhkat duodaštusa das ahte guovllus lea leamaš boazodoallu guhkit áiggi go dan maid dál sáhtta duodaštit. Lassin boazodoalliid vuogatvuodaide fuolaheami de dát váikkuha, ovttas diehtujuohkimiin, ahte áddejupmi ealáhusa dárbbuide buorrána, ja dát sáhtášii leat deatlaš veahkkin čalmmustahttimis guovllu mátkeealáhusa oktavuodas.

Trollheimena eahpesihkkaris areáladilli sáhtta dagahit ahte nuorat eai álgge ealáhussii. Dat ahte uhccán nuorat álget ealáhussii, lea iešalddis áittan viidáset sámi boazodollui guovllus.

Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte álggahuvvojit proseassat nu ahte 1985 doaibmaplána ođasmahttojuvvojit. Dál dárbbasuvvo ođđa doaibmaplána dannego Trollheimena boazodoalu eavttut leat rievdan 1985 rájes.

Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte álggahuvvojit proseassat mat sihkkarastet boazodollui daid eatnamiid mat dárbbasuvvojit ekonomalaččat ceavzilis dollui. Lea deatalaš ahte čielgá makkár riggodatvuođđu boazodoalus lea ja ahte eatnamiid geavahanvuoigatvuohta bistá guhká. Dan oktavuodas fertte árvvoštallat lea go lunddolaš ahte boazodoalu riggodatvuođđu viiddiduvvo guoskat olles Trollheimeni.

Boazodoallolága ođđa ođasmahttima oktavuodas lea lunddolaš Sámediggái bargat dan ala ahte Trollheimena boazodoallu válđojuvvo mielde regulerejuvvon boazoguohtunguvlui Norggas.

Sámediggeráđi evttohusa rievdadeapmi

Lahttu Jarle Jonassen čilgii rievdadusa Sámediggeráđi evttohussii - nuppi teakstaoasi mañimus oassi sihkkojuvvo. Cealkka šaddá dalle ná:

"Lassin boazodoalliid vuoigatvuođaid fuolaheami de dát váikkuha, ovttas diehtujuohkimiin, ahte áddejupmi ealáhusa dárbbuide buorrána."

Ealáhus- ja kulturlávdegotti evttohus:

Álggahus

Trollheimena boazodoallu lea erenoamáš dilis. Alimusrievtti 1981 duomu geažil Trollheimena boazodoalu birra ii adnojuvvo boazodoalus leat vieruiduvvanrievttálaš vuođđu ja oaidnu lea ahte boazoguohtunguovllut leat olggobealde sámi boazoguohtunguovlluid, geahča boazodoallolága. Trollheimena boazodollui leat danne stuorra hástalusat earret eará go areálavuođđu ii leat sihkkarastojuvvon boahhteáigái ja go dahkkojuvvon láigošiehtadus eanaeaiggádiiguin ii leat doarvái einnostuvvi ealáhussii.

Evttohus:

Lávdegoddi, Norgga Sámiid Riiikasearvi (NSR) lahtut Lene Hansen, Susanne Amalie Andersen, Mikkel Nils A. Sara, Tor Mikalsen ja Jarle Jonassen, Bargiidbellodaga (BB) sámediggejoavkke lahtut Marianne Balto, Knut Store, Henrik Eriksen, Bjarne Store-Jakobsen, Marit Kirsten A. Gaup, Per Edvind Varsi ja Grethe Amundsen, Guovddášbellodaga (GB) lahttu Olaf Eliassen, máttasámiid listta lahttu Kirsten Appfjell-Eira ja Johttisámiid listta (JL) lahttu Per A. Bøhr

Evttohus 1

Teakstaoasi guokte vuosttaš cealkaga sadjái boahat:

Trollheimena boazodoallu doaimmahuvvo hui váttes dilálašvuođas ja áiggi mielde sáhtta bággejuvvot heaittihit doalu. Sivvan dasa lea ahte guovllu boazodoalus váilu riektvuođđu ja gilvohallan earáid, ekonomalaččat gievrras beroštumiid bealis lea stuoris areálageavaheami alde.

Doaba "gč. boazodoallolága " rievdaduvvo dánin "boazodoallolága mearrádusaid vuođu" goalmát cealkagis.

Doaba " 1984-mannosaš" lasihuvvo guđát cealkagii nu ahte cealkka šaddá ná: "Danne go 1984-mannoasaš Trollheimen-láhka addá rievttálaš vuođu bággolotnumii, ... "

Vuosttaš cealkkaoasi maŋimus cealkaga sadjá boahtá:

Ii ge leat boazodollui dáhkiduvvon ahte bággolotnojuvvon eatnamat leat bággolotnojuvvon guhkit áigái go 2047 rádjai, go Trollheimen-lága doaibmaáigi nohká.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis eai leat muđui makkárgge mearkkašumit dahje evttohusat áššái ja rávve Sámedikki dohkkehit čuovvovačča:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi mearrádusevttohusa

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Ealáhus- ja kulturlávdegotti evttohus 1 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Ealáhus- ja kulturlávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
	Synnøve Solbakken-Härkönen, čoahkkinortnegii	
	Jánoš Trosten, čoahkkinortnegii	
	Willy Ørnebakk, čoahkkinortnegii	
	Olaf Eliassen, čoahkkinortnegii	
1	Kirsten Appfjell-Eira, áššejođiheaddji	Terje Tretnes
2	Jarle Jonassen	
3	Bjarne Store-Jakobsen	Terje Tretnes
		Egil Olli
		Jarle Jonassen
	Bjarne Store-Jakobsen	
4	Olaf Eliassen	
5	Kirsten Appfjell-Eira, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Trollheimena boazodoallu doaimmahuvvo hui váttes dilálašvuodas ja áiggi mielde sáhtta bággejuvot heaittihit doalu. Sivvan dasa lea ahte guovllu boazodoalus váilu riektevuoddu ja gilvohallan earáid, ekonomalaččat gievras beroštumiid bealis lea stuoris areálageavaheami alde. Alimusrievtti 1981 duomu geažil Trollheimena boazodoalu birra, ii adnojuvvo boazodoalus leat vieruiduvvanrievttálaš vuoddu ja danne adnojuvvojit boazoguohtuneatnamat leat olggobealde sámi boazoguohtunguovlluid, boazodoallolága mearrádusaid vuodul. Danne sorjá boazodoallu dain šiehtadusain mat leat dahkkojuvvon eanaeiggádiiguin dahje das ahte stáhta bággolotnu boazodoallovuoigatvuoda. Láigošiehtadusat eanaeiggádiiguin ii atte doarvái buori einnostuvvivođa ealáhussii. Danne go 1984-mannoasaš Trollheimen-láhka addá rievttálaš vuodu bággolotnumii, de lea váttis árvoštallat daid váikkuhusaid maid eanaeiggádiid láigošiehtadusa eretcealkin mielddisbuvttášii. Dattetge lea čielggas ahte dakkár dilli šattašii váttisin boazodollui. Dan lassin eai sáhte boazodoallit luohttit dasa ahte bággolotnunášši boadus šattašii ahte eatnamat duođas bággolotnojuvvošedje boazodollui buorin. Ii ge leat boazodollui dáhkiduvvon ahte bággolotnojuvvon eatnamat leat bággolotnojuvvon guhkit áigái go 2047 rádjai, go Trollheimen-lága doaibmaáigi nohká.

Boazodoallit vuoittahalle 1981 áššis (Trollheimen-duopmu) go eai nagodan duođastit ahte sámiin lea historjjálaččat vieruiduvvan vuoigatvuohta Trollheimenis. Ii ge oamastusa dahje dološ áiggi rájes geavaheami eaktu lean ollašuttojuvvon. Dat ahte sáhttit duođastit ahte sámit leat leamaš guovllus áiggiid čađa, lea danne mearrideaddjin boazodoalu eanavuoigatvuođaide. Danne ferte guhkit áiggi vuollái joatkit guorahallat sáhtta go háhkat duođastusa das ahte guovllus lea leamaš boazodoallu guhkit áiggi go dan maid dál sáhtta duođastit. Lassin boazodoalliid vuoigatvuođaid fuolaheami de dát váikkuha, ovttas diehtujuohkimiin, ahte áddejupmi ealáhusa dárbbuide buorrána.

Trollheimena eahpesihkkaris areáladilli sáhtta dagahit ahte nuorat eai álgge ealáhussii. Dat ahte uhccán nuorat álget ealáhussii, lea iešalddis áittan viidáset sámi boazodollui guovllus.

Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte álggahuvvojit proseassat nu ahte 1985 doaibmaplána ođasmahttojuvvojit. Dál dárbbášuvvo ođđa doaibmaplána dannego Trollheimena boazodoalu eavttut leat rievdan 1985 rájes.

Sámediggi áigu váikkuhit dasa ahte álggahuvvojit proseassat mat sihkarastet boazodollui daid eatnamiid mat dárbbášuvvojit ekonomalaččat ceavzilis dollui. Lea deatalaš ahte čielgá makkár riggodatvuoddu boazodoalus lea ja ahte eatnamiid geavahanvuoigatvuohta bistá guhká. Dan oktavuodas ferte árvoštallat lea go lunddolaš ahte boazodoalu riggodatvuoddu viiddiduvvo guoskat olles Trollheimeni.

Boazodoallolága ođđa ođasmahttima oktavuodas lea lunddolaš Sámediggái bargat dan ala ahte Trollheimena boazodoallu válđojuvvo mielde regulerejuvvon boazoguohtunguvlui Norggas.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 30.11.07 dii. 10.00

Ášši 68/07

Davviguovloovddideami cuovvoleapmi

Arkiivaáššennr..
07/358406 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđi	14.08.07	R 111/07
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	12. - 14.09.07	011/07
Sámedikki dievasčoahkkin	25. - 28.09.07	36/07 - Ášši mañiduvvo
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	13. - 15.11.07	
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	68/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui bearjadaga skábmamánu 30.b. 2007 dii. 10.00

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

Sámediggi čujuha ovdeš mearrádusaid Áššis 49/06: Sámediggeráđi dieđáhus riikkaidgaskasaš ángiruššansurggiid birra, ja deattuha ahte Sámediggi ain áigu hui vuđolaččat čuovvolit daid vuoruhuvvon doaibmajuid maid daid dieđáhus čujuha. Dát guoská erenoamážit dieđáhusa bajimus strategiijaid čuovvovaš fáttáid oktavuodas: iehčanas oassálasti, gulahallan ja ruhtadeapmi. Sámediggi vuordá ahte fargga ášahuvvo bastevaš rámmajuolludus (poasta 50) Sámedikki riikkaidgaskasaš barggu várás Olgoriikadepartemeantta bušehtti.

Sámediggi oaidná ahte fargga ferte álggahuvvot ovddasmanniprošeakta sámiid árbevirolaš máhtu birra. Sámi ášahusaid davviguovlofierpmádaga olis. Sámediggi čuoččuha ahte ferte konkretiseret davviguovlostrategiijaid máhttui čadnojuvvon prošeavttain man vuodul sáhtta vuogádatlaččat kártet, duodaštit ja bisuhit árbevirolaš máhtuid.

Sámediggi áigu bargat dan ala ahte eamiálbmotfierpmádat (University of Arctic) vuos nannejuvvo ja viidásetovddiduvvo oktiordnendoaimma ášahemiin Sámi allaskuvlii, nu ahte UArctic njunušgoddi sáhtta čuovvolit eamiálbmotulbmiliiddis.

Sámediggi áigu doarjut Ráđdehusa plánaid ášahit oktasaš sámi radiokanála, ja ahte sámi sáddagat sáhttet ášahuvvot bastevažžan Davvioarje-Ruššii. Sámediggi háliida ahte filbmakultuvrralaš ovttasbargu davviguovlluin viidásetovddiduvvo dakko bokte ahte jahkásaš filbmafestivála Guovdageainnus sihkkarastojuvvo ja nannejuvvo.

Sámediggi doarju, ja áigu ain bargat dan ala ahte oččodit Ridđu, Ridđu, Riikkaidgaskasaš eamiálbmotfestivála guovddášfestiválan mas lea riikkalaš kultuvraovddasvástáduš iežas šaŋeris. Sámediggi oaidná Ridđu, Ridđu Davviálbmogiid guovddáša lunddolaš oassin stuorát sámi guovddášis Davvi-Romssas.

Sámediggi áigu garraseappot oččodit ášahuvvot njealjejaš diehtujuohkin- ja gulahallanprošeavtta sámi guovlluid ealáhusovddideami eará vejolašvuodaid ja rámmaid birra. Prošeakta addá oadjebasvuoda sámi ja norgga servodahkii go muitala makkár vejolašvuodát, rámmat ja gáibádušat biddjojuvvojit ođđa ealáhusdoaimmaide, ja go ášahuvvojit diehtujuohkinkanálat mat dustejit eahpesihkarvuoda ja vástidit sámi servodaga gažaldagaide.

Sámediggi rámda Eni Norge go lea vuolggahan proseassa ráhkadit etihkalaš njuolggadusaid doaimmas várás sámi guovlluin. Dát lea buorre ovdagovvan eará fitnodagaide mat plánejit doaimmaid sámi guovlluin. Sámediggi áigu joatkit dan buori gulahallama maid mii leat ožžon fitnodagain Eni Norge, ja váikkuhit dasa ahte etihkalaš njuolggadusaid sisdoallu čađahuvvo duohtavuodas.

Sámediggi áigu fuolahit ahte eamiálbmotoaidnu deattuhuvvo go Barentsovttasbarggu ovttasbargovuogit guorahallojuvvojit. Eamiálbmogat fertejit leat ovttárvosaš bealit ášahuvvon ovttasbarggus. Dan ferte erenoamážit geahččat Davvi dimenšuvnna ovddideami olis.

Sámediggi evttoha ahte Árkalaš ráđi ministtarčoahkkin cuoŋománu 2009 biddjojuvvo Guovdageidnui

Bajášaddan- ja oahppolávdegotti árvalus:

Álgu

Davviguovloovddideapmi lei okta golmma áŋgirusšansuorggis áššis 49/06: Sámediggeráđi dieđáhus riikkaidgaskasaš áŋgirusšansurggiid birra mii meannuduvvui Sámedikki dievasčoahkkimis 30.11.06. Dieđáhus lea biddjojuvvon vuodđun Sámedikki bargui viidáseabbot davviguovlogažaldagain. Sámediggi áigu dán áššis dieđihit davviguovlovdáneami konkrehta čuoovvoleami birra, ja hábmet lasi doaibmabijuid fáttás.

Mearkkašumit:

Čielga sámi jiena áirras, Jánoš Trosten, fuomášuhtá ahte dat go Sámediggeráđi ain oččoda Ridđu Ridđu ášahuvvot oktavuohdafestiválan, sáhtá addit eahpeiddolaš signála servodahkii. Danne go dat sáhtá addejuvvoit dainna lágiin ahte Sámediggi vuoruha erenoamážit dihto sámi guovllu ovdellii eará guovlluid Davviguovlodieđáhusas.

Evttohus:

Evttohus Norgga Sámiid riikkasearvvi (NSR) lahtuin Egil Utsi, John Harald Skum, Rita-Alise Porsanger, Tone Finnesen, Åge Nordkild ja Randi A. Skum, Barguiddellodaga sámediggejoavkkeu (Bb) lahtuin Jørn Are Gaski, Josef Vedbunes, Hilde Anita Nyvoll ja Per-Ivar Henriksen, Čielga sámi jiena (ČSV) lahtus Jánoš Trosten:

Evttohus 1

Ođđa vuosttaš teakstaossi:

Sámediggi háliida ollislaš politihka davviguovlluid ektui. Ferte viidát ja guhkes áiggi rahčat ja geavahit resurssaid olles min davvi riikkaosi ovddideapmái. Muhto dát bargu ii guoskka dušše áŋgirusšamii Davvi-Norggas ja sámi oktavuodas. Buori ovdáneamis davviguovlluin lea ávki olles riikii ja davviguovloáŋgirusšamiidda.

Evttohus 2

Vuosttaš teakstaoassi ráđi árvalusas sirdojuvvo maŋimuš teakstaoassin.

Evttohus 3

Ođđa čihččet teakstaoassi:

Sámediggi oaivvilda ahte searvvit main lea ekonomalaš doaibma eamiálbmotguovlluin galget háhkat alcceseaset vuoddo máhtolašvuoda guoskevaš eamiálbmoga kultuvrras, árbevieruin ja riektevuodus, earret eará dainna lágiin ahte čadahuvvojit vuđolaš váikkuhaniskančielggadusat ovdalgu doaibmabijut álggahuvvojit.

Evttohus 4

Ođđa teakstaoassi 11-20:

Sámediggi oaidná vuoruhuvvon doaibman sihkkarastit eamiálbmotservodagaide dakkár ceavzilvuoda mii vuodđuduvvo sin odasmuvvi luondduresurssaid árbevirolaš geavaheapmái, dainna jurdagiin ahte guovlluid sáhtta geavahit maiddái maŋŋá industriallaš lihkahallamiid.

Sámediggi oaidná ahte dearvvašvuodafálaldagaid viidát huksemis lea mearkkašupmi, earret eará buohcciviesuid nannema bokte davviguovlluin, ja áigu erenoamážit deattuhit Guoládaga sámiid eallindili. Ferte huksejvot kapasitehta dearvvašvuoda- ja sosiálaprográmma bokte, erenoamážit ferte nissonolbmuid ja mánáid dilli deattuhuvvot.

Sámedikki mielas lea Ráđđehusa davviguovlodiedáhus ja bargu davviguovlovdáneami čuovvolemiin okta stuorámus politihkalaš ángiruššamiin sámiid historjjálaš eana-, čáhce- ja mearraguovlluid ektui.

Stáhta geatnegasvuodaide dávistettiin go sámít lea eamiálbmot, de ferte Sámedikkis leat guovddáš rolla doaibmabijuid plánemis, álggaheamis ja čadaheamis nugo daddjojuvvo davviguovlodiedáhusas. Sámediggi ferte maiddái mearridit rámmaid doaibmabijuide mat leat dárbbaslaččat hukset iešgudet sámii báikegottiid riikkas.

Sámediggi áigu erenoamážit deattuhit ILO-konvenšuvnna mearrádusaid davviguovlovdáneami čuovvoleamis ja dat bargu ferte vuodđuduvvot oktasaš áddejumi ala stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskka.

Sámediggi oaivvilda ahte petroleumadoaibma lagaš mearraguovlluin davvin lea dakkár doaibma mii lea sámiid historjjálaš mearraguovlluin. Dat mii struktuvrralaččat caggá oazžumis stuorámus servodatlaš riekkisváikkuhusaid davvin, erenoamážit petroleumaindustriijas, ferte buhtaduvvot ovdamearkka dihte servodat- ja ealáhusovddidanfoandda bokte. Danne háliida Sámediggi oazžut vuoigatvuodaid dán doaimmas. Sámediggi áigu bargat dan ala ahte ásahuvvošii sierra eamiálbmotfoanda maid eamiálbmotguovlluid minerála- ja petroleumadoaibma ruhtada.

Sámedikki mielas lea davveoarjeruošša guovllu ektui stuorra ovddidanvejolašvuodat rájárastá perspektiivvas go geahččá. Danne lea deatalaš ahte huksejvvo infrastruktuvara dainna lágiin ahte lea vejolaš ovttas bargat riikarájaid rastá. Dán oktavuodas lea earret eará ruovdemáđiija huksemis Nikkela ja Máttá-Várjjaga gaskka stuorra mearkkašupmi.

Deatalaš livččii maid rievdadit dáláš visumnjuolggadusaid, go dat váttásmahttet rájárastá ovttasbarggu ovdáneami. Dát čuohcá erenoamážit ealáhusovddideami nannemii guovllus ja oktavuhtii Davvi-Norgga ja Guoládatguovllu gaskka.

Biras- ja dálkkádatrievdangažaldat lea erenoamáš deatalaš davviguovlluid ahtanuššamis. Sámediggi áigu maŋŋá guorahallat lagabuidda dáid hástalusaid biraspolitihkalaš čilgehusa meannudeamis.

Lávdegotti ráva:

Lávdegottis, *Norgga sámiiid riikkasearvi (NSR) lahtuin Egil Utsi, John Harald Skum, Rita-Alise Porsanger, Tone Finnesen, Åge Nordkild, Randi A. Skum, Bargiidbellodaga sámédiggejoavkkeku (Bb) lahtuin Jørn Are Gaski, Josef Vedbugnes, Hilde Anita Nyvoll ja Per-Ivar Henriksen, Čielga sámii jiena lahtus (KSR) Jánoš Trosten ja Samer bosatt i sør-Norge (SBS) lahtus Johan Mikkel Sara* eai leat eanet mearkkašumit dahje evttohusat ja evttohit ahte Sámediggi mearridivččii čuovvovaččat:

Sámediggi doarju muđui Sámediggeráđi evttohan árvalusa.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti evttohus 1 - 4 mearriduvvui ovttajienalaččat.
- Bajásšaddan- ja oahppolávdegotti ráva mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihkka
1	Tone Finnesen, áššejođiheaddji	Bjarne Store-Jakobsen
2	Solfrid Pettersen	Bjarne Store-Jakobsen
3	Gunn-Britt Retter	Terje Tretnes
	Gunn-Britt Retter	
4	Bjarne Store-Jakobsen	Jánoš Trosten
		Aili Keskitalo
		Terje Tretnes
	Bjarne Store-Jakobsen	
5	Jánoš Trosten	Egil Olli
	Jánoš Trosten	
6	Hilde Anita Nyvoll	Gunn-Britt Retter
7	Lene Hansen	
8	Jørn Are Gaski	
9	Olaf Eliassen	Anne Marie Gaup Eira
	Olaf Eliassen	
10	Tor Mikalsen	
11	Anne Marie Gaup Eira	
12	Tone Finnesen, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámediggi háliida ollislaš politihka davviguovlluid ektui. Ferte viidát ja guhkes áiggi rahčat ja geavahit resurssaid olles min davvi riikkaoasi ovddideapmái. Dát bargu ii guoskka dušše ángiruššami Davvi-Norggas ja sámi oktavuodas. Buori ovdáneamis davviguovlluin lea ávki olles riiki ja davviguovlo-áŋgiruššamiidda.

Sámediggi oaidná ahte fargga ferte álggahuvvot ovddasmanniprošeakta sámiid árbevirolaš máhtu birra Sámi ášahusaid davviguovlofierpmádaga olis. Sámediggi čuoččuha ahte ferte konkretiseret davviguovlostrategiijaid máhttui čadnojuvvon prošeavttain man vuodul sáhtá vuogádatlaččat kártet, duođaštit ja bisuhit árbevirolaš máhtuid.

Sámediggi áigu bargat dan ala ahte eamiálbmotfierpmádat (University of Arctic) vuos nannejuvvo ja viidásetovddiduvvo oktiordnendoaimma ásahemiin Sámi allaskuvlii, nu ahte UArctic njunušgoddi sáhtá čuovvolit eamiálbmotulbmiliiddis.

Sámediggi áigu doarjut Ráđđehusa plánaid ášahit oktasaš sámi radiokanála, ja ahte sámi sáddagat sáhttet ášahuvvot bistevázžan Davvioarje-Ruššii. Sámediggi háliida ahte filbmakultuvrralaš ovttasbargu davviguovlluin viidásetovddiduvvo dakko bokte ahte jahkásaš filbmafestivála Guovdageainnus sihkkarastojuvvo ja nannejuvvo.

Sámediggi doarju, ja áigu ain bargat dan ala ahte oččodit Riđđu, Riđđu, Riikkaidgaskasaš eamiálbmotfestivála guovddášfestiválan mas lea riikkalaš kultuvraovddasvástádus iežas šaŋeris. Sámediggi oaidná Riđđu, Riđđu Davviálbmogiid guovddáža lunddolaš oassin stuorát sámi guovddášis Davvi-Romssas.

Sámediggi áigu garraseappot oččodit ášahuvvot njealjejagáš diehtujuohkin- ja gulahallanprošeavtta sámi guovlluid ealáhusovddideami eará vejolašvuodaid ja rámmaid birra. Prošeakta addá oadjebasvuoda sámi ja norgga servodahkii go muitala makkár vejolašvuodát, rámmat ja gáibádušat biddjojuvvojit odđe ealáhusdoaimmaide, ja go ášahuvvojit diehtujuohkinkanálat mat dustejit eahpesihkarvuoda ja vástidit sámi servodaga gažaldagaide.

Sámediggi oaivvilda ahte searvvit main lea ekonomalaš doaibma eamiálbmotguovlluin galget háhkat alcceseaset vuodđo máhtolašvuoda guoskevaš eamiálbmoga kultuvrras, árbevieruin ja riektivuodus, earret eará dainna lágiin ahte čadáhuvvojit vuđolaš váikkuhaniskančielggadusat ovdalgo doaibmajut álggahuvvojit.

Sámediggi rávida Eni Norge go lea vuolggahan proseassa ráhkadit etihkalaš njuolggadusaid doaimmas várás sámi guovlluin. Dát lea buorre ovdagovvan eará fitnodagaide mat plánejit doaimmaid sámi guovlluin. Sámediggi áigu joatkit dan buori gulahallama maid mii leat ožžon fitnodagain Eni Norge, ja váikkuhit dasa ahte etihkalaš njuolggadusaid sisdoallu čadáhuvvo duohtavuodas.

Sámediggi áigu fuolahit ahte eamiálbmotoaidnu deattuhuvvo go Barentsovttasbarggu ovttasbargovuogit guorahallojuvvojit. Eamiálbmogat fertejit leat ovttárvosaš bealit ášahuvvon ovttasbarggus. Dan ferte erenoamážit geahččat Davvi dimenšuvnna ovddideami olis.

Sámediggi evttoha ahte Árktalaš ráđi ministtarčoahkkin cuoŋománu 2009 biddjojuvvo Guovdageidnui

Sámediggi oaidná vuoruhuvvon doaibman sihkkarastit eamiálbmotservodagaide dakkár ceavzilvuoda mii vuodđiduvvo sin ođasmuvvi luondduresurssaid árbevirolaš geavaheapmái, dainna jurdagiin ahte guovlluid sáhtá geavahit maiddái maŋŋá industriallaš lihkahallamiid.

Sámediggi oaidná ahte dearvvašvuodafálaldagaid viidát huksemis lea mearkkašupmi, earret eará buohcciviesuid nannema bokte davviguovlluin, ja áigu erenoamážit deattuhit Guoládaga sámiid eallindili. Ferte huksejvvot kapasitehta dearvvašvuoda- ja sosiálaprográmma bokte, erenoamážit ferte nissonolbmuid ja mánáid dilli deattuhuvvot.

Sámedikki mielas lea Ráđđehusa davviguovlodiedáhus ja bargu davviguovloovdáneami čuovvolemiin okta stuorámus politihkalaš ángiruššamiin sámiid historjjálaš eana-, čáhce- ja mearraguovlluid ektui.

Stáhta geatnegasvuodaide dávistettiin go sámít lea eamiálbmot, de ferte Sámedikkis leat guovddáš rolla doaibmabijuid plánemis, álggaheamis ja čadaheamis nugo daddjojuvvo davviguovlodiedáhusas. Sámediggi ferte maiddái mearridit rámmaid doaibmabijuide mat leat dárbbášlaččat hukset iešguđet sámí báikegottiid riikkas.

Sámediggi áigu erenoamážit deattuhit ILO-konvenšuvnna mearrádusaid davviguovloovdáneami čuovvoleamis ja dat bargu ferte vuodđuduvvot oktasaš áddejumi ala stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskka.

Sámediggi oaivvilda ahte petroleumadoaibma lagaš mearraguovlluin davvin lea dakkár doaibma mii lea sámiid historjjálaš mearraguovlluin. Dat mii struktuvrralaččat caggá oazžumis stuorámus servodatlaš riekkisváikkhusaid davvin, erenoamážit petroleumaindustriijas, ferte buhtaduvvot ovdamearkka dihte servodat- ja ealáhusovddidanfoandda bokte. Danne háliida Sámediggi oazžut vuoigatvuodaid dán doaimmas. Sámediggi áigu bargat dan ala ahte ásahuvvošii sierra eamiálbmotfoanda maid eamiálbmotguovlluid minerála- ja petroleumadoaibma ruhtada.

Sámedikki mielas lea davveoarjeruošša guovllu ektui stuorra ovddidanvejolašvuodát rájástá perspektiivvas go geahččá. Danne lea deatalaš ahte huksejvvo infrastruktuva dainna lágiin ahte lea vejolaš ovttas bargat riikarájaid rástá. Dán oktavuodas lea earret eará ruovdemáđiija huksemis Nikkela ja Máтта-Várjjaga gaskka stuorra mearkkašupmi.

Deatalaš livččii maid rievdadit dáláš visumnjuolggadusaid, go dat váttásmahttet rájástá ovttasbarggu ovdáneami. Dát čuohcá erenoamážit ealáhusovddideami nannemii guovllus ja oktavuhtii Davvi-Norgga ja Guoládatguovllu gaskka.

Biras- ja dálkkádatrievdangažaldat lea erenoamáš deatalaš davviguovlluid ahtanuššamis. Sámediggi áigu maŋŋá guorahallat lagabuidda dáid hástalusaid biraspolitihkalaš čilgehusa meannudeamis.

Sámediggi čujuha ovddeš mearrádusaid Áššis 49/06: Sámediggeráđi diedáhus riikkaidgaskasaš ángiruššansurggiid birra, ja deattuha ahte Sámediggi ain áigu hui vuđolaččat čuovvolit daid vuoruhuvvon doaibmabijuid madda diedáhus čujuha. Dát guoská erenoamážit diedáhusa bajimus strategiijaide čuovvovaš fáttáid oktavuodas: iehčanas oassálasti, gulahallan ja ruhtadeapmi. Sámediggi vuordá ahte fargga ásahuvvo bastevas rámmajuolludus (poasta 50) Sámedikki riikkaidgaskasaš barggu várás Olgoriikadepartemeantta bušehtii.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 30.11.07 dii. 11.40

Ášši 69/07

Virgelobi ohcan doaimmas sámediggeáirrasin - Josef Vedhugnes

Arkiivaáššennr..
0 07/34406 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Čoahkkinjodihangoddi	31.10.07	009/07
Sámedikkí dievasčoahkkín	27. - 30.11.07	69/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui bearjadaga skábmamánu 30.b.2007 dii. 11.40.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
1	31.10.07	Čoahkkinjodihangotti	Ášši 009/07 Virgelobi ohcan doaimmas sámediggeáirrasin - Josef Vedhugnes
2	28.10.2007	Josef Vedhugnes	Søknad om tidsbegrenset permisjon som sametingsrepresentant

II Evttohusat ja mearkkašumit

Čoahkkinjodihangotti mearrádusárvalus:

Josef Vedhugnes oázžu virgelobi doaibmasis sámediggeáirrasin dan áiggis go doaibmá sámediggeráđi politiikkaš ráđđeaddin.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Čoahkkinjodihangotti árvalus mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhavuorrolistu ja replihkat

	Sáhavuorru	Replihka
1	Jarle Jonassen, čoahkkinjođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Josef Vedhugnes oažžu virgelobi doaibmasis sámediggeáirrasin dan áiggis go doaibmá sámediggeráđi politihkalaš ráđdeaddin.

Ášši meannudeapmi loahpahuvvui 30.11.07 dii. 11.42

Ášši 70/07

Sámi joatkkaoahppu - hálddašanmodealla

Arkiivaáššennr..

06/290106 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámediggeráđdi	16.10.07	R 119/07
Bajásšaddan- ja oahppolávdegoddi	13. - 15.11.07	17/07
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	70/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui gaskavahkku skábmamánu 0.b. 2007 dii. 11.35.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namamus
1	16.10.07	Sámediggeráđdi	Ášši 119/07 Sámi joatkkaoahppu - hálddašanmodealla
2	Suoidnemánu 5. b. 2007	Máhtodepartemeantta	Stáhtalaš sámi joatkkaskuvllat – boahteáiggi hálddašanovddasvástadusa árvvoštallan
3	Geassemánu 2007	Bargojoavku mas leat miellahtut Máhtodepartemeanttas, Oahpahusdirekotráhtas ja Sámedikkis	Raporta: Stáhtalaš sámi joatkkaskuvllat - boahteáiggi hálddašanovddasvástadusa árvvoštallan
4	Ratifikerejuvvo n geassemánu 20. b. 1990 Jorgaluvvon miessemánu 8. b. 2007		ILO-konvenšuvdna nr. 169 eamitálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain
5	Juovlamánu 12. b. 2003		Stáhta ekonomistivrejumi njuolggadusat

II Evttohusat ja mearkkašumit

Sámediggeráđi mearrádusárvalus:

1. Sámedikkiráđdi álggaha konsultašuvnnaid Máhtodepartemeanttain bargujoavkku neavvagiid ja rávvagiid čadaheami birra
2. Sámediggi vuorruha čadahit bargujoavkku neavvagiid ođasmahttit oahpahuslága 6. kapihttala ja láhkaasahusaid ja ráhkadit plána mo organiseret ja čuovvolit hálddahusovddasvástadusa vuoddoahpu sámi osiide davvi-, lulli- ja julevsámi guovlluin, gč. Bargojoavkku 1. ja 6. neava.
3. Stáhtas galgá ain leat válodoovddasvástádus sámi joatkkaskuvllaid doibmii. Hálddahusovddasvástádusa sirdima fylkkagildii, ja skuvllaid ovtasteami, sáhtá árvvoštallat go skuvllaid rolla ja sadi ollislaš joatkkaoahppofálaldagas sámi álbmogii lea čilgejuvvon.

Lávdegoddi galgá meannudit ášši loahpalaččat guovvamánu 2008 dievasčoahkkinii.

Ášši 71/07

Odda lahtu válljen Coahkkinjodihangoddái, doarjjastivrii ja válgalávdegoddái ja odda jodiheaddji Ealáhus- ja kulturlávdegoddái

Arkiivaáššennr..
07/112506 / 25 - 58

Meannudeamit

Politiikkaš dássi	Beaivi	Áššennr.
Sámedikki dievasčoahkkin	27. - 30.11.07	71/07

Ášši meannudeapmi álggahuvvui bearjadaga skábmamánu 30.b.2007 dii. 11.42.

I Mildosat

Nr.	Beaivi	Geas/Geasa	Namahus
-----	--------	------------	---------

II Evttohusat ja mearkkašumit

Evttohus 1, áirras Magnhild Mathisen, Bargiidbellodaga sámediggejoavku

Sámedikki čoahkkinjodihangoddi

Per Edvind Varsi válljejuvvo odđa lahttun Sámedikki čoahkkinjodihangoddái Henrik J. Eriksen sadjái.

Sámedikki doarjjastivra

Bjarne Store-Jakobsen válljejuvvo Knut Store persovnnalaš várrelahttun. Josef Vedhugnes luohpá Knut Store persovnnalaš várrelahttun.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Berit Oskal Eira válljejuvvo Ealáhus- ja kulturlávdegotti jodiheaddjin Henrik J. Eriksen sadjái.

Sámedikki válgalávdegoddi

Sten Jønsson válljejuvvo odđa lahttun Sámedikki válgalávdegoddái. Josef Vedhugnes luohpá lávdegotti lahttun.

III Jienasteapmi

43 áirasis ledje 34 čoahkis. Jienasteapmi dahkkojuvvui čuovvovaš vuogi mielde:

- Áirras Magnhild Mathisen, Bargiidbellodaga sámediggejoavkku evttohus 1, mearriduvvui ovttajienalaččat.

IV Beavdegirjelasáhusat

Dán áššis ii ovddiduvvon beavdegirjelasáhus.

V Sáhkavuorrolistu ja replihkat

	Sáhkavuorru	Replihkka
1	Magnhild Mathisen, áššejođiheaddji	

VI Sámedikki mearrádus

Sámedikki čoahkkinjođihangoddi

Per Edvind Varsi välljejuvvo odđa lahttun Sámedikki čoahkkinjođihangoddái Henrik J. Eriksen sadjai.

Sámedikki doarjjastivra

Bjarne Store-Jakobsen välljejuvvo Knut Store persovnnalaš várrelahttun. Josef Vedhugnes luohpá Knut Store persovnnalaš várrelahttun.

Ealáhus- ja kulturlávdegoddi

Berit Oskal Eira välljejuvvo Ealáhus- ja kulturlávdegotti jođiheaddjin Henrik J. Eriksen sadjai.

Sámedikki válgalávdegoddi

Sten Jønsson välljejuvvo odđa lahttun Sámedikki válgalávdegoddái. Josef Vedhugnes luohpá lávdegotti lahttun.

Ášši meannudeapmi loahpahuuvui 30.11.07 dii. 11.45

